

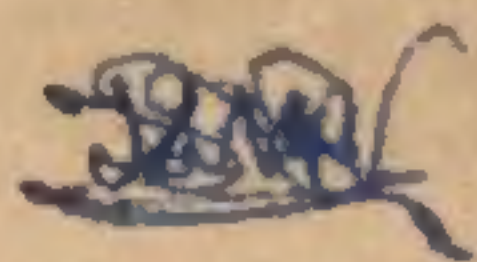
దుర్గేశ నందన్

రచయిత :

బంకిం చంద్రఛాటర్జీ

అనువాదకుడు :

చాగంటి శేషయ్య

హిందూధర్మశాస్త్ర గ్రంథనిలయము

కపిలేశ్వరపురము : తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

౧౯౪౫.

సర్వస్వామ్యములు
గ్రంథకర్తవి.

పెరైటి ఏజన్సీస్.
బుక్ సెల్లర్స్.
బెజవాడ.

వెల రు 2-8-0.

నాల్గవేడు : ప్రముఖ 1000.

కాకినాడ :

రావుసాహెబ్ పట్టమట్ట శ్రేష్ఠరావుగారి
జార్జి పబ్లికేషన్స్ ముద్రితము. 1948.

ఆంధ్రప్రచారిణి లిమిటెడ్ ,

కపిలేశ్వరపురం

తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

iii
ఒక్క మాట

వంగ దేశకవిసారస్వభాషామూఁ డగు బంకిం చంద్రచౌటర్జీ మొట్టమొదట నీనవలను వంగభాషలో రచించెను. చారు చంద్రచౌటర్ సాధ్యాయులు దీని నాంగ్లేయభాషలోని కనువ దించెను. ఇంక ననేకభాషలలోని కిది పరివర్తనము సేయఁ బడినది. క్రీ. శ. 1910 వ సంవత్సరమున నేను దీని నాంగ్లీక రించి, ఆంధ్రప్రచారిణీ గ్రంథమాలలోఁ బ్రథమపుష్పముగఁ బ్రకటించితిని.

ఈగ్రంథము సింహుడు మరల నాల్గవకూర్పుగ ముద్రిం పించి, యాంధ్రలోకమున కర్పింపఁ గలిగినభాగ్యము నాకల పడినందుల కెంతయు సంతసించుచున్నాఁడను.

ఈగ్రంథరచనమున కన్నివిధముల నన్నుఁ భోజనహిం చిన నాప్రియమిత్రుఁడును గీర్తిశేషుఁడు నగు శ్రీ కొవ్వూరి చంద్రారెడ్డి నీసందర్భమున స్మరియింపకుండ నుండఁజాలను.

ఇతోధికముగా నాంధ్రుల యాదరాభిమానముల నిది పడయఁగలదని యాశించుచున్నాఁడను.

కపిలేశ్వరపురము,
కా. శ. ౧౮౭౦,
సర్వధారి వైశాఖ పూర్ణిమ.

చాగంటి శేషయ్య.

ఏతత్కవి కృతులు

నవాబు నందిని

నవల

విశ్వప్రియత్నము

”

(శ్రీ)

”

రాధారాణి

”

ఆంధ్రకవి తరంగిణి

(మూడు సంపుటములు)

హిందూ లా

(సమష్టికుటుంబము)

మనరాసు లోకలుబోర్డు ఆత్మ

(రెండు సంపుటములు)

సహకారసంఘముల ఆత్మ

శ్రీ గామచంద్ర.

కృతి

తలిదండ్రు లెందు ము ♦ ద్దులు ముచ్చటలు దీర్ప

శాంతయై వెలసిన ♦ సాధుశీల

ఇరువురన్నలకడ ♦ మురిపంబుఁ జూపి సు

భద్రయై యలసిన ♦ భవ్యకీర్తి

అత్తమామలయెడ ♦ సతిభక్తి నెరపి సా

విత్రియై మించిన ♦ విమలహృదయ

వతియెడ సనురక్తి ♦ భక్తిఁ జూపుచు సుస్థి

రాత్మజయై యొప్పు ♦ ననఘచరిత

సర్వమంగళాపదసమా ♦ సక్తచిత్త

శ్రీమతి, వివేకవతి, కీర్తి ♦ శేష, సుగుణ

ధన్య, శ్రీసూరమాంబాభి ♦ ధాస నాదు

సోదరికి నీకృతినొసంగి ♦ సుకృతి నెఱి.

చాగంటి శేషయ్య.

vi

శ్రీరామచంద్ర.

దు ర్దేశ నందని.

ప్రథమభాగము.

మొదటి ప్రకరణము.

దేవాలయము.

వంగదేశశకము 998 వ సంవత్సరమున వేసవికాలపు కడపటిదినములలో నొకపురుషుఁ డొంటరిగ గుఱ్ఱమునెక్కి పోవుచుండెను. అతఁడేగెడుబాట విష్ణుపురమునుండి జహన బాదునకుఁబోవును. సూర్యుఁడస్తమించు సమయమైనది. అతఁ డింకను జాలదూరము పోవలసియుండెను. ఒంటరిపాలు మార్గమున నెక్కడ నాశ్రయములేదు. ఆ ఋతువునందా సాయంకాల మగునప్పటికి, ఉఱుము, మెఱుము, లారంభమై గాలియు, వానయు, వచ్చుచుండుట కలదు. అట్లయినచో నాశ్రయ విహీనమైన యా ప్రదేశమున నాతఁడు మిక్కిలి కష్టపడవలసివచ్చును. అందుచే నాతఁడు గుఱ్ఱమును బదుఁ త్తింప నారంభించెను. సాయంతనమయినది. క్రమక్రమముగఁ గనుచీకటివడెను. ఆకనుమునంతట నల్లనివారిధరములు కాఱు క్రమ్ముకొనినవి. రాత్రిపడినతోడనే గాఢాంధకారము చూ

పానునంత ప్రదేశమును గప్పివేసెను. గుఱ్ఱమునకు చారి
 చూపుట కష్టమయ్యెను. ఆతఁడు మెఱపుసాహాయ్యమున నతి
 కష్టముతో మార్గమును జూచుచుండెను. కొలఁదిసేపటిలోనే
 వర్షముతోఁగూడి గాలి రోజనారంభించెను. బాటసారి తుద
 కెల్లుపోవలయునో యేర్పరింపలేకపోయెను. కష్టమును నడలిం
 చెను. గుఱ్ఱము దానియిష్టమువచ్చినత్రోవను బోవుచుండెను.
 ఇట్లు కొంతదూరమరిగెను. గుఱ్ఱముకాలున కేదో కఠినపదా
 ర్థము తగిలి కాలుజారెను. అంతలో విద్యుత్కాంతి తళుక్కు
 మనియెను. ఆప్రకాశమున బాటసారి కన్నులకు సమీప
 మునఁ దెల్లగ నెత్తెనదేదో యొకటి యటనున్నట్లు కాన్పిం
 చెను. ఆతఁ డదియొక గృహ మనుకొనెను. అశ్వమునుండి
 క్రిందికి లంఘించెను. క్రింద రాతితో నిర్మింపఁబడిన సోపా
 నములున్నవి. వానిచేతనే గుఱ్ఱము కాలుజారిపడెనని యాతఁ
 డుగ్రహించెను. అందుచే నిట నొక్కయాశ్రయముండనచ్చు
 నని తలంచి యాతఁ డాయంధకారమున మెల్లగ నామెల్ల
 నెక్క నారంభించెను. విద్యుత్ప్రకాశ సాహాయ్యమునఁ దన
 యెదుట నెత్తుగనున్నదొక దేవాలయమని యాతనికి స్పష్ట
 పడియెను. మెల్లగా నాతఁడు దానిద్వారమునుసమీపించెను.
 కాని, యది మూయఁబడియున్నది. అతఁడు తలుపును దివి
 మాచెను. వెలుపలిప్రక్క గొల్లెము వేసియుండలేదు. కాని
 సారి నిన్వెఱపడెను. ఆశ్చర్యమగుండయ్యెను. “మనుష్య

నివాసములేని ప్రదేశమున నున్న యీ దేవాలయమునం
దిప్పుడెవరున్నారు? తలుపులు లోపల వైచినవారెవరు?”
అని తనలోఁదాననుకొనెను. పాపమాతనిశిరస్సుపై వర్ష
మతికఠినముగఁ మొత్తుచుండెను. “లోన నెవరున్న నేమి”
అని యచుకొని యాశాంఘుఁడు తన పాణితలమున నతివేగ
ముగఁ దలుపును దట్టనారంభించెను. మరలఁ దట్టెను. మరలఁ
దట్టెను. కాని, నిష్ఫలమైనది తలుపులు వీడలేదు. ఒక్కతన్ను
తన్ని తలుపులను బ్రద్దలకొట్టవలయునను నత్యుద్రేక మాత
లకఁ గలిగెను. కాని, తన్ములమున భగవదపరాధమును
క్షేసినవాడనగుదు నేమో యని శంకించెను. ఓర్పువహించెను.
తలుపులు విఱుగఁగొట్టలేదు. కాని, యది పెళుసుకట్టతోఁ
క్షేయఁబడుటచేఁ గఠినమగు నాతనిచేతివేఱులకుఁ జేల యూ
క్షిపోయెను. బాటసారి తలుపును విసరి తోసెను. లోన బ్ర
వేశించెను. ఏదియో యస్పష్టధ్వని యొకటి యాతనికి విన
పెచ్చినది. అతనితో గాలికూడ లోనఁ జొరఁబారెను. వెలుఁ
గుచున్న దీప మారిపోయెను. లోపల నెవ్వరుండిరో, యు
దున్నవిగ్రహమేదేవునిదో యతనికి బోధపడినదికాదు. నిర్భ
యుఁడగు నాబాటసారి తన స్థితినిఁజూచుకొని యించుక నవ్వు
కొనియెను. భక్తిశ్రద్ధలతో నగోచరముగనున్న యీ విగ్ర
హమునకు శిరస్సువంచి నమస్కార మొనర్చెను. ఆతఁడాచీఁ
డిటిలోనే “ఈ యాలయమునందున్న వారెవరు?” అని యడి

గెను. ఎవరును బ్రతుక్కుతర మీయలేదు. ఆభూషణకేళికా
రములు మాత్రము విననయ్యెను. మాటలవలనఁ బ్రయోజన
ములేదని యాతఁడు తలంచెను. గాలియు, వానజల్లును, రా
కుండఁ దలుపులు మూసెను. చీలకుబదులుగ నాతఁడు తలుపు
నాని కూర్చుండెను. మరల నిట్లు కేక వేసి చెప్పెను.

“ఇందున్న మీరెవ్వరో యిట్లు వినుఁడు. ఆయుధ
వాణినై నేనిటఁగూర్చున్నాఁడను. నా విశ్వాంతికి భంగముఁ
దేబోకుఁడు. మీరు పురుషులై యట్లు చేసితిరేని మీ కవా
యము సంభవింపఁగలదు. కాని, స్త్రీలైనచో మీ కేమియు
భయములేదు. ఈ రాజపుత్త్ర వీరునిచేతఁ గత్తియు, డాలు.
నున్నంతవఱకు మీకు లేశమాత్రమును విచారము కలుగఁ
జోదు.”

“అయ్యా! మీరెవరు?” అను నొకమాట వినవచ్చెను.
ఆధ్వని యొక స్త్రీది. నాటసారి యాశ్చర్యముతో “ఈకండ
ధ్వనినిబట్టి నన్నిటాడిగిన దొకయువిదయని నాకుఁ దోచు
చున్నది. నన్నెఱుంగుటవలన మీ కేమి బ్రయోజనము?”
అనియెను.

“అయ్యా! మేము చాల భయపడుచున్నారము.”

“నేనెవరై ననేమి? నన్నుఁగూర్చి నేఁజెప్పకొనను.
అది మాయాచారముగాదు. అయినను నేనిటనున్నంతవఱకు
నబలలగు మీకిసుమంతయేని భయములేదు. నెమ్మదిగ
నుండుఁడు.”

“అయ్యా! మీవాక్యమువలన మాగుండెలు కుదుటఁ
బడినవి. ఇంతదనుక మాప్రాణములపై మాకాశ లేదు. ప్రాణ
ములఱచేతఁబెట్టుకొని యున్నాము. నాచెలిమూర్ఛపోయినది.
ఇంకను దేరలేదు. మేముసాయంతన మీశైలేశ్వరునిఁ బూజిం
పవచ్చితిమి. వర్షముమూలమున మాపరిచారకులును, బోయ
వాండ్రును, మమ్ముల దిగవిడిచిపోయిరి. వారెటకేగిరో మే
మెఱుంగము.”

“మీకేమియు భయములేదు. ధైర్యమువహింపుఁడు.
విశ్రాంతిఁజెందుఁడు. జేపుదయమున మిమ్ముల మీయింటికిఁ
గొంపోయెద.”

“అయ్యా! శైలేశ్వరుఁడు మిమ్మురక్షింమఁగాక!”

రాత్రి రెండుయామములయినది. వర్షము, గాలియు,
తగ్గెను, బాటసారి యిట్లనియెను.

“అబలలారా! మీర లొక్కింతసేపిట ధైర్యముతో
నుండుఁడు. నేనీసమీపమందలి పల్లెకుఁబోయి దీపమును గొని
వచ్చెదను.”

“అయ్యా! మీరెంతదూరమో పోనక్కరలేదు. ఈ
దేవార్చకుఁడిట కత్యంతసామీప్యముననే యున్నవాఁడు.
సుధాకిరణుని ప్రకాశమిప్పు డగపడుచున్నది. అందుచే మీ
రవ్వలకేగితిరేని యాతనికుటీరమును గాంచఁగలరు. నిర్జన
మైన యీప్రదేశమున నాతఁడొక్కఁడే వాసముచేయుచున్న

వాఁడు, ఆతనియొద్ద నెపుడును దీపమునకుఁ గావలసినవస్తువులుండను.” అని మొదటియావేయే ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

ఆమెచేప్పినరీతిగ పాంథుఁడవ్వలికేగెను. వెన్నెలయందర్చకుని గృహమును గని తలుపునొద్దకేగి యాతనినిలేపెను. అర్చకుఁడు భయపడియెను. తలుపు తీయలేదు. రంధ్రము గుండ నీతఁడెవరోయని తొంగిచూచుచుండెను. బాగుగఁ బరీక్ష చేసిచూచెను. బాటసారియందుఁ జోరుని లక్షణములు గనుపట్టలేదు. ఇంతేకాదు, బాటసారియొంటనున్న యమూల్యాలంకారముల నాతఁడుచూచెను. వానియందు సహస్రాంశమయినను దనయింటలేదు. ఇదియంతయు యోచనచేసి, చూచి యర్చకుఁడు తలుపు తెరచి దీపమును వెలిగించెను.

బాటసారి దీపముతో దేవాలయమునకువచ్చి యందు స్థాపించిన విగ్రహమును జూచెను. అది శ్వేతశివలింగము దానివెనుక నిరువురు స్త్రీలుండిరి. అందొక్కర్తు యశావనవతి ఆమె దీపమును జూచిన తోడనే మేలిముసుంగు వైచుకొని యవనతముఖి యయ్యెను. ఆమెహస్తములు కంకణస్థగితవజ్రకాంతులచే మెరియుచుండెను. అవి మార్వారీ దేశపుఁగంకణములవంటివి. ఆమెదుస్తులు శ్రేష్ఠమైనవి. బుటేదారి పనితోఁ జక్కఁగానున్నవి. వానిపై నామెయలంకారములు మనోహరములై కనుపట్టుచుండెను. పాంథుఁ డామె యెవ్వరో యొకగొప్పయింటివనిత యని స్పష్టముగా గ్రహించెను. ఆ

యువతి ధరించినవానికంటె నారెండవస్త్రీ చాల్చినవస్తువులు తక్కువవిలువగలవి. అందుచే నామె యా యువతిపరిచారి కయై యుండునని యాతఁడూహించెను. అయినను, నామె సామాన్యపరిచారికలకంటె చాల విలువగల నగలనే ధరించి యుండెను. ఆమెవయసు ముప్పదియైదుసంవత్సరము లుండ వచ్చును. ఇంతదనుకఁ దనతోడ మాట లాడినదాపరిచారి కయే యని యతఁడు తలంచెను. అది స్వభావమేకదా! వారల వేషములను జూచి యాతఁడాశ్చర్యపడెను. వారిరువురి వేషములునుగూడ వంగ దేశపుస్త్రీలవి వలెలేవు. ఉత్తరహిందూ స్థానపు స్త్రీలవివలె నున్నవి.

బాటసారి దీపము నక్కడనుంచి వారి కెదురుగ నిలిచెను. దీపపుఁగాంతు లాతనిపైఁ బ్రసరించినవి. ఆయువిదలా తనివయస్సిరువదియైదు సంవత్సరము లుండుననుకొనిరి. ఆతని శరీరము పొడవయినది. ఇతరులెవ్వరైన నింతపొడవుందురేని యంతసౌందర్యముగ నుండరు. విశాలమయినవక్షస్థలము. ప్రత్యవయవమును మాంసలమై సముచితౌన్నత్యమును గలిగి యుండెను. అందుచేతనే యాతనియాన్నత్యము మనోహరముగనుండెను. వర్షసమయమునం దభివృద్ధినందు మెత్తని పచ్చికవంటి శరీరచ్ఛాయ. కాదేని దానికంటె మనోహరచ్ఛాయగలిగి వసంతర్తువందలినవమృదు పత్రమువంటి శరీరవర్ణము. దానిపైరక్ష, తాయెతులు, మొదలగు రాజపుత్రా

లంకారములు ప్రకాశించుచుండెను. నడుమున కాసెకోక,
చానఁ గత్తితోఁగూడిన యెఱయొకటి వ్రేలాడుచుండెను.
పొడవయిన యాతనిచేతియం దొక పెద్దబల్లె మున్నది. శిర
మున వజ్రపు దురాయితోఁ గూర్చిన యుష్ణీషము, కర్ణముల
ముత్యాలతాటంకములు కంఠమున హారమొకటి శోభిల్లుచుం
డెను.

ఒకరినొకరు చూచుకొనిరి. ఒకరినొకరు పరిచయ
మొనర్చుకొన నువ్విభులూరుచుండిరి. కాని, యెవ్వరు నా
'విషయమున ముందంజ వేయలేకపోయిరి, అట్లుచేయుట యిరు
వురకును మర్యాదభంగమే యని యనుకొనిరి.

రెండు ప్రకరణము.

పరిచయము.

తుదకు రాజపుత్రుఁడే తనమనస్సును మొదట వెలిపు
చ్చెను. ఆతఁడు పెద్దయాపెతో "అమ్మా! మీరొక గొప్ప
యింటివారని తలంచెదను. మీవంశనామధేయముల నడుగ
నాకుసందియ మగుచున్నది. కాని, నావలె మీరు మీవృత్తాం
తములఁ దెలుపనభ్యంతరము లేనివారై యుండవచ్చును.
అందుచే మీరెవ్వరని యడుగ స్వతంత్రించు చున్నాడను." అనియెను.

“కాదు, కాదు, అయ్యా! స్త్రీలెప్పుడైన ముందుగఁ దమ్ముఁదా మెఱింగించుకొందురా?”

“పరిచయము గలిగించుకొనుటకు ముందువెనుక లేమి?”

“తన కులగౌరవాధిక్యమునుగూర్చి చెప్పుకొనఁదగని స్త్రీతన్ను దా నెఱ్ఱెఱింగించు కొనఁగలదు? తనగృహమునుండి యివ్వలకు రాఁదగని యబల తనసంగతి నెఱ్ఱ చెప్పుకొనును? తనభర్తనామోఁచ్ఛారణ మొనర్పననర్హుడైన వనితకు తనను దాను దెలుపుకొనుటకుమాత్రము స్వాతంత్ర్యమెక్కడిది?”

ఈమాటల కాయువకుఁడేమియుఁ బ్రత్యుత్తరమియ లేదు. ఆతనిదృష్టి యన్యథా లీనమయియుండెను. ఆరెండవ యువతి క్రమక్రమముగ మేలిముసుగును దొలఁగించి తన చెలివెనుకనుండి యాపురుషుని నిరీక్షించుచుండెను. ప్రసంగ సందర్భమున నాతనిచంచలవీక్షణ మామెపైఁ బ్రసరించెను. ఆమెమొగమున దృఢముగా నాటుకొనియెను. అట్టిలావణ్య రాశినిఁ జూచుభాగ్యమిఁకఁ దనకెన్నఁడును లభింపదని యాత డనుకొనెను. తోడనే యువతీయువకుల వీక్షణములొండొం టితోఁ గలిసికొనియెను. యువతి యవనతాలోకన యయ్యె ను. పరిచారికావాక్యములకు బ్రత్యుత్తరము రాలేదు. ఆమె బాటసారివంకఁ బరికించెను. ఆతఁడు చూచుచున్నవిధమునం తయు గ్రహించెను. తనసఖికూడ నాతని నాత్రముతో కలి

క్రించుచున్న దని తెలిసికొనియెను. అవవారించి, యామెతో నిట్లనియెను.

“అమ్మాయి! ఇదియేమి? ఈయీశ్వరుని సన్నిధిని పెండ్లియాడవలయునని యుద్దేశమా యేమి?”

‘చాలునులే’ యని యువతి పరిచారిక నొక్క గిల్లు గిల్లెను.

పరిచారికనిపుణవతి సంగతिसందర్భములను జక్కగ గనిపెట్టెను. తనలోనిట్లని వితర్కించుకొనుచుండెను. “నాకు జాలభయమగుచున్నది. ఈయువకుని గూఢసంపద మాచెలి హృదయాశర్వణ మొనరించుచున్నది. ఈమెమనసు నాతని కర్పించెనేని యందువలన సంతచెడుగు సంభవింపకున్నను— అయ్యో!—ఈమెమనసునకిక నెప్పటికిని విశ్రాంతియుండదు ఆహా! ఎట్లయిన నిదివారింప నర్హము, ఔను. అయిన నది యెట్లు?—ఇప్పుడ మేమీతని విడచిపోవ యత్నించెదము గాక!”

కుశాగ్రబుద్ధియగు నాపరిచారిక యిట్లునిశ్చయించు కొని యాతనితో “అయ్యో! స్త్రీలప్రతిష్ఠ నశ్వరమైనది. సామాన్యవాయుస్పర్శమునకు సయితము నిలువజాలదు. ఇక నీనాటి ప్రచండవాయువుచుగూర్చి చెప్పునదేమి? గాలియు వానయునడగినవి, మేమింటికినడచి పోవయత్నించెదము. మాకనుజ్ఞ నొసంగుము” అనియెను.

“ఈయర్ధరాత్రమున నే-మీరింటికి నడచిపోవలయు నేని నేను మీకు సహాయుడనై వచ్చెదను. ఆకసము నిర్మలముగ నున్నది. నేనిదివఱకే మాయింటి కేగవలసినవాడను. అయినను రక్షకులెవ్వరును లేకుండ మీసఖివంటి సౌందర్యవళిని విడిచిపోవ నిష్ఠములేక యింతవఱ కట్టెయుండవలసిన వాడనై తిని”

“మీరు మాయెడల మహానుగ్రహముఁ జూపినారు. నామనోభావముల నన్నిటిని మీకడ విన్నవింప లేకున్నదా నను చెప్పినమమ్ముఁ గృతఘ్నినులనుగ భావించురేమో ! అయ్యా ! స్త్రీలయదృష్టమునకు శాపమున్నది. ఆ విషయమున మీ కేమిచెప్పుదును? మేమెప్పుడును ననుమానముతోఁ జూడఁబడుట సర్వసామాన్యమయినది మీరు మాతోఁగూడ విచ్చేయుటకన్న సౌఖ్యమేమికలదు? కాని, యీ బాలికతఁడి యామెనడిగినచో నెట్లువచ్చునో యోచింపుఁడు. ఈయర్ధరాత్రమున మిమ్ముల నెవ్వరు తీసికొనివచ్చిరని యడుగనామె యేమి బ్రత్యుత్తరమియఁగలదు?”

యువకుఁడు కొంచెమాలోచించి యిట్లనియెను.

“ఏమి? మానసింహమహారాజుగారి తనయుడగు జగత్సింగుసాహాయ్యమున వచ్చితిమనిన నేమి?”

పిడుగుపడిన ట్లయ్యెను. ఆయ్యవిదలిరువురు మహాశ్చర్యనిమగ్నులైరి, ఏమియుఁ జేయలేకపోయిరి. లేచి నిలునఁ

బడిరి. యువతీమణి శిలావిగ్రహము చాటునకరిగెను. వాణ్ని పుణయగు నాపరిచారిక వ్రేలాడుచున్న చీరచేఱఁగును, శంతమునకుఁ జుట్టుకొని చేతులు జోడించి “రాజకుమారా! క్షమింపుము. ఎఱుఁగక వేయియపరాధములను గావించితిమి.” అనియెను.

జగత్సింహుఁడునవ్వుచు ‘అట్టియపరాధములకు మన్ననలులేవు. అయినను మీరెవ్వరో నాకుఁ దెలియజేసితిరేని నేనవియన్నియు మఱచిపోయెదను. లేనిచో యుక్తమయిన దండనము మీకు జరుగకతప్పదు.”

మృదువాక్యములు నిపుణవతియగు స్త్రీకి ధైర్యమును గలుగఁజేయును. ఆమె యిట్లనియెను.

“అయ్యా! అదేదియో యాజ్ఞయిండు ; సిద్ధముగ చున్నారము.”

“మిమ్ముల నింటికిఁ గొంపోవుటకన్న వేతేమున్నది?”

పరిచారిక కేమిచెప్పటకును దోచలేదు. ఢిల్లీ సార్వభౌముని సేనాధిపతికిఁ దనసఖినిగూర్చి చెప్పట కామెకిష్టము లేదు. అందులకొకప్రత్యేక కారణమున్నది. ఆతఁడు తమతోఁ గూడవచ్చుట యామెకంతకంటె నిష్టములేదు. ఆమె శిరస్సును వ్రేలవైది యోచించుచుండెను.

ఇంతలోఁ జాలదూరమున నెన్నియోయశ్యముల కాలిచవ్వుడులు వారికి వినవచ్చెను. రాజు తటాలున నావలికేగి

చూచెను. నూలుగురురౌతులు గుట్టములపై వచ్చుచుండిరి. ఆతఁడు వారిదుస్తులను గుత్తించెను. వారాతని రాజపుత్రుని సైనికులే. కొలఁదికాలముక్రిందట నీతఁడు విష్ణుపురమునకు సైన్యసంబంధమైన యొక కార్యముపైఁ బోయియుండెను. నూలుగురాశ్వీకులతో మరలఁ దండికడ కేగుచు మధ్యాహ్నమున నీతఁడు వారినివిడిచి ముందుపయనముఁ జేసెను. పిమ్మట రాజౌకతోవను, నాశ్వీకులొకతోవను బోయిరి. జగత్స్పింహుఁ డీమార్గమునవచ్చి వర్షముచే నిట్టిశ్రమకు లోనయ్యెను. ఇప్పుడు మఱల నగపడినవా రాయాశ్వీకులే. వారు తిన్నానవాలుపట్టినారో లేదో తెలిసికొనుటకై “ధీనీశ్వరునకు జయమగుఁగాక!” యని యొక్క కేకవైచెను. ఆక్షణమే యొక కాతాతని సమీపించెను. జగత్స్పింహు డాతనిఁజూచి యిట్లనియెను.

“ధర్మసింహా ! వర్షముచే నేనిట నాగిపోతిని.”

ధర్మసింహుఁ డతివినయపూర్వకముగ వందన మొసర్చి “ప్రభూ ! మీకొఱకుఁ జాలసేపు వెదకితిమి. మీరగపడలేదు. మీగుట్టపుడెక్కల జాడను గుత్తించుకొనుచు నిల్లుబయలు వెడలితిమి. అదిగో ! అట దూరముగనున్న యా మట్టిచెట్టుకడ మీగుట్టము గాన్పించినది. దానినితీసికొనివచ్చి నారము” అనియెను.

అశ్వముతోఁగూడ నీవీటనుండుము. ఇరువురు మను
ష్యుల నీసమీపమున నున్నపల్లెకు, బోయవాండ్రను బల్లకి
తోఁగూడఁ దీసికొనిరమ్మని పంపుము. మిగిలిన సైనికులను
ముందునకుఁ బొందనుము”

ధర్మసింహుఁడు కొంచెమాశ్చర్యపడియెను. ఆజ్ఞా
హేతు వేదియో యతనికిఁ దెలిసినదికాదు. యజమానుని
నడుగుట తనకనగత్యమైనపనియని యాతఁడు తలంచెను.

“అయ్యా ! మీ యాజ్ఞానుసరణి నొనర్చెద” అని
యెను.

రాజాజ్ఞను ధర్మసింహుఁడు సైనికుల కెఱింగించెను.
అందొకఁడు తనప్రక్కనున్నయతనితో “అద్భుతమైనయుత్త
రపుల్లైన వెందులకో? విశేషములేవియో?” అనియెను. ఇం
కొకఁడు “ఏమి? ఎందులకుఁగాఁగూడదు? రాజపుత్రశిరోమణి
యగు మహారాజున కైదువందలకుఁ దక్కువకాకుండ రాను
లుండవలయుననుమాట జ్ఞప్తియుంచుకొనుము” అని ప్రత్యు
త్తర మొసంగెను.

రాజు తమయొద్దలేనిసమయమున నాయువతీమణి మే
ల్మసుంగునుదీసి తనతోఁగూడ నున్నయాపెతో “విమలా !
రాజునకు నన్నెఱింగింప నీకేల యిష్టములేదు?” అని యడి
గెను.

“నీప్రశ్నకుఁ బ్రత్యుత్తరము మీతండ్రిగారికిఁ జెప్పె
దనులే ! కాని యిపుడాధ్వని యేమియో?”

“రాజును వెడకుటకై యాతని సైనికులు వచ్చినట్లు న్నది. అతఁడు మనతోనున్న నీకు భయమెందులకు?”

వల్లకీ, బోయవాండ్రొకొక కేఁగిన యాశ్వికు లింకను రాలేదు. ఆయువిదల నటవిడిచి సమీపమందలిపల్లెకు విశ్రమింపనేఁగిన మనుష్యులు మరల వచ్చుచుండిరి. జగత్సింగు వారినిజూచి లోనికేఁగి పరిచారికతో నిట్లనియెను. “కొందఱు బోయవాండ్రిను, ఆయుధపాణులగు మనుజులు కొందఱును, బల్లకితో వచ్చుచున్నారు, నీవావలకేగి వారు మీ సేవకులగుదురో కారో గుఱ్ఱింపుము”

విమల తలుపుసందునుండి వారలఁజూచెను. వారామె మనుష్యులే. జగత్సింగిట్లు చెప్పెను. “ఇక నేనుమీకడ నుండరాదు ఉండిన నేదైననాపద రావచ్చును. మీకు సుఖమగుగాక! నాకనుజ్ఞ. సుఖముగ మిమ్ముల నింటికడఁ జేర్చుమని శైలేశ్వరు నిదేవేఁడుచున్నాఁడను. నాదొక్కపార్థనమున్నది. వారముదినములలోపల మన యీసమావేశమెక్కడను దెలియనీయరాదు. కాని, నన్నుమాత్ర మెప్పుడును మఱవకుఁడు. నన్ను మఱచిపోకుండ నిదిగోదీనిని నీకడ నుంచుము. మీప్రభుతనయ యెవ్వరో నేనెఱుంగలేకపోయినను మీలక్షణములు నాహృదయమున నాలుకొనియున్నవి—” ఇట్లు చెప్పుచు జగత్సింగు తలపాగనుండి ముత్యాలహారము నొకదానిని తీసి విమలశిరస్సుపైనుంచెను. ఆ యమూల్యహారము

రము నామెగ్రహించి తనకబరికిఁజుట్టుకొని యవనతళిర స్తయై వందనమొనర్చి యిట్లనియెను.

“రాకుమారా ! మీరత్యంతాభిలాషతో నన్నొక్క విషయమునుగూర్చి యడిగితిరి. దానికిఁ బ్రత్యుత్తర మీయ లేకపోయినందుల కెంతయో చింత నొందుచున్నదానను. నన్ను మన్నింపుఁడు. మీరడిగిన విషయమున నేనిట్లు మానమునఁపించుటకుఁ దగినంతకారణ మొకటియున్నది. అయినను మీకంతగాఁ బ్రయతమమగునేని పదు నేనుదినములు గడచినపిమ్మట మిమ్మెట దర్శింపఁగలుగుదునో యాజ్ఞయిండు.”

జగత్సింగు కొంచెమాలోచించి యిట్లనియెను. “ఈ యాలయమునందే. ఇట నన్నుఁజూడనేర వేని మరల మన మెన్నఁడును గలిసికొనఁజాలము.”

విమల వందనమొనర్చుచు “భగవంతుఁడు మిమ్ము రక్షించుఁగాక !” అనియెను.

జగత్సింగు మరల నొక్కమారాయువతీమణిపైఁ జంచలదృష్టి సారించెను. పిదప నశ్వారోహణమొనర్చి యద్మశ్యుఁడయ్యెను.

మూడవ ప్రకరణము.

మొగలాయిలు—పఠానులు.

పాఠకులారా! ఆలయమునుండి వెడలిన జగత్స్థి, గే
మయ్యెనో, లావణ్యరాశియగు నాయువతిచారిత్ర మేదియో,
తెలిసికొన మీరు వేడుకపడుచుందురు. కాని యావిషయ
మిప్పుడు చెప్పను. జగత్స్థింగు రాజపుత్రుడు. ఆతడు వంగ
దేశమున కేలవచ్చెనో యొంటరిగా నేల ప్రయాణముచేయు
చుండెనో మీకెఱింగించుటకై యాకాలపు వంగదేశ రాజు
యస్థితి నిటసంగ్రహముగ వర్ణించెదను. అందుచే నీప్రక
రణము చారిత్రాంశములతో నిండియుండును. కావున
నోర్పువహింప లేనిచదువరు లీప్రకరణమును జదువకుండ
దాటించెదరుగాక! గాని, యోర్పుతోఁ దుల్యమయినది
లేదునుడి.

భక్తియార్ఙ్గి, వంగదేశమున సర్వచంద్రధ్వజమును
నాటినతరువాతఁ బఠానులు దానిని గొన్నిశతాబ్దములు నిరం
కుశముగఁ బరిపాలించిరి. 932-వ సంవత్సరములో సుప్ర
సిద్ధుడగు సుల్తాను బేబ రప్పటి డిల్లీచక్రవర్తియగు నిబ్రి
హీమ్లోడిని జయించి డిల్లీసింహాసనము నాక్రమించుకొని
యెను. కాని, యప్పుడును వంగదేశముమాత్రము తామర
లేక వంశీయుల యధికారముక్రిందకుఁ బోయియుండలేదు.

మొగలాయీవంశదీపమండగు నక్కరు, సింహాసన మధి
 గోహించువఱకును వంగ దేశము పఠానుల స్వతంత్రపాలనము
 లోనే యుండెను. అవి వేకియగు దాయూదుఖానుఁ యొకచేడు
 ముహూర్తమున సాహసించి, నిద్రించుచున్న సింగమును దన
 చేతులతో మేలుకొలిపెను. అతఁడుచేసిన యా దుడుకుకార్య
 మునకు ఫలము వెంటనే లభించినది. అక్కరుని సేనాధిపతి
 యగు మణియమ్ఖా ననునాతఁడురణరంగమున నాతనినోడిం
 చెను. దాయూదు సింహాసనమును గోల్పోయెను. 982-వ
 సంవత్సరములో గా యూదుఖాను తనతోడివారలతోఁగూడ
 నొరిస్సాదేశం కు బాటిపోయెను. వంగ దేశము మొగలా
 యీలచేతఁ బడియెను. పఠాను లొరిస్సాలో రాజ్యము
 స్థాపించుకొనిరి. వారి నొరిస్సానుండి లేవఁగొట్టుట మొగలా
 యీలకుఁ జాలకష్టమయిన పనిగానుండెను. తుదకు వంగదేశ
 కము 986-వ సంవత్సరములో రాజప్రతినిధి యగుఖాన్ జ
 హాఖా ననునతఁడు పఠానులను రెండవపర్యాయ మొడిచి
 యొరిస్సాను చక్రవర్తి యధికారము క్రిందికిఁ దీసికొనెను.
 తరువాత నల్లరులు బయలువెడలెను. వంగ దేశమునఁ బన్ను
 లు వసూలుచేయుటలో నక్కరొక కొత్త సెటిలుమొండు
 పద్ధతి నేర్పాటుచేసెను. అందుమూలమున నచ్చటిజాగీరువా
 ల్లును, భూస్వాములును, నసూయజేరిరి. వారిశాశ్వతస్వా
 మ్యములను సంరక్షించుకొనుట కాయుధములను జేలేఁబూసెను.
 వందేనమయమని పఠానులు మరల ధ్వజమెత్తిరి. లిమ్కా
 యల్ఖా ననునతని ప్రధానునిగాఁజేసి యొరిస్సాను మరలఁ
 బనుయధికారముక్రిందికిఁ దీసికొనిరి. సమయమును గనిపెట్టి

తమశక్తి సామర్థ్యముల సగపఱచి మిథునపురము విష్ణుపురము
లను రెండుజిల్లాలలనుగూడ నతానులు వశపఱచుకొనిరి. ఈ
రెండుమండలములు నొరిస్సారాజ్యములోఁ జేరినవికావు.

చక్రవర్తి ప్రతినిధియగు ఖాన్ అజీమును, నాతనితరు
వాత ప్రతినిధి మహాభాజుఖానును, గూడశత్రువులనుండియూ
ప్రదేశములను లాగుకొనలేక పోయిరి. తుదకీ దుష్కరకార్య
నిర్వహణమునకు హిందూయోధుఁ డొకఁడు నియమింపబడి
యెను.

నూతన మతాభిమానావేశమై హిందూలయఃపర్వత
పంక్తి నుండి మహమ్మదీయ సేనాప్రవాహము మనదేశము
వఱకుఁ ద్రోసికొనినచ్చినప్పుడు పృథ్వీరాజును, మఱికొందఱు
రాజపుత్రశూరులును, తమనిరుపమాన శౌర్యముచే చాని
నాఁపి హిందూదేశమును గాపాడిరి. కాని, అయ్యో! హిం
దూదేశమా! నీవడుగంటుటయే భగవదుద్దేశము కాబోలును
రాజపుత్రవీరులై కమత్యముతోఁ దమబలమభివృద్ధిచేసికొను
టకుబదులు తమలోఁదాము గలహించిరి. విసుఁగుఁజేందకుండఁ
చూనికతోఁ జేసిన ప్రయత్నములవలన మహమ్మదీయులు
హిందూరాజ్యముల నొక్కటొక్కటిగ నొడిసికొనిరి. తుదకు
క్షిల్లియందు వారిరాజ్యమును స్థాపించిరి. చాలకాలమువఱకు
యీ మహమ్మదీయులు జయముల నందుచున్నను నొక్కమా
యగక్షత్రియజన్ములగు రసపుత్తుల నణఁగఁ ద్రొక్కలేక
పోయిరి రాజపుత్తులలోఁ జాలభాగ మెప్పుడును స్వతంత్రు
లగ నే యుండుచు వచ్చిరి. ఇదిమొదలు మహమ్మదీయప్రభు
త్వము పూర్ణముగ విచ్ఛేదమగు వఱకును బరాక్రమిని చేప

నులగు రాజపుత్రులు యవనులతోఁ దఱచుగా యుద్ధమునకుఁ
 గాలుద్రవ్యమునే యుండెడివారు. అనేకసమయములలో
 మహమ్మదీయులఁ బలాయనులను గావించుచువచ్చిరి. అయి
 నను గ్రమక్రమముగ ఢిల్లీసార్వభౌమునకుఁ గప్పముగట్టనల
 యునని చాలమంది రాజపుత్రులు నిర్బంధింపఁబడిరి. క్రమ
 క్రమముగ రసపుత్రుల పరాక్రమమును క్షీణించినది వారు
 పురాతనగౌరవప్రతిష్ఠలను నిలుపుకొనుటయందలక్ష్యభావము
 వహించిరి. చక్రవర్తి కుటుంబముతో సంబంధబాంధవ్యములు
 చేసికొనుట మొదలగు నుపాయములచే వారి యనుగ్రహ
 సంపాదనముఁజేయ మొదలుపెట్టిరి. ఇఁకఁజక్రవర్తులో! పరా
 క్రమనఁతులగునట్టి శత్రువుల నెవ్విధముననై నఁ దమకు లో
 బఱచుకొనవలయునను తలంపున రాజపుత్రులతో బంధుత్వ
 మును స్నేహము నభివృద్ధిచేసికొనుచుండిరి. ఆకాలమున
 సామంతరాజులందఱుఁ గ్రమక్రమముగఁ జక్రవర్తిసేవకులు
 కాజొచ్చిరి. ధీవిశారదుఁ డగు నక్కరుచక్రవర్తి పూర్వపు
 సార్వభౌములకంటె నన్ని విషయములందును జాలఁ దెలివి
 గలవాడు. హిందూరాజ్యమును బరిపాలించుటకు స్వదేశస్థులే
 తగినవారినియు, విదేశీయులనర్హులనియు, యుద్ధమునందుఁగాని
 పరివాలనమునందుఁగాని రాజపుత్రులతో సమానులులేరని
 యు యక్కరునకు నమ్మకము. కావుననే యక్కరు సర్వసా
 మాన్యముగ హిందూదేశవాసులనే, యందుముఖ్యముగ రస
 పుత్రులనే. తనప్రభుత్వమున ముఖ్యోద్యోగులుగ నియమి
 చెను. మనకథాకాలమున నక్కరుకడ నున్నతోద్యోగమున
 నున్న రాజపుత్రులలో, రాజగమానసిఁహుఁ డగ్గగణ్యుడు.

అశ్వునికుమారుడగు సలీమున కీతఁడు బావమఱచి, అజీమ్ ఖానుడును, షాబాన్ ఖానుడును, విఫలప్రయత్నములై పోవ నక్కరీ పరాక్రమశాలిని బెంగాలు బీహారు దేశములకు, బరి పాలకునిగఁ బంపెను.

997-వ సంవత్సరములో మానసింహుఁడు పాట్నా చేరి యక్కడి యల్లుకుల నణచివై చెను. మరుసటిసంవత్సరమున నొరిస్సాపై దండు వెడలెను. మానసింగు పాట్నా మివచ్చి నప్పుడు వంగ దేశమునఁ దనకుఁ బ్రతినీధిగ సయ్యదుఖాను అనునతనిని నియమించివచ్చెను. ఒరిస్సాపై కేసుచవిప్పుడు సయ్యదుఖానున కాతని సైన్యముతోఁగూడ బరిష్టాను, నొద్దకువచ్చి తన్నుగలిసికొనుమని యుత్తరము వాఁసెను.

మానసింగు బరిష్టాను జేరెను. సయ్యదురాలేదు. ఇల్లు వర్తమానముమాత్ర మంపెను. “సైన్యమును సమ కూర్చుటలోఁ జాల నాలస్యముగాక తప్పదు. అప్పటికి వర్ష కాలమువచ్చును. వర్ష కాలమున సైన్యములతోఁ బ్రయాణము నలుపుటదుర్లభము. కావున నదిగతించువఱకును మీరిటవిడిసి యుందు రేని నా సైన్యముతోవచ్చి చేరెదను” అంతకంటె వేరు మార్గము లేనందున నాతడు చెప్పినరీతిగదారు కేశ్వర నదీ తీరమున నున్న జహానబాదునగరమున, సేనలను విడియించి మానసింహుఁడు సయ్యదు కొఱ కెదురుచూచుచుండెను.

తానూరకుండుటనుజూచి కటుల్ ఖానుఁడు దేశమును గొల్లగొట్టుటకై బయలుదేరివాడనియు సమీపమున గొన్ని మైళ్ళలోనున్న వాడనియు జహానబాదులోనున్న మానసింహు నకొకసమాచారము వచ్చెను. మానసింగు పరిపరివిధముల

చింతించెను. శత్రువెక్కడనుండెనో, యాతనియు దేశమేమియో యాతఁడేమిచేయుచుండెనో మొదలగువృత్తాంతముల నిజమును తెలిసికొనిరా నొక యుద్యోగుని బంపవలయునని నిశ్చయించెను. అప్పుడాతని ప్రియపుత్రుఁడగు జగత్సింహుఁడాతనితోఁగూడ నున్నవాడు. శత్రువుల సమాచారములను తెలిసికొనుటకై పోవలయునని జగత్సింగుకూడ నాత్రము నొందుచుండెను. అదియెఱిగి మానసింగునూలుగురాశ్వీకులతో జగత్సింగును శత్రుసమాచారములను కనుగొనుటకుఁ బంపెను. రాజపుత్రుఁడు తనపనిని నెఱవేర్చుకొని మరలెను. అతఁడు మరల జహనబాదునకు బోవుచు మార్గమధ్యమునఁ జనువరులకుఁ బరిచయఁడయ్యెను.

నా ల్గ వ ప్రి క రణ ము.

—❖❖❖—

యువకుఁడైన సేనాధిపతి.

జగత్సింగు తండ్రికడకు వచ్చెను. “పతాను లించు మించేబడివేలున్నారు. వారిప్పుడు ధారాపుర సమీపమున విడిసియున్నారు. చుట్టప్రక్కలఁ బల్లెలఁగొల్లకొట్టుచున్నారు. కొన్నిదుర్గములనుగూడఁ బట్టుకొనిరి. జయమునుసంపాదించుచున్నారు. ఎదిరించువారు లేకనిర్భయముగ నున్నారు.” అనివిన్నవించెను. మానసింహుఁడు వారిదౌర్జన్యము నాక్షి.

ణమె యణంచివేయవలయునని యూహించెను. కాని, యూహని సామాన్యమయినదికాదు. మిగులఁ గష్టము. కర్తవ్యమును నిశ్చయించుటకై యాతఁడీ దండయాత్రయందుఁ దనతోఁ గూడవచ్చిన సేనానాయకులందఱఁ గూర్చి సభ చేసెను. అం దాతఁడిట్లుచెప్పెను.

“ఆదినమున కాదినము, గ్రామముతరువాత గ్రామము. పరగణా వెంటపరగణా, క్రమక్రమముగా జక్రవర్తి చేతినుండి దాటిఁబోవుచుండెను. మనమిప్పుడు పఠానుల నణంచి తీర వలయు. కాని; ఇదియెట్లు? వారిబలమతివిస్తారముగ నున్నది. మఱియు, వారుకోటలోపలనుండి రణమొనర్పఁగలరు. మన మిప్పుడు వారినెదెర్కొని జయించినను; వారినాశనమొనర్పఁ జాలము. కోటనుండి వెడలగొట్టలేము. ఒక వేళనట్టియెడ మనమే యోడిపోవుటసంభవించెనేని యాశ్రయవిహీనమైన యా శత్రుప్రదేశమున మనము వారిచేఁ జిక్కి నాశనమగుదుము. ఆలోచనావిహీనమైన యా సాహసకార్యముచేఁ జక్రవర్తి సైనికుల ప్రాణముల నెన్నిటిఁనో గోలుపోవలసి వచ్చుటయేగాక యొరిస్సా నెప్పటికైన జయింపఁగలుగుదుమనునాశకూడ లేకుండఁజేసికొనినవారమగుదుము. కావున సయ్యదుఖాను వచ్చువఱకును మనమిట నిరీక్షించుచునుండుటయే కర్తవ్యమని నాకు దోచుచున్నది. కాని, యీలోపున శత్రువులు చెలరేగకుండ నాపుటకై తగినయేర్పాటుల శీఘ్రముగఁ జేయవలసియుండును మీ యభిప్రాయమేమి.”

“సయ్యదుపచ్చవరకును వేచియుండుటయే యుక్తము” అనివృద్ధోద్వోగులందఱుఁ బ్రతివచనంబిచ్చిరి.

మాన — “శత్రుల నాపుటకై సమర్థుడగునొక్కని యాధిపత్యముక్రిందఁ గొలదిసైన్యము సంపుటమేలని నాయభిప్రాయము. సైన్యమునంతను బంపి కోల్పోవుటకంటె నిది మంచిది”

వృద్ధు — ‘మహారాజా! యావత్సైన్యము సంపినను గెలుపొన గూడదని భయమొందుచున్నప్పుడు వేలుగఁగొలది సైన్యము సంపినఁబ్రయోజనమేమి?’

“రణరంగమునకు శత్రువుల కెదురుగఁ బంపవలయునని నాయభిప్రాయముకాదు. పల్లెలపైఁ బఠానులు గుంపులుగుంపులుగఁబడి కదా పాడుచేయుచున్నవారు. కొలఁదిసైన్యమైనను రహస్యముగ దాఁగియుండి రణమొనర్చినచో శత్రుసమూహము నావఁగల్గుదురని నాయుద్దేశము”

“మహారాజా! అమోఘమైన నాశమున కిష్టపడి యెవఁడట్టి సైన్యాధికారమునువహించును?”

మానసింహుఁ డాగ్రహమున బొమలుముడివడ నిట్లని యెను. “ఏమీ! మృత్యువనినఁ దృణశయముగ నెంచెడి నిందలురాజపుత్రులలో, నిందలు మొగలాయీలలో, నొక్కని హృదయకోశమునుండియు నూపిరాడుచుండుటలేదా?”

ఆక్షణమే కొందఱు మొగలాయీలును, గొందఱురసపుత్రులును, లేచి “రణమున కేగ మేముసిద్ధముగనున్నాము.” అనిరి. అట జగత్సింగుగూడ నుండెను. అక్కడనున్న యందఱిలో నాతఁడు మిగుల పసివాఁడు. వారి వెనుకనుండి యాతఁడు “మీయాజ్ఞాయయ్యేనేని చక్రవర్తి కార్యమును

నిర్వహించుటకు నేనుగూడ సిద్ధముగ నున్నాడను.” అని యెను.

‘ఆ ! అట్లేలకాకూడదు?’ అని మానసింగు గారవ మున మాటుపలికెను.

“రాజపుత్రులును, మొగలాయీలును, నింతలో నాకుషహీనులనిపించుకొనరని నాకు ధైర్యముకలిగినది. అట్లయిన నపాయకరమైన యీ పనిని నిర్వహించుటకు మీరందఱును సిద్ధముగ నున్నట్లేకదా? ఇప్పుడిందెవ్వరి నీపనికి నియమింతును?” అని యాతడనియెను.

అందొక సభ్యుడు నవ్వుచు నిట్లుచెప్పెను.

“మహారాజా! ఇప్పుడిటుల చాలమంది ముందంజ వేసి వచ్చుట జయసూచకము. వీరందఱు నీపనికై పంతములాడుచున్నవారు. ఇందెవఁడు కొలదిసైన్యముతో నేగుట కిష్టపడునో వానినీకార్యమునకు నియమింపుడు.”

“జౌనాను, ఇదిమంచియూలోచన ” అని చెప్పుచు మానసింహుఁడు మొట్టమొదట తనకుఁ దా నేయింపనికి ముందంజ వేసి వచ్చినయూతనితో “నీ వెంతసైన్యముతో శత్రువులపై కేగెదవు” అనియడిగెను.

“పదు నేను వేలతో. అట్లనుగ్రహింపుము.”

“ అట్లు చేయవలనుగాదు. పదు నేను వేల వాహిని నిందుండి విడదీసితిమేని నిఁక నిటచాలినంతసైన్యముండదు. పది వేలతోఁ బోవసిద్ధముగనున్న శూరుఁడెవఁడు?”

సేనానాయకు లండఱుగకుండిరి. తుదకు యశవంత సింగుపదివేలకును సైన్యాధిపత్యమును దనకిప్పింపుమని యడిగెను. అతఁడు రాజపుత్తుఁడు. మానసింహునకిష్టుడు. మానసింహుఁడు వారలనందఱసంతోషముతోఁ గలయఁజూచెను. ఇంతలో జగత్సింగులేచెను. అతనిదృష్టి యాతనిపైఁ బ్రసరించెను. రాజదృష్టియాతనిపైఁ బడెను. అతఁడు వినయముతో “మహారాజా! మీయనుగ్రహ ముండెనేని నేనయిదువేల సైన్యముతోఁబోయి కటుల్ ఖానుని సువర్ణ రేఖానది యావలి యొడ్డునకుఁ దరిమివేయఁగలను.” అనియెను.

మానసింహుఁ డూరకుండెను. సభ్యులు గుసగుసలాడుచుండిరి. కొంచెముసేపుండి “కుమారా! రసపుత్తువీగులండఱును నిన్నుఁజూచి గర్వపడవలసినదే. అది నేనెఱుఁగుదును. కాని నిజ్జా! నీవుచాలదుడుకువాఁడవు” అనియెను.

జగత్సింగు చేతులుజోడించి “తండ్రీ! నాప్రతినిఁజెల్లించుకొననేరక చక్రవర్తిసేనల వ్యర్థముగఁ గోలుపుచ్చితి నేని నాకర్హ దండనముగావింపుడు” అనిప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

మానసింహుఁడొక్కించుక యోచించి “కుమారా! ఇటువినుము. రాజపుత్తోచితమైన నీస్వేచ్ఛావిక్రమమునకు నేనేలయభ్యంతరముఁ జెప్పవలయును? అట్లభ్యంతరము కలుగఁజేయుట భగవదుద్దేశముకానేరదు. కావుననీకార్యమునకు నిన్నేనియమించితి” అనియెను.

ఇట్లుచెప్పుచు మానసింహుఁ డత్యంతాప్యాయనముగ నాతనిగొఁగలించుకొని, సెలవొసంగెను.

అ యి ద వ ప్ర క ర ణ ము.

గ ర మం ద ర్థ ము.

జగత్స్సింహుఁడు ప్రయాణము చేసిన విష్ణుపురమునుండి జహనబాదునకుఁ బోవు గొటయొక్క గుఱుతు లిప్పటికి నున్నవి. ఆబాటకు దక్షిణమున కొంతదూరములో గరమందరమును నగర మొకటియున్నది. దేవాలయమున జగత్స్సింహునిగలిసికొనిన స్త్రీ లీపట్టణమున కే పోయియుండిరి. ఈనగరమునఁబురాతనదుర్గములు చాలఁగనున్నవి. బహుశఃదానికాపేరు. వానిమూలమున నే వచ్చియుండును. ఆమోదరానది దానిగుండఁ బ్రవహించుచుండును. మూఁడుకోణములు గానున్న యాపట్టణమునకు మలఁపుతిరిగి రెండువైపుల నానది వ్యాపించియుండెను. మూఁడవప్రక్కఁ బర్వతమును దొలిచి నిర్మించినకోటగలదు. ఆకోటయొక్క శిరోభాగమున, నది మొట్టమొదటఁ బట్టణమున నెటఁబ్రవేశించియుండెనో యాతావున, నాకసుమునంటుచు నీటిలోవిశాలమైన దుర్గమొకటి నిర్మింపఁబడియుండెను అదియంతయు నల్లతాతితోఁ గట్టఁబడినది అభేద్యమగునాదుర్గముయొక్కపాడై పోయినవిశాలోన్నతభాగములిప్పుడుకూడఁ గనబడుచున్నవి. కాలమాహత్యమున నందలికట్టడములన్నియుఁ గూలిపోయి క్రిందిభాగము లింకను గన్నట్టుచున్నవి. వెలుపలిభాగములఁజింతి, మట్టి మొదలగువివిధ వృక్షములును, మూఁధవిమున్నగుపొదలును,

నరణ్యమువలె బెటిగి, పాములకును, దోడేళ్ళు మొదలగు కూరజంతువులకును, నివాసస్థానములయ్యెను. సదీతీరమున మఱికొన్ని దుర్గములున్నవి. వానియం దేకవంశీయులగు కొందఱు భాగ్యవంతులు కాపురమున్నారు. కాని, మనకథకును వీనికిని సంబంధమేమియును లేదు. మొదటిదుర్గమే మనకు గావలసినది.

ఢిల్లీ సార్వభౌముడగు బాలిస్, వంగదేశమును జయింపనేతేంచినప్పుడు, జయధారసింహుడను యోధుడొకఁ డాతనితోఁ గూడ నుండెను. బాలినునకు జయమొనఁ గూడిననాటిరాత్రి చక్రవర్తిపక్షమున నాతఁ డత్యద్భుత శౌర్యమును జూపియున్నాఁడు. అతడొనర్చినసేవకు సంతస మంది చక్రవర్తిగరమందరమనుజుగీరు నాతనికి బహుమాన మిచ్చెను. ఈజుగీరుదారునివంశీయులు క్రమక్రమముగ పరాక్రమవంతులై కోటలను గట్టుకొని వంగదేశప్రభువును నిరాకరించుచువచ్చిరి. వంగశకము 998-వ సంవత్సరములో పైనివివరించినయాదుర్గము వీరేంద్రసింహుని స్వాధీనమందుండెను. ఈతఁడు జయధారసింహునివంశీయుఁడు

ఈతనిచిన్నతనములోఁ దండ్రికినినీతనికిని సరిపడినది కాదు. ఇతఁడు దురహంకారి. తాలిమిలేసివాడు. తండ్రి యానతిప్రకార మొకప్పుడును బ్రవర్తించినవాఁడుకాఁడు. అందుచేఁ దండ్రియును, దనయుఁడును నెప్పుడును గలహించుచునే యుండిరి. ఎప్పుడును వాదప్రతివాదములాడుచునే యుండెడివారు. వీరియింటి సమీపమున నొకభూస్వామి యున్నాఁడు. ఆతనికిఁ బుత్రులులేరు. ఒక్కకుమార్తెయుం

డెను. ఆమెను దనకుమారునకుఁ బరిణయముచేయవలయునని వీరేంద్రసింహునితండ్రి నిశ్చయించెను. ఈసంబంధమును జేసినచో వీరేంద్రునినకు గొప్పయాస్తిలభించునని యాతని యుద్దేశము. ఇంతేకాదు. ఆకన్నెకూడ చాలసౌందర్యవతి. ఏవిధముచేఁ జూచినను ముసలివానిదృష్టికీవివాహము మిక్కిలి యనుకూలముగాఁ గాన్పించెను. వివాహప్రియత్నము లన్ని యుఁ జేసెను. దీనినంతను దోరిస్సెవైచి వీరేంద్రసింహుఁడు తమకు సమీపముననున్న నిరాధారురాలును బేదయు నగు నొకయనాధస్త్రీ తనయను రహస్యముగఁ బరిణయమయ్యెను. ఈవార్త తండ్రిచెవులఁ బడియెను. పట్టరాని కోపమువచ్చెను. తనయనినావలకుఁదఱిమివై చెను. తండ్రిచే లేవఁగొట్టఁబడి వీరేంద్రుఁడు ఢిల్లీకివచ్చెను. సేనల్తోస్తైకుఁడుగా జేరవలయు నని యాతనియుద్దేశము. ఆతనిభార్యయప్పుడు గర్భవతి. ఆమెనుదనతోఁ దీసికొనిపోలేదు. తల్లియింటికడనుంచెను.

కుమారుఁడు పేడలిపోయినపిమ్మట నామిసలివాఁడు చాల శోకించెను. పశ్చాత్తాపపడెను. కుమారునివృత్తాంతము లనుదెలిసికొన శ్రద్ధవహించెను. అన్నివిధములఁ బ్రయత్నించెను. కాని, నిష్ఫలమయ్యెను. పిమ్మటఁ గోడలిని సన్మానించి సంతోషపూర్వకముగా పేదరాలగునామి తల్లియింట నుండి తనకడకుఁ దీసికొనివచ్చెను. పిదప వీరేంద్రసింహుని భార్య యొక యాఁడుశిశువునుగని కొలదిదినములలోనే కాలధర్మము నొందెను.

ఢిల్లీజేరి వీరేంద్రసింహుఁడు సైనికవృత్తి నవలంబించెను. చక్రవర్తి రాజపుత్రసైన్యములోఁ జేరెను. కొలది

కాలములోనే తనశక్తి సామర్థ్యములఁజూపి యందున్న తాధి
కారమును బడసెను. కొన్నివత్సరములు గడచినవి. వీరేం
ద్రసింహుఁడు చాలద్రవ్యమును సంపాదించెను. గొప్పపేరు
తెచ్చుకొనియెను. ఇంతలో నాతనితండ్రి మరణించెను. ఆ
సమాచారమును వినియాతఁడ్లిట్లు వితర్కించుకొనెను “ఇక
మనమింత దూరదేశమున నుండు బసగత్యము సేవకావృత్తి
యు ననవసరమే.” ఆతఁడు మరలదనస్యగృహమునుజేరెను.
డిల్లీనుండి యాతఁడెందఱనో మనఃస్థులను దనతోఁగూడఁ
దీసికొనివచ్చినాఁడు. అందొకపరిచారికయు, నొకసన్యాసియు
నుండిరి. మనకథయందు వీరిరువురితోడను మనకుఁ బసియుం
డును. పరిచారకపేరు ‘విమల’ సన్యాసిపేరు “అభిరామ
స్వామి.”

మనమిదివఱకు విమలను పరిచారికయని పిలుచుచున్నా
రము. ముందునునట్లే పిలుతుముగాక! ఆమె వీరేంద్రుని పని
కత్తెయని యందఱు ననుకొనెడువారు. వీరేంద్రసింహుని
గృహకృత్యవిషయము లన్నియు నామెయే నిర్వహించుచుం
డెను. విశేషించి యాతని కుమార్తె విషయమున మిగుల శ్రద్ధ
తీసుకొనుచుండెను — కోటలో నామె నివసించియుండుటకేక
వేఱుకారణము లేవియు గనఁబడవు అందుచే నే నామెను
పరిచారికయని పిలుచుచున్నాఁడను. కాని, యామెయొకడు
పరిచారికకాలక్షణము లేవియుఁ గాన్పించుటలేదు. ఆమెను
కోటలోనివారందఱు గృహయజమానురాలుగ గౌరవిం
చుండిరి మిక్కిలి విధేయతను జూపుచుండిరి. ఆమెముఖలక్ష
ణములనుబట్టిచూడ యశావనమున నామె యత్యధిక సౌంద

ర్యవతియని చూపట్టుచున్నది. ప్రత్యూషసమయమున నస్త్రమింపనున్న చంద్రరేఖవలె నామె సౌందర్యతేజోకిరణ లేశమిప్పటికిని బ్రకాశించుచున్నది. గజపతివిద్యాదిగ్గజుడను వతఁడొకఁ డాకోటలో నివసించియుండెను. ఆతఁడభిరామస్వామిశిష్యుఁడు. శాస్త్రపాండిత్య సంపాదనవిషయమున నెట్లున్నను, చాతుర్యముగా మాటలాడి హాస్యగాఁ డనిపించుకొనవలయునని యతనికిఁ జాల నభిలాషకలదు. అతడు విమలనుజూచి “ఈపనికి తై నేతిముద్ద తపేలావలె మనోహరమయినది. మోహగ్ని చల్లారిసకొలదిని యీమె శరీరమంత కింతకు బింకమునొందుచున్నది ” అని చెప్పుచుండును.

తన్నీరీతిగ నెగతాళిమాటలాడినది మొదలు విమల, మాతనికి ‘రిసికదానస్వామి’ యను నెగతాళి నామమొసఁగి యిలుచుచుండెను. రూపము, నడవడి యటుండనిండు. విమల నాగరికత, సంభాషణతీరుఁ బరికించినచో నామెను నామాన్య పరిచారికయని భావింపవలనుపడదు. ఆమె చాఱికాలము చక్రివర్తి జనానాలో నుండెనని చాలమంది చెప్పెదరు. అది సత్యమో యసత్యమో విమలయే చెప్పవలయు. కాని, యీ విషయమునమాత్ర మెప్పుడును నామె యే సూచనయుఁజేసి యుండినట్లు కనబడదు.

విమల నితంతువా? ధూషణములను ధరించిన నే ! విధవవలె పర్వదినముల నుపవాసము చేయుచుండుట లేదే ! అయిదువవలెనే సంచరించుచున్నది.

తిలోత్తను నామె యతిగారాజముతోఁ జూచుచుండును. నిజముగా నామెయెడల నెంతోప్రేమ, ఆమె స్వభావ

మాలయములో స్పష్టపడినదికదా! విమలయన్నఁ దిలోత్త
మకుఁగూడ నతిప్రేమ. వీరేంద్రసింహునితో వచ్చిన యభి
రామస్వామి సర్వదా యింటికడనుండఁడు. తఱచు దేశము
తిరుగుచుండును. ఒకటిరెండుమాసములు గరమందరమున
నున్న, నొకటిరెండునెలలు తిరుగుచుండును. కోటలోని
వారును, దదితరజనులును, నభిరామస్వామి వీరేంద్రసింహు
నకు నాధ్యాత్మికగురువని తలంచెదరు. అందులకుఁ దగినట్లే
వీరేంద్రుఁ డాతని యెఱుకలేకుండ నేకార్యమును జేయఁడు.
ఆతని నెంతయో పూజించుచుండును. ఆతఁడు చెప్పినట్లు
ప్రతివిషయమును జరుగుచుండును. అభిరామస్వామియనుభవ
శాలి, కుశాగ్రబుద్ధి మఱియు జితేంద్రియుఁడు. ప్రాపంచక
విషయములపై మనసు వోనీయఁడు. అవసరమున్నప్పు డింద్రి
యవృత్తులను సాధించి శాంతముగ లోకవ్యాపారములఁ
జూసి నడపింపఁగలఁడు. ఇక నట్టి మహనీయుని యాలోచ
నలు కొనిసాగుట కేమికొదువ? అహంకారస్వభావుడై
తాలిమిలేని వీరేంద్రసింహుని యోచనలకంటె నాతని యో
చనలు జయప్రదములనిన సందాశ్చర్య మేమున్నది?

విమలయు నభిరామస్వామియు నేగాకుండ నామ్మని
యను నింకొక పరిచారికకూడ వీరేంద్రసింహునితో వచ్చి
యుండెను.

ఆటవ ప్రకరణము.

అభిరామస్వామి యాలోచన.

విమలాతిలోత్తమలు సుఖముగా నింటికిఁ జేరిరి.
మూఁడు నాల్గుదినములు గడచెను. ఒకనాఁడు వీరేంద్రసిం
హుఁడు గృహకార్యనిర్వహణస్థానమున మసలందుపైఁ గూ
ర్చుండ అభిరామస్వామి విచ్చేసెను. వీరేంద్రుఁడు లేచి
స్వామికొకదర్భాసన మొసంగెను. అభిరాముఁ డందుపైఁ
గూర్చుండెను. అతని అనుజ్ఞఁగైకొని వీరేంద్రుఁడు మరల
మసలందుపై నువవిష్టుండయ్యెను.

“వీరేంద్రా! ఈదినమున నీతోఁ గొన్నిముఖ్యమైన
సంగతులు మాటలాడవలసి యున్నది”

“స్వామీ! అవహితుఁడను. అనుజ్ఞ యిండు”

“మొగలాయీలకును బఠానులకును గొలది కాల
ములో నొకగొప్పయుద్ధము జరుగనున్నది.”

“ఔను. ఏదో ఒకగొప్పయుద్ధవము బహుశః జరు
గఁగలదు”.

“ఇప్పుడు నీవేమిచేయ నెంచినాఁడవు?”

“ఈహస్తము శత్రుహతముఁ జేయకుండనూరకుండు
నది కాదు, రానిండు.”

“వీరేంద్రా! నీవాడినవాక్యములు నీవంటివీరాగ్రేస
రునకుఁదగినవే. అయినను, జయముమాత్ర మొక్కపరా

శ్రమవిలాసమువలననే సమకూడు నదికాదు. సంధివిగ్రహములను గూర్చినపద్ధతులను బాగుగ నెఱుంగుటనుబట్టి యుండును. నీవుపరాశ్రమశాలివి. వీరాగ్రగణ్యుడవు. కాని, నీ సైన్యము వేయికిమించి లేదు. శత్రువులు నీకంటె నూఱు మడుంగులధిక బలమును గలిగియున్నారు. ఎంతయోధుడయినను నట్టిశత్రునితో యుద్ధమునకు డీకొనునా? లెక్కకు నీ సైన్యముకంటె మొగలాయీలయొక్కయు బఠానుల యొక్కయు, వాహీనులు చాల హెచ్చుగనున్నవి. నీవందొక్కరి నాహాయ్యమును గలిగియుండినఁగాని రెండవవారి చేతినుండి నీ వెట్లుదాటిపోగలవు? నేనిట్లుంటినని కోపింపకుము. బాగుగ యోచింపుము. నీకిరువురును విరోధులైన నేమి ప్రయోజనము? ఎవరితోనైన శత్రుత్వమనర్థకమే. అట్టియెడ నొకరికి జడు లిరువురితో వైరమెందులకు? కావున నందొకరితోనిష్ఠ ముగనుండిన మేలని నాయభిప్రాయము”

వీరేంద్రసింహుఁడు చాలసేపూరకుండి యిట్లనియె,

“అయ్యా! అయిన నన్నెవరితో జేరుమనియెదరు?”

“జయమెప్పుడును న్యాయపక్షముననుండును, ఏపక్షమున న్యాయముండునో, యాపక్షమున జేరుము. రాజద్రోహము మహాపాపము చక్రవర్తిపక్ష మంగీకరింపుము.”

“చక్రవర్తియెవరు? మొగలాయీలును, పఠానులును, రాజ్యమునకుఁ బోరాడుచుండుట లేదా?”

“కప్ప మెవరుగై కొనుచుందురో వారేచక్రవర్తులు.”

“అక్కరా?”

“నిశ్చయముగ నగ్భరే.”

వీరేంద్రుని మొగమునఁ గోపచిహ్నములు కాన్పించెను. క్రమక్రమముగఁ కన్నులెఱ్ఱవడియెను. అలక్షణములఁ జూచి యభిరామస్వామి యిట్లనియెను.

“వీరేంద్రా! కోపము నణంపుము. డిల్లీ సార్వభౌము నితోఁజేరుము. మానసింహునితోఁ గాదు”

వీరేంద్రుడు కుడిహస్తమునుజూచి యెడమ ప్రేలితో దానివిజూపుచు “అయ్యా! మీ మాశీర్వాచన ప్రభావమున నీహస్తమును మానసింహునిరక్తముతో ముంచెదఁగాక!” అనియెను.

“శాంతింపుము. శాంతింపుము అహంకార మభివృద్ధి భంగకరము. మునుపటితప్పిదమున కేయిసాయముచేసిన మానసింహునిదండింపుము. అక్కరుతోనీకు నైరమేల?”

“నేను చక్రవర్తింజేరి యేసేనాధిపతి చేతికింద రణ మొనర్చెదను? ఎవరికిసాయమొనర్తును? ఎవరిని గౌరవింతును? మానసింహునా? అల్లెన్నఁడును సరిపడదు — కాలు చేయి కూడుచున్నంతవఱకు — కంఠమున జీవమున్నంతవఱకు — వీరేంద్రసింహుఁ డట్టిపని చేయఁబోఁడు” అని కోపముగా ననెను.

అభిరామస్వామి ఖిన్నుడై యూరకుండెను. అట్లు శౌంచముసేపుండి “అయినఁ బతాకులతోఁ జేరుటయేనుంచి దనెదవా?” అనియెను.

“ఎవరితోనైన మైత్రిసంపాదించుట నాకంతయగత్య
మా?”

“ఔను. అగత్యమే”

“అయినఁ బరానులవక్షమే యవలంబించెదను.”

స్వామి నిట్టూర్పువిడిచెను. మానము వహించెను. ఆతనికి నేత్రముల శాష్పము లుదయించెను. వీరేంద్రుఁడు మహాశ్చర్యముతో “స్వామీ! నాయపరాధములను క్షమింపుఁడు. ఎఱుంగక నేనేమి నేరములఁజేసితి నో యానతిచ్చి నన్ననుగ్రహింపుఁడు” అనియెను. అభిరామస్వామి నేత్రముల దుడిచికొని చెప్పెను.

“వినము. కొన్ని దినములనుండి జ్యోతిశ్శాస్త్రగణిత మును జేయుచున్నాఁడను. నీకుమార్తెయందు నీకంటె నాకెక్కువ ప్రేమయున్నదని నీవెఱుంగుదువుగదా! ఆమె గ్రహ సితిని గణితము చేసినాఁడను”

వీరేంద్రుఁడు మారక చూచుచుండెను. ఆత్రముతో “అయ్యా! గ్రహస్థితి యెట్లున్నది? మీరేమికనిపెట్టితిరి?” అనియెను.

“ఒక మొగలాయీ యద్యోగస్థునివలన నామెకొక గొప్పయుషద్రవము రానున్నది”

వీరేంద్రునిముఖము నల్లవడియెను.

“మొగలాయీలు నీకు శత్రువులుగా నుండిననే వారి మూలమున నీకాపదవచ్చును. వారికి నీవు స్నేహితుఁడవే యైనచో నట్టిదేదీయు సంభవింపదు. ఇందువలననే మొగలాయీ

యీల పక్షమున నుండుమని నీకు బోధించుచున్నాఁడను. ఈ రహస్యమును వెలిపుచ్చి నీకు వ్యధకలుగఁజేయుట నాయుదేశముకాదు. అయినను, మనుష్యప్రయత్నములు పనికిరావు కదా! యోగమును దప్పింప నెవ్వరితరము? అది జరుగకతీరునా? లేకున్న నీవల్లెదులకు నిశ్చయించుకొని యుండువు?

వీరేంద్రసింహుఁడు మూకీభావము నహించెను.

“వీరేంద్రా! కటుల్ భానుని రాయబారి యొకఁడు వచ్చి ద్వారముకడ నున్నాఁడు. నేనాతనిఁజూచియే యిటకు వచ్చితిని. నేను వలదని చెప్పుటచే ద్వారపాలకుఁ డాతనిని జాల సేపటినుండి నీకడకు రానీయలేదు. నేను చెప్పవలసిన దేదియో చెప్పితిని నీవాతని నిప్పుడు రప్పింపనచ్చును. అర్జుమైన ప్రయత్నరం బీయవచ్చును.”

వీరేంద్రుఁడు మోమెత్తి నిట్టూర్పుతో నిల్లనియెను.

“అయ్యా! తిలోత్తమును నేను చూడనంతవఱకు, నామె నాతనయ యని భావింపనేలేదు. ఇప్పుడో! ఆమెదక్క నాకీప్రపంచమున నెవ్వరునులేదు. నేను మీయాజ్ఞానునర్తినై మెలంగెద. గతమునంతను మఱచి పోయెదను. మానసింహుని పక్ష మవలంబించెదను. రాయబారిని గొనిరానిమ్ము”

వీరేంద్రునిజ్ఞాను సరణివిదూతను లోనికిఁ దెచ్చిరి. ఆతఁడొక యుత్తరమునిచ్చెను. అది వీరేంద్రసింహునకు, కటుల్ భాన్ వ్రాసినది. ఆ యుత్తరమునందలి సారాంశమిది.

“వేయిగుఱ్ఱపుదళమును, నయిదువందల మొహరీలును కీఘ్రిముగఁ బంపుము. లేకున్న గరమండరముపై నిరువదివేల పై న్యముతో నెత్తివచ్చెదము”

వీరేంద్రుడు తరముం జదివి యిల్లు జెప్పెను.

“రాయబారీ! మీరాజు సైన్యమును బంపనిమ్మ”

దూత, యవనతళిరస్కుండై వందన మొనర్చిపోయెను.

విమలచాటునను యీశ్వరసంగమును వినెను.

ఏ డ వ ప్ర క ర ణ ము .

పరధ్యానము .

శిలోత్తమ కోటలోనియొకగది గవాక్షములోఁ గూర్చుండియుండెను. ఆగదియామోదరానదినంటియున్నది. అది వేగముగఁబ్రవహించుచు మర్మరధ్వనులను జేయుచుండెను. ఆమెప్రవాహమునందలి యొకసుడివంక వీక్షించుచుండెను. మనసుమాత్ర మక్కడలేదు. పరధ్యానముతో నుండెను. సాయంత్రమైనది. అస్తమించుచున్న సూర్యుని వృదుకిరణములచే నాకసమునఁ బశ్చిమాశయఁదలిమేఘములకుబంగారు పూఁత పూయబడెను. ఆబంగారుమేఘము లీనిరఁతరప్రవాహోదకమున నాట్యముచేయుచుండెను. నదికావలియొడ్డున నత్యున్నతసౌధరాజియు, వృక్షపంక్తియు, నాకాశపటముపై జత్రింపఁబడినట్లుండెను. కోటలోపల శుకపికశారికామయా రాది విహంగము లవ్యక్తమధురధ్వనులు సేయుచుండెను. రాత్రిసమీపించినతోడనే యొక విహంగ మాకసమునఁ దన

తెక్కలవిప్పి నిశ్శబ్దముగఁ జరించుచుఁగూట్టికె వెదకుచుం
డెను. రసాలనృత్యవనమందును నామోదరానదీజలములందు
ను, విహారమొనర్చినమందమలయానిలుండిప్పుడు తిలోత్తమ
కుటిలాలకములతోడనో, యామెభుజములపై సాగసుగనున్న
పయ్యెదతోడనో, యాటలాడుకొనుచున్నవాఁడు. తిలోత్తమ
లావణ్యవతి. ఆమెనిరుపమానరూపసంపదలను భారతమహా
శయులదృష్టిపథమునఁ బెట్టవలయునని నాకెంతయో యభి
లాషకలను, కాని, యది గొంతెమ్మకోరిక. నాకదిసాధ్యపడు
నా? ఓపాతకమహాశయా! నీయావనమున నెప్పుడైన మో
హావలోకనమున శాంతమృదుప్రకాశ విశిష్టనవయావనవతీ
లావణ్యమునుజూచియుంటివా? ఆమెమాధురీరూపము నీహృ
దయ భావములయందెన్నటికిఁబోవకుండునట్లు మలఁచియున్న
దా? ఆయప్పరస్సన్నిభవిగ్రహము నీయావనమున, కామార
మున, వృద్ధత్వమున, కార్యభారముచే నిరవకాశముగనున్న
ప్పుడు, విశ్రాంతిసమయమున, నిద్రయందు, మెలఁకువను,
స్వప్నమున లోపలవెలుపల నంతట నెప్పుడును, గన్పట్ట
చుండెనా? అట్లు కన్పట్టుచున్నను లేశమైన హృదయకళంక
మును గలుగఁజేయని పరిశుద్ధవ్యక్తియగునట్టి కన్నియ నెప్పు
డైనఁ జూచియుంటివా? చూచియుండిననే తిలోత్తమ
యెట్టిలావణ్యవతియో నీవుగ్రహింపఁ గలుగుదువు. కొన్ని
మనోహరాకృతులు తమ యుజ్వల లావణ్యప్రభాజాలముల
మన యజ్ఞానాంధకారమును బొఱుద్రోలును. మఱికొన్ని
తమశరీరకాంతిచ్ఛటలఁ గపట విన్యాసములునెఱపుచు మన
హృదయముల పిషపూరితములుగ జేయుచుండును. తిలో

త్తమ రూపరేఖావిలాస మట్టిదికాదు. ఆ మధురాకృత కుసుమపేశలము. అది తనకోమలావయవరూపసంపదల మన మనోవీధి హర్షామృతబిందువుల గురియుచుండును. వసంత కాలమున సాయం సమయముం దా నిలంబులఁదూఁగాడు మం జుల మాకందాంకురంబుచాచ్చున నాకోమలాకృతి మనతలం పుల నర్తనము సేయుచుండును.

తిలోత్తమ పదునాఁజేండ్లది. ఆమెశరీరమింకను నిండు చూపనవతికివలెఁ బూర్ణముగ నభివృద్ధిఁ జెందియుండలేదు. ఆమెరూపరేఖలయందొకను బాల్యచిహ్న మగపడుచునేయు న్నది. ధనురాకారమై మనోహరముగనున్న యామెఘాల ప్రదేశము సంకుచితమునుగాదు. విశాలమునుగాదు. స్నిగ్ధ ఙ్గోత్సవలె శాంతిప్రపూర్ణము. ఆమె వినీలచూర్ణ కుటీల మంతలములు, భూరితలను. గండభాగములను, కంఠ ప్రదేశమునను, భుజతలంబులను, వక్షస్థలమునను, విహరించుచుండెను. మిగిలిన కచపంక్తి వెనుకభాగమున మౌక్తిక హారిమున ముడువఁబడియుండెను. ధనురాకారముగఁ దీర్చి నల్లున్న యాభూరితలు చిత్రకారుఁడు చిత్రించినట్లొప్పుచుండెను. ఇత నొకఛాయమాత్ర మిచ్చియుండినయెడల నవియే లోపమును లేక పరిపూర్ణత్వమునుబొంది యుండును. చదు వరీ! హాసవిలాస పూరితములగు చంచలనేత్రములు మాత్రమే నీకుఁ బ్రియతమములా? అట్లయినఁ దిలోత్తమ నీహృదయాకర్ష మొనర్ప నిరాశపడవలసినదే. ఆదృష్టులు ప్రశాంతములు. తనచూడ్కుల నామె విద్యుత్కాంతులఁ బ్రసరింపఁ జేయనేరదు. ఆకోమలనేత్రము లతివిశాలములు. నిరంతర

శోభా ప్రపూర్ణములు, ప్రశాంతతేజో విభాసితములు, అవి ప్రత్యూషసమయ నిర్మలగగనభాగంబు కరణిసుందర నీల కాంతుల మెఱయుచుండును. వీక్షించునప్పు డాసుందరినిర్మల విశాలనేత్రముల యందెందును గాపట్యలేశమయినను గానఁ బడదు. కుటిలవీక్షణముల నామె యెఱుంగదు, ఆచూడ్కులు భారాశములు, కాపట్యశూన్యములు, హృదయభావ ప్రభో ధకమాలు, అవియే యామె హృదయనైర్మల్యము నెఱుకసే యునమోఘసూచకములు ఆసుందరివదనము నెవ్వరై నఁడేటి పాటఁజూచిన నామె యవనతముఖియగును చూడ్కులధోము, ఖంబు లగును. తిలోత్తమ సమగ్రినాసిక యలంకారభారవ హనకైశ మించుకయిన నెఱుంగదు.

కెంజాయరంజిల్లు నాయుల్లసితోష్ఠపుటంబు మాఘరీ రసార్ద్రమయి యొప్పారుచుండెను. ఆయోష్ఠములు శిరీషకుసు మపేశలములు. కించిద్వక్రభావవిలసితములు. నిరంతరమంద హాసరేఖా విభాసితములు. ఆహా! మృదుమందహాసాలంకృ తంబగు నాసుకుమారాధరకిసలయంబును గాంచుభగ్యమొ క్క తఱినై న నీకన్నులక బెప్పేనెని, నీపుసన్యాసివై నను, తిత్వి వేత్తనై నను, యువకుడనై నను, వృద్ధుడవయినను, నీజన్మ మధ్యమున దానినిమఱిపొందఁజాలవు అయిన నెమాయకత్వి మును, బాలికాత్విమును, దప్పనందు వేఱొక టేదీయు గోచ రింపదు.

పోతఁ బోసిరితె బాగుగఁదీర్చిఁజూపుచున్నను, దిలో త్తిమ సుకుమారానయవములు పరిస్పరానుగుణముగఁ బరి పూర్ణత్వమును బొందియుండలేదు, యశావనప్రాదుర్భావము

ననో, నై సర్గిక గుణవిశేషమువలననో, యా సుందరగాత్ర మనుసూత్రమైన స్థూలమైనట్లగపడదు. అయిన నాసుకుమార శరీరావయవములన్నియుఁ బరిపూర్ణ వలయాకారమునొంది యతికోమలముగఁ గన్పట్టుచుండెను. ఆనిండయిన మణిబంధ మున మార్వారీకంకణములు, నానిండయినదండల వజ్రదీపిత ములగు భుజాలంకారములు, నానిండయిన వేగిల సంగుళీయ కము, నానిండయిన కటిసీమ బంగారుమొలనూలు, నానిండ్ యినభుజముల భుజకీర్తులు, నానిండయిన కంఠమునరత్నహారము, మెఱయుచుండెను. ప్రత్యవయవమును బరిపూర్ణ సౌందర్యవిభాసితమై యుండెను.

తిలోత్తమ యామె ధనమున గవాక్షమునఁ గూర్చుండి యేమిచేయుచున్నది? సంజకెంజాయ నొప్పొలుచున్నయాకస మునుజూచుచుండెనా? అయిననామె సుందరావలోకనముభూమి పైఁబ్రసరించుచున్నదేమి? నదీతీరమునుండివచ్చు మందమల యానిల సౌరభము ననుభవించుచుండెనా? అయిన, నామె ఫాలభాగమున స్వేదబిందువు లుదయించుచున్నవేమి? మల యానిలుం డామె వదనమున నొకప్రక్కను మాత్రమేసోఁకు చున్నాఁడు. పొలములమేయుచున్న పశుగణమును జూచుచుం డెనా? అదియునుగాదు. పశుగణమింతకుఁ బూర్వమే 'అంభా' యనీ యెఱుఁచుచుఁ దమయిండ్లకుఁ బోయియే యుండెను. కోకిలాగీతమును వినుచుండెనా? అట్లయినచో దీర్ఘలోచన సేనుదానివలె నట్లుచూచుచున్నదేమి? లేదు. ఆమెయేమి యుఁజూచుటలేదు. వినుటలేదు. — తాననుభవించిన కష్టసుఖ ముల నెమరువేసి కొనుచుండెను.

ఈబాలప్రియమున నెట్టియాలోచన లామెహృదయ
మునాకర్షించియుండును? ఆమెహృదయమున నేదయిన మో
హాంకుర ముదయించి యపూర్వవికారమునకులోనుజేసెనా?
అయియుండును

ఒకవరిచారిక దీపమును గొని తెచ్చెను. ఆలోచనల
విడిచి తిరోత్తమ యొకపుస్తకమును గైకొని దీపముకడఁ
గూర్చుండెను. ఆమె చదునఁగలదు. అభిరామస్వామికడ
సంస్కృతము నభ్యసించెను. ఆమె యేమిచదువుచున్నది?
కాదంబరి. ఆపుస్తకమామెకు సుతోషజనకము కాలేదు.
కొంచెము చదివి దానినటనుంచెను. పిదప సుబంధువిరచితఁ
బగు వాసవదత్తఁ గైకొనియెను. ఒక్కించుకచదివి పరధ్యాన
ముతో నాలోచించుచుండెను. మరలఁజదివెను. మరలయో
చించెను. వాసవదత్తకూడ నామెకంత మనోహరముగ లేక
పోయెను. పిదప గీతగోవిందమును గైకొనెను కొంతసేపటి
వఱకది యింపుగ నేయుండెను. కాని.

“ముఖరమధీరమ్ త్యజమంజీరమ్ రిపుమివ కేభిలో
లమ్” అనుగీతమును చూచునప్పటి కామెకు సిగ్గువచ్చెను.
పుస్తకమును క్రిందఁబడవై చెను. ఆమెకొంతవఱకు శయ్యపైఁ
గూర్చుండెను అట, కలమును సిరాబుడ్డియు, నుండెను. పర
ధ్యానముతో నామె యదియు నిదియు వ్రాయ నారంభించె
ను. -క-స-మ--గది-తలుపు - చెట్టు - మనుష్యుఁడు ఇంక నే
మేమియో— క్రిమ క్రిమముగ నాశయ్యయం దొకభాగ
మంతయునట్టి వ్రాతలతోనిండిపోయెను. ఇంకవ్రాయుటకుఁ
దావులేదు. ఆమెచేయుచున్న దేదియో యిప్పుడు గ్రహించె

ను, తాను చేసినపనికయినప్పుకొనియెను. తా నేమిచాగ్గెనో, చదువుకొనియెను. ఆమె యేమిచాగ్గినది? వాసవదత్తా.— మహాశ్వేతా—క-స-మ-ప-చెట్టు- సంజాతి- శివా- గీత గోవింద-విమలా-పాదలు-ఆకులు- కొన్ని యడ్డగీతలు-కొన్ని నిడువుగీతలు- కొన్ని వంకరటింకర గీతలు-కోట-అది-ఇది- ఇంకను నేమివ్రాసినది?

“కుమారజగత్సింహ”

తిలోత్తమముఖము సిగ్గుచే నెట్టవడియెను వెలివి తక్కవపిల్లా! నీవు సిగ్గుపడుట కిక్కడ నెవరున్నారు?

“కుమారజగత్సింహ” తిలోత్తమయీమాటకొకసారి రెండుసారులు, మూడుసారులు, లెక్కలేనన్నిసారులు చదివెను. దొంగతనముచేయునప్పటిదొంగవలెనామెతలుపునంకజూచెను. మరలజూచెను. మరలజదివెను.

తనకృత్యము నెవ్వరై నజూచిపోవుదురనుభయముచే నామెకుఁ జాలసేపుచదువధైర్యము లేకపోయెను. అతిశీఘ్రముగ జలమునుదెచ్చి చాగ్గినదంతయు, గడిగివైచెను, కాని ప్రయోజనము లేకపోయెను. ఆమెతనవస్త్రముతోఁ దుడిచివైచెను ఇంక నేనయినస్పృష్టముగఁ గన్నట్టుచుండేనేమోయని పరీక్షించెను. ఒకగురైనదానిపైలేదు. కాని, ఇంక నేదియో యున్నటులామెకుఁ గాన్పించుచుండెను. ఆమెమరలఁ గడిగి శుభ్రముగఁదుడిచివైచెను. ఇంకను నింకనుగన్నట్టుచు నేయున్నది ఏమది?

“కుమారజగత్సింహ.”

ఎనిమిదవ ప్రకరణము.

విమలయాలోచనము.

అభిరామస్వామి తనకుటీవరములో, బవిత్రాసనముపై గూర్చుండెను. విమల యట నిలువబడియుండెను. జగత్స్పింగునీతో వారెట్లుకలిసికొనిరో యాకథనంతయునాతనితో జెప్పచుండెను.

“ఈదినము పదునాల్గవదినము, తేపటితో పదునేనుదినములు పూర్తయియును”

“మంచిది నీవేమినిశ్చయము చేసికొంటివి?”

ఈవిషయమున మీయాలోచనకావలయు, అందులకే మిమ్ముల దర్శించితిని”

“అట్లయిన నావిషయమున నిరక నేమియు నాలోచనముసేయరాదని నాయభిప్రాయము”

విమల యూరకుండెను. మిగులవిచారమునొందెను.

“ఏల? అట్లువిచారముతో నున్న దానవేమి?”

“ఇరక తిలోత్తమ నేమి సేయవలయు?”

“ఏమి! తిలోత్తమ హృదయక్షేత్రమున మోహంకురములుదయించెనా?”

కొంచెముసేపుండి విమల యిట్లనియెను.

“స్వామీ! నేను మీకడ నెంతని యీవిషయమును వెలిపెట్టెదను? ఈపదునాలుగు దినములనుండియు నహర్ని

శము నామెచేష్టలం గనిపెట్టుచున్నదానను. మోహవికారము లామెహృదయమున బాగుగావృద్ధి నొందినవి ”

“నీవాడుదానవు. అనురాగచిహ్న మొక్కించుక కనబడినతోడనే యది యెంతోఘనముగ నున్నదని యూహింతువు. విషలా! తిలొత్తమ భావిసుఖమునగూర్చి విచారింపకుము. ఆమెబాలిక. ప్రథమావలోకమున నామెహృదయ మించుకంత యొకప్రక్క కొఱఁగినది. ఈవిషయముగు ప్రసంగము నామెకడఁ దేకుండనుండినచోఁ గొలఁది కాలములోనే యామె జగత్సింహుని మఱచిపోగలదు”

“స్వామీ! ఇదియట్లుకాదు. ఆమెలక్షణములను బరికింపమీరను కొనినట్లులేవు. ఈనడునేను దినములలోపల నామెస్వభావమున నెంతయో మార్పుజెందినది. గర్భులతోఁగాని నాతోఁగాని యుల్లాసముగా మాటలాడుటలేదు మాతోడనే కాదు ఈనడుమ నామె తఱచుగమాటలాడియేయెఱుంగదు. చదువుకొనుటలేదు. పుస్తకములు శయ్యక్రింద నిద్రించుచున్నవి పూలచెట్లెండిపోవుచున్నవి నీరుపోయినా రెవరు? ఉపేక్షవహించుటచే వినోదవిహంగములు కృశించుచున్నవి. వేయేల ఆమె భుజించుటలేదు. నిద్రించుటలేదు పరిశుభ్రోపశ్రుతుల ధరించుటలేదు. ఆమె మున్నెన్నఁడు నాలోచన చేసి యెఱుంగదు. ఇప్పుడో! షష్టిఘటికలు నాలోచనా నిమగ్నయై యుండెను. ఆమెవదనము వాడిపోయి యున్నది.

అభిరామస్వామి చాలసేపు మాటలాడలేదు. “ఒక్కనాఁడు చూచినంతమాత్రమున నంతదృఢానురాగ మేర్పడదని నానమ్మకము. ఐనను, స్త్రీహృదయము దురవగాహము.

అందు ముఖ్యముగ నవయావనవతుల హృదయము భగవా-
తున కేయెఱుక, ఒరులెఱుంగఁజాలరు. కాని, నీవిప్పుడేమిచే-
యదువు? ఆసంబంధమునకు వీరేందుఁ డెన్నటికిని సమ్మ-
తింపఁడు”

“నేను నాభయము మూలముగనే యీవిషయము
నింతవఱకు వెలిపుచ్చలేదు. జగత్సింగునకు మావంశనామము
లెఱింగించి యుండలేదు.” విమలమొగ మొక్కింతమాఝు
జెందెను. ఇట్లనెను, “ఇప్పుడు మనమహారాజు నూనసింహు-
నితోఁ జెలిమిచేయ నిశ్చయించుకొనియెనుగదా! జగత్సిం-
గలుడగుటకు సమ్మతించిన నందుపద్రవమేమున్నది?”

“నూనసింహుఁడుమాత్ర మివాహమున కెట్లంగీక-
రించును?”

“అతఁడంగీకరింపకున్న జగత్సింగే స్వతంత్రింపఁగలడు”

“వీరేంద్రసింహుని తనయ నాతఁడు మాత్రమేలపరి-
ణయమాడును?”

“కులగౌరవవిషయమున నీరేండువంశములలోనునంత
లోటుపాటులేనివంశమేది? జయధార సింహుని పూర్వులు
యదువంశములోని వారేకదా!”

“అట్టివంశమున జననమొందిన తిలోత్తమ స్త్రీచ్చని
గావమఱుదని బెండ్లియాడునా?”

విమల యాతనిపైదృష్టిసారిం చెను.

“ఎందులకుఁ బరిణయమాడరాదు? యదువంశమున
తంఁట హీనమగు వంశమేది?”

ఈమాటయనినతోడనే సన్మాసి నేత్రములగ్ని, గురియ సాగెను.

“దుష్టురాలా! నీదుష్టగుణమును నీవుపోనిచ్చుకొంటిని కావు. నాయెదుటనుండి యావలకు బొమ్ము” అని కఠినముగా ననియెను.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము.

కులాలంకారము.

జగత్స్పింగు తండ్రికడ సెలవునై కొనిబయలుపెడలెను. ఆతని సమాచారములు పతానుల కత్వంతభయమును గలుగ జేసెను. వారికి దిగులు జనియించెను. కటుల్ భానుని నేబదివేల సైన్యముతో, గూడసువర్ణ రేఖానదియావలకుఁ దరిమివేయుదు ననితదా యాతఁడు శపథముపట్టియున్నాఁడు. ఆతఁడింతవఱకు నట్టిజయమును గాంచకపోయినను జహనబాదునుండి బయలు దేరిన పద్మనైదుదినములలోపల సేనాధిపతిగనుండి చూపిన వ్యూహరచనాది యుద్ధనైపుణ్యమును విని మానసింహుఁడపరి మితానందమును బొందెను. “పరాక్రమ శాలియగు నాతన యునిమూలమున రాజపుత్రుల ప్రాచీనయశస్సు పునరుద్ధారణమునొందఁగలదు” అనిమెచ్చుకొనెను.

జగత్స్పింగు పరిపంథిచమూసాగరముపైఁ దనకొలఁది సైన్యముతోఁబోయి బహిరంగముగ రణమున నెదిరించుట

తగనిపని యని యెఱుంగును. అట్లేదిర్చిన నపజయమో, మృత్యువో, తప్పదు. అందుచే శత్రుసేనల కెదుటఁబడి రణమొనర్పకుండుటకై జగత్సింహుఁడొక క్రొత్త పద్ధతి నవలఁబించెను. తన సైన్యమును సాంద్రాణ్యములయందును, విశాల పర్వతగుహలయందును, దాచియుంచుచువచ్చెను. అట్టితావులాదేశముననున్నవి. పటకుటీరములకుఁ గూడ నట్టిప్రదేశములనేయేర్పఱచెను. అవి యెత్తైనగుట్టల మఱుఁగున నుండి యత్యంతసమీపముననున్న మనుష్యునకుఁగూడఁ గానరాకుండనుండెను. ఇవిధంబునదాఁగియుండి పఠానులగుఁజేడైన సమీపముననున్నదని తెలిసినతోడనేసముద్రతరంగమువలె బైఁబడి వారిని నిర్మూలముఁజేయును.

వివిధవేషములతో వేగువాండ్రుబంపి శత్రువుల సమాచారములఁ దెప్పించుకొనుచుండెను. వేగువాండ్రు, పండ్లమ్మువారి పోలిక, చేపలమ్మువారివిధమున, యాచకులభాతి, మతిసన్యాసులరీతి, బ్రాహ్మణులవై ఖరి, నైద్యులవలె, బోయిశత్రువుల యుద్దేశములను, బ్రియత్నములను, దెలిసికొనివచ్చుచుండిరి. అతఁడిట్లు వార్తలనెఱింగి యనువయిన తావునకతిశీఘ్రముగ రహస్యముగ సైన్యమును భవితవ్యమెఱుఁగకుండవచ్చు పఠానులఁ దాఁకుటకై పంపుచుండెడివాఁడు. ప్రస్తుతావస్థనుబట్టి యొకచిన్నయపజయము సంభవమైనను, నది తన సంపూర్ణనాశినమునకుఁ గారణమగునని జగత్సింహుఁ డెఱుంగును. అందుచే నామార్గమున నొకవేళ పఠానులబల మధికముగ వచ్చినేని యెదుర్కొనెడివాఁడుకాఁడు. వారుదృష్టిపథమను

చాటినపిదప మెల్లగ వారిని వెంబడించి, యశ్వముల నాహారపదార్థముల నాయుధ సామగురిలఁ గొల్లకొట్టుకొని పోవుచుండును. అట్లుగాక వారు స్వల్పముగనుండిరేని యనువగు ప్రదేశమునకు నచ్చువఱకును బొంచియుండి రాఁగనే వారిపైఁబడి యాకలిగొన్న పెద్దపులివలె ముక్కలుముక్కలుగ వారిని నఱకించుచుండెను. ఇట్లుచేయుచుండుటచే రాజపుత్రి బలము సమీపముననున్నదని యెఱుంగక పఠానులు యుద్ధసన్నాహము చేయకుండ నుండుచువచ్చిరి. పాపము వారాక స్మికముగ రాజపుత్రిలనోటఁబడి పోరాటములేకయే ప్రాణములను గోల్పోవుచుండిరి.

ఈవిధముగా నెందఱో చాలఁగలవడిరి. పఠానులు నాశనమైరి. తుదకు బహిరంగరణమున జగత్సింగు సేనల సమూహముఁజేయవలయునని వారు దృఢనిశ్చయమైరి. కాని, వారెక్కడనున్నారో యెవరునుజెప్పలేరు. యమభటులవలె పఠానులు యవసానకాలమున వారంతట వారగపడి వారి మరణకార్యములు సమాప్తి నొందినతోడనే మరలనదృశ్యమై పోవుచుండిరి. జగత్సింహుఁడు వ్యూహారచనాని విద్యలఁ బ్రపూర్ణుఁడు. ఆతఁడెప్పుడును దన యయిదువేలవాహిని నొక్కచోఁ గూర్చలేదు. ఇక్కడవేయి-అక్కడ నైగువందలు మఱియొకచో-రెండువందలు ఇంకొకచో రెండువందలు-ఈరీతిగ నుంచుచువచ్చెను. శత్రువు వచ్చుచున్నాఁడని తెలియుటతోడనే యెక్కడకెంతపంపవలయునో యక్కడ కంత సైన్యము సంపుచుండెడివాడు. కార్యము ముగిసిన పిమ్మట నిక నాతావునఁ దనసేనల నుంచెడివాఁడుకాఁడు. రాజ

పుత్తులెక్కడనుండిరో యెక్కడలేరో పఠానులు తెలిసికొన లేకపోయిరి ప్రితిదినమునను, ప్రితినిమిషమునను, పఠానుల నాశనసమాచారములే కటుల్ ఖానునకు వచ్చుచుండెను. ఏది యెట్లున్నను కోటలోనుండి కొలదికొలదిగ పైనికులీనల రాను జంకుచుండిరి వారిదుండగము లణగిపోయినవి. వారికి కోటయే శరణ్యమయ్యెను. తుద కాహారపదార్థసంపాదన మే వారికి దుర్ఘటముగ నుండెను. పఠానులవలన దేశమున కుప ద్రవముగలుగకుండ వారింపఁబడెననియు, వారు జగత్సింహుని చేతిలోఁ జిక్కికొనిరనియు, మానసింహునకు సమాచారము వచ్చెను. అతఁడు తనయునక్లితరమువ్రాసెను.

“క్షత్రియకులాలంకారమా! కుమారా! చక్రివర్తి దేశమును పఠానులచేతినుండి విడిపింపఁగలవని నమ్ముచున్నాఁ డను. నీకు సాహాయ్యమునకై యింకను ఒదివేల సైన్య ముంపితిని”

.. దానికి జగత్సింగిటులఁ బ్రత్యుత్తరము వ్రాసెను.

“తండ్రీ! మీచిత్తము. ఇంకను నధికముగ సేనలు వచ్చినమేలే. రాకపోయినను మీయనుగ్రహమున. నీయైదు వేలతోడనే నాశపథముఁ జెల్లించుకొనియెదను.”

జగత్సింగు వీరావేశుడయ్యెను. అవిచ్ఛిన్నవిజయాభిలాషియై యేగెను.

ఓశైలేశ్వరా! నీయాలయమున నేయువతీయనియొక్క ప్రేమావలోకనమున కీతఁడువశ్యుడయ్యెనో, యాభువనైక సుందరి యీశుగర కల కలారావయ్యమున జగత్సింహుని

మనసునకుఁ దలఁపునకువచ్చునా ? అదృశ్యమయిపోవునా ?
అదృశ్యమైనచో నాతఁడును నీవలె తాతితో సృజియింపఁ
బడినవాఁడే.

పాఠకులారా ! రండు. మనము విమలయొద్ద కేగు
దము జగత్స్థిగు తాయియో మనుష్యుఁడో చూతముగాక !
ఈరణగుణధ్యనులతో మనకేల ? ఈయన్నిటికంటె విమల
యొక్క తెయే మనోహరమైనది.

ప ది య వ ప్రి క ర ణ ము.

ఆలోచనానంతర ప్రయత్నము.

అదిరామస్వామి విమలను బొమ్మనిననాఁటి సాయం
కాల మామె తనబవనమున సలంకరించుకొనుచుండెను. ఆమె
మొప్పదైదైదేండ్ల వయసుగల స్త్రీగదా ! అలంకరణమునం
దింకిను నామెకుత్సాహ ముండునా ? ఏమి ? ఎందులకు
డదు ? యశావనమున కిన్నియేండ్లతోఁ బోవునను నియమ
మున్నదా ? ఎప్పుడునుండదు. మోహసౌందర్యము లెంతకాల
ముండనో యంతకాలమును యశావనముండును. అవి వోయిన
నదియుఁబోవును. సౌందర్య విహీనయగువనిత నిజముగా యు
వతియైనను ఫలితయే. యువతిసౌందర్యవతియై యెనేని యామె
నిరంతర యశావనవతియగును. ఎవలెహృదయము మోహన

ల్లాసముల క'పడిచయమో యామె యువతికాదు. హానియంద
నుభవ మెవ తెఱుండునో యామె కేండ్లతో బసిలేదు. ఇప్పు
డును విమలశరీర ముల్లాసభావములచే నుప్పొంగుచునే యు
న్నది. ఇంకను నామెయంతరంగము మోహపరిపూర్ణమయి
యేయున్నది. ఇప్పటికిని మోహ ప్రేరితములగు భావములామె
హృదయమును నీడ నేలేదు ఇందేకాదు. ఏండ్లుగడచినకొలది
నిశుమార సౌందర్యము మృదుభావము నొందుచుండును.
చదువరులు కొంచెము పయస్సుగడచినవారుగ నుంచుకేని,
యీమాటకుఁ దప్పక సమ్మతించెదరు.

ఆమె యోష్ణములు పక్వబింప ఫలసదృశములు తాం
బూలగాగ సంయుతారుణ కాంత్యుజ్వలములు. హానిపొందిర్య
మును జూచిన యేమరుజుఁ డామెయశావనవతి కాదని చెప్ప
గలఁడు? కజ్జల సంయుతవిశాల నేత్రములనుండి వెడలుచున్న
యూచంచలకటాక్షవీక్షణములం జూచిన, నామె యిరువదియై
కేండ్ల యువతికంటెఁ దక్కువ నయస్సుగలది కాదని యెవఁడు
చెప్ప నాహించును? ఆహా! ఏమియీ నేత్రద్వయ సౌందర్య
ము! ఏమి యానిర్దాణమశలత! ఏమియీనుందరితర వీక్షణము
ఏమి యాప్రకాశము! కొందఱు స్త్రీలనేత్రము లాశాపూ
ర్ణములు. అనవరత కేళీవిలాస తత్పరాయత్త చిత్త సంసూచిక
ములు.

విమలనేత్రములిట్టివే. వారకులారా! విమల నిశ్చయ
ముగ యశావనవతి. ఇంతేకాదు. ఆమె నిరంతరయశావన
మినుభవించుచున్నదని చెప్పవచ్చును. చంపకకుసుమచ్ఛా
యతో మెఱయుచున్న యామె మృదుగాత్రమునుగాంచి,

పదునాఠేండ్లయువతీమణి యింతకంటె కోమలశరీర యని యె
వ్వఁడు చెప్పగలఁడు? ఆమెకర్ణమాలమాటుననుండి వచ్చిగండ
భాగములపైఁబడు చూర్ణకుంతలములనుజూచిన నామెను
జవ్వనియనిచెప్ప సం దేహమెందులకు? యువతికిమాత్రముల్లు
కపోలములపైఁ బడుచుండవా? ఓపాఠకమహాశయులారా!
నాదొక్కప్రార్థనము. నామనవి చెల్లింపుఁడు. మీమనోనేత్ర
ము నొక్కమాటు వికసింపఁజేయుఁడు. విమల దర్పణముకడ
తలదువ్వుకొనుచు నెల్లు గూర్చుండియుండెనో చూడుఁడు!
సాంద్రములగుశిరోజముల వామహస్తమునఁ బట్టుకొనియెల్లు
దువ్వెనచేఁ జిక్కుదీయుచున్నదో పరికింపుఁడు. ఆమెయశావన
మనోహర వేషమును దర్పణమునఁ జూచికొని యెల్లుమందహా
సముఁ జేయుచున్నదో వీక్షింపుఁడు. నడుమనడుమ నామె
యోష్టములనుండివచ్చు మృదుమధుర గానామృతమును మె
ల్లగఁ జెవియొగ్గివినుఁడు. ఇంతేకాదు. మీకభిలాషకలదేని
కామోద్రదేకజన్యములగు నామెవత్సోజవైభవ దర్శనమున
మీనేత్రములకు విందొనర్పుఁడు. పిమ్మట నవి కాలమును
జయించెనో లేదో నిష్పక్షపాతముగఁ జెప్పుఁడు. ఇవియున్ని
యుఁ గనివిని మీరిప్పు డామెకంటె నేయువతీరత్నము మీ
హృదయము నాకర్షింపఁగలదో యోచింపుఁడు.

ఆమె శిరోజములను జడయల్లుకొనియెను. జడముడి
వేయలేదు. వీపున వ్రేలాడవై చెను. పరిమళోదకములలోఁ
దడిపిన చేరుమాలుచే వదనమును దుడిచికొనియెను. సుగంధ
ద్రవ్యములతోఁ గూడినతాంబూలరాగముచే నామెయోష్ట
ములు ప్రకాశించుచుండెను. ముత్యములచేఁ జెక్కఁబడిన

కంచెల దొడిగికొనియెను. ఆమెశరీరమంతయు నువ్వురమయ్యాలంకారముల ధరించెను. పిమ్మట నాలోచించి మరల నామె యందు కొన్నిటిని దీసివైచెను. బుటేదారియంచులతో నున్న మనోహరవస్త్రముల ధరియించెను. పగడములచే బొదుగఁబడిన పాదరక్షలఁ దొడిగికొనియెను. జగత్సింహునిచే నియ్యఁబడిన ముత్యాలహారమును జక్కగదువ్విస యామె శిరోజములఁ జాట్టుకొనియెను.

అలంకరించు కొనుట యయినది. విమల తిలోత్తమ యున్నగదిలోనికిఁబోయెను. ఆమె వేషమునుజూచి తిలోత్తమ యాశ్చర్యపడి యిట్లనియెను.

“విమలా! ఇదేమి? ఈయలంకార మెందులకు? విశేషములేమి?”

“ఆగొడవయంతయు నీకేల? నీకుఁ జెప్పదగినదికాదు”

“చెప్పవా? నిజము చెప్పు! నీవెట కేగెదవు?”

“నేను వెళ్ళిపోయెదనని నీతో నెవరుచెప్పిరి?”

తిలోత్తమ కలవరపడియెను. విమల యామె యాకుల పాటుగ్రహించి నవ్వుచు నిట్లనియెను.

“నేను చాలదూరమేగుచున్నాను”

తిలోత్తమవదనము పూర్ణముగ వికసించిన కమలము వలె నయ్యెను.

“నీ వెట కేగెదవు?”

“చెప్పుకో!”

తిలోత్తమ యామెవదనమునఁ జూడ్కులు నిలిపెను.

విమల యామెహస్తమునుగ్రహించి గవాక్షముకడకుఁ దీసికొనివచ్చి యిట్లుచెప్పెను.

“నేను శైలేశ్వరునియాలయమున కేగుచున్నదానను. అచ్చట నేనొక రాజోత్తమునితోఁ గలిసి మాటలాడవలసి యున్నది.”

తిలోత్తమ శరీరము కంపమొందెను. ఏదియోగొప్ప మనోవికార ముదయించెను. ఆమె ప్రత్యుత్తర మీయలేదు. విమలచెప్పఁదొడంగెను.

“నేనభిరామస్వామితో మాటలాడితిని. జగత్సింగు నకు నిన్నుచ్చి పరిణయ మొనర్ప మీతండిగ్రా రెన్నఁటికి నిష్ట పడరు. అట్టిప్రస్తావము నాతనికిడఁ దేరాదు. ఇంక నీవిషయ మాతనిచెప్పఁబడిన నేమి ముప్పువాటిల్లునో? ఎంత యాగ్రహ మొందునో? ఎట్టి దండనవిధించునో? ఈగండము గడచిన భగవంతున క నేకవందనములొనర్చెద.”

తిలోత్తమ యవసతముఖయై “అయిన నెందులకేగ దవు” అ నెను.

ఈదినమున వచ్చెదనని యాతనితో వాగ్దత్త మొనర్చి యుండలేదా? మనవృత్తాంతము నెఱింగించెదనని చెప్పియుం డలేదా! మనల నెఱింగినంతమాత్రమున నతనికిగు ప్రయో జనమేదియో నెఱుంగను. ఏనను మన యుదంత మాతఁకఁ దెలిపెదను. ఈసందర్భమున నాతఁ డేది శ్రేయస్కరమని తలంచుచోచూతిముగాక! నిజముగా నిన్నాతఁడు పేమించిన-

ఆమెను సంపూర్తిగ నుడువనీయలేదు. తిలోత్తమ వస్త్రశ్రుతి జెఱఁగుచే నామెనోరును మాతవేచి “విమల! ఈమాటయేమి! సిగ్గు! సిగ్గు! నీయిష్టమువచ్చినచోటకుఁ బొమ్ము. అంతేకాని నావిషయమెవరియొద్దను తలపెట్టకుము. ఒకరివిషయమును నాకడ నుడువకుము.” అనియెను.

విమలకు నవ్వువచ్చెను. “నీవు శాలికపు; పాప మీ వయసున నిన్నీసంద్రమునమునుఁగుమనియెవ్వరు చెప్పదురు?”

“పో! ఇంక నీమాటలు నేను వినను పొమ్ము.”

“అయిన నేనాలయమునకుఁబోను.”

“ఎక్కడకును బోవలదని నిన్ను పట్టుకొంటినాయేమి? నీ వెక్కడకుఁ బోవలయునన్న నక్కడకుఁబోవచ్చును.”

“అయిన నేను వెళ్ళనేవెళ్ళను” అని విమల నవ్వుచు చెప్పెను.

తిలోత్తమ యవనతావలోకనయై “నెళ్ళు” అనెను. విమలకు మరల నవ్వువచ్చెను. ఒక్కొక్కసారి సేపూరకుండి యామెతో “నేను వెళ్లేదను. మరల వచ్చునటకును నిద్రబో కుము.” అనియెను. తిలోత్తమమోమునఁ జిలుసగనంతురించెను. అది “నేనెట్లు నిద్రపోగలను.” అని చెప్పుచున్నట్లుగ పడియెను. విమల దానిని గ్రహించెను. ప్రయాణోన్ముఖయయ్యెను. తిలోత్తమభుజముపైఁ జేయివైచి రెండవచేతితో నామెగడ్డమును బట్టుకొని ఒక్కమా తామెముఖమువంకఁ బరికించెను. నిండు ప్రేమమున నామెను ముద్దుపెట్టుకొనెను. తిలోత్తమ గొప్పగోచనయై చూచుచుండెను. ఆతఱో

నాష్మానీ గదితలుపునొద్దకు వచ్చి “విమలాక్షభువువారి సేల వయినది.” అనియెను.

తిలోత్తమ యామాటవిని విమలతో రహస్యముగ “నీవు నీదుస్తులను మార్చుకొని మఱి యటకుఁబొమ్ము” అని చెప్పెను. విమల “భయములేదు” అని బదులునుడివి వీరేం ద్రసింహుని శయనాగారమున కేగెను.

ఆయన పండుకొనియుండెను. పరిచారికయొకతె పాద ములుపట్టుచుండెను. ఇంకొకర్లు విసరుచుండెను. విమల పాను పుకడ కేగి “ఏమి సేలవు” అనియెను. వీరేంద్రుఁడు తలయెత్తి చూచి యాశ్చర్యమునొంది యిట్లనియెను.

“విమలా! నీవేదైన పనిమీదఁ బోవుచుంటివా?”

“చిత్తము. ఏలిక యాజ్ఞ యేమి?”

“తిలోత్తమ దేమిచేయుచున్నది? ఆమెకు దేహారో గ్యము చెడినది. ఇప్పుడు నెమ్మదిగ నున్నదా?”

“ఉన్నది”

“విమలా! నీవొక్కొంత విసరెదవా? ఇంతలోనాష్మానీ తిలోత్తమను దీసికొనివచ్చును.”

ఇంతవఱకు విసరుచున్నస్త్రీ యవ్వలికేగెను. విమల యాష్మాని నావల వేచియుండుమని సైగచేసెను. వీరేంద్రుఁ డు కొండొకపరిచారికతో “లక్ష్మీ! తాంబూలమును గొని రమ్ము.” అనియెను. పాదసంవాహన మొనర్చుచున్నయామె తాంబూలమును దేబోయెను.

“విమలా! ఈదినమున వేషమువై చితివెందులకు?”

“పనియుండి”

“ఏమిపని? నేను వినరాదా?”

“అయిన వినుఁడు”

విమల యాతనిపై మోహవికారబీజములగు వీక్షణములఁ బఱపి యిట్లనియెను “నేను జారిణినిగదా! నే నిష్కడౌకన్ధానమునకుఁబోవలయు”

ఇట్లు చెప్పుచు నటనుండి యామె తత్క్షణమ నెడలిపోయెను.

పదునొకండవ ప్రకరణము.

అష్టాదశాధ్యాయము.

విమల సైగప్రకార మాష్మాసి యామెకొఱకు వేచియుండినను, విమలవచ్చి యిట్లుపలికెను.

“నీతో రహస్యమయిన మాటయొకటి చెప్పవలసియున్నది”

“నీవేషమునుజూచి యీదినమున నేదో గొప్పవిశేషమొకటి యుండియుండునని యిదివఱకే యనుకొంటిని ”

“నేనిప్పుడొక కార్యముమీఁదఁ జాలదూరము పోవలసియున్నది. ఒంటరిగఁబోలేను అన్యులఁగూడ దీసికొనిపోవుట శ్రేయము గాదని తోఁచెడిని. నీవిప్పుడు తప్పక నాతో రావలయు”

“నీ వెటకేగదవు”

“ఆష్మాని! సన్నింతగా నీ వెప్పుడు నడుగ లేదే?”

ఆష్మాని కలవరపడియెను. విమల యిట్లు చెప్పెను.

“కొంచెమాఁగి నే జెప్పునది వినుము. నేను కొన్ని గృహకృత్య వ్యవహారములనిమిత్త మేగుచున్నదానను. అవి నిర్వహించుకొని మరల నచ్చెదను. ఆష్మానీ! ఇక నొక మాట. ఈదినమున నీపూర్వపరిచయు నొక్కసిని నీవు చూచెదవనుకొమ్ము. ఆతఁడు నిన్నానవాలుపట్టఁగలడా?” ఆష్మానీ యాశ్చర్యముతో “అదేమి?” అనియెను.

“నీవు రాజాజగత్సింగును జూచెదవనుకొమ్ము.”

ఆష్మానీ యూరకుండెను. గద్గదస్వరముతో నిట్లనెను.

“అంతటిభాగ్యము నాకు లభించునా?”

“లభించుననుకొనుము.”

“రాజపుత్రుఁడు నన్నుఁ దప్పక గుర్తించును”

“అయిన నీవు రావలదు. ఇక నేనెవ్వరిని దీసికొని పోవుదును? ఒక్కతెను పోలేనే?”

“రాజపుత్రుఁని జూడ నాకుఁ జాల సభిలాషగలదు.”

“అకోర్కె నిప్పుడణించుకొనుము. నేనిప్పుడేమిచేయుదును? ఏమియునుదోఁచుట లేదు.”

విమల యాలోచింపఁ దొడంగెను. ఆకస్మికముగ నాష్మానీ విమలకుఁ దెలియకుండ నవ్వమొదలు పెట్టెను.

“నిర్ణీమిత్తముగ నవ్వుచున్నావెందులకు?”

“నాకొకయూహ వాడమినది, మనదిగ్గజుని గూడఁ దీసుకొనిపో, గూడదా?”

“మంచిమాట చెప్పితివి, ఆరసికుని దీసికొనిపోయెదను”

“నేనూటక హాస్యముకొటకంటిని.”

“పరిహాసము కాదు. ఆమందునిగూర్చి నాకేమియు ననుమానములేదు. గుడ్డికన్ను దెఱచినను మూసినను సమానమే. దానికి రాత్రింబవళు లనుభేదమేమి? ఆబాహ్మణుఁ డేమియు గ్రహింపలేడు. కాని, యాతఁడు వచ్చుట కిష్టపడఁ డేమో? ఏమిచేయవలయు?”

“ఆపనినాపైఁబెట్టుము. నేనాతనిదోడ్చి తెచ్చెదను. కొంచెముసే పీడ్వారముకడ నాఁగుము” అని ఆస్మానీ నవ్వుచుఁ జెప్పి కోటలోని కుటీరమువంక కరిగెను.

అభిరామస్వామి శిష్యుఁడగు గజపతివిద్యాదిగ్గజునిఁ జడవరు లెఱిగియే, యున్నారు. విమల యాతనిని ‘రసిక దాసస్వామి’ అని యెందులకుఁ బిలుచుచుండెనో కూడ పాఠకు లెఱుఁగుదురు. ఈసుప్రసిద్ధపురుషుఁ డాకుటీరములో నివసించి యుండెను. ఇంచుమించాతఁడు తొమ్మిదడుగులపొడవుఁడును. కొంచెము తక్కువగా నొక యడుగు విశాలము. కటిప్రదే శము మొదలు పాదమువఱ కాయని కాళ్ళపొడ వాటడుగులు. వానిపుష్టినిగూర్చి చెప్పనక్కఱలేదు. రెండును రెండుపుల్లల వలె నుండును. ఆతని శరీరకాంతి సిరానుబోలి యుండును. అతని కాళ్ళను కట్టలనుకొని యొకప్పుడగ్ని మ్రింగివేయ యత్నించెను. కాని, వానియందు రస మేది? రసనిహీనమని

విసర్జించుటచే నవి కొరకచ్చులయ్యెను. ఆతఁడు చాల పొడవగుటచే వంగి మడతఁబెట్టుటకు సిద్ధముగ నున్నట్లుండెను. ఆతని యవయవములన్నిటిలోను ముక్కుప్రధానస్థానము గైకొనినది. శరీరమునం దంతట నుంపవలసినపుష్టి నంతయు నటనుంచినట్లు కన్పట్టుచుండెను. ఆతనిశిర సోఢ్రదేశపు బోయవానివలె తొరము చేయఁబడియుండెను. ఇప్పుడిప్పుడే పెలుఁగుచున్న వెంట్రుక లాతనిశిరస్సుపై ననేకముగ సూదులనుగ్రుచ్చినట్లున్నవి. లలాటముననుంచిన తిలక సౌందర్యము కొంచెము చక్కగనున్నది.

‘గజపతి విద్యాదిగ్గజ’ మనుబిరుద మాతని కూటక వచ్చినదికాదు. అతనిబుద్ధి యసాధారణ మైనది. బాల్యకాలమునఁ జతుష్పతి విద్యాశాలయందు వ్యాకరణ మభ్యసింప నారంభించెను. ఏడు మాసముల పదునేరుదినములై ననుగాక పూర్వమేయాతఁడు “వృద్ధిరాదైచ్” అను సూత్రమును మూలవ్యాఖ్యానములతోఁ గూడ వల్లించివై చెను. భట్టాచార్యులవారి యనుగ్రహము వలననై ననేమి, సహాధ్యాయుల విద్యాపఠనధ్వనులవలననై ననేమి, పదునేరు సంవత్సరములలోపల నాతఁడామూలాగ్రముగ నామవాచక సంబంధము యిన విద్యనంతను బూర్తి చేసెను. వేలువిషయమునఁ బ్రవేశింపక పూర్వము గురువు నామవాచకమునఁ వీఁడెంతగడిదే రెనో పరీక్షింతమని ‘నాయనా? రామశబ్దమున కంతమున ‘అమ్’ చేర్చిన నేమివచ్చునని యడిగెను. గజపతి చాలసేపాలోచించి ‘రామాంత’ అని బదులుచెప్పెను. (సరియైన చూపము రామమ్.)

“బిడ్డా! నాయొద్ద నేర్చుకొనఁదగినదంతయు నేర్చుకొన్నాఁడవు. విద్యసంపూర్ణ మయినది. ఇక నీకుఁ జెప్పుటకు నాకడ సమర్థతలేదు. నీవింటికిఁ బోవచ్చును”

“గురువర్యా! నాదొక్కమనవి. నాకు బిరుదమో!”

‘నీవసామాన్యవిద్యను సంపాదించితివి. బిడ్డా! అందులకై నీకొక యపూర్వబిరుదము నీయవలసియున్నది. విద్యాదిగ్గజమును బిరుదమును గైకొనుము.’

గజపతి చాలఁ దృప్తి నొందెను. గురునకు వినయపూర్వకముగ వందన మొనర్చెను. ఇంటికిఁబోయి యిట్లు యోచించుకొనెను. ‘వాక్యరణశాస్త్రమునఁ బరిపూర్ణుడనైతిని కదా! కొంచెము ధర్మశాస్త్రముకూడ సభ్యపించెదఁగాక. అభిరామస్వామి యాశాస్త్రమున గొప్పపండితుడని వినియున్నాఁడను. సూర్యకిరణప్రసార మున్నంతవఱ కీప్రపంచమున నాతఁడుదక్క నాకు బోధింపఁదగినవా రెవరున్నారు? నేనా తనియొద్దకే పోయెదను’

ఇట్లు నిశ్చయముఁజేసికొని యీకోటలోనికివచ్చెను. అభిరామస్వామికడఁ జాలమంది శిష్యులున్నారు. అతఁడెవ్వరిని నిరాకరించెడువాఁడు కాదు. అందుచే దిగ్గజుడేమేని నేర్చుకొనినను నేర్చుకొనకపోయినను నాతనికి విద్యఁజెప్పుటకు నిరాకరింపలేదు.

పవిత్రుడగు నీగజపతి కేవల వ్యాకరణజ్ఞుడేకాఁడు న్యాయవాదియును, సాహిత్యమును, హాస్యశాస్త్రమును గూడ నీతఁడు చవిచూచినాఁడు. వీనియం దీతఁడు ప్రవీణుఁ

డనుట కుదాహరణము “నేతిముద్ద తపేలా” ఈతఁడీవిద్యా
యుధము లన్నియు నాష్మానీపైఁ జూపుచుండెను. దీనికొక
రహస్యకారణమున్నది. ఆతఁడొకప్పు డిట్లుఁహించుకొనెను.
“నేనిటకు వచ్చినది వినోదముకొఱకుగదా? ఇదే నాదివ్యమైన
బృందావనము. నేనెక్కఱుండెను. ఈయాష్మాని నా రాధిక”
ఆష్మానీకి హాస్య మనిన సతిప్రియము. ఆమె కీ మదనమోహ
నుఁడు వినోదార్థము పెంచుకొను మర్కటముగా నుండెను.
విమలకూడ నీవాసన గ్రహించినది అప్పుడప్పుడీకోతి నాడిం
చుట కామెయు వచ్చుచుండును.

“ఇదిగో! నాచంద్రావళి ఏమి! ఎందులకుకాదు? దీనికి
నేతిముద్ద తపేలాయని బిరుద మిచ్చితినిగదా? ఇది తెచ్చి
పెట్టుకొన్నదని విమలకుఁడెలియకుండుటెంత యదృష్టము”

మాధవుని యదృష్ట మేమోకాని యీదినమున నొక
గొప్పయాసందఱు గలుగనున్నది. వృక్షభాను తనయ
తనఁతటఁదా నాతని కుటీరమున కేగుచున్నది.

పండ్రెండవ ప్రకరణము.

ఆష్మానీసాంకేతికస్థానము.

దిగ్గజునోహరిణియగునాష్మానీ సౌందర్యమెట్టిదియో
తెలిసికొనఁజదువకు లువ్విలులూరుచుందురు. వారివినోదార్థ
మీప్రకరణమున నామెంగూర్చి తెలిపెదఁగాక ! స్త్రీలలావ
ణ్యము నిదివఱ కెందఱోకపులభివర్ణించి యున్నారు. నేనును

నీప్రాతమార్గమునఁ బోయిన నదిహేయముగ నుండును.
గ్రంథచౌర్యము కూడనగును. కావున నేనిటప్రార్థనమును
ముందుగ నారంభించి పిదప నామెలావణ్యమునువర్ణించెద.

ఓవాగ్దేవతా ! ఓపద్మాసనా ! ఓశరద్రాకాచంద్రిని
భాసనా ! ఓకృపాప్రవూర్ణ ! ఓమృదుపదాధరీకృతపంకజా !
నేనాష్టానీసౌందర్యము నభివర్ణింపఁ దలంపుఁ గొన్నాఁడను.
నీ మృదుపదాశ్రయమిచ్చి రక్షింపుము. ఓసుందరయువతీజన
గర్వభంజనీ ! నీవు బహుమృదు సమాసపదనిర్మాతవు నేనుసౌం
దర్యమును వర్ణింపఁ బోవుచున్నాఁడను. నాకొక్కమాటునీల
లిత పదాశ్రయమిచ్చి రక్షింపుము. పండితజనమనోభీష్టప్రదా
యినీ ! ఓదీనజనసంరక్షణీ నీవువిద్యావిహీనుల నెప్పుడునుత్రే
మింపనిదానవు. భారటాలయందు విద్యాదీపమును బ్రకాశ
మొందించిన తల్లివినీవే. ఒక్కసారి నాలోనున్నయజ్ఞానాంశ
కారమును బాపి నన్ననుగ్రహింపుము.

తల్లీ ! నీకు రెండు వేయిరూపములున్నవి. రఘువంశ
కుమారసంభవ మేఘదూత శాకుంతలాదులు రచియించు
నప్పుడు కాళిదాసునం దేరూపముచే నుంటివో, యేరూప
ముచే నావేశించి మహాకవి వాల్మీకిచే రామాయణమును
రచింపఁ జేసితివో, యేరూపముచే భవభూతిభారవులయందుఁ
బ్రవేశించి మాలతీమాధవీ కిరాతార్జునీయములను విరచింప
శక్తి నొసంగితివో, యట్టిరూపమున నాయందుఁ బ్రవేశించి
నాభుజములకు, నొప్పి యెత్తింపకుము. ఏరూపముచే శ్రీహర్ష
నావేశించి నైషధకావ్యమును, తనయసామాన్య విద్యాప్రభా

వముచే విరచింపనొనర్చితివో, వంగదేశమునకంతకు హృద
యాకర్షణము గావించిన భరతచంద్రునియందు దశరథరాయి
యందు నేనూకారముచే నుంటివో, బారటాలయందు పు
కాలయములయం దేరూపముచే నధివసించియుంటివో, యట్టి
రూపమున నాశిరసునఁ బ్రవేశింపుము. అమ్మా! నేనాష్మానీ
సౌందర్యమును వర్ణించెదను.

ఆష్మానీవేణి చాలపొడవయినది. పామువలె నున్నది.
దానిని జూచుటతోడనే సర్పముయొక్క గర్వముణగిపోయి
నది. అది చుట్టచుట్టుకొనిపోయి యిల్లు విచారించెను.

“అయ్యో! ఆష్మానీజడచే నేను పరాభవింపఁబడితిని.
లజ్జలేక నా మొగమును మరల నీలోకమున కెట్లుచూపుదును?
చాతాళమునకుఁ బోయెదఁగాక” అని పుట్టలోదూటిపోయెను.
అది విని బ్రహ్మ “ఓహో! లోకమునకు గొప్పయుపద్రవము
సంభవించినదే! ఇక జనులను గఱచువారెవ్వరు. అని
యోచించి దానితోఁకఁ బట్టుకొని యివ్వలకు లాగెను.” తన
ముఖము మరల ప్రజలకుఁ జూపవలసివచ్చున నెడి సిగ్గుచేఁ
కొము తనతలను బుట్టచుబెట్టి కొట్టుకొనియెను. అందుచే
దానితల చదునైనది. అప్పటినుండియు పాములకు పక్షగ
తేర్పడినవి. కళాహీనమయిన తనరూపమును జంద్రుఁ డామె
నిదనముకడఁ జూపవెఱచెను. సిగ్గుపడి తలయెత్తలేకపోయెను.
సృష్టికర్తకడకేగి మొఱపెట్టుకొనెను. విధాత “సుధాకరా!
భయపడకుము. వెళ్ళుము; లెమ్ము. ఇకమీఁద స్త్రీలవదన
ములు ముగుపరచెదనులే” అని భయముదీర్చి పంపివేసెను.
అప్పటినుండియు స్త్రీలకు మేలిమునుఁగు లారంభమయినవి.

ఆస్మానీనేత్రములు రెండును రెండుకాటుకపిట్టలవలె నుండెను విధాత నూత్నబుద్ధిగలవాఁడు. ఆపక్షులు తమతెక్కలనుజాపి యెగిరిపోవునను భీతిచేఁ బంజరమునకుఁ దలుపులవలె గను తెప్పల నేర్పఱచినాఁడు. ఆమెనాసిక తానే యధిపతిరాలనని గరుత్మంతునితోఁ బోరాడుమండెను. ఆతఁడు పక్షులకురాజు. పక్షి రాజు భయపడి తత్క్షణము వృక్షాగ్రమునకుఁ బాటిపో యెను. ఆకాలమునుండియు విహంగములకు ధరణీజములమీఁ దనే జీవింపవలసివచ్చినది. ఒకానొక కారణమున నొకదానియ్ ను ఒకడు వంగదేశమునుండి పాట్నాకు వలసపోయెను. ఒక యేరుఁగు దానితో వెంటఁబడెను. ఆగజము దానితోండ ముతోఁగూడ బర్మాకు వలసపోవుచున్నది. ధవళగిరిమాత్ర మక్కడనే యుండెను. ఆమహీధరము తనలోనిట్లు వితిర్కించుకొనెను. “నేను ఎంతయెత్తున్న దానను? అయిదుమైళ్ళలా? ఇవియో; ఇవి యాఱుమైళ్ళున్నవే?” ఈవిషయముఁగూర్చి యది దీర్ఘాలోచనచేయు మొదలుపెట్టెను. అందుచే దాని తల వేడియైక్కిను. అప్పు డాపర్యతముపై హిను మఱివట్లు ముగ వర్షించుమండెను. అప్పటినుండియు నాకొండనుంచుఁ గురియు ముందును. ఆస్మానీ సౌందర్య మిట్టియున్నది.

అదృష్టదేవత యాస్మానీపై ద్వేషము వహించెను. పాపమామ విధనయయ్యెను. ఆమె దిగ్గజుని కుటీరముకడకు వచ్చెను. తలుపు వేసియున్నది. లోపల దీపము వెలుఁగుచుండెను.

“ఏమండోయి మహానీయా!”

ఎవరను మాటాడలేదు.

“వీమండో గోసాయిక్”

ఎవరును మాటుపలుకలేదు,

“చంపుడు. ఈమాయలాఁ డేమిచేయచున్నాఁడు ?
ఓహో! రసిక దాసస్వామీ!”

ఇప్పటికిని ప్రత్యుత్తరములేదు.

ఆష్మానీ తలుపుసగదునుండి తొంగిచూచెను. ఆతఁడు
భోజనము సేయుచుండెను. అందుచే మాటలాడలేదు. బ్రాహ్మ
ణులు భోజనసమయమున, మాటలాడుట సంభవించెనేని
వారికి భోజన మొనర్పగుకదా!

“ఇతఁడు మిగుల నాచారము నడుపుచున్నాఁడు. ప్రసం
గానంతరమున, భోజన మొనర్చునోలేదో చూచెదఁగాక”
అని యాష్మానీ తనలో ననుకొని యిట్లనియెను.

“నేను విటదాసిని”

ప్రత్యుత్తరములేదు.

“ఓరసికాగ్రగణ్యా!”

“హమ్”

“బ్రాహ్మణుఁడు కబళము నోటనుంచుకొని మాట
లాడెను.”

“అది మాటలాడుట కాదు” అనుకొని “ఓహో!
దైర్యదర్పణమా!” అని పిలిచెను.

“హమ్”

“ముందు మాటలాడుము, సిద్ధపఁ దినవచ్చును”

“హమ్, హమ్”

“ఇట్లైనా? నీవు బ్రాహ్మణుడవు కావా? ఇట్టిపని చేయుదువా? ఇదియంతయు నిప్పుడే స్వామికి విన్నవించెదను. గదిలో నెవరిని పెట్టుకొని యున్నాడవు?”

బ్రాహ్మణుడు భయపడి గదియంతయుఁ జూచెను. ఎవ్వరును లేరు. మరల భోజనమొనర్ప నారంభించెను.

“ఇదేమి మరల తినుచున్నావు. మాటలాడిన పిదప మరల భోజనము చేయుదురా?”

“ఏది? నేనెప్పుడు మాటలాడితిని?”

ఆష్మానీ పక్కుననవ్వి యిట్లనియెను.

“ఇప్పుడు మాటాడ లేదా!”

“ఎప్పుడు”

ఆష్మానీకి మరల నవ్వువచ్చెను.

“ఇదిగో యిప్పుడు మాటాడలేదా?”

“ఔనొను, లేదు. నేనిక తినను.”

“ఇంకఁ దినరాదు. ఆలస్యమేల, లెమ్ము తలుపుఁ దీయుము”

ఆష్మానీ మరల తొంగిచూచెను. నిజముగా నాతఁడు విస్తరికడనుండి లేవఁబోవుచుండెను.

“వలదు. వలదు మిగిలిన కుంభమునుగూడఁ జెల్లించి చూటిలెమ్ము”

“కాదు. కాదు. అట్లుచేయరాదు, నేనుమాటలాడితిని”

“నాతోడు నీవుతప్పక తినవలయును”

“మహాపాపము. మాటలాడినపిదప భోజనము చేయుదునా?”

“నేను నీతోఁ గొన్నిరహస్యపుమాటలు చెప్పవలయునని వచ్చితిని. నీవుమరల భోజనముజేయకున్న నవి నీతోఁ జెప్పను. ఇదిగో వెల్లిపోవుచున్నదానను.

“వలదు. వలదు. ఆమ్మానీ! కోపపడకు. నేనుతి నెదను.”

గ్రాహ్మాణుఁడు మరల తిననారంభించెను. రెండుమూఁడు కలశములు తినినపిదప నామ్మానీ యిట్లనెను.

“చాలు. తిన్నాఁడవు. లెమ్ము. తలపుఁదీయుము.”

“చేతిలోనున్నది తిననిమ్మా.”

“చాలునని యెప్పుడును నీకడుపేడువదు. లెమ్ము. లేనిచోమాటలాడినపిదప భోజనము చేసెనని యందఱితోఁ జెప్పెదను.”

అబ్బ! ఏమి తొందర ? ఇదిగో! లేచుచున్నాఁడను.”

గ్రాహ్మాణుఁడు పరిపేచనమ చేసి లేచితలపుఁదీసెను.

పదుమూడవప్రకరణము

అష్టానీ వ్యభిచారము.

తలుపుతీసినపిదప నాష్టాని లోనఁబ్రవేశించెను. తన ప్రేమాస్పదయగు నాయువతికి రసికులొనరించురీతిగ స్వాగత మొసంగుటకై యాతఁడు మిగులసంతసముతో తనచేయి యెత్తి యిట్లుపాడెను.

“ఓం గాయత్రీవరదాదేవీ”

“ఇదిచక్కని పద్యభాగము. దీని నెక్కడనుండి సువా దించితివి?”

“నేనీదిగమున నీకొఱకురచియించితిని”

“నీవిక విటసార్వభౌముఁడ వని పిలువఁదగినవాఁ డవు”.

“రసికాః! శాసికోవాసః” “నుందరీ! కూర్పుఁడుము, హస్తప్రక్షాళన మొనర్చుకొని వచ్చెదను”.

అష్టానీ తనలో “అభాగ్యుఁడా! చేయికడుగుకొ నుము. మిగిలినయన్నమును గూడ నీచేఁ దినిపింపకుండిన నన్నీ పేరునఁ బిలువకుము.” అని యనుకొని ప్రకాశముగా—

“ఏమి ప్రక్షాళనమెందులకు? తిను, తిను?” అని యెను.

“ఏమనెదవు? సాత్రముకడనుండిలేవలేదా? మరలఁ దినుటయెట్లు?”

“ఎందులకు తినరాదు. ఇంక నక్కడ నన్నములేదా? విసజ్జించి కడుపు మాడ్చుకొనెదవా?”

“నేనేమిచేయుదును? నీవంతతొందర నిచ్చితివి” అని విచారముతోఁజెప్పుచు బ్రాహ్మణుఁడన్నమువంక సత్యాదు రతతోఁ జూచుచుండెను.

“అయినఁ దప్పక నీవుతినవలయు”

“ఎంతపాపము ! నేను పరిషేచనమొనర్చితిని. అట నుండి లేచితిని. మరలనెట్లు తినెదను?”

“నీవు తినితీరవలయు. నేనుజూచెదను” అనిచెప్పుచు నామ్మాని యతనిచేయిని గ్రహించి బలాత్కారముగ నీడ్చు కొనిపోయి భోజనపాత్రముకడఁ గూర్చుండఁబెట్టెను.

“ఛీ! ఛీ! ఏమిపనిచేసితివి? మూతికడుగుకొనకుండ నన్ను ముట్టుకొనెదవా?”

“ముట్టుకొనిన నుపద్రవ మేమి? మోహవిషయమున నట్టి యభ్యంతరములేదు”

బ్రాహ్మణుఁ డూరకుండెను.

“తినుము”

“నేను పరిషేచన మొనర్చితిని. అన్నముకడనుండి లేచితిని. మఱియు నన్నముట్టుకొంటిని. ఇంక నేనెల్లు భుజించెదను.”

“నీవుతినవలయు. ఇంతమాత్రమేకాదు. ఈపాత్ర మున నేనుతినిన పిమ్మటఁ గూడ నీవు భుజింపవలయును.”

ఇట్లు చెప్పుచు నాష్టాని యొక ముద్దనుగయికొని నోటఁ బెట్టికొని భుజించుచు మిగిలినయన్నమును బాత్రముననుంచి “రమ్ముతినుము” అనియెను. బ్రాహ్మణుఁడు తెల్లబోయి చూచుచుండెను. “మాట! విను” అని యాష్టాని దిగ్గజుని చెవిలో నేమియో చెప్పెను.

బ్రాహ్మణుఁ డొక్కగంతువైచి “హాయి! హాయి! అయినఁ దప్పక తినెదను” అని కేకలువేయుచు పశువువలె నపవిత్రమయిన యాయన్నమును, మ్రింగ నారంభించెను. కనురెప్ప వేయునంతలో నదియంతయు నదృశ్యమయ్యెను.

“ప్రియా! ఇక—”

“తొందరపడకుము, ఆనోటియందేనా?”

“ఔనౌను. ముఖప్రక్షాళన మొనర్చుకొని వచ్చెదను” అనిచెప్పుచుఁ బోయి యతివేగముగ వచ్చెను. నోకు కొంతభాగము కడిగికొనియెను. కొంతభాగమునకు జలదగ్ధ నచేలేదు ; ఒక మెతుకు పండ్లసందున నిరుకుకొని యుండెను.

“కాంతా! ఎక్కడ? నీయధరామృతమేది?”

“నీకు హానిసంభవించును, ముందు మూతిని దుడిచి కొనుము”

తొందరతో నాతఁడు చేతులును మొగమును దన వస్త్రము యొక్క ముందటిచేఱఁగుతోఁ దుడిచికొనియెను.

“ప్రియా! ఇక—”

“ఈప్రక్కకురమ్ము”

దిగ్గజుఁ డామెయొద్ద కేగెను. ఆమె ప్రక్కను గూర్చుండెను.

“నోరుఁదెరువుము”

దిగ్గజుఁడు మాటాడుటలేదు. చెప్పినట్లెల్లచేయుచుండెను. అతఁడు తనరెండుపెదవులను విప్పి దాకవలెపెట్టెను. ఆస్మానీ చేరుమాలునుండి తాంబూలద్రవ్యములఁదీసి సమలనారంభించెను. దిగ్గజుఁడు నోరునట్లే విప్పియుంచెను. ఆమె నోరంతయు తాంబూలద్రవ్యములతో నిండియుండెను. ఆమె యాతమ్మి నాతనినోట నుంచెను. చాపము గజపతి యిరుకునఁబడెను. దుఃఖాకరమయ్యెను. ప్రియురాలొసంగిన తాంబూలము నుమియలేడు. ఉమిసిన విరసుఁడందురేమో! పోనిండు! దానిని మింగినులేడు. అతఁడప్పుడే భోజనముచేసెను. చాపము నోటినిండనున్న యాతమ్మి నెట్లుమింగగలడు? అందుచే నీలకంఠునిగళమందున్న హాలాహలమువలె నది యక్కడనే యుండెను.

ఇదియే సమయమని ఆస్మానీ దంతశోధకితో నాతని విశాలనాసికారంధ్రముల నట్టే పొడిచెను. ఆతనికొక్క తుమ్మువచ్చెను. తక్షణమే యాతనినోటనున్న యమృతము ప్రవాహరూపమున సతివేగముగ బయలు వెడలి యాతని శరీరమునంతను ముంచివైచెను.

సందేహావస్థనుండి విడివడి బ్రాహ్మణుఁడు శరీరమును గడిగికొని యీక్రింది మనోహరగీతమును బాడెను.

“దక్షిణే పశ్చిమే వాపి నకు ర్వాద్దంతిధావనమ్”

పదునాల్గవ ప్రకరణము.

దిగ్గజుని బలాత్కార ప్రయాణము.

అట విమల, యాష్మానీ యెంతసేపయినను రాలేదని తొందరపడుచుండెను. ఇత నిట వేచియుండినఁ గార్యము లేదని తలంచి గజపతిని స్వయముగ వెదకుట కామె బయలువెడలెను. కుటీరములోనికి వచ్చుచుండఁగని యాష్మానీ “రమ్మచంద్రావళి! రమ్మ” అనియెను.

గజపతి “ఈదినము సుదినము. ఉదయమున శయ్య నుండి నేనే శుభముహూర్తమున లేచితిను? ఒక టేచాలును, రెండువచ్చినవి. శాస్త్రమిట్లు చెప్పుచున్నది”

“ఏకచంద్రస్తమో హంతి నచమూఢ శతైరపి”

ఆష్మానీ—“ఈరసిక శేఖరుఁడు వర్ణభ్రష్టుఁడయ్యె. వింటివా?”

గజపతి — ‘అదియెట్లు?’

ఆ — ‘నేనెంగిలిచేసిన యన్నమును నీవు భుజింపలేదా?’

గ — ‘ప్రపంచక విషయమయిన యుపద్రవమందే మున్నది? అన్నము పవిత్రమయినది. నీవుతల్లిభగవత్స్వరూపిణివి’

‘పో! పో!’

విమల యాష్మానీ చెవిలో రహస్యముగ “ఇతఁడు రాఁడా?” అనియెను.

‘ఆవిషయ మికను ఇతనితోఁ జెప్పలేదు.’

‘అయిన నేఁజెప్పెదను, ఓరసిక శేఖరా! నేను ముఖ్యముగ నొకమాట చెప్పవలసియున్నది

‘అదియేమి’

‘‘నీకు మాయందుఁ బ్రేమకలదా?’’

‘‘ఆహా! ఏమిప్రశ్న?’’

‘‘మాయరుపురియందును’’

‘‘ఇరువురు! ఇరువురియందును’’

‘‘నేఁజెప్పినట్లుచేయుదువా?’’

‘‘సందేహమేమి?’’

‘‘తల్లి గామేనా?’’

‘‘తల్లి గామే?’’

‘‘ఈనిమిసమున నేనా?’’

‘‘ఈనిమిసమున నే’’

‘‘మేమిరువుర మిప్పు డెందులకు వచ్చితిమో నీవెఱుంగుదువా’’

‘‘నే నెఱుగుదును’’

‘మేము నిన్నుఁదీసికొని లేచిపోయెదము’ అని యాహ్వాని చెప్పెను.

బ్రాహ్మణుఁడు మూఁగ వానివలె నయ్యెను. నోరుదెఱచుకొని యట్టె కూర్చుండెను. విమల యతిప్రయత్నమున నవ్వు నాఁపుకొని

‘మాటాడవేమి?’ అనియెను.

‘న్యాయ—న్యాయ—న్యాయ—ట—ట—ట’

‘అయిన నీవు రావా?’

‘న్యాయ—న్యాయ—న్యాయ—ట—ట—ముందు న్యాయము
యొద్ద కేగిచెప్పవలదా?’

‘ఆయనతో నేమిచెప్పెదవు? మీగురువుగారితో యో
చించుటకిది మీయమ్మతద్దిన మనుకొంటివా?’

‘కాదు, కాదు, అయిన, వెళ్ళనక్కఱలేదు, కాని,
మీరేదినమున వెళ్ళెదరు?’

“ఏదినముననోనా? ఇప్పుడే, నేనలంకృతనై వచ్చితిని,
చూడలేదా?”

‘ఇప్పు డీనిమిషమున నేనా?’

“ఔను, ఎందులకుఁగారాదు? నీకిష్టములేదేని చెప్పుము
మేము మఱొకనిని వెదకుకొనెదము, మామనస్సులుమాత్రము
నీపయిననే యున్నవి.”

గజపతి చాలకాలమోర్పు వహింపలేకపోయెను.

‘మంచిది, నేనుసిద్ధముగ నున్నాఁడను’

“అయిన వస్త్రమును బుచ్చుకొనుము”

దిగ్గజుఁడు నమఃలి పుచ్చుకొనియెను, విమల ప్రదా
ణోద్యుక్తయయ్యెను, గజపతికూడఁ బోవసిద్ధపడి ‘సుందరీ’

‘ఏమనియెదవు’

‘మనము మరలవచ్చు టెప్పుడు?’

‘మరల వచ్చుటయా? మనము సిరముగఁ బోవుటలేదా? మనము మువ్వరమును మఱియొక దేశమున దంపతులమై చరింతము.’

దిగ్గజుఁడు పరమానందము నొందెను.

“అయిన నీవస్తువులన్నియు నిట వదలి వేయనా?”

“అవశ్యము. అవి నిరర్థకములు.”

‘ఈయిత్త డిపాత్రలును నెట్లయిన విడువవలసిన దేనా?’

‘భయపడకుము. వీని నన్నిటిని నేను మూల్యము నిచ్చి పుచ్చుకొనెదను.’

శాస్త్రాహ్లాదుఁడు కొంచెము విచారపడియెను కాని యేమిచేయగలఁడు? వారియిష్టము ననుసరించి ప్రవర్తింపవలయునుకా! లేనిచో వారియెడఁ దనకుఁ బ్రేమ లేదనుకొందు రేమో యని యాతనికి సం దేహము. అతఁడు విమలతో నిట్లనెను

‘పోనమ్ము. ఈ ఖండిపతియో?’ (పుస్తకములుంచుకొనెడి యీతాకులపెట్టె)

‘ఇట్టివి బండ్లకొలఁది నున్నవి’ అని విమలయనుకొని ‘త్వరపడుము’

విద్యాదిగ్గజున కున్నవి మొత్తమున రెండు పుస్తకములు. అందొకటి సంస్కృత వ్యాకరణము ఒకటి హిందూ ధర్మశాస్త్రము. “వ్యాకరణముతోనిఁ నా కేమిపనియున్నది. అదియంతయు నాకుఁ గరతలానుక మేకదా! ధర్మశాస్త్రము మోచికొనిపోయెదఁగాక” అని యాతఁడు దాని నాపెట్టెను

మంచెను, దుర్గా? శ్రీహరీ! అని కేకనైచి విమలతోడను, నాష్మానీతోడను, బయలువెడలెను. కొంతదూరమరిగినపిదప నాష్మానీ “నడచుచుండుఁడు. నేను పిదపనచ్చి కలిసికొనెదను” అనిచెప్పియూమె గృహమునకుబోయెను. విమలాగజపతులు పోవుచుండిరి. చీకటిలో వారు వెలిసికొన నేలేదు అప్పుడే కోటఁదాటిపోయిరి. కొంచెముదూరమరిగినపిదప దిగ్గజుఁ డిట్లనియెను.

‘ఆష్మానీ రాలేదేమి?’

‘ఆమె రాదుగాఁబోలు! నాయొక్కతెతోను వచ్చుటకు నీకిష్టములేదా?’

బ్రాహ్మణుఁడు మానము వహించెను. కొంతసేపుండి నిట్టూర్పువిడిచి, ‘అయ్యో! పాత్రములారా!’ అనియెను.

పదు నేనవ ప్రకరణము.

దిగ్గజుని ధైర్యము.

విమల త్వరగత్వరగ నడచుచుండెను. గరమందరము దాఁచెను రాత్రి గాఢాంధకారము. నక్షత్రములకాంతి నామె జాగ్రత్తగ నడచుచుండెను. పొలమునఁ బ్రవేశించెను. కొంచెము దిగులువడియెను. గజపతి యొక్కమాటయైన నాడుట లేదు. అట్టి సమయమున మనుష్యకంఠధ్వని యంతసంతోష

దాయకము ! ఎంతభయనివారకము ! ఎంతసుఖకరము ! అందుచే విమల దిగ్గజు నిట్లు పలుకరించెను.

“రసికాగ్రగణ్యా ! ఏమి యాలోచించుచున్నావు?”

“నాయి త్తడిపాత్రములగుర్చి”

విమల మాటుపలుక లేదు. తనలో నవ్వుకొనుచుండెను. మరల కొంతసేపటికి “దిగ్గజా! దయ్యములనిన నీకు భయము కలదా?” అని ప్రశ్నించెను.

“రామ. రామ. రామ. రామనామోచ్చారణ మొనర్చుము” అని కేకవైచుచు విమల కొకగజము సమీపమునకు వచ్చెను.

“ఈమార్గమున దయ్యములబాధ చాలగ నున్నది”

దిగ్గజుఁడు మిక్కిలి సమీపమునకువచ్చి వ్రేలాడుచున్న యామె చీరచేటఁగును బట్టుకొనియెను. విమల యిట్లు చెప్పుచుండెను.

“ఆనాఁడు మేము శైలేశ్వరుని యాలయమునుండి వచ్చుచున్నప్పు డాతొవప్రక్క నున్న మట్టివృక్షము కడ నేదియొకనబడినది. చాలభయంకరరూపము గలది”

ఆమెచీర లాగబడుచుండుటనుబట్టి బ్రాహ్మణుఁడు రాషియామనలఁ గంపించుచున్నాఁడని యామె తెలిసికొనియెను. ఆవిషయమునుగూర్చి యింకను జెప్పినచో నిఁక చలనమే యుండదు. అందుచే నాప్రసంగమును జాలించి “రసిక శేఖరా ! నీవేమయినఁ బాడఁగలవా?” అని యడిగెను.

“ఆ ! పాడఁ గలను”

“కూనిరాగమునుదీయని రసికుఁ డుండునా? పాడుము”

♦ దిగ్గజుఁ డిట్లు పాడఁదొడంగెను.

శ్యామలగాతుఁ) కదంబస్థితఁగను
సమయము చెడ్డదియే సఖివామలో
చనయిటు వినవే పరవశనయి
పోయితి నే

ఈవివరీతపుధ్వనిని విని యాప్రిక్కను నెమరువేయుచు
మెల్లగఁ బండుకొనియున్న యొక గోవతివేగముగఁ బ్రాణ
సంరక్షణకై పరుగెత్తి నారంభించెను. ఏదియెట్లున్నను నాతఁ
డింక నీరీతిని పాడుచునేయుండెను.

(*) తత కేకికలాపకలాపకునిన్ మురళీధరుఁ

గనివెనుకఁ మఱిదప్పిపోయిననాఁడే

కులమున మచ్చనుదెచ్చితి నే

♦ చెలియాతని నవ్వులువెన్నెలలే పలు కాడిన తేనెలు
చిప్పిలునే చెలియాతని నవ్వులుముద్దులపల్లులు గని మ
తిచెడిన దిఁకేమందున్.

♦ ధా స ధ సా రి రి గా మా రి రి గ మ ప

ప రి రి గ రి స ని సా గ మ పా ధ బా

మ మ గ గ రి రి గా మ మ ధ ధ ధ ధ

ప మ గ రి సా

(*) ప ప సా స స రీ స రి గా మ గ రీ గ మ పా రి రి

గ రి స ని సా గ మ పా ధ పా ప మ గా రీ

గ గ మ మ ధా ధ ప మా గ రి సా

దిగ్గజః డౌతయోకాలము పాడలేదు. ఆకస్మికముగ నాతనిచేవి కప్పరోంగనావీణాగానస్వరసమ్మేశనమై యతిమనోహరమై యమృతతుల్యమైన మధురగానధ్వని యొకటి వినవచ్చెను. విమల హెచ్చుస్థాయిని పాడుచున్నది. ఆగానమామెదియే.

అత్యంతమనోహరమై మహోల్లాసకరములగు సప్తస్వరములను, నారాత్రియందు నిశ్శబ్దమయిన యాకాశమునంతట వ్యాపింపఁజేయుచుండెను. ఆగానధ్వని మందమలయమారుతముతోఁజేరి దోతెంచుచుండెను. దిగ్గజః డాగీతము సత్యంతశ్రద్ధతో వినుచుండెను. ఆమె మానివేయుటతోడనే “మరల” అని దిగ్గజః డనియెను.

“మరల నేమి?”

“మనోహరమైన కీర్తనయొకటిపాడుము.”

“ఏమిపాడుదును”

“వంగదేశపు కీర్తనము పాడుము”

“అట్లే” ఇట్లు చెప్పుచు విమల పాడ నారంభించెను.

ఇంతలో నామెధరించిన వస్త్రముచెఱఁగు గట్టిగ లాగ బడియెను. ఆమె వెనుకకుఁ దిరిగిచూచెను బ్రాహ్మణుఁడు వ్రేలాడుచున్న యామె చీఱచెఱఁగును గట్టిగఁ బట్టుకొని పాదసమీపమునఁ బ్రాణములన్నియు బిగబట్టుకొనియుండెను.

స రి గా గ గ గా రి గ మా మ మ మా గ పా ప ప సా మ గ
రీ రి రి రీ ప మ గా గ గ గా మ గ రీ రి రి రీ గ మ ప ధ ప
మ గ మ గ రి సా సా సా

విమల యాశ్చర్యపడి “అది యేమి? అట్లు పడిపోయినాడవు మరలా దయ్యము కనబడెనా యేమి” — అని యడిగెను.

బ్రాహ్మణుడు మాటాడలేకపోయెను. వేలితోఁ జూపుచు “అక్కడ” అనియెను. విమల యావైపునకుఁ జూచెను. కష్టముమీఁద వచ్చు నుచ్చాసము లామెచేవులం బడియెను. తోవకు సమీపమున నేదియో యున్నదని యామె కనిపెట్టెను.

ధైర్యము తెచ్చుకొని బాగుగఁ బరికించెను. అది చక్కగ నలంకరింపఁబడినయొక యశ్వము. ప్రాణావసాన సమయమున నెగయూపిరి విడుచుచున్నదని యామె తెలిసికొనెను.

విమలనడువ నారంభించెను. ఆగుట్టమును జూచినప్పటినుండియు నామె ఏమి కీడుమూఁడునో యని భయమొందుచుండెను. చాలసేపు నిశ్శబ్దముగ నుండెను. అర్ధక్రోశము నడచిరి. దిగ్గజుఁ డామెను మరలలాగెను. విమల “ఏమి” అని యడిగెను. గజపతి యొకవస్తువు నామెకుఁ జూపెను.

“ఇదియొక సైనికుని తలపాగ” అనిచెప్పి విమల యోచనాసముద్రమున మునింగెను.

చంద్రోదయ మైనది. విమల యొకను నేదియో యోచించుచునే యుండెను. చాలసేపు గడచినపిమ్మట దిగ్గజుఁడు ధైర్యము తెచ్చుకొనియిట్లనియెను. “సుందరీమణి! నీవు మాటాడుటలేదేమి?”

“ఈతోవపై నున్నగుట్టలను జూచినానా?”

గజపతిసవిమర్శదృష్టితో మార్గమును జూచి ఇల్లు బదులుచెప్పెను.

“ఔను. ఎన్నియోగుజ్జపు డెక్కలగుర్తులున్నవి.

“అ ! వివేకమన నట్లుండవలయును. దీనినిబట్టి నీవే మయినగ్రహించితివా.”

“లేదు”

“అదిగో మరణించిన గుజ్జము. ఇదిగో సైనికుని తెల పాగ. ఇవిగో నిటనశ్శములకాలిచిహ్నములు. వీని నన్నిటిని జూచియు నీవేమియును గ్రహించుకొనలేదా? నేనువేటచెప్ప వలయునా?”

“అయినవిశేషము లేమి?”

“ఇప్పుడేయెందఱోసైనికు లీమార్గమున నడచినారు”

“అయిన, వారు మనలను మించి చాలదూరముపోవు నటకును మనము మెల్లగఁజూపుదము” అని యాతఁడు భయ ముతో ననియెను. విమల విచారముతో నిట్లు బదులు చెప్పెను.

“సీయి మందబుద్ధి! మనలను మించిపోవుటనుచు చెప్పు చున్నావేమి? ఆచిహ్నము లెట్లువైపున కున్నవో చూడ లేదా? ఈసైనికులు గరమందరము ప్రక్కకేగినారు”

విమల విచారపడెను. శైలేశ్వరాలయము దృష్టిపథ మునఁ బడియెను. విమల యిట్లు యోచించెను “ఈశాస్త్రిహస్త ముఁడు జగత్సింగునుజూడరాదు. చూచిన కీడుమూడఁగలదు. ఈతనిని దప్పించుకొనుటెట్లు?” ఆమెయిట్లు యోచించుచుండ

జాహ్నుఁ డా మేకుఁ దప్పించుకొనుమార్గమును జూపెను. చీరచెఱఁగును మరల లాగెను. ఆమె తిరిగి చూచి “ఏమి” అనియెను.

“దానికది యెంతదూరమున్నది?”

“దేనికి?”

“ఆమఱి చెట్టునకు”

“ఏమఱి చెట్టునకు”

“నీవాదిశమున దాని నెక్కడఁజూచితివో యా చెట్టునకు.”

“దేనినిజూచితిని”

“రాత్రిలయందు పేరు చెప్పరాదు.”

విమల యాతని యుద్దేశమును గ్రహించెను. సమయమునకు బాగుగ జ్ఞప్తికి వచ్చెనని తలంచి పెద్ద కఠధ్వనితో “ఓహూ” అనియెను.

“అదియేమి? అదియేమి?” చెప్పవా? అని యాతఁ డాత్రముతో నడిగెను.

విమల శైలేశ్వగునియాలయముకడ నున్నమఱి చెట్టును జూపి “అదిగో యదే మఱి చెట్టు” అని మెల్లగా ననియెను. దిగ్గజుఁ డొకయంగుళమైన ముందున కడుగిడలేదు. ఇంక నడుగిడలేదు. నిశ్చయము.

ఆమవలె గంపింపఁజొచ్చెను. విమలయిల్లనియెను.

“నాతోఁగూడ రమ్మ”

“నే నింక నొక్క యడుగైన నైవఁజాలను.” అని యాతఁడువడఁకుచు జెప్పెను.

“జాను నేనుకూడ భయపడుచుంటిని.”

బ్రాహ్మణుఁ డొకయడగు ముందునకు వైచి పడు గైత్తిపోవ సిద్ధపడియెను. విమల చెట్టునెప్పునకుఁ జూచెను. ఆవృక్షముకడ తెల్లనిరూపమొకటియున్నది అది శైలేశ్వరుని సందివాహన మని యామె యెఱుంగును. గజపతితో నిట్లు చెప్పెను.

“నిన్నుఁ గాపాడునీయిష్టదేవమునుస్మరించుకొనుము. చెట్టుకిందనున్న దానిని జూచితివా?”

“ఓభగ వానుఁడా! రక్షింపుము, రక్షింపుము” అని కేక వేయుచు నాతఁడువెనుకకుఁ బరుగెత్తెను. ఆతనికాళ్ళు చాల పొడవైనవి. వానియనుగ్రహమున నాతఁడొక క్షణికములో నర్ధక్రోశముదాఁటిపోయెను.

విమలగజపతిస్వభావము బాగుగ నెఱుంగును. ఆతఁడు దిన్నఁగ దుర్గద్వారము కడకుఁ బోవునని యాలోచించెను. అందుచేనించుకేనియు సందేహమొందక యామెయూలయము నెప్పునకు నడచెను.

విమల యింతకుఁబూర్వమాలోచింపనివిషయమొకటి యిప్పుడు జ్ఞప్తికిఁదెచ్చికొనెను. “జగత్సింహుఁ డాలయము నకువచ్చియుండునా?” ఈయాలోచన మామెకుఁ జాలవిచారముగలిగించెను. ఆతఁడుతప్పకవచ్చెదనని వాగ్దత్తమొనర్చి యుండలేదు. ఆతఁడుచెప్పినదేమి? “ఈయూలయముననన్నుఁ జూడగలవు. లేనిచో నన్నెప్పుడును గనలేవు” అనికదా! ఈవాక్యములబట్టి చూడనాతఁడు వచ్చుటకంటె రాకపోవు

టకే యెక్కువయవకాశమున్నది. అతఁడు వచ్చియుండనిచో వృధాప్రయాసముకదా! ఆమెయిట్లు చింతించెను.

“అయ్యో! నేనీవిషయము నింతకుముందేల యాలోచింపనైతిని? బ్రాహ్మణు నేల మరలఁ బంపివైచితిని? ఈయర్థరాత్రమున నేనొక్కతెను మరలి పోవుటెట్లు? ఓశై లేశ్వరా? ఏమిచేయుచున్నానోకదా!”

ఆలయముకడకుఁ బోవలసినచో నామట్టివృక్షముకింద నుండియే పోవలసియుండెను. విమల యెట్లో పోవుచుండెను. అట నందివాహనములేదు. ఇంతకుఁ బూర్వము చూచినతెల్లని రూపమునులేదు. ఆమె కొంచెమాశ్చర్యపడెను. వృషభముండిన నట నెక్కడనో స్పష్టముగ నగపడవలసిననే కదా!

విమల యాతరుప్రకాండము వంక వీక్షించెను. దాని కావలప్రక్కనున్న మనుష్యుని తెల్లదుస్తులయొక్క యొకభాగము కనుపెట్టెను. ఆమె చాలభయపడియెను. అతిశీఘ్రముగ నామెట్లనుదాటి యాలయము కడకుఁబోయి శక్తికొలదిని దలుపును ద్రోసెను. అది వేయఁబడియుండెను. ‘ఎవరక్కడ? అని కేకవైచెను. విలువంపైన యాకట్టడమునుండి ‘ఎవరక్కడ?’ అని ప్రతిధ్వని వినవచ్చెను. విమల ధైర్యమును దెచ్చుకొని యిట్లనియెను.

“మార్గాయాసము నొందియున్న యబలను.”

తలుపువీడెను. లోనదీపము వెలుగుచున్నది. ఆమె ముందున్నతుడగు మనుష్యుఁడొకఁడు నిలువఁబడెను. అతని

చేతఁ గత్తి తోనున్న యొజయొకటి యుండెను. విమల యా
తనిఁ జూచెను. ఆనవాలు పట్టెను. ఎవరు?

రాజాజగత్సింహుఁడు.

ప దు నాట వ ప్రక రణ ము.

శైలేశ్వరసన్నిధానము.

విమల విశ్రాంతిఁజెందుటకై కూర్చుండెను. శైలేశ్వ
రునకును రాజునకును వందనము లొనర్చెను. కొంతసేపటి
వరకు ఇరువురును మాటలాడ లేదు. వారిహృదయములొకరి
కొక రెల్లెఱింగింపవలయునో వారెఱుంగ లేకపోయిరి. ఇరువు
రును గలవర మొందిరి. మాటలాడ నారంభించుటెట్లు? ఇట్టి
విషయములలో విమల పూర్ణప్రజ్ఞకలది. మాటలాడనుగల
దు. ఊరకుండనుగలదు. చిఱునగవుతో నామె యిట్లనియెను.

“శైలేశ్వరుని యనుగ్రహమునమిమ్ము మరలఁ జూడఁ
గలిగితిని.

ఈయర్థరాత్రమున నాకుఁ జూల భయమయినది. మి
మ్ములను జూచుటతోడనే మరల ధైర్యము గలిగినది.

మీకందఱకు షేమమా?”

జగత్సింహుడు తిలోత్తమయందు నిజముగ బద్ధాను
రాగుఁడైయుండెనో లేదో ముందు తెలిసికొనిన పిదపఁదక్కిన
విషయములను బ్రసంగింపవలయునని విమల తలంచి యిట్లు
చెప్పెను.

“చిత్తము. మాక్షేమముకొఱకే శైలేశ్వరుని బూజింప నిటవచ్చితిని. కాని, మీరలొనర్చినయర్చనలచే. దేవుఁడు సంప్రీతుఁడయినాఁడు ఇఁక మాపూజలనంగీకరించునా? కావున సెలవుగైకొని మరలిపోయెదను.”

“మంచిది. నీనొక్కతెవు. బోలేవు. నేను నీకు సహాయము వచ్చెదను”

జగత్సింగు కేవల మాయుధవ్యాపారతత్పరుఁడయి యుండలేదని విమల గ్రహించెను.

“నేనొక్కతె నేల పోలేను?”

“మార్గమం దేదేని యుపద్రవము గలుగవచ్చును”

“కలిగిన మానసింహ మహారాజుకడకుఁ బోయెదను”

“ఎందులకు?”

“మీచే నియమింపఁబడినసేనాధిపతి రాష్ట్రప్రిజలకు మార్గమధ్యమునఁ గలుగు నుపద్రవముల నణంప నశక్తుఁడుగ నున్నవాఁడు; శత్రునిగూఢలనా సామర్థ్య మాతనికడలేదు” అని మహారాజుతో నిన్నవించుకొనెదను.

“శత్రువులను నాశనమొనర్ప నీశ్వరునకైనను నాధ్యముకాదు. ఇఁక మనుష్యుఁడన నెంత? చూడుము. ఈశ్వరుఁడుతనకోపాగ్ని చేనంగజుని భస్మముచేసినాఁడుకద! పదు నేను దినములక్రిందట నీయాలయమునందే యామన్నఘృతే యద్భుతముగఁ దన ప్రతాపము నగపఱచుచు కలవరి మొందించినాఁడు. ఈశ్వరుని పరాక్రమ మట్టిది ఇఁక మనుష్యుఁడన నెంత?” అని సైన్యాధిపతి సమాధానము చెప్పకొనెను.

“ఎవరిని గలవర మొందించినాడు” అని విమల చిఱునగవుతో నడిగెను.

“సేనాధిపతిసే”

“ఏమి? మహారా జీయసాధ్యకార్యమును నమ్మునా?”

“నాకు సాక్షులున్నారు?”

“ఎవరు?”

“నీవు. మంచిస్వభావముగల—”

“ఈమీషరిచారిక దుస్వభావముగలది. నన్ను విమలాయని పిలువవచ్చును”

“నాకుసాక్షి విమల”

“కాదు. విమల యెప్పుడు నట్టిసాక్ష్య మీయదు”

“కావచ్చును. పదు గేన దినములలోపలనే తాను చేసిన వాగ్దత్తమును, మఱపుఁ జెందినయామె యెప్పుడును సరియైన సాక్ష్యమునీయదు”

“నేనేమి వాగ్దత్త మొనర్చితిని?”

“మీసఖివంశనామము లెఱింగింప వాగ్దత్తమొనర్చి యుండలేదా?”

విమలకంఠధ్వని యింతలో మార్పుచెందెను.

“రాకుమారా! ఆవిషయమునుమీకడఁ దెలుప సంజయమందుచున్న దానను. ఆమె యదంత మెఱింగించి మీ మనస్సునకు సంతాపమును గలుగజేసినదాన నగుదునేమో యని భయ మగుచున్నది”

రాజపుత్రు డొక్కించుక యాలోచనము చేసెను. పరి
హాసవచనములు చాలించి యిట్లనెను.

“విమలా ! ఆమెవృత్తాంత మెరిగించుట వలన నా
క సౌఖ్యముగలుగుననియే తలంచుచుంటివా ?”
“ఔను”

జగత్సింగు కొంచెమాలోచించి మరలనిట్లనియెను.
“ఏమిరానున్నదో రానిమ్ము. నామనోరథ మీడేర్పుము.
ఆమెయెవ్వరో యెఱుంగఁజాలకపోవుటచే దుస్సహపరితాప
తప్పుడ నగుచున్నాఁడను. ఈ పరితాపమునకంటె వేఱుప
ద్రవ మేమియునుండదు. ఒక వేళ నీవుతలంచినదియే సత్యమై
నను నిప్పుడు నేననుభవించున్న వేదనకంటెనది యధిక బాధా
కరముగ నుండదు. పిదప నే నెట్లోచూచుకొనియెదను. ముందీ
పరితాపాగ్నిఁ జల్లార్చుము. విమలా ! నేను వినోదముకొఱ
కిటకు రాలేదు. వినోదముగా యధేచ్ఛతోఁ జరించుటకు
నాకిప్పు డవకాశము లేదు. ఈపదునేను దినములనుండియు
గుఱ్ఱమువీపుదక్క వేఱుశయ్య నెఱుంగను. నాహృదయ
మునకు విశ్రాంతి లేదు. నీకొఱకు యత్నించుచున్నాఁడను”

ఆతని గుఱ్ఱుఁదెలిసికొనుట కే విమల యిదివఱకల్లుమా
టలాడెను. ఆమె యభీష్టము నెఱవేఱినది. జగత్సింగుహుని
యభివ్రాచుమును దెలిసికొనియెను. అయిన నింకను నాతని
హృదయమును దెలిసికొనఁగోరి యామె యిట్లనియెను.

“రాజపుత్రా ! నీవు రాజనీతివిదుఁడవు. ఈయుద్ధసమ
యమున నీకులభ్యముకాని యొకయువిదయందు బద్ధానురాగు
డవై పరితాప మందుచుందువా?”

“నీవామెను మఱచిపోయితివా. ఇరువురకును శ్రేయ మే. నీకుయుద్ధమున జయము గలుగును.”

‘ఆ! ఎవరిని మఱచిపోవుట?’ ఆతని యధరోష్ట్రము మనోహ్యకులభావగర్భితమైన మందహాసమును సూచించు చుండెను. “ఆ! ఎవరిని మఱచిపోవుట? మీచెలిరూపము ప్రథమావలోకనసమయముననే నాహృదయమున మఱచి నట్లు సిరముగనాటుకొనినది. ఈశరీరము భస్మమయినఁగాని యాహృదయమునుండి యారూపము విడిపోవుటెట్లు? జనులు నన్ను కఠినహృదయుఁడందరు. తాతిమీఁద మఱచినది. తాయి నశించినప్పుడుదక్క నశింపదనినీవెఱుంగవా? యుద్ధ మునుగూర్చి యేదియో మాటలాడితివి. నేనా లావణ్య రాశిని జూచినదిమొదలు రణములోననే యుంటిని. రణ రంగమున నున్నను సంతకడనున్నను నామె ముఖలావణ్య మొక్కనిమిషమైన నాహృదయమునకు మఱపురా లేదు. పఠా నుఁడు నాతల నలుక చేయియెత్తినప్పుడు నాహృదయమునకు ముందుగ నీవిషయమే జ్ఞప్తికివచ్చెడిది. “అయ్యో! ఇట వీర మరణము నొందితి నేని యింక నీజన్మమున నాకాయవతీరత్న మును దర్శించుభాగ్యము లభింపక పోవునుగదా! ప్రథమావ లోకనమే కడసారి చూపగునుగదా!” అని విచారించెడివాఁ డను. “విమలా! మీచెలిఁజూడ నేనెచ్చటకుఁ బోవలయు?”

పిమలకు సంశయ విచ్ఛేదమయ్యెను. ఇంక నాతని హృదయమును దెలిసికొన నగత్యమేమికలదు? ఆమె యాత నితో నట్లనియెను. “నీవాసుదతీమణిని గరమందరమునఁగాఁ పఁగలవు. ఆమెపేరు తిలోత్తమ. వీరేంద్రసింహునితనయ.”

జగత్సింగునకు సర్పదప్తమైన ట్లయ్యెను. అనంతర
నుక్కుండై ఖడ్గమునకుఁ జేరగిలఁబడి నిట్టూర్పువిడిచెను. చాల
సేపటికి 'విమలా! నీవనినమాట నిజమైనది. తిలోత్తమ
నాతిలోత్తమ కానేరదు. రణమునకుఁ బోయెదను. నాభవి
ష్యతౌఖ్యమునందలియాశ లన్నియు శత్రువుల రక్తములోఁ
గడిగివైచెదను" అని విచారముతో ననెను.

విమలయుఁ జాల విచార మొందెను. "రాజకుమారా!
ఈప్రపంచమున వాస్తవమనురాగముగలవా రెప్పుడైన జయ
మొందిరేని నీవును తిలోత్తమను బరిణయమాడఁగలవు ఇంత
లోనే నిరాశఁ జెందనేల? అదృష్టమీదినమునఁ బ్రతికూల
ముగ నుండిన తే పనుకూలముగ నుండవచ్చును" అనియెను.

ఆశావాశ్య మెంతో మధురమయినది. ఆశాదేవత
మహాగాఢాంధకారదినమున మానవునిచేవియందు రహస్య
ముగ నేదియో మాటలాడును. "మీరంతగా చింతించు
చున్నారెందులకు? నామాట వినుఁడు. మబ్బును, వానయు
శాశ్వతముగ నుండవు." అని యాశాదేవత విమలాముఖి
మున వాక్రుచ్చెను. జగత్సింహుఁ డామాటలు వినెను. భగవ
ద్దేశము నెవ్వరుచెప్పఁగలరు? అదృష్టవిధానములను ముం
దుగ నెవరు తెలిసికొనఁగలరు? ప్రపంచమున నసాధ్య మగు
కార్యమేదికలదు? ఎన్నియసాధ్యకార్యములు ప్రపంచమున
సాధ్యమగుటలేదు.

జగత్సింహుఁడాశాబద్ధుఁ డయ్యెను. యిట్లనియెను.
"ఈదినమున నాకుమనస్సిమితములేదు. కర్తవ్యసిద్ధియము

నం దసమర్థుడను. విధివిధానము జరిగితీరును, అది యవిలం
ఘ్యము. హృద్గతమును వెలిబుచ్చుచున్నాడను. ఇదె శైలే
శ్వరునిసన్నిధిని శపథ మొనర్చుచున్నాడ. తిలొత్తమను
దక్క మఱియెవ్వరిని నేను పరిణయమాడఁబోను. విమలా!
నామాట లన్నియు మీచెలితో విన్నవింపుము. ఆమె నిశ
నొక్కమాటు చూడవలయునని చాలనభిలాష కలదు. ఇశ
నెప్పుడు నిట్టికోరిక గోరను.

విమల ముఖము సంతోషముచే వికసింప నిట్లనెను.

“మాసఖయిచ్చప్రత్యుత్తరము మీకుఁజేరుటెట్లు?”

“నిన్ను మరల శ్రమపుచ్చుకొనుమని కోరుటకు నాకు
సాహసము గలుగకున్నది. అయినను నానిమిత్త మొక్క
మాటు మరలశ్రమపడి యాయలయమునఁ గలిసికొంటివేని
నేను నీఋణముం దుండెదను. ఎప్పుడోయొకప్పు డర్హమైన
ప్రత్యుపకార మొనర్చి జగత్సింగు నీఋణమును దీర్చుకొన
గలఁడు”

“రాజతనయా! నేనునీసేవకురాలను, నన్నన్నివిధముల
వేఁడుకొనబనిలేదు. అయినను, రాత్రిలయం దీత్రోవనురా
నాకుఁజాలభయమగుచున్నది. నావాగ్దత్తమునుజెల్లింపకపోవు
దుననుభీతిచే నేనీనిశియందుసాహసమునవచ్చితిని. దేశమున
శత్రుబాధ లధికముగనున్నవి నేను మరల రాలేను”

జగత్సింహుఁడు కొంచెమాలోచించి యిట్లనియెను.
“విమలా నేనొక్కమాటచెప్పెదను నీకుఁదప్పుగానుండనిచో
నేనునీతోఁగూడ గరమందరమునకు వచ్చి యనువయిన ప్ర

దేశమున రహస్యముగనుండెదను మీచెలిహృదయము నట
నాకెఱింగింపవచ్చును”

“అయినరమ్మ” అని విమల యాహ్లాదముతో నని
యెను.

వారాలయమునుండి నిర్గమింపనుద్యుక్తులైరి. ఇంతలో
నాలయమున కావలప్రక్క నెవ్వరో మెల్లగ నడచుచున్న
ట్రడుగులధ్వని వారికివినవచ్చెను. జగత్సింహుడు.

“నీవెవరినై నఁగూడిఁ దీసికొనివచ్చితివా?” అనివిమల
నడిగెను.

“లేదు”

“అయిన మనమిప్పుడు వివిన ధ్వని యెవరిది? మన
ప్రసంగము నవ్వలనుండి యెవ్వరును వినలేదుగదా!” అని
చెప్పుచు నతఁడీవలకువచ్చి మాలయముఛుట్టును దిరిగెను.
ఎవ్వరునుగనఁబడలేదు.

పదునేడవ ప్రకరణము.

వీర పంచమి.

శైలేశ్వరునకు వందన మొనర్చి వారిరువురునుగరము
దరమునకుఁ బ్రయాణమైరి. అతివేగముగనడచుచుండిరి. ఇరు
వురునుమాటలాడుటలేదు. ఒక్కొక్కసేపటికి రాజుట్లనియె.

“విమలా! నాకొక్కవిషయమునుగూర్చి మహాశ్చర్యము కలుగుచున్నది. అదివినిన నీవేమిచెప్పెదవో నాకుఁ దెలియదు.”

“ఏవిషయము?”

“నీవు పరిచారికవు కావని నాయుద్దేశము”

“అట్లు తలంచుచుంటిరేల? ” అని విమల మందహాసముతో నడిగెను.

“వీరేంద్రసింహుని తనయ అబ్బీరు ప్రభువుకోడలు కాకపోవుట కొకప్రత్యేక కారణమున్నది. అదిచాలరహస్యము. కేవలము సేవకురాలవేయైనచో నీవాకారణమును దెలిసికొనఁజాలవు”

విమల నిట్లూర్పువిడిచెను.

“కుమారా! నిజమును గ్రహించితివి. నేనుపరిచారికనుగాను. అయినను నాదురదృష్టముచే నట్లు సంచరింపవలసివచ్చినది. అదృష్టమును నిందింపనేల? అది యంతచెడ్డదియును గాదు.” అనివిచారముతో బదులుచెప్పెను.

ఈప్రసంగ మామెకు విచారకారణ మని జగత్సिంహుడు గ్రహించెను. ఆప్రిస్తావనను మానివేసెను.

“రాజపుత్త్రా! ఇప్పుడు కాదుగాని మఱియొకప్పుడు నావృత్తాంతమును దెలిపెదను. ఆధ్వని యేమి? మనల నెవఁడైన వెంబడించుటలేదుకదా?”

మనుష్యుల యడుగులధ్వనియు, నిరువురుమనుష్యులు గుసగుస లాడుకొను ధ్వనియు, వారికి వినవచ్చెను. వారొక

మైలు నడచిరి. జగత్స్థింగు “విమలా! నాకు చాల సనుమానముగ నున్నది. చూచి వచ్చెద నుండుము” అని చెప్పి కొంచెము వెనుక కరిగెను. చుట్టును బరికించెను. ఎవ్వరును గనఁబడలేదు. మరల వచ్చివిమలతో నిట్లనియె. “ఎవఁడో కుటిలుఁడో కఁడు మనతోఁగూడ వచ్చుచున్నట్లున్నది. మెల్లగ మాటలాడుము”

ఒరులకు వినఁబడకుండ మాటలాడుచు నిరువురము గోటయొద్దకు వచ్చిరి.

“నీవిప్పు డీదుర్గమున నెట్లు ప్రవేశించెదవు? అర్థరాత్రము, ద్వారము బంధించియుండును కదా!”

“నేనివ్వలకు వచ్చునప్పుడందులకుఁ దగిన యేర్పాటు గావించియే వచ్చితిని”

“రహస్యమార్గ మేదయిన నుండెనా?”

“చోరుఁడున్న చోట కన్నముండదా?”

“విమలా! నేనిక ముందునకు రానక్కఱలేదు. ఈ సమీపముననున్న రసాలవనమునం దుండెదను. తిలోత్తమతో నామాటలుగ నిట్లనుము. “నిన్నొక్కమాఱు దర్శింప నభిలాషమెండుగఁగలదు. నాకన్నులకట్టిభాగ్య మలవడఁ జేయ వేవిధముల వేడుకొనుచున్నాఁడను. అది యిప్పుడు కాకపోయిన పదు నేనుదినములు—ఒకమాసము—ఈ దక్షిణ సంవత్సరము గడచినపిమ్మటనై నను సరియే”

“ఆవన మంతరహస్యమైనదికాదు. నాతోఁగూడ
రమ్ము”

“ఇంక నెంతదూరము?”

“దుర్గములోపలకు”

రాకుమారుఁడు కొంచెము యోచించెను.

“విమలా! నేనట్లు చేయజాలను. యజమానునియాజ్ఞ
లేకుండ దుర్గమునఁ బ్రవేశింపను.”

“నీకు భయమేమి?”

“క్షత్రియజన్ము లెప్పుడునుభయమన్నమాట యెఱుం
గను. కాని, యబ్బిరుప్రభువు తనయుఁడు దుర్గేశుని యెఱుక
లేకుండ దుర్గమునఁ బ్రవేశించిన నది చౌర్యమనిపించుకొ
నదా?” యని కోపముతోఁబలికెను.

“నేను నిన్నుఁదీసికొనిపోవుచుండఁ జౌర్యమెట్లగును?”

“నేనిట్లుచున్నా నని యన్యథా భావింపకుము. నీవు
పరిచారికవు నన్ను కోటలోని కావ్యానము సేయుటకు నీకు
స్వాతంత్ర్య మేమి కలదు?”

“నాకు స్వాతంత్ర్యము కలదు. ఆవిషయమున నీకు
పమ్మకము కలిగిన పిమ్మట నే రావచ్చును”

“అట్లే!”

విసుల రహస్యముగ నాతనితో నేదియోచెప్పెను.

“అమ్మా! దయచేసిఁ నడువుము. నేనుచు వచ్చెదను”

“నేను సేవకురాలను నీవట్లనరాదు. నాకాజ్ఞాపిం
పుము”

“నీయిష్టమొట్ట క్షే”

వారు నడచుచున్న తోవ దుర్గద్వారముకడకుఁబోవు
ను. అప్రక్కను మామిడితోటకలదు. ప్రథానద్వారముకడ
కది స్పష్టముగ నగపడకు. ఆమోదరానదివై పునకుఁబోదలఁ
చినవారీతోట మార్గముననే పోవలసి యుండును. విమల
ప్రథానమార్గమును విడిచి తోటలో బ్రవేశించెను. రాజా
మెతోఁగూడ నడచుచుండెను.

వారందుఁ బ్రవేశించిన తోడనే క్రింద రాలియున్న
యెండుటాకులు సలిగి యెవరోమనుష్యులు నడచుచున్నట్లు
ధ్వని విననయ్యెను. విమల “మరల” అనియెను.

“ఒక్కొంచుక సేపిట నాఁగుము. నేనుచూచివచ్చెదను”
అనిచెప్పుచు జగత్సింహుఁ డొఱచుండి కత్తినిదీసి ధ్వని విన
వచ్చిన తోవంబటి పోయెను. ఎవ్వగును గానరాలేదు
ఆమామిడితోట పునందడుగు భాగమంతయు నడవి మొక్కల
పొదలతో నిండియుండెను. మఱియు వృక్షచ్ఛాయచే
గాఢాంధకారమయము. ఏమిగాన వచ్చును ? మృగముల
మొక్క కాలిచప్పుడుచేనై న నీధ్వని కలుగవచ్చును. ఎట్లయి
నను సంశయవిచ్చేదనము కర్తవ్యమని నిశ్చయించుకొని జగ
త్సింహుఁ డొకవృక్షాగ్రమునకెక్కెను. చుట్టుననలోకించెను.
చాలసేపటి కిరువురుమనుష్యులు గనబడిరి. వారిశిరస్సులపైఁ
జుద్ర కిరణోజ్వలితంబులగు తలపాగ లుండెను. వారొక
యత్యున్నతవృక్షచ్ఛాయ గాంధాంధకారమున దాఁగియుం
డిరి.

జగత్సింహుఁడు వారలను బాగుగ గుర్తించెను. ఇరువురుండుట స్పష్టము. వృక్షమునుగూడ నానవాలు చూచకొనియెను. మెల్లగ దిగి విమలయొద్దకు వచ్చెను. చూచినదంతయుఁ జెప్పెను.

“ఇప్పుడు రెండు బల్లెము లుండెనా”

“బల్లెము లున్న నేమి”

“వారేవరో బాగుగ గుర్తించెదను. వారు ధరించిన యుష్ణీషములఁబట్టి చూడ దుర్మార్గులగుపరానులని తోచెడిని. వారేదో దురుద్దేశముతో మనలను వెంబడించియుండురు”

విమల కప్పుడు చచ్చిపోయిన యశ్వమును, తలపాగయు, గుఱ్ఱపుకాలి గుర్తులును స్మరణకు వచ్చెను.

“మీరిటనుండుఁడు. ఆయుధములను గైకొని వచ్చెదను” అని చెప్పుచు విమల కోటక్రిందకుఁ బోయెను. ఆమెయలంకరించుకొనిన గదియొక్కగవాత్త మీవనమున కెదురుగ నున్నది. ఆమె యాగవవాత్తము కడ కేగి తనకడ నున్న తాళముచేవి ద్వారబంధమునకు వ్రేలాడఁబడియున్న తాళమునుఁ బెట్టితిప్పెను పిదప గడియనుబట్టుకొని గవాత్తమును గోడలోనికిఁద్రొచ్చివెచ్చెను. అదియొకకొత్తపద్ధతి గవాత్తము. కమ్మలసహితముగ గోడలోనికిఁబోయి మార్గమేర్పడియెను. విమల గదిలోఁ బ్రవేశించెను. గవాత్తమునెప్పటియట్ల తీసి తాళమువెచ్చెను. లాగిచూచెను. తాళము సరిగా పడినది. అవ్వలివారలకు రాదని నిశ్చయించుకొనెను.

త్వరితముగ నడచి యాయుధశాల కరిగి యూరక్షకు నితో నిట్లనియెను.

“నాకు రెండుకుంతములిప్పుడు కావలయు. ఇమ్ము. మరల నవి నీకిచ్చెదను. ఇట్లడిగి పుచ్చుకొంటి నని యెవ్వరితోడను జెప్పకుము”

“అమ్మా! వానితో మీకుఁ బయోజన మేమి?”

“ఈదినమున వీరపంచమివంతమును జేయుచున్నదా నను. స్త్రీలు శూరుఁడగుతనయుఁడు గలుగవలె నని యా వ్రతమును జేయుదును. అందాయుధపూజ ముఖ్యము. నాకట్టి తనయుఁడు కలుగవలయునని యభిలాష. ఇది యొరులతోఁ జెప్పకుము”

ఆయుధశాలాధికారి గ్రహింపఁ గలిగినంత గ్రహిం చెను. ఆదుర్గమునందలిసేవకు లందఱామెకు విధేయులే. ఈతఁ డును మఱుమాటాడకుండ రెండువాఁడికుంతములఁ దెచ్చి యిచ్చెను.

విమల యతివేగమున గవాక్షముకడకు నచ్చి మును పటివలెనే దానిని తెఱచి జగత్సింహునియొద్ద కేగెను.

మిక్కిలి తొందరగఁ బోవుచుఁడుటవలననో, మరల శ్రేష్ఠుముగ వత్తమును నుద్దేశముతోడనో విమల గవాక్షమును వెయకుండఁగనే పోయెను. ఇది యపాయమునకు దారిచూపు టయేగదా! గవాక్షమునకు సమీపమున నొకవృక్షముకడ నాయుధపాణియై యొకమనుష్యుఁడు కూర్చుండియుండెను. ఇది యంతయుఁ గనిపెట్టెను విమల దృష్టిపథమును వాటిపోవు వెఱకు నాతఁడటనుండి కదలలేదు. పిదప నాతఁడు పాదరక్షల

నటవిడిచి మెల్లగనడచి గవాక్షమును సమీపించెను. లోపల నెవరైన నున్నారేమో యని పరికించెను. ఎవ్వరును లేరు. నిశ్శబ్దముగ లోపలకేగెను. గదిద్వారమునుదీసి కోటలోపలఁ బ్రవేశించెను.

ఇతఁ నిట జగత్సింహుఁ డాధుధములను విమలయొడ్డ నుండి గైకొని యథారీతిగ వృక్షాగ్రము సధిరోహించెను. తానానవాలుంచుకొనిన వృక్షమువఁక వీక్షించెను. ఇష్ట డక్కడ నిరువురు లేరు. ఒక్కతలపాగయే కన్నట్టుచుండెను. రెండుచేతుల రెండుబల్లెములఁ దాల్చి యీతలపాగకై గుఱి చూచి శక్తికొలఁది విసరివేచెను. ఎండుడాకుల మర్మర ధ్వనులు విననయ్యెను. ఏదియో యొకపదార్థము క్రిందపడినట్లయ్యెను. ఇతఁ నక్కడ పాగలేదు. జగత్సింగు గుఱితప్పునా? చెట్లకొమ్మలనుండి యామనుష్యుని క్రిందపడవైచి మఱితృప్తి నొందెను.

జగత్సింగు వేగముగ వృక్షమునుదిగి యామనుష్యునికడ కరుదెంచెను. అతఁ డాధుధపాణి యగు నొకమహమ్మదీయ సైనికుఁడు. చచ్చినట్లు పడియుండెను. కుంతమాతని నేత్రమున గుచ్చుకొనినది.

రాజు జాగ్రత్తగఁ బరికించెను. ప్రాణము పోయినది. ఆధుధ మీతని నేత్రములోనే కాదు—మెదడులోఁ గూడ నాటెను. ఆతనికంచుకమున నొకకాగితమున్నది. జగత్సింగు దానిని పుచ్చుకొని వెన్నెలలో నిట్లుచదివెను.

“కటుల్ ఖానుని పక్షమువా రందఱు నీయు త్తరముఁ దీసికొని వచ్చినవాని యు త్తరపుల కిది చూచినతోడనే విధే యులుగావలయును.

“కటుల్ ఖాన్ ”

విమల యామాటలను వినెను, కాని, దానియర్థమును గ్రహింపలేకపోయెను. జగత్సింగు విమలయొద్దకు వచ్చి యంతయుఁ జెప్పెను.

“అయ్యో ! ఈసంగతి నీకాయధములను దెచ్చి యిచ్చునపు డెఱుఁగకపోయితినికదా ! ఎఱిగియుండిన నీకా కుంతలములఁ దెచ్చియిత్తునా? నేనెంత పాపాత్మురాలను? ఈరాత్రి నేనొసరించిన ఘోరకార్యమునకుఁ జాలకాలము వఱకుఁ బరిహారముచు సేయలేను.

“ఇందు విచారించుట కేమియవకాశము కలదు. నశించినవాఁడు శత్రువేకదా ! అందుఁ దగసిపనియేమున్నది?”

“రణవీరులట్లే తలంచెదను. మేము స్త్రీలముగదా”,

విమల కొంచెమూలోచించి “రాజకుమారా ! ఇక నిటఁదడయు టపాయకరము. కోటలోనికిఁ బోవుదమురమ్ము. తలుపును దెఱచివచ్చితిని. రమ్ము” అనియెను.

ఇరువురును శీఘ్రముగనడచివచ్చి కోటలోపలఁ బ్రవేశించిరి. లోపల నడుగిడునప్పుడు జగత్సింహునకు హృదయము కొల్లుకొనియెను. కాళ్ళు కంప మొందసాగెను. అపారపాపా వారిశత్రునైననీకాయంబుపై రణరంగమునకుఁ బోనున్నప్పుడుకూడ నాతనికిఁకోజమైనను చెక్కుచెదరి యెఱుంగదు.

అట్టి దీనంతోషభవనమునఁ బ్రవేశించునప్పు డిట్లు కంపము జనియించె నేమిచెపుమా ? భవితవ్యమేమి సూచనచేయుచున్నదో?

విమల మరలయథాప్రకారముగ గవాక్షమునుమూసి రాజపుత్త్రునితో శయనాగారమును బ్రవేశించెను.

“రాజతనయా ! నేనొక నిమిషములో మరల వచ్చెదను” దయచేసి యీశయ్యపై నధివసింపుఁడు. మీహృదయ మాన్యథావర్తింపదేని భగవంతునిశయ్యాస్థానము వటపత్త్రమే కదా యని తలపుఁడు.”

విమల యన్వలకేగెను. కొంతసేపటి కాగది నంటియున్న యింకొకగది తలుపు తీయఁబడియెను. లోపలినుండి “రాజతనయా ! ఇటుదయచేయుఁడు ఒకమాటవినుఁడు” అను మాటలు వినవచ్చెను.

మరల జగత్సింహుని హృదయము కొట్టుకొనియెను. బహుశః అంతరాత్మ స్పష్టముగ నేదియో యాతనికి బోధించి యుండును. అతఁడు శయ్యనుండి లేచి విమలయొద్ద కేగెను.

ఆమె మెఱపువలె నదృశ్యయయ్యెను. ఆగది సుగంధ ద్రవ్యములచే బరిమళించుచుండెను. స్వచ్ఛమైన దీపము ప్రకాశించుచుండెను. అట నొకప్రక్క మేలిముసుగున నొక యువతీ రత్నమున్నది. ఆమె తిలోత్తమగాక మఱెవ్వరు ?

పదు నెనిమిదవ ప్రకరణము

విమల మరల తనగదిలోనికివచ్చి శయ్యపైఁ గూర్చుండెను. ఆమె మనోరథము నెఱవేరినది. ముఖము పరిపూర్ణానందమును సూచించుచుండెను. అటవెనుక దీపము వెలుగుచున్నది. ఎదుట దర్పణమున్నది. ఆమెదుస్తులు ధరించినవి ధరించినట్లున్నవి ఒక్కనిమిషమూమె తనరూపమును దర్పణమునఁ జూచుకొనియెను. ఆహా ! ఏమి యావేణికుటిలత్వము ! ఏమియీ నేత్రసౌష్ఠ్యము ! ఏమిక్రిందికనుతెప్పపై నాకాటుక రేఖ ! ఏమియాయధరసౌందర్యము ! గులాబిపూచాయవంటి యాతాంబూలరాగము. ఆకర్ణాలంకార చుంచితగండభాగములు. ఇనియన్నియుఁ దాల్చినవి తాల్చినట్లుండెను. ఆమె యోరగిలఁ బరుండియుండెను. పాఠకులారా ! ఒక్కమాత్రా సమయమున నాయువిదనుజూచిన నెవనికన్యయువతిపై మనస్సు పోవును ? విమల మందహాసము సేయుచుఁ దనఁగావణ్యమును గూర్చి యాలోచించుకొనుచుండెను. తాను విశేషప్రయత్న మొనర్చి మిగుల శ్రమనొంది తీసికొనివచ్చిన నిరుపమాన సౌందర్యరాశి యగు జగత్ప్రింహునిది దిలొత్తమతోఁ గూర్చి నందుల కామె విచారపడునా ? ఎప్పుడు నట్లుతల పదు. తాను పూనినకార్యము సఫలీకృత మయ్యెనని పరమానందము నొందుచుండెను. దిగ్గజునిమాట యామె తలంపునకు వచ్చెను. కారణము లేకుండ నతఁడు గృహమునుండి వెడల సన్నాతంప నందుల కామెకు చిలునవ్వువచ్చెను.

విమల జగత్స్రింగుకొలకు వేచియుండెను. ఇంతలో
 సమీపమందలి మామిడితోటయందు గాకాధ్వనియొకటి
 విననయ్యెను. ఆమెయలికిపడి వెంటనే తనగదినుండి బయలు
 వెడలెను. ఎప్పటివలె నాధ్వనిదుర్గద్వారముకడనుండి వచ్చి
 యుండలేదు. అదిగాక యిట్టిసమయమున నెప్పుడును నట్టి
 ధ్వని చేయదు. వెంటనే యామెమనసునకు శైలేశ్వరాల
 యమునకుఁ బోయి వచ్చులోపల జరిగినదంతయు జ్ఞప్తికి
 వచ్చెను. ఆమె యాధ్వని యేదో యాపత్సూచక మనితలం
 చెను. గవాక్షము నొద్దకువచ్చి పరికించెను. అందేమియుఁ
 గనఁబడలేదు. భయము నొందియామె గదినుండి బయలు
 వెడలెను. ఆగది కావల పెరడు. దాని కాపలనరుస గదులు
 అందు సాధముపై కెక్కుటకు సోపానములు కలవు. విమల
 పై కేగెను. అంతట నవలొకించెను. ఎవరును గాన్పించ లేదు.
 తోట గాఢాంధకారమయము. ఆమెకు భయ వాధికమ
 య్యెను. పిల్ల గోడయొద్దకు వచ్చి నక్షము దానిపై నాని క్రిం
 దకు వంగి దుర్గము చూచునున్న ప్రదేశమును విమర్శించెను.
 ఎవరును గానరాలేదు. స్నిగ్ధజ్యోత్స్నానముదయమున పచ్చ
 నిపత్రసముదాయ మోలలానుచుండెను. నడుమ నడుమ మండ
 మారుతుఁ డాకుల నల్లలనాడించుచుండ నవి యెట్లుగమెలుము
 చుండెను. తోటయడుగుభాగ మంతయు సంధకారబంధు
 రము. అక్కడక్కడ చంద్రప్రకాశము పత్రముల నడుమ
 నుండి తప్పించుకొని మచ్చ మచ్చలుగఁ బ్రకాశించుచుం
 డెను. నిశ్శబ్దముగనున్న యామోదరా నదీప్రవాహముపై
 ధవళకిరణుఁడు నక్షత్రగణముతోఁగూడఁ బ్రతిఫలించుచుం

డెను. అవ్వలియొడ్డున దూరముగ గగనచుఁబితసాధరాఽ
దృశ్యమగుచుండెను. వానిపై పహారా మనుష్యుఁ డటు నిటు
తిరుగుచున్నట్లు కన్నట్లుచుండెను. ఇవి యన్నియు నామెచూ
చెను. ఆశాభంగమునొంది వెనుకకు మరలెను. ఇంతలో
నామెవీపు నెవరో వేలితోఁ దాకినట్టెనది. తటాలున వెను
కకుఁ దిరిగి చూచెను. ఆతఁడాయుధహస్తుఁడగు నొక మను
ష్యుఁడు. ఆమెయెప్పుడు నాతని నెఱుఁగదు. ఆమె చిత్తరువు
వలె నిలువఁబడిపోయెను.

“నోరెత్తకుము. ఎత్తితివా నిన్నీకోటక్రిందకుఁ ద్రోసి
వేయుదును” అని యాతఁ డనియెను.

విమల నిట్లాకస్మికముగ మ్రాన్పడచేసిన యామను
ష్యుఁడు పఠానుసైనికుని వేషమును దాల్చియుండెను. ఆతఁడు
ధరించియున్న యమూల్యములగు దుస్తులనుబట్టి యాతఁడేది
యో, ముఖ్యాధికారియని సులభముగఁ దెలిసికొనవచ్చును.
అతనివయసు ముప్పదేండ్లకుమించదు. అత్యంతసౌందర్యవం
తుఁడు. ఉన్నతమయిన లలాటభాగమున నాతని తలపాగ
యందొక వజ్రమలంకరింపఁబడియున్నది. విమల పూర్ణముగ
భయవివశయయియుండనిచో తనకెదుట గన్నట్లు పురు
షుఁడు రూపసంపదలయందు రాకొమరునకుఁ దీసిపోవువాఁడు
కాఁడని యనుకొనియుండును. ఆతనిశరీరమంతగొప్పదికాదు.
వక్షస్థలమును నంతవిశాలమయినదికాదు ఆతనియందు
వలెనే యీతనియందును వీరశృంగారలక్షణములు గానవచ్చు
చుండెను. కాని, యీతనిశరీరమంతకంటె మృదువైనది.
అనర్థమయిన యాతనిమొలదట్టియందు పవడపుబొత్తము

లతోఁగూర్చబడిన యొంటయు, నందొక డెమాస్కసుపట్టణములోఁ జేయఁబడిన కటారియు నుండెను. ఆతనిచేత నొంటవీసిన ఖడ్గముమాత్రముండెను. ఇత నేయాయుధమును లేదు.

“కేకలు వై వకుము, వైచినఁ దత్క్షణము నిన్ను క్రిందకుఁ ద్రోసివెచ్చెద”

విమల స్వభావముగ మనస్థైర్యముకలది. ఆమెకుఁగలిగిన భయాద్భుతములొక్కనిమిషము మాత్రమేయుండెను. రెండవమాతాతఁడు మాటాడుటతోడనే యాతని యభిప్రాయమునుగ్రహించెను. ఆమెయున్నది సౌధాంతియు. ఎదుటనాయుధ హస్తఁడగు సైనికుఁడు. సైనికులు వ్యర్థాలాపము లాడునారుగారు. అతఁడు బెదరించినట్లుతోసివేయుట కూడ సంతకష్టమయినదికాదు. నిపుణవతియగు నామె యివి యన్నియు మనమునఁ దలపోసి “నీవెవరవు?” అని యడిగెను.

“నన్ను తెలిసికొన నీకగత్యమేమి?”

“నీవీదుర్గమున కేలవచ్చితివి? చోరులగ్నిస్తంభమున కంటఁగట్లఁబడుదురని నీవెఱుంగవా?”

“నేను చోరుఁడనుగాను.”

“నీవీట కెఱ్ఱు వచ్చితివి?”

“నీయనుగ్రహవశముననే — నీవు గవాక్షమును దెఱచిపోయి నప్పుడిందుఁ బ్రవేశించితిని. ఇటుకు నీవెనుకనే వచ్చుచుంటిని.”

విమల హస్తమున శిరసును మొత్తుకొనియెను.

“నీవెవరవు?”

“ఇంకను నన్నుఁ దెలుపుకొనుటకు సందియమెందు
లకు? నేను పఠానుఁడను,”

“పఠానుఁడనినఁ జాలదు జాతికి పఠానుడవే. కాని,
సీవెవరవు?”

“నా పేరు అస్మాక్ ఖాన్”

“నే నెప్పుడట్టివానిని వినియుండలేదు”

“కటుల్ ఖానుని సేనాధిపతిని”

విమల కంపించెను ఎట్లయిన నాతనిచేతులనుండి తప్పి-
చుకొనిపోయి వీరేంద్రసింహునకీవార్త నెఱింగింపనలయునను-
నుద్దేశమామె హృదయమును దహించివేయుచుండెను,
కాని, యది యెట్లు సాధ్యమగును? కేవల మసాధ్యము,
మార్గమున కడ్డముగ నతఁడు నిలువఁబడియుండెను. ఇంక
వేఱుగతిలేదు. ఆమె యిట్లు తలంచెను “నేనీతనితో మాట
లాడుచుఁ గాలక్షేపము సేయుచున్నంతవఱకు నేను నిర్భయ
ముగ నుండవచ్చునుగదా! ఇంతలో నేకానలివాఁడైన నిటుల
రాఁకూడదా!” ఆమె మరల మాటలాడఁ దొడంగెను.

“నీవీదుర్గము నెందులకుఁ బ్రవేశించితివి”

“వీరేంద్రసింహునకు మాపక్షమున నుండుటకై దూ-
తంబుఁపితిమి. అతఁడు సమర్థతగలదేని సైన్యమునెత్తి రావ-
చ్చునని మరల వర్తమాన మంపెను.”

నీవుచెప్పినది తెలిసినది. ఈదుర్గాధిపతి మీతో స్నే-
హమునర్పక మొగలాయీలతోఁ జేరెననియు నందులకు
దుర్గమును బట్టుకొనవచ్చితిమనియు—అయిన నీవొక్కఁడవే
కనఁబడుచున్నాఁడవే?”

“ప్రస్తుత మొక్కడనే”

“అందులకనియే కాబోలు నన్ను పోకుండ నభ్యంతరముగలుగజేయుచున్నాడవు?”

పఠానునిచేతినుండి తప్పించుకొనుటకిక నాశలేదని తుదకామె యిట్లుచెప్పెను పిటికితనము నారోపించినందులకుఁ గోపముదెచ్చుకొని యతనిద్వైర్యమును గనఁబఱచుటకు దారియొసఁగునని యామెయోచించెను. ఆతఁడిట్లు ప్రయత్నము రమిచ్చెను.

“నుందరీ! నన్ను భయపెట్టుటకు నీకడ కేగిగంటి చూపులుదక్క వేతాయుధము లెవ్వియు లేవు. వాస్తవై నను సంతగాభయపడను. అయినను నీతోనాకొక్కపనియున్నది”

విమల యాశ్చర్యమునొంది యాతనిముఖముపై తన దృష్టిని సారించెను.

“నీవస్త్రముచేఱఁగున నున్న తాళమును నాకిమ్ము. నాహస్తములచే నిన్ను ముట్టుకొని నిన్న గౌరవపఱచు తెందులకు?”

విమల మందహాసమునర్చుచు “ఇది మిగుల చక్కగ నున్నది. ఇంత కొక్కనిమిషము పూర్వము నన్ను క్రిందకుఁ ద్రోసివేయ యత్నంపలేదా?”

“అవసరమువచ్చినప్పుడు ధర్మమనగత్యము. అవసరమయ్యేనేని యిప్పుడు నల్లే యొసర్చెదను”

ఆతని కిప్పుడు గవాక్షముయొక్క తాళ మత్యావశ్యకము, ఈ విషయము గ్రహించుటకు వివేకవతియగు విమల

కెంతకాలము కావలయును? కాని, యతని నెట్లు తప్పించుకొనవలయునో యామెకుఁ దెలిసినదికాదు. తనంతట తాను దాని నీయనియెడల నాతఁడు బలాత్కారముగఁ గైకొనఁగలడు. విమలగాక మతెవ్వరైన నట్టిసితియందున్నచో తాళమును నిస్సంశయముగ నిచ్చియుందురు కాని, విమల సామాన్యముగ నిచ్చునా? ఆమె యిట్లు బదులుచెప్పెను.

“నేనీతాళము నీయనిచో నీవెల్లుపుచ్చుకొందువు?” ఇట్లుచెప్పుచు వస్త్రము నామె హస్తములోనికిఁ దీసికొనియెను. అస్మాన్ తన నేత్రము లావస్త్రముపై నుంచి యిట్లనియెను.

“నీవీయనియెడల నీమృదుగాత్ర స్వర్ణనభాగ్యము నాకు లభింపఁగలదు”

“అట్లే చేయుము” అనిచెప్పుచు విమల వస్త్రమును దోటలోనికి విసరివైచెను. అస్మాన్ తనహస్తమును జూపి యెగురుచున్న వస్త్రమును బట్టుకొనియెను. అస్మాన్ యొక్క జాగ్రితయు మెలఁకువయుఁ జూచి విమల యత్యాశ్చర్య పడియెను.

అస్మాన్ విమలహస్తములను తనహస్తములతో దృఢముగాఁబట్టుకొని వస్త్రముననున్న తాళమును దంతములతో విప్పి దట్టియందు భద్రపఱచెను. విమలముఖము వెలవెలఁబోయెను. అస్మాన్ ఖా నామె చేతులను వస్త్రముతోనొక్కస్తంభమునకుఁ గట్టివైచెను.

“ఇట్లుచేయుటలో నీయుద్దేశమేమి?” అని విమల యనెను.

“ఈపని రణమున కవసరము”

“ఈపాపకార్యమునకు ఫలితము శీఘ్రకాలములోనే యనుభవించువుగాక!”

విమల నల్లయుంచి యస్మాన్ వెడలిపోయెను. మరల వచ్చి “స్త్రీలనోరు నమ్మరాదు” అని చెప్పుచు నామెనోరు ను నస్త్రముచే గట్టిగఁ గట్టివై చెను.

అస్మాన్ విమలయొక్క క్రిందిగదిలోనికి దిగెను. తాళమునుద్రిప్పి మునుపటివలె గవాక్షమును గోడలోపలకుఁ ద్రొక్కివై చెను. మార్గ మేర్పడియెను అస్మాన్ మెల్లగ నీల వై చెను. పాదరక్షలులేకుండ నొక్కఁడు వృక్షముమాటు నుండి వచ్చి లోపలఁ బ్రవేశించెను. ఇంకొకఁడువచ్చెను. మఱొకఁడువచ్చెను. వేఱొకఁడువచ్చెను. ఇట్లనేకులు కోట లోఁబ్రవేశించిరి. తుదివానితో “ఇక రావలదు. నీవును, దక్కినసైనికులును, వెలుపలభాగముననుండుఁడు. నేను సైగ చేసినతోడనే కోట నరికట్టుఁడు. తాజ్ ఖానునితో నిట్లుచే ట్టము” అని యస్మాన్ చెప్పెను.

ఆమనుష్యుఁడు మరలిపోయెను. సైనికులతో గూడ అస్మాన్ ఖాన్ నిశ్శబ్దముగ బురుజుపై కెక్కెను. విమలను బంధించియున్న ప్రదేశమునుండి పోవుచు నిట్లనియె. “ఈ యవిద చాల వివేకవతి. ఈమెను నమ్మరాదు. రహీమ్! నీవీమెకడ రక్షకుఁడవుగా నుందువా? ఆమెనోరు విప్పివేయు ము. కాని, యామె యెగురుటకుఁగాని యెవనితోనైన మాట లాడుటకుఁగాని, కేక వేయుటకుఁగాని, యత్నించినేని తక్షణమ పనికివేయుము, సంశయింపకుమా!”

“చిత్తమట్లె యొనర్చెదను”

పరానులాబురుజునుండి యాబురుజునకుఁ బోవుచు కొల
యావలి ప్రక్కకుఁబోయిరి.

పందొమ్మిదవ ప్రకరణము.

కామకుఁడు—ఆతని యువతి.

కుశాగ్రబుద్ధియగు నస్మాన్ వెడలిపోవుట విమల
చూచెను. తనబుద్ధిసామర్థ్యముచే నెట్లో బంధమునుండి విడి
వడవచ్చునను నాశచే ధైర్యము తెచ్చుకొనియెను. ఏమి
చేయవలయునో యోచించుచుండెను.

కొంతసేపయినపిమ్మట నాతనితో మాటలాడ నారంభిం
చెను. కావలివాఁడు కానిమ్ము! కాలునిదూతగానిమ్ము! అట్టి
నుందరీమణితో మాటలాడకుండ నెవఁడుండఁగలడు? విమల
మొదట నేదో లోకాభిరామాయణమును బ్రసంగింప నారం
భించెను. పిదప క్రమక్రమముగా నాతనిపేరు, దేశము, ఇల్లు
ఉద్యోగము, కష్టము, సుఖమునుగూర్చి వివిధ ప్రశ్నలను
బ్రశ్నించెను. ఆతనికిఁగూడ నామెయం దంతయావ్యాయము
జనించెను. సమయమునజూచి విమల తనయమ్ములపొదినుండి
వాఁడీయైన బాణములఁదీయ నారంభించెను. ఒకప్రక్క నమ్మ
తముఁ జిలుకు మృదుమధురవాక్యములు, ఇంకొకప్రక్క గుఱి

తప్పకుండా విడిచినపువ్వుటమ్ములు. ఇవిరెండును నాతని హృదయమును గఱగింపనారంభించెను. వాని విధమునంతనుజూచి విమల యాతనికి వినాశకాలము దగ్గఱ వడెనని తెలిసికొని మృదుమధురస్వరమున నిట్లనియెను.

“సాహేబుజీ! నాకుఁ జాల భయమగుచున్నది, నాయొద్దకు వచ్చి కూర్చుండెదవా?”

సాహేబు పరవశుఁ డయ్యెను. విమల సమీపమునకు వచ్చి కూర్చుండెను. ఆమె యితరవిషయములనుగూర్చినూటలాడెను. విమల తనయాపదము పనిచేయుచున్నదని గ్రహించెను. ఆతఁడామె సమీపమునకు వచ్చినదిమొదలమెను దదేశదృష్టితోఁ జూచుచుండెను.

“మీకు స్వేదము విస్తారము పట్టినట్లున్నది. నాహస్తముల నొక్కమాటు విప్పితిరేని మీకొక్కింత విసరెదను. ఎదప మరల నన్నుగట్టివేయవచ్చును.” అని విమలయనియెను.

ఆతని లలాటమున నొక్క స్వేదబిందువయిన లేదు. కాని, విమల నిస్సంశయముగ దానినిజూచియుండెను. లేనిచో నామె యెందులకనియుండును? ఇంతేకాదు. ఆమె యాహస్తముతో విసరుట? ఆహా! ఆమృదుహస్తము! అట్టిభాగ్యమెవ్వరికి లభించును? ఇట్లాలోచించుకొని రహీమ్ వెంటనే యామెకట్లు విప్పెను.

విమల తనవస్త్రముతో నాతనికిఁ గొంచెము విసరెను. ఎదప నేమియు నభ్యంతరము లేకుండ తన శరీరమును గప్పుకొనియెను. రక్షకుఁ డామెను మరల బంధింపలేక పోయెను.

నీవికొక కారణమున్నది. విమలను కట్టుటకు త్రాడుకావలెను గదా! ఆనస్త్రమును త్రాడుగా నుపయోగించుటకంటె నామేశరీరమున నుంచుటయే మేలుగానున్నది. అది యామె కెంతో సౌందర్యము నొసంగుచున్నది. ఆమె రూపసంపదలు మఱింత ప్రకాశించుచుండెను. ఏరూపసంపదల నుదయమున దర్పణమునఁ జూచుకొని విమల మందహాసమున ర్చెనో యవి యిప్పుడీ రక్షకుని మూఁగవానివలెఁ జేసివై చెను.

“సాహేబుజీ! నిన్ను నీభార్య ప్రేమింపదా?”

“నీకట్టిగాలోచన మేల కలుగవలయును?”

“ప్రేమించు నెడల నిట్టివసంతర్కు సమయమున నిట్టి భర్తను విడిచి యామె యెట్లు సహించియుండఁగలదు?”

గాఢమయిన నిట్టూర్పు దీనికిఁ బ్రత్యుత్తరము.

విమల యమ్ములపొదినుండి యమ్ములు నిరంతరాయముగ వెడలుచున్నవి

“చెప్పుటకు నాకుసిగ్గుగుచున్నది. కాని, నీవే నాభర్త వైనచో నన్నువిడిచి రణమునకేగ సహింపఁగలుగుదునా?”

కావలివాఁడు మరల నిట్టూర్పు విడిచెను. విమల యిట్లు చెప్పుచుండెను.

“నీవు నాభర్తవైతివా?” ఆమెనూడ నొక్కింతనిట్టూర్పు విడిచెను”

మోహపూరితాపాంగవీక్షణముల సారించెను. రక్షకుఁడు పరవశత్వమును బొందెను.

కృమికృమముగ నాతఁడు సమీపమునకు జరుగుచుండెను. విమలయు నట్లే చేయుచుండెను. వారిశరీరము లొండొంటిఁ దాఁకినవి. కావలివాని కుద్రేకము గలిగెను. విమల తన మృదుహస్తము నాతనిపై వైచెను. ఆతఁడు పరవశుఁడయ్యెను.

“అడుగ సిగ్గుగుచున్నది. నీవు జయమును గాంచినచో నేను జ్ఞప్తియందుందునా?”

“ఎంతమాట! నిన్నెప్పుడైన మఱచిపోవుదునా?”

“నాహృదయము నీ కెఱిగింపనా?”

“ఇంతకన్న నేమి కలదు. అవశ్యము. చెప్పుము”

“చెప్పను. నేఁజెప్పను. విని నీవెట్లుయోచింతువో?”

“చెప్పవా? చెప్పవా? నిన్ను బ్రతిమాలు కొనియెద, నన్ను నీదాసానుదాసునిగ గ్రహింపుము. చెప్పుము.”

“నీతో లేచిపోవుటకు నేను సిద్ధముగా నున్నదానను. దుర్మార్గుఁడగు నాభర్తకుఁ గళంకముఁ దెచ్చిపెట్టెదను.”

“మరల క్రీగంటిచూపుల మోహ మదయింపఁజేసెను. రక్షకుఁడు సంతోషముతో నుప్పొంగుచు గంతులు వేయుచుండెను.

“నీవట్లు చేయుదువా?”

“ఓగజపతి విద్యాదిగ్గజ రత్న! నీవంటి వివేకులింకను గొంద టీప్రపంచమున నున్నవారు. చూడుము.”

“నీవు తీసికొనిపోయినచో రాకేమి? నిశ్చయముగ వచ్చెదను. అది నాకెంతో యానందదాయకము.”

“నేనెప్పుడును నీసేవకుఁడనే. తీసికొనిపోవవా?”

“అపారమైన నీప్రేమకు బదులు నేనేమి చేయఁగలను. ఈస్వల్పమును గ్రహింతువుగాక!”

ఇట్లు చెప్పుచు విమల తన మెడలోనున్న బంగారపు గొలుసును నాతిని కంఠమునవైచెను. ఆతని యానందమునకు మేరలేదు. స్వర్గసుఖ మనుభవించుచుండెను.

“ఒకరి కంఠమందలిహారము నొకరికంఠమున వేయుటయే పరిణయమని మాశాస్త్రము లుద్ఘోషించుచున్నవి.

సాహేబు పండ్లుపెక్కిఁగన్నట్టునట్లు నవ్వుచు నిట్లనియెను

“హూ! హూ! హూ! అయిన మనము పరిణయమైతిమనుట నిశ్చయమా?”

“నిశ్చయ మగును” అని చెప్పుచు విమల దేదోయో చించుచుండెను.

“ఏమి యాలోచించుచున్నావు?”

“ఏమియును లేదు. నాకింకను సుఖముగలుగునను నాశ లేదు. మీవాండ్రి దుర్గమును వశపఱచుకొనలేరని నాకుఁ దోచుచున్నది.”

“ఎప్పుడును నట్టిసందేహ మొదకుము. దుర్గమీపాటికే ముందై యుండును.

“లేదు, లేదు. ఈవిషయమున నొకరహస్యమున్నది”

“అది యేమి?”

“నీకుఁ గోటను బట్టుకొన సామర్థ్యముగలదేని యది నీకు వెల్లడిచేయుదును.”

రక్షకుఁ డది విని సిద్ధముగ నోరు తెఱచుకొని యుండెను. విమల చెప్పట కయిష్టముతో నున్నట్లు నటించెను.

“ఏమి? ఏమి?” అని తొందరతోఁ నాతఁ డడిగెను.

“నీకుఁ దెలియదుగాని జగత్సింహుఁడు పదివేల సైన్యములతో నీదుర్గమునకు సమీపమున నున్నవాఁడు. మీరటకు రహస్యముగ వచ్చెదరని విని యంతకుముందే యాతఁ డాకస్మికముగ వచ్చినాఁడు. ఆతఁడిప్పు డేమియు మాటలాడఁడు కాని, మీరు జయమునొంది నిర్భయముగ విశ్రాంతివహించి యున్నప్పు డాతఁడు వచ్చి మిమ్మలను జట్టుముట్టును”

సాహెబు నిర్ఘాంతపడి మానము వహించి యుండెను.

“అదియెట్లు” అని యాతఁ డాశ్చర్యమున నడిగెను.

“ఈసమాచారము నీకోటయం దందఱకును దెలియును, నేనుకూడ వింటిని.”

సాహే బానందవరవశుఁడయ్యెను.

“ప్రియా’ నేఁడు నన్న ధన్యుని జేసితివి, నేను పోయి సేనాధిపతి కీవార్త యెఱింగించి వచ్చెద. ఇట్టి సమాచారము నెఱింగించినందులకు బహుమాన మందెదను, నీవిటనే యుండుము. శీఘ్రముగ వచ్చెదను”

విమల విశ్వాసమునగూర్చి యాతని కిసుమంతయైన సంశయము లేదు.

“నీవు మరల వచ్చెదవా?”

“తప్పకుండ, ఇప్పుడేవచ్చెదను”

“నన్ను మఱవకుము”

“మఱవను, ఎప్పుడును మఱవను”

“రాకపోయిన నాతోడు”

“నీకంతభయమేల? తప్పకవచ్చెదను”

అతడుదృష్టిపథమునుండి దాటిపోవుటతోడనే విమల
మెల్లగజాతెను.

అస్మాన్ దెప్పిన మాట నిజమయినది. విమలనేత్రము
లలో విషమున్నది. ఆమె కన్నులలో నిసుకపోయెను.

ఇరువదియవ ప్రకరణము.

గదినుండి — గదికి

విమల బంధమునుండి విడివడియెను. స్వేచ్ఛ నొం
దెను. ఇప్పుడు ప్రథమకర్తవ్య మేది? వీరేంద్రసింహుని కీవార్త
యెఱిగించుట కదా! ఆయుద్దేశముతోడనే యామె యూ
పిరియైన విడువకుండ నాతనిశయనాగారమువంకకుఁ బోవు
చుండెను.

ఆమె యింకను సగము దూరమైనను నడువలేదు.
రణసూచకమగు, ‘అల్లాహా!’ అనుధ్వని వినవచ్చెను. “పఠా
నుల జయసూచకధ్వనియాయుది?” అనియామెయొక వెట్టి
కేకవెచ్చెను. పెద్దకోలాహలము వినవచ్చెను. కోటలోని
వారందఱు మేల్కనిరని యామె యనుకొనెను.

పఠానులు వీరేంద్రుని శయనాగారమునకుఁ బోయిరి. తలుపును బద్దలుకొట్టి లోనఁ బ్రవేశించిరి. ఇదియంతయు నామె చూచుచుండెను. అట నేదియో గందరగోళముగ నున్నది.

ఆమె తొంగిచూచెను. వీరేంద్రుఁ డగపడియెను. నడుము గట్టిగగట్టఁబడియుండెను. వెట్టివానివలె నాతడు ఖడ్గమిటునటు త్రొప్పుచుండెను. శరీరమునుండి రక్తము పరద లగుచున్నది అంతలో నతని ప్రయత్నములన్నియు వ్యర్థమై నవి. బలిష్ఠుఁ డగునొకపఠానుని కత్తి దెబ్బతగులుటచే, నాతని చేతనున్న ఖడ్గముక్రిందపడిపోయెను. ఆతనిని పఠానులు కైది గాఁ బట్టుకొనిరి. ఇవియన్నియు విమలచూచెను. అద్భైరవపడి యెను. అటనుండి బయలుదేరెను. తిలోత్తమను రక్షించుట కింకను నవకాశముకలదని యటువైపు బగుగెత్తెను. త్రోవ యందును సందు సందుల మూలమూలల నెక్కడఁ జూచిన పఠానులే. తిలోత్తమకడ కేగుట నులభసాధ్యము కాదు. మర్గము శత్రువులస్వాధీన మయ్యెననుట కించుకేని సంది యము లేదు.

విమల, తాను తిలోత్తమగది వైపునకేగిన పఠాను లచేఁజిక్కుదునని తలంచెను. వెంటనే వెనుకకు మరలెను. చాల వ్యాకులపడియెను. ఈమహాపత్నమయమున నీసమా చారములనుదెల్పి జగత్సింగును, తిలోత్తమను, గాపాడుట యెట్లని మనస్సున యోచించు చుండెను. ఇంతలో నింకొక గదిని కొల్లగొట్టిసైనికు లామార్గమున వచ్చుచుండిరి. వారిని జూచి విమల మిక్కిలి భయపడియెను. అతిత్వరితముగఁ

బోయి యొకగదియందొక పెట్టె చాటున దాగికొనియెను. పఠాను లాగదిలోనికివచ్చి దోచుకొనుచుండెరి. వారు పెట్టె వెనుకఁ జూచిరేని తప్పక వారికి కనఁబడును. వారి పాలఁ బడకుండ తప్పించుకొనుభాగ్యము తనకులేదని విమల చింతించెను. ధైర్యమును వహించి యామె కొంచెముసేపట నుండెను. మెల్లగా పెట్టెయంచునుండి వారిచేష్టలఁ జూచుచుండెను. విమల నిరుపమానధైర్యసంపదగలది అపడకొలఁదిని నామెధైర్య మతిశయించుచుండెను. పఠానులు వారిపని మీఁద నుండుటఁజూచి యామె యటనుండి బయలువెడలి మెల్లగ నడుగులిడుచు తప్పించుకొనిపోవఁ బ్రయత్నపడి యెను. కొల్లగొట్టు కొనుటయందత్యాశక్తితో నున్నపఠాను లీమెను జూడ లేదు ఆమె తలుపుచు దాటి పోనుద్యుక్తురాలగుచుండ నొకసిపాయి వెనుకనుండి వచ్చి యామె చేయి పట్టుకొనియెను. ఆమె వెనుకకుఁ దిరిగి చూచెను. అతఁడు రహీమ్ సాహేబు.

“ఇప్పుడు పరుగెత్తుము. ఎక్కడకుఁ బోయెదవు ”

విమల రహీమ్ చేతిలో మరలఁ బడియెను. తెల్లపోయెను. కాని యావెలవెలపా తొక్కనిమిషమే, ఆమె నిగుపమాన సూక్ష్మబుద్ధి బలమున మరల నామె మొగ మంతలో వికాసమును బొందెను. ఉల్లాసభరితమై యధాస్థితికి వచ్చెను. ఇట్లు తలంచెను. ఈతని మూలమునగే నాప్రాణములను వాపాడు కొనియెదఁగాక ! అతనితో నిట్లుచెప్పెను. “హామ్ ! చెప్పెదనాతోరమ్ము!” ఇట్లు చెప్పుచు నాతనిహస్తమునుబట్టు

కొని యవ్వల కీడ్చుకొనిపోయెను. ఆతఁడు ఏమియు ననక
యామెతోఁగూడఁ బోవుచుండెను

“మంచివాఁడవు. వారందఱు నుండగ నట్లుచేసెదవా?
నన్ను విడిచి నీవెక్కడకుఁ బోయితివి. నేను నీకొఱకు వెదు
కని ప్రదేశమెక్కడను లేదు.”

ఆమెకీగంటిచూపులు మరలఁ బ్రసరించెను. గొప్ప
బుద్ధి మంతుడగు నానాహేబు కోపాగ్నిచల్లారెను.

“జగత్స్పింహుని సమాచారముల నెఱింగింప సేనాధి
పతికొఱకు వెదకుచుంటిని. ఆతని కనుఁగొనలేకపోయితిని.
మరల బురుజుపైకి వచ్చితిని. కాని, నీవెక్కడలేవు. అప్పటి
నుండియు నిన్ను ప్రతిస్థలమునను వెదకుచుంటిని”

“ఎప్పటికిని రాకపోవుటచే నీవు నన్ను మఱచిపోయితి
వని తలఁచితిని. అందుచే నిన్ను వెదకుచు బయలు వెడలితిని.
దానికేమిగాని యిఁకనాలస్యముచేసిన లాభమేమి? మీ
వాండ్రి కోటను బట్టుకొన్నాఁడు. మనము పలాయనమగుట
కిదియే సమయము”

“ఈరాత్రికాదు. రేపుదయమున. సేనాధినాయకునితోఁ
జెప్పకుండ నేవచ్చుటెట్లు? రేపుదయమున నాతనియొద్ద సెలవు
గైకొని వచ్చెదను”

మనమప్పుడే పోవచ్చును. కాని, తత్క్షణము నాయలం
కారములు మొదలయినవి జాగ్రత్తచేయవలయు—లేనిచో
నితర సైనికులపహరించుకొనిపోయెదరు”

“అయిన సరియే.”

విమల, రహీమునుగూడఁ దీసికొనిపోవుటకుఁ గారణ మితరసిపాయిలచేతనుండి తప్పించుకొనుటకే కాని వేఱు కాదు. సూక్ష్మబుద్ధియగు నామె భావిజ్ఞానమునకు దృష్టాంత ముగ నట్టి స్థితియే సంభవించెను. వారిరువురు నెంతో దూరము పోలేదు. అంతలో పఠానుల రెండవగుంపు వారి కెదురు పడియెను. పారు విమలను జూచి “ఇదిగోజారిణి !

“ సహచరులారా ! ఇటు రాఁబోకుఁడు. మీవ్వా పారములఁ జూచుకొనుఁడు” అని రహీమ్ చెప్పెను.

సైవికులు సంగతిని గ్రహించి వారిని వదలివేసిరి. అందొకఁ డిట్లనియెను. “రహీమ్! సేనాధిపతి నీనోటనుండి యీకబళము నూడఁబెఱుకు కొనకపోయిన నీవదృష్టవంతుఁ డవే”

రహీమును విమలయువెడలిపోయిరి. విమల చూతసేని క్రిందనున్న తనశయనాగారమునకుఁ దీసికొనిపోయెను.

“ఇది నాశయనాగారము. ఇందున్నవస్తువులలో, నీకుఁ గావలసినవి వుచ్చుకొనుము. దీనిపైనున్నదికూడ నాపడక టిలై. నేనుపోయి నాయలంకారములు వస్త్రములు మొదలగు నవి తీసికొనివచ్చెదను” అని చెప్పుచు నామె తాళముచెవుల గుత్తి నాతనియొద్దఁ బడవై చెను.

అనేకవస్తువులతో నిండియున్నయాగదిని రహీమ్ చూచెను. పెట్టెలకు తాళములు లేకుండఁజేయుటకై త్వరపడు చుండెను. విమలయొక్క నమ్మకమువిషయమున నాతనికి రవ్వంతయైన సందేహములేదు. ఆమె యీవలకువచ్చి గొల్ల

మునుదగిల్చి యాగదికి తాళమును వైచెను. రహీ మాగది యందిప్పుడు కై దీగనున్నాడు.

విమల సౌధముమీఁదకుఁ బఱుగెత్తెను. తిలోత్తమ యొక్కయు నామెయొక్కయు భవనములు దుర్గమునందు లోపలిభాగమున నుండెను. 'అందుచేపఠానుస్సేనికు లింకను నంతదూరముపోలేదు ఇంతేకాదు. ఈయాళ్ళలు, అల్లరి, ఆపద నాయువతీయువకులెఱుఁగుదురో లేదోసందియమే. విమలయటకేగెను. కానితత్త ణము లోపలకుఁబోలేదు. సూతనదం పతులవిలాసచేష్టలఁ జూడవలయు ననువినోదమామె కధిక మయ్యెను. తలుపు రంధ్రమునుండి చూచుచుండెను. ప్రకృతి స్వభావము నెవ్వరు చాటఁగలరు? భయంకరమైనయాపదసమయమునఁ గూడవిమలవినోదమునకు లోనయ్యెను. ఆమె కొంచె మాశ్చర్యపడియెను. ఏమీచూచినదో? తిలోత్తమ శయ్యపైఁ గూర్చుండియుండెను. జగత్సింగు నిలువఁబడియుండెను సౌందర్యరాశి యగునాయువతీరత్నముయొక్క మృదు కరముల నాతఁడు పెట్టుకొనియుండెను. మఱియు నాతఁడు నేత్రములను దుడుచుకొనుచుండెను. విమల యిట్లు యోచించుకొనియెను.

“అశ్రువుల విడుచుచున్నారు. ఇది వీరొండొరులు సెలవు తీసికొనుసమయము కాఁబోలును! ఏమయినను నీయిరువురును సంభవింపనున్న మహాపదనుగూర్చి యేమియు నెఱుంగరుకదా! ఆహా! ఈప్రపంచమున మోహముమాత్రమే మహద్భుతప్రభావముకలది. సీమోహదేవతా! శ్రవణేంద్రి

యశక్తి సశింపకయున్నను, ఈదంపతుల నీకోలాహలము విన బడకుండునట్లు మహాబధిరులను జేసి వేసితివికదా!”

ఇరువదియొకటవ ప్రకరణము.

యథాము

విమల లోనఁ బ్రవేశించెను. సంభవింపనున్న మహా పదను జగత్సింహునకు విన్నవించెను. మొదట నాతఁడామాటను విశ్వసింపలేదు. ఇంతలో పఠానులకోలాహలము విన నయ్యెను.

ఆతనిసందియములు పోయినవి.

“రాజోత్తమా! భీష్ముగఁ దాటిపోవుట కేదేసి యుపాయమునుఁజూపుము. లేనిచో మనమిట నశించిపోయెదము.

ఒక్కనిమిషము వఱకాతఁ డాలోచించుచుండెను.

“ఏరేంద్రసింహుఁ డేమిచేయుచున్నాఁడు?”

“శత్రువు లాతనిని బట్టుకొనిరి.

తిలోత్తమయొక్క కేకవైచి శయ్యపై మూర్ఛవోయెను. జగత్సింహుఁడు తెల్లవోయి “రక్షింపుడు. రక్షింపుడు. తిలోత్తమను రక్షింపుడు” అనియెను.

విమల తత్క్షణము పన్నీరుబుడ్డినిదెచ్చి యామెనోటి మీఁదను, లలాటమునను మెడపైని చల్లనారఁభించెను. విగురుచుండెను. కలకలము క్రమముగ సమీపించుచుండెను.

“అదిగో! వారువచ్చుచున్నారు. మనలను రక్షించు కొనుటయెట్లు?” అని విమల యటచెను. జగత్సింగు నేత్రముల సగ్నిగురియ నిట్లనియె.

“ఓభగవానుడా! నీయాజ్ఞ యిట్లున్నదా? ఇట్టియాపత్సమయమున నీ స్త్రీలనడుమ నేనిట్లు కప్పువడియుండవలసినదేనా?”

“ఇపుడిట చేయవలసినపని యేదియో చూడుము. నేనేమియు మేలు చేయలేక పోయినను తుదకు దిలోత్తమప్రక్కనుబడి చచ్చిపోయెదను” అనివిమల కఠినముగ సదుత్తరమిచ్చెను.

రాజుమనసున కది ములుకువలె నాఁటెను. ఇట్లనెను.

“ఇట్టిదురవస్థయం దీమెను విడిచి నేనెట్లు పోగలను. ఆమెకొఱకు నేనుకూడ నిట ప్రాణముల విడిచెదను”

ఆనిమిషమున కానిమిషము భయంకరధ్వజులును నాయుధధ్వజులును సమీపములగుచు వినవచ్చుచుండెను

“తిలోత్తమా! తిలోత్తమా! ఇట్టిసమయమున నీవేల మూర్ఛపోయితివి? నిన్ను నేనెట్లు రక్షింపగలను?” అనివిమల యనియెను. తిలోత్తమ నేత్రములను విప్పెను.

“తిలోత్తమ మరలఁ బ్రతికినది. రాజకుమారా! రాజకుమారా! ఆమెను రక్షించుటకింకను నవకాశమున్నది.”

“భూచరభేదకులెవ్వరునుగూడ మనల నిఁక రక్షింపఁజాలరు. మనమీగదిని విడిచితిమా నిన్ను కోటయీవలకుఁ దీసికొనిపోగలను. కాని అయ్యో! తిలోత్తమ యసహాయము

రాలగును, విమలా! చూడుము! అదిగో వారు సోపానముల నెక్కుచున్నారు. ముందు నాప్రాణముల నిటనర్పించెదను. కాని, ప్రాణములు పోగొట్టుకొనియైనను మిమ్మురక్షింప లేక పోయితినికదాయని చింతించుచున్నాడను.”

ఒక్కనిమిషములో విమల తిలోత్తమనెత్తుకొని యిట్లనియెను!

“అయ్యా! తిలోత్తమను నేనెత్తుకొని వచ్చెదను”

తత్క్షణమే యిరువురును దలుపునొద్దకువచ్చిరి. ఆవైపున నలుగురు పఠానులు పరుగెత్తుచుండిరి.

“విమలా! కాలము మించిపోయినది. నావెనుకకు రమ్మ” అనిరాజపుత్రుడనియెను

పఠానులు వారిని జూచిరి. ‘అల్లాహ్, యనికేకవై చిదయ్యములవలె వారిపై దుమికిరి. వారినడుమునకుఁ జుట్టబడి యున్న యాయుధములధ్వనికూడ నధికమయ్యెను. జగత్స్థింహుడు తనఖడ్గము నందొకని నక్షమున గట్టిగ నాటెను. దానితో వారికేకలన్నియు నణగినవి. ఆపఠానుఁడు భయంకరముగ నార్చి మరణించెను. రాజపుత్రుడాయుధమును దీసికొనకముందే, ఇంకొకపఠానుఁ డొకబల్లెము నాతనిమెడపైవిసరెను. కాని, యదితనమెడపైఁ బడకపూర్వమే మెఱపువలె నతివేగముగ నెడమచేతితో దానిని బట్టుకొని, యాకుంతిముతోడనే జగత్స్థింహుఁ డాశత్రువు నొక్కపోటునఁ గడతేర్చెను. ఒక్కనిమిషములో తక్కిన యిరువురుపఠాను లొక్కమాటుగఁదమయాయుధముల నాతనిపైవిసరిరి. పాపమాతని కూపి

రివిడుచుటకై న నవకాశములేదు. అందొకనిముంజేతిని నఱవై
చెను. కాని, రెండవవానిదెబ్బనుదప్పించుకొనలేకపోయెను.
ఆదెబ్బశిరస్సుపైఁ దగులకుండ, నాతనిభుజముపై గాఢముగఁ
దగిలెను. జగత్సింగు గాయమునొంది వేటకానిచే దెబ్బతినిన
పెద్దపులివలె రెట్టించిన యాగ్రహముగలవాఁడై మరలఁగొట్టఁ
బ్రయత్నించు పఠానుని యాయుధమును రెండుచేతులగట్టిగఁ
బట్టుకొని యొకవేళున నాతని శిరస్సును ఖండించెను. ఇంత
లోఁజేయఁ బోఁగొట్టుకొనినపఠానుఁడు నడుముననున్నచిన్న
కటారిని రాజపుత్రునిశరీరముపైవెచెను. అది యాతనిచేతి
లో గాఢముగఁగుచ్చుకొనియెను. రాజపుత్రుఁడు దానినొక
సూదిగుచ్చుకొన్నట్లైచి, పాదములో నొక్కతన్నుదన్ని
యాతనిని దూరముగఁ బెట్టవెచెను. ఆపఠానుని శిరమును
ఖండింప చుత్నించుచుండ పఠానులసేనాప్రవాహము “అల్లా
హా!” యని ధయంకరధ్వనులు చేయుచు నాభవనములోనికి
రానారంభించెను. ఇఁక వీరితో రణమొనర్చుట ప్రాణ
మర్పించుటకుఁ గాని వేటులాభము లేదని యనుకొనియెను.

ఆతనిశరీరమునుండి రక్తము ప్రవహించుచుండెను.
దేహమురక్తవిహీన మగుటచే నాతఁడు దుర్బలుఁడయ్యెను.

తిలోత్తమ యింకను మూర్ఛనొందియే యుండెను.
విమలయేషుచు నామెనుదనపై బరుండఁజేసెను. రాజకుమారుని
నెత్తుకుపడి విమలవస్త్రములు రక్తమయమైపోయెను.

అప్పటికప్పుడే గదియంతయు పఠానులచే నిండిపో
యెను. రాజపుత్రుఁడాతనికత్తికిఁ జేరగిలఁబడి యొక్కనిమి
షము శ్రమతీర్చుకొనుచుండెను. ఒకసైనికుఁ డిట్లనియెను.

“బానిసవాడా ! విధేయుడవు కమ్ము. నీపాత్రములను పుచ్చుకొనము.”

ఈవాక్యమారిపోవనున్నయగ్నికిఁ గొత్తపుల్లవైచినట్లయ్యెను. జగత్సింగు ముందుఁకు దుమికి యాతనితలనుఁజీకి పాదములకడఁ బడవై చెను. పిదప నాయుధమును ద్రిష్ఠించు “యవనులారా! రాజపుత్రుఁ డెట్లుచచ్చిపోవునో చూడుడు” అనియెను.

ఆతనియాయుధము మెఱపువలె నృత్యము సేయుచుండెను. క్రమయుద్ధమువలనఁ బ్రయోజనములేదనియు సాధ్యమైనంతవరకుశత్రువులవధియించి చచ్చిపోవలయుననియు నాతఁడు నిశ్చయము చేసికొనియెను. సాంద్రముగనున్న సేనాసమూహములో నుఱికి ఖడ్గమును రెండుచేతులఁ బట్టుకొని తన్ను రక్షించుకొనుట కించుకంతైనఁ బయత్నముసేయక శత్రువుల నుఱుమాడుచుండెను. ఒకటి—రెండు—మూడు—ఒక్కొక్కదెబ్బ కొక్కిరించి కవయవఖండనమో, బలమయినగాయమో యగుచుండెను. గాయములు రక్తధారల నాతనిపైఁ గురియించుచును. రాజపుత్రుని హస్తములుపట్టు వదలెను. తలతిరుగుచుండెను. నేత్రములదృష్టి తక్కువయ్యెను. కర్ణముల కస్పష్టధ్వనియొకటి మాత్రము వినఁబడియెను.

“చంపకుడు ! ఎవ్వరును జంపకుడు ! రాజపుత్ర శార్దూలమును జీవముతోఁ బంజరమున నుంపుడు”

రాజపుత్రుని కిఁక నేమియు వినఁబడలేదు. ఈవాక్యములస్మాన్ ఖాన్ పలికెను.

రాజపుత్తుని చేతులు పట్టువదలి వేలఁబడియెను. ఆతనిఖడ్గము గణగణమునుధ్వనితో క్రిందఁ బడిపోయెను. ఒక పఠానుని శవముపై నాతఁడు స్మృతితప్పి పడెను.

ఇరువదియందిపఠాను లారాజచంద్రుని తలచాగయిం దున్న రత్నము నపహరింపవలయు నని యాతనిపై దుమికిరి. అస్మాన్ ఖా నిల్లుచెప్పెను.

“మీప్రాణములపై నాశయున్నచో రాజపుత్తుని నంటకుఁడు.”

అందఱును వెనుకకు తగ్గిరి. అస్మానును, నింకొక సైని కుఁడును జగత్సింహు నెత్తికొనివచ్చి పఱపునై శయనింపఁ జేసిరి. ఒకనిమిషమునకుబూర్వమే యాతఁడు తనవివాహానంతరమునఁ దిలొత్తమతో విలాసముగ నేశయ్యపైఁగూర్చుండి నిర్భరానందమునుబొంద నభిలషించెనో యా శయ్యయే యిప్పుడాతని కంపశయ్యయైనది. ఔరా ! కాలమహిమ !

పిదప నస్మాన్ ఖా నిట్లడిగెను—

“ఆస్త్రీ లెక్కడ నున్నారు?”

విమలాతిలోత్తమల నస్మాన్ ఖాన్ చూడలేదు. రెండవమాఱు పఠాను లామందిరమునఁ జొరఁబడినప్పుడు విమల రానున్న యాపదను గ్రహించెను. వేలుగతి లేమి శయ్య క్రిందఁ దిలొత్తమనుదాచి, తానును దాఁగికొనియెను. అన్తా నిట్లనియెను.

“ఆస్త్రీ లెక్కడనున్నారు? కోటయంతయుఁ బరిశోధింపుఁడు. కూడనున్నస్త్రీ యసాధ్యురాలు. చాల తెలివి

గలది. ఆమె తప్పించుకొనిపోయిన నాకు నెమ్మది కలుగదు. జాగ్రత్తగ నుండుడు. వీ రేందుని తనయయెడల నమర్పాదగఁ బ్రసరింపఁడు.”

కొందఱు సైనికులు కోటలోపల నితర ప్రదేశముల వెదుకఁబోయిరి. ఒకరిద్దఱాగదినలువంకలఁ బరికించుచుండిరి. అన్నిమూలల వెదకిరి. అగపడలేదు. ఒకఁడు దీపముతో మంచముక్రిందఁ జూచెను వాఁడొక్క కేకవైచుచు నిల్లు చెప్పెను.

“అయ్యో! ఇక్కడనున్నారు.”

“వారేనా?” యని యస్మానాత్రముతో నడిగెను.

“వారే. వారే. ఇక్కడ నున్నారు.”

అస్మాన్ ముఖము వికసించెను.

“ఈవలకు రండు, భయములేదు”

విమల ముందుగ నివ్వలకు నచ్చెను. పిదపఁ దిలోత్తమచు దీసికొనివచ్చి కూర్చుండఁజెట్టెను. తిలోత్తమకు మరల తీవము వచ్చినది కూర్చుండి యుండెను.

“మనమిప్పు డెక్కడనున్నాము” అని మెల్లగా విమల

నడిగెను

“భయములేదు. మేల్ముసుఁగు సరిగ వైచికొనుము”

అని విమల రహస్యముగఁ జెప్పెను.

ఆయువిదలను, గనిపెట్టిన యాసైనికుఁ డస్మానుతో

“ఈస్త్రిను నేను చూచితిని. ఏలికచిత్తము” అని

యెను.

“నీవు బహుమతి యడుగుచున్నాడవా? నీ పేరెవరు?”

“నా పేరు కరీమ్. కాని నా పే రెవ్వరు నెఱుంగరు. నేను పూర్వము మొగలాయీ సైనికులలో నుండెడివాడను. అందుచే నన్ను మొగలుద్యోగస్థుఁ డనియెదరు”

విమల కంపమునొందెను. అభిరామస్వామి గ్రహచార గణితము జ్ఞప్తికివచ్చెను.

“మంచిది. నేను జ్ఞప్తియించుకొనెదనులే.” యని యస్మాన్ చెప్పెను.

మొదటిభాగము సంపూర్ణము.

దు ర్దేశ నంద ని.

రెండు వ భాగము

మొదటి ప్రకరణము.

అ యే షా.

జగత్సింగు నేత్రములు విప్పెను. మనోహరమైన మందిరమున శయ్యపై నుంటినని యాతడు తెలిసికొనెను. ఆ ప్రదేశము నదివఱకెన్నఁడు చూచియుండినట్లు స్ఫురింపలేదు. ఆ గది విశాలమైనది. అనర్ఘ్యపదార్థాలంకృతము. చలువరాళ్ళతో, జేయబడిన చట్టాపై మృదువగు తివానీ పఱుపఁబడి యుండెను. దానిపై వరుసగఁ బన్నీరుబుడ్లు వెండి, బంగారము, దంతముతో నిర్మింపఁబడిన వివిధవస్తువులు పెట్టియుండెను. తలుపులకు ముందునైపున చలువనొసంగుట కైపచ్చని తడకలు వేలాడవేయఁబడి యుండెను. సూర్యకిరణప్రసారము గదియందుఁజొరకుండ నుండినప్పటినుండియు వానిని దివి మత్తనగునట్లు చేయుచుండిరి. ఆ ప్రదేశము నానావిధ పరిమళభరితమైయుండెను.

అందఱు నిశ్శబ్దముగనుండిరి. రాజపుత్రుని కొక పరిచారిక మెల్లగ పరిమళోదకములు చిలకరించిన వీవనతో వినరుచుండెను. ఇంకొకర్తుక కొంచెము దూరమునఁజిత్త

రువువలె నిలుచుండియుండెను. రాజపుత్రుడు పండుకొని యున్న దంతపుమంచముపై నాతని ప్రక్కనొక్కయవిడ కూర్చుండియుండెను. ఆమె యాతని గాయములకు మందు వ్రాయుచున్నది. కిందతివాసిపై శ్రేష్ఠములగు దుస్తులను ధరించియుండిన పఠానుఁడొకఁడు తాంబూలమును నమలుచు పర్షియన్ వుస్త్ర కమును జదువుకొనుచుండెను. కాని, పైకి చదువుట లేదు. ఎవరును మాటలాడుట లేదు. ధ్వనిచేయుట లేదు.

జగత్సింహుఁడు చుట్టునుజూచెను. ఒత్తిగిలఁబోయెను. శరీరమంతట శతినమైన గాయములు పడియుండుటచే నొప్పిచే కదలలేకపోయెను.

“నెమ్మదిగనుండుఁడు. కదలకుఁడు”. అని ప్రక్కను కూర్చుండియుండిన స్త్రీ మృదుమధురకంఠనినాదముతోఁ బలికెను.

“నేనెక్కడ నున్నాఁడను?” అని యాతఁ డతినీరస స్థితితో నడిగెను.

“అయ్యా! మాటలాడకుఁడు. మీరర్హప్రదేశమున నే యున్నారు. విచారపడకుఁడు. మాటలాడకుఁడు”

“ఇప్పుడు కాలమెంత యయినది?”

“మధ్యాహ్న మయినది. మీరు మాటలాడరాదు. మాటలాడిన వ్యాధికుదురదు. మేమిప్రదేశమును విడిచి పోవలసినవారమగుదుము.”

“ఇతనొక్క మాటమాత్రమే. నీ వెవరవు?” అని ప్రయత్నపూర్వకముగ నడిగెను.

“నా పేరయేషా”

రాజు మెల్లగ నయేషాముఖలక్షణములను జింతన చేయుచుండెను. ఆమె నాతఁ డిదినఁకెప్పుడైనఁ జూచియుండెనా? లేదు.

అయేషా యువతీశిరోమణి వండ్లిగువదిరెండున్ననో లేనో? ఆమె సౌందర్య మతిమనోహరము. అసౌఖ్యమార్గ మనన్యసామాన్యము. అట్టిరామణీయక మొకటిరెండుమాటలఁ దెలుప వలనుపడదు. తిలోత్తమయుఁ బరిబ్రాజ్యసౌందర్యరాశియే. కాని, అయేషాసౌందర్యమట్టిదికాదు. దాని తీరువేఱు. నిరంతరసుకుమార యశావనవిరాజిత యగువిమల రూప రేఖలుకూడ మనుజుల హృదయాకర్షణమును గావించు నవియే, కాని యవాజ్ఞానసగోచరములగు నయేషాశృంగార సౌఖ్యలక్షణములతోఁ నవియును సాటిరానేరవు. కొండఱు సుందరీమణుల సుకుమారలావణ్యము వికసితవసంతమల్లికా కుసుమవిలాసమును శ్రేణిసేయుచుండును. నవవికసితవిలాస విరాజితము, మందాక్ష నిమిలితము, కోమలావయవసమంచితము, నిర్నిద్ర తేజోవిభాసితము, మంజులమాధురీ ప్రపూర్ణ పరిమళసమ్మిళితము, తిలోత్తమసౌందర్య మట్టిది. కొండఱు విలాసినిమణుల శరీర సౌందర్య మపరాహ్లాసలపద్మసదృశము— పరిమళవిహీనము—ముకుళీభావ సన్నిహితము—ఆర్ద్రభావ విరహితము—అయిన విలాసోభితము, పరిపూర్ణవికసితము—తేజోవిరాజితము—మధుప్రపూర్ణ పరిపక్వము. విమలరూప

సంపద యట్టిది. బాలభానుని కోమలారుణస్వర్ణమున వికసిత హృదయయై విలసిల్లు పద్మినియుంబోలె నయేషా యొప్పారు చుండెను. అట్టి దేదీప్యమాన సౌందర్యము, అట్టిదిప్యసౌరభము, అట్టిమాధురీరసప్రపూర్ణసందర్శనము—అట్టితేజః పుంజము—సకల కుసుమరాజంబగునట్టి రాజీవంబునంగాక మఱి యెచ్చటనుండును? అదిముకుళితంబునుగాదు — ఆర్ద్రీభావ విరహితంబును గాదు. ఉజ్వలతేజఃపుంజ సమాచ్ఛాదితము.

ఈవికసితపద్మపత్రకాంతు లిపుడు సూర్యకిరణములఁ గూడఁ దిరస్కరించుచున్నవి. అయిన నాకమలము మృదు మందహాసకాంతుల విలసిల్లుచునే యుండెను. చదువరీ! నీ వెన్నఁడైన సౌందర్యప్రకాశమును జూచియుంటివా? చూడఁ కున్నఁ దుదకు వినియైననుండువు చాలమంది లావణ్యనతులు తమ సౌందర్యకాంతులజుట్టును ప్రకాశింపజేయుదురు. కోడం ద్రుతమ సౌందర్య ప్రకాశమున మామలగృహములఁ బ్రకాశింపజేయుచుండురు. రేపల్లెవాడయందును, నిశుంభయుద్ధమునందును, నాయూప్రదేశములు స్త్రీలసౌందర్యముచేఁ బ్రకాశించినవే. కాని యూప్రకాశ మప్రతిష్ఠాకరమైనది. సౌందర్యప్రకాశమన నాయభిప్రాయ మేమియోచదువరులు గ్రహించిరా? విమలసౌందర్య ప్రకాశముకలదియే. కాని యూప్రకాశము ప్రదీపప్రకాశమువంటిది. కొంచె మస్పష్టమయినది చమురుతక్కువ. అయినను గృహోపయోగము సమఁ జాలును. దాని సాహాయ్యమున నొకగదినుండి వేతొక గది కేగవచ్చును. వంటజేసికొనవచ్చును. ప్రక్కవేసికొనుట మొదలగు కార్యములఁ జక్కఁజేసికొనవచ్చును. కాని దాని

చంటరాదు, అంటిసదహించును, తిలో తమకూడ సౌందర్య
ప్రకాశితయే. ఆకాంతియర్థచంద్రుని మృదుకిరణప్రకాశము
వంటిది—స్వచ్ఛమైనది. ఉపశాంతికరమైనది—చల్లనిది—
కానిప్రతిదినోపయోగమున కనువుపడనిది — స్వభావముగ
సంత దృఢమైనదికాదు — దూరమునుండి వచ్చునది —
అయేషాసౌందర్య ప్రకాశము మధ్యాహ్నసూర్య ప్రభాసమా
దృశ్యము—జాజ్వల్యమాన తేజోవిరాజితము. అనేక సహస్ర
కిరణ ప్రకాశితము — తత్కిరణ ప్రసారమునఁ బ్రతిపదార్థ
మును, హాసముద్రిత మగుచుండును.

సరోవరమునకుఁ బద్మ మెట్టిదో మానకథ కయేషాయ
ట్టిది. కావున నామెముఖ సౌందర్యాదిలక్షణములఁ జదువఁ
లకుఁ గరతలామలకముసేయఁ జాలవేమక పడుచున్నాఁడను.
ప్రకృతిమర్మజ్ఞయుఁ జిత్తనిర్మాణకుశలిదియు నగు దివ్యలేఖని
నావశమై యుండేనేనియు— కేవల చంపకవర్ణమును గాక,
కోమలారుణచ్ఛాయయును గాక, నవవికసితపుండరీక ద్యుతి
యునుగాక, త్రివిధవర్ణసమ్మిళితమగు నాశరీరచ్ఛాయను బోలి
నచాయ నాయత్త పఱచుకొనఁ గలిగితి నేనియు— కోమలకుటి
లకుంతలముల నలంకృతమై, కుసుమశరుని విహారరంగస్థలము
కరణి నొప్పారు నా విశాలవర్తుల ఫాలప్రదేశ మున్నదున్నట్లు
చిత్రింపఁగలిగితి నేనియు — కోమలమౌఖమండలమునఁ గుటీల
కుంతలముల సంతమనోహరముగ నెల్లుకొనినెల్లు వ్రావఁగలి
గితి నేనియు—చికురజాలముల శ్రవణద్వయపార్శ్వముల సంత
మాధుర్యముగ మలపినరీతి లిఖింపఁగలిగితి నేనియు—కాశేయ
సమాదృశము లగునట్టి వినీలకుంతలముల నిర్మింపఁ గలిగితి నే

నియు—ఫాలాగ్రముననుండి కుంతలములకవ్విధంబున నీమంత
మును దిద్దఁగలిగితి నేనియు — ఆసుందర చికురజాలముల నంత
కోమలసంస్కారమునుబొందినట్లు ప్రదర్శింపఁ గలిగితి నేనియు,
—ఆస్నిగ్ధోన్నత కేశజాలముల నట్టి వేణీవిలాసమునఁ గ్రాలునట్లు
ప్రదర్శింపఁగలిగితి నేనియు—భూలతలనంతసాంద్రముగఁ జత్రిం
పఁగలిగితి నేనియు—కణతలకడ నతిసూక్ష్మాగ్రములుగనుండి
క్రిమక్రిమాభివృద్ధిఁ గాంచి భూమధ్యభాగసామీప్యమున
నుచితనైశాల్యము నొంది పరస్పరచుంబనాభిలాష నట్లొం
డొంటి నొఱసికొన యత్నించులాగున భూలతల వ్రాయఁ గలి
గితి నేనియు —విద్యుల్లత కాప్రభాజాలముల దళతళత్కాంతులః
బ్రకాశించు నీరదంబులగతి కోమలచంచలము లగునట్టి మృదు
పక్షములఁ జత్రింపఁ గలిగితి నేనియు — ఆవిశాలనేత్రముల
రమణీయతను, నాయుభయపక్షములఁ సుందరవక్ర రేఖావి
లాసమును, కోమలారుణ రేఖాసమ్మిళితం బగునాయుజ్వల
వీనీలకాంతిస్ఫురణంబును, గృష్ణదీధితిప్రకాశితము లగునాకనీ
నికలను, ఆత్మగర్వసంసూచకంబుగ విరళితపుటంబులం గా
లునాసమగ్రినాసికను, ప్రకృతిమాధురీనిలయస్థానం బగునా
యోష్ఠపుటంబును, సుందర వేణీ సమాలింగితంబును, చంద్ర
కాంతో పలనదృశంబునగు నాగళసౌభాగ్యంబును, శ్రవణా
లంకారచుంభితంబు లగు నాసంపూర్ణవికసితగండ భాగంబు
లను, వివిధరత్నకటక ప్రదీపితములును, సమధికబలసంపూర్ణ
ములును, నగునామృదుకరములను, నైజదీధితుల రత్నాంగు
లీయప్రభాజాలముల నడంచునాకోమలాంగుళులతీరును, సులప
ద్భరేఖావిలాసంబునుంబోలి యామృదులహస్తముల సౌఖ్య

మార్గమును, ఆత్మకాంతిచ్ఛటలచే హారమాక్తికద్యుతుల
సపహసించు నావిజృంభితవక్షస్థులగాంభీర్యవిలసనమును, సము
న్నతబలోదంచితావయవశోభితం బగునామంజులగాత్ర మహి
మంబును, జిత్రఫలకంబునకుఁ దేగలిగితి నేనియు — వీని నన్ని
టి నుచితరీతిఁ బ్రదర్శింపఁగలిగితి నేనియు — అప్పుడును గూడ
నేనా లేఖని నంటసాహసింపను, అసత్యమైనయీ ప్రపంచమున
నయేషా సౌందర్య మొక్కటియే సత్యమైనది. ప్రకృతిరమ
సృజించిన పదార్థములందెల్ల నామయే సర్వోత్కృష్టమైనది.
ఆమెకటాక్షము సాయుఁ సమయమందలి మందానిలంబునఁ
గదలియాడునీలోత్పలంబుల ననుకరించుచుండును, అయ్యో!
ఆవేశితుఁడనుగాక యామెను జిత్రింప నేనెట్లు సాహసింతును?

జగత్సింహుఁ డయేషాను చూచెను. తత్త్వణమే యా
తనిమనసునకుఁ దిలోత్తమ స్ఫురణకువచ్చెను. శూలముగ్రుచ్చి
నట్లయ్యెను. ఆతని సిరలవెంట రక్తమతివేగముగఁ జలింపనా
రంభించెను. గాఢమయిన యాతనిగాయములనుండి మరల
రక్తమతివేగముగఁ బ్రవహించుచుండెను. నేత్రములు మూత
వడియెను. స్మృతిలేకుండబోయెను. శయ్యపైనున్న యాలావ
ణ్యవతి తత్త్వణమే లేచెను. చదువుకొనుచుఁ దివాసిపైఁ గూ
ర్చుండియున్న మనుజుఁ డయేషాను పలుమాలు జూచుచుం
డెను. ఆతనిదృష్టిపుస్తకముమీఁదికిని, నయేషాపైకిని, గంతు
లవైచుచుండెను. ఆతనికి తనివితీరలేదు. శయ్యనుండి లేచు
చున్న కాంతను గండభాగంబులనాట్యమాడుచున్న కన్దాలం
కారంబులఁ దదేకధ్యానమునఁ గాంచుచుండెను. అయేషా
తిన్నగ సతనికడకువచ్చి చెవిలో రహస్యముగ నిట్లు చెప్పెను

“అస్మాక్! శీఘ్రముగ వైద్యుని రప్పింపుము”

కోటనుబట్టుకొనిన యస్మాన్ ఖానితఁడే. అయేషా వా శ్యమునువిని వైద్యునికొఱ కాతఁ డవ్వకేగెను. ఆయువిధ. వెండిపీటపైనున్న పాత్రనుగైకొని యందున్న ద్రవపదార్థముతో రాజపుత్రుని ఫాలమును, ముఖమును, తడుపుచుండెను.

అస్మాన్ ఖాన్ వైద్యుని దీసికొనివచ్చెను. వైద్యుఁడు రక్తప్రవాహము నాపుటకుఁ దగినయాషధముల నయేషాకిచ్చి వాని యుపయోగములను, వాని నిచ్చువిధములను మెల్లగఁ జెప్పెను. అయేషా వైద్యునిచేవియందు “ఇతని వ్యాధిని గూర్చి మీరెల్లు తలంచెదరు?” అని యడిగెను.

“జ్వరము చాలభయంకరముగ నున్నది”

వైద్యుఁడు సెలవుగైకొని వెడలిపోయెను. ద్వారము కదలున్న యస్మాన్ ఖా నాతనితో మెల్లగా నిట్లనియెను.

“ఈతనికి నెమ్మదికలుగునా? మీయభిప్రాయమేమి?”

“నాకేమియు నమ్మకములేదు. అయిన నీయుదేశము తగ్గిన పిమ్మట మరల నన్నుఁ బిలుపుడు”

రెండవ ప్రకరణము

పుష్పపరివృతోపలము.

ఆరాత్ర చాలప్రాద్దుపోవువఱకును సయేషాయు సమ్మాన్
భానును జగత్సింహునియొద్దఁ గూర్చుండిరి. ఆతని కొక్కింత
సేపు తెలివి, ఒక్కింత సేపు స్పృహ లేమి. వైద్యుఁడు పదింబదిగ
వచ్చుచుఁ బోవుచుండెను. అయేషా యెడ తెగకుండ నాతనిని
గనిపెట్టుకొనియుండెను. పండ్రెండుగంట లయినది, ఒకదాసి
గోపలికివచ్చి యయేషాతో “బీగము నన్న నీకొఱకుఁ బంపి
నది.” అనిచెప్పెను.

అయేషా నేను వెళ్ళెద ననియెను. అస్మాన్ కూడ
లేచెను.

“నీవుకూడ లేచితి వేమి”

“చాలరాత్రియైనది. నీకు సాయముగ వచ్చెదను”

అయేషా సేవకులతో “జాగ్రత్తగ నుండుఁడు” అని
చెప్పి తల్లిభవనమువంక నడచెను. అస్మా నిట్లడిగెను.

“నీవీరాత్రి బీగముకడ నుండెదవా?”

“ఉండను. మరల రాజపుత్రునికడకు వచ్చెదను.”

“అయేషా! నీతో సమానలగుదయాస్వభావ లీలోక
మున లేరు. మీతండ్రి కీతఁడు గర్భశత్రువు కదా! అదియుఁ
దలంపక నిజముగా నీవాతనిని మృత్యుదేవతనోటఁ బడవండ
రక్షించితివి, నీవలె నాతనికి సహోదరియైనను బరిచర్యలఁ
జేయదు”

అయేషాముఖము మందహాసాలంకృతం బయ్యెను.

“అస్మాన్! ప్రకృతియందు నేనాఁడుదాన నై జన్మించితిని. నాప్రథమవిధి వ్యాధిపీడితుని గావాడుట దాని నుపేక్షించితిని! మహాపాప మొనరించినదాన నగుదును. నావిధిని నేను నిర్మర్తించినందుల కాధిక్యమేమియునులేదు. కాని నీకుమాత్ర మట్టిబుద్ధి యేలపుట్టవలయును? అస్మాన్! నీకు నీతఁడు ప్రబలవైరికదా! రణక్షేత్రమున నీగర్వమణంప నెప్పుడును గోరుచుండెడివాఁడు కదా! నీహస్తముల చేతనే యిట్టిదశకుఁ బాల్పడినవాఁడుకదా! అట్టి వాణిశత్రువును గూర్చి ప్రతిదినము సంతశ్రమ నొందుచు జాగ్రత్తతీసికొనుచున్నాఁడవెందులకు? అట్లుచేయుట నీగుణవిశేషములనే వెల్లడి సేయుచున్నది.”

“అయేషా! లోకమంతయు నీయట్టిమృదులస్వభావము గలదియేయని తలంచుచున్నావు. నాహృదయమునీవనుకొని నట్లంత యుదారమైనది కాదు. జగత్సింహునకు నెమ్మదిగా నున్నందువలన మాకుఁ గలుగులాభములను నీవెఱుంగవా? ఆతఁడిప్పుడు మరణించెనేని, యందుచే మాకగుప్రయోజనమేమి? రణరంగమున మానసింహుఁడు కుమారునకుఁ దీసిపోవు వాఁడుకాఁడు. ఒకయోధునకు బదులుగ నింకొకనితోఁ బోరవలసియుండును. జగత్సింహునిమేము కాపాడి యూతినిని కై దిగనుంచితిమేని మానసింహుఁడు మేము చెప్పినట్లు నడచును. అతని ప్రియతనయుని బంధవిమోచనకై మాకనుకూలమగు పద్ధతులతో సంధి చేసికొనవలసిన వాఁడగుచు ఇంతేగాక, యగ్భుకుకూడ నట్టిసమర్థుఁడగు సేనాధిపతిని మరల

సంపాదించుకొనుటకై సంధివిషయములనే యాలోచించును. మేమాతని నాదరముతోఁ జూచితిమేని రాజపుత్రుఁడుగూడఁ గృతజ్ఞుఁడై పఠానులకులాభముగఁ జక్రవర్తితో సంధియైన ర్పఁ దనశక్తికొలఁది పాటుపడును అతనిప్రియత్నములు వ్యర్థములు కానేరవు. అధమమాతనిని విడిచిపుచ్చినందులకు విశేషద్రవ్యమయినను లభింపఁగలదు. రణరంగమున జయము సంపాదించుటకంటె నాతనిప్రాణమునుగాపాడుటయే మాకుఁ జాలశ్రేయస్కరము.”

అస్మాన్మాం నిష్ప డిట్టినడవడిని గలిగియుండుటకుఁ గారణమియోచనలనుమాట వాస్తవమే. సందియములేదు. కాని, కేవల మీయోచనలేకాకుండ నిఁకనొక్కవిశేషము కూడ గలదు. కొందఱు మనుజులు తమ్ము లోకులుకృపామృత చేతస్కులని యనుకొని పోవుదురను భయముతోఁబైకిఁ గఠిన హృదయులవలె చరించుచుందురు. అట్టివారు దయను స్త్రీల క్షణముగాఁ బరిగణించి నిరంతరమును దానిని దిరస్కరించు చుండియు, సదా మంచినే చేయుచుందురు. అట్టివారి నిదియే మని యడిగినప్పుడు “అయ్యా! మీరన్యథా భావింపవలదు. ఈమార్గమున నాకార్యమును నెఱవేర్చుకొనఁదలంచితిని” అనిచెప్పి వారిస్వభావమునుగప్పి పుచ్చుకొనుచుందురు. అస్మాన్మాం నిట్టితరగతిలోని వాడని యయేషా యెఱుంగును. ఆమె నవ్వుచు నస్మాత్తో నిట్లనియె.

“అస్మాన్! అందఱును నీవలె స్వార్థపరులును, దూర దృష్టియుతులు నగునట్లు భగవంతుఁడనుగ్రహించితి బాగుగ

నుండును. అట్లయిన నిశమించితోఁ బ్రసక్తియే యుండకుండఁ బోవును.’

అస్మాన్ కుయక్తిగఁ బ్రత్యుత్తర మీయనెంచి మృదుస్వరమున నిట్లనియెను.

‘నేను స్వార్థపరుఁడనే, ఇందులకింకొక దృష్టాంతము జూపెదను.”

ఆయేషా విద్యున్నిళితపయోధరదృశంబగు తనదృష్టి నాతనిపైఁ బఱపెను. ఆతఁడిట్లు చెప్పుచుండెను.

“నేనాశతో జీవించియున్నాఁడను. ఎంతకాలమిట్లా శాబదుఁడనయి యుందును?”

అయేషా గంభీరముగ వీక్షించెను. అస్మాకాభానున కావీక్షణమునఁ గ్రొత్తయందములు కాన్పించెను.

‘ఆవిషయమును తండ్రిగారి నడుగుము. ఆయన నీకేమియు లేదనలేడు’

“ఆప్రియత్న మిదివరకే యయిపోయినది”

“ఆతఁ డేమి చెప్పెను”

“ఆతఁడుబీగముతో నయేషా నామె ఇష్టమువచ్చిన వానికిచ్చెద’నని వాగ్దత్త మొనర్చినాఁడు. కాని, యిప్పటివఱకును నీహృదయము నేనెఱుంగలేక పోతిని.”

మరల నామె మృదుమధుర వదనము మందహాసాలంకృతంబయ్యెను, ఇట్లనియెను.

“స్త్రీలహృదయమును బురుషు లెప్పుడు తెలిసికొనఁగలిగిరి?”

“దీనినిబట్టి నేనేమి యనుకొందును?”

“నేను నిన్ను ప్రేమించుచున్నానని”

అస్మాక్ ముఖము సంతోషముచేఁ బ్రకాశించెను.

“నీనాథునిగనా?” అని యస్మానడిగెను.

“నాప్రియసోదరునివలె”

అస్మాక్ ముఖము వెలవెలఁబోయెను.

“అయ్యో! ఇంకను నల్లే యనెదవా? ఓదైవమా! ఈ కోమలగాత్రీ హృదయమును బుష్పపరివృతోపలముగఁ జేసితివా?” అనియెను.

అయేషా నామె జననికడకంపి యస్మాక్ భాక్ విచార హృదయముతోఁ దనయింటికేగెను.

మూడవ ప్రకరణము.

నీవాతిలోత్తమవు కావా?

ఆమలుగుటి సాయంత్రము జగత్సంగు పరుండియున్న గదిలో నయేషాయు, నస్మాఖానును, వైద్యుఁడును గూర్చుండియుండిరి. వారు మాటలాడుటలేదు. నిశ్శబ్దముగ నుండిరి. అయేషా శయ్యపైఁ గూర్చుండి రాజపుత్రునకు విగ్రహచుండెను. మఱియు నట్టియుపచారములోనర్చుచుండెను. వైద్యుఁడను నిమిషము నాతనినాడిని బరీక్షించు చుండెను. రాజునకు స్పృహలేదు

“ఈజ్వరము తగ్గినప్పు డితఁడు బహుశః మరణించును ఆసమయము దాఁటెనేని తప్పక యీతనివ్యాధి కుమరఁ గలదు.” అని వైద్యుఁ డనియెను.

జ్వరము క్రిమికృమముగ తగ్గుచుండెను. అందఱును జాగ్రత్తగఁ గనిపెట్టి చూచుచుండిరి. వైద్యుఁడు పదింబదిగ నాతని నాడిని జూచుచుండెను హీనము—ఇకను హీనము— ఒక్కింతస్ఫుటము—అని యాతఁడు మెల్లగఁ జెప్పుచుండెను.

ఆకస్మికముగ గాజపుత్తుని ముఖము వైవణ్యమును బొందెను. “కాలము సమీపించుచున్నది” అని వైద్యుఁ డనెను. అయేషాస్మానులు కదలకుండ నాతనిముతో నా వాక్యములను వినుచుండిరి. వైద్యుఁడు జగత్సింగు నాడిని బట్టుకొనియుండెను.

కొంచెముసేపుండి “స్థితిభాగుగలేదు. నాడి క్రిమము తప్పినది” అనియెను. అయేషా మొగము వెలవెలబోయెను. అంతలో గాజపుత్తుని వదనము రక్తవిహీనమై వికారసూచ కమయ్యెను. ఆతని పిడికిళ్లు గట్టిగబిగిసికొనిపోయినవి. నేత్రములు స్వభావ విరుద్ధముగఁ జలించుచుండెను. ఆతనికిఁ గాలము సమీపించెనని యయేషా తెలిసికొనియెను. ఔషధమును సిద్ధముగఁ బట్టుకొనియున్న వైద్యుఁ డాలక్షణములఁ పన్నింటిఁజూచి యీతనినోరుఁదెఱచి యౌషధమును వేసెను. అతిశీఘ్రముగ మార్పుకనఁబడియెను. క్రమక్రమముగ నాతని ముఖము యథాస్థితికివచ్చెను. వేఱు వికారములులేవు. స్వభావముగ నున్నది. శరీరమున వ్యాప్తమైన తెలుపు పోయినది. రక్త మన్ని నాశములగుండ జక్కగఁ బ్రవహించు చుండెను.

గుప్పిలు వీడినవి. నేత్రము లంతస్సిమితతచే మూతలు పడియెను. వైద్యుడు నాడిని శ్రద్ధతో జాగ్రత్తగఁ బరీక్షించెను. చాలసేపు పరీక్ష చేసి చూచి “ఇంక నేమియు భయము లేదు. తప్పక యితఁడు జీవించును.” అని సంతోషముతోఁ జెప్పెను.

“జ్వరము తగ్గినదా” అని యస్మాన్ ఖా నడిగెను.

“ఆ ! తగ్గినది”

అయేషాయు, నస్మానుఁడును సతికుతుకముఁ బొందిరి.

“ఇంక నేమియు సవాయములేదు. నేనిటనుండ నవసరములేదు. పండ్రెండుగంట లగుదనుక మీరీ యాషధము సప్పుడప్పు డీతని కిచ్చుచుండుఁడు” అనిచెప్పి వైద్యుఁడు వెడలిపోయెను. పిమ్మట నస్మాన్ ఖానుగూడ దనయింటి కేగెను. అయేషా రాజును గాపాడుచు నాతనిప్రక్కను శయ్యపైఁ గూర్చుండియుండెను.

రాత్రి రెండుజాములు కావచ్చుచున్నది. జగత్స్సింగు కనులు దెరిచెను. తోడనే ముగదుగ నయేషాయొక్క విలాసవదన మాతని కగపడియెను. ఆతని కేగంటిచూపులనుబట్టి యాతని మనసు పరిభ్రమించుచుండెనని యయేషా తెలిసికొని యెను. ఆతఁ డేదియో జ్ఞప్తికిఁ దేఁ బ్రయత్నించువానివలెఁ జూచుచుండెను. కాని, యందాతనికి జయము కలుగలేదు. ఏమియు జ్ఞప్తికి రాలేదు.

అయేషావైపునకుఁ జాలసేపు వీక్షించి యిట్లనియెను.

“నేనెక్కడ నున్నాఁడను”

రెండుదినముల పిమ్మట మరల నాతఁడు మాటలాడుట కిదియే మొదటిసారి. ఆమె యిట్లు బదులుచెప్పెను.

“కటుల్ ఖానుని కోటలోపల”

రాజు మరల నేదియో జప్తికై దెచ్చుకొనఁ బ్రయత్నించెను. చాలసేపూరకుండి “నేనెందుల కిక్కడ నున్నాడను?” అనియెను.

అయేషా మొదట నేమియుఁ బ్రత్యుత్తరమియలేదు. కొంతసేపాఁగి “మీరు జబ్బుగనున్నారు” అని బదులుచెప్పెను.

“లేదు, లేదు. నేను ఖయిదీని” అని రాజపుత్రుఁ డాలోచనసేయుచుఁ దలపంకించుచుఁ జెప్పెను. ఆతని ముఖలక్షణములు మాక్కునొందుచుండెను.

అయేషా ప్రత్యుత్తర మియలేదు. రాజునకు జ్ఞాపకశక్తి మరిలఁ గలుగుచున్నదని గ్రహించెను.

“నీవెవ్వరవు”

“నా పేరే యేషా”

“అయేషాయెవ్వరు?”

“కటుల్ ఖానుని కుమార్తె”

రాజపుత్రుఁ డూరకుండెను. మాటలాడుటకు బలమును దెచ్చుకొని చాలసేపటి కిట్లనియెను.

“నేనెన్నిదినములనుండి యిటనున్నాడను?”

“నాల్గుదినములనుండి”

“గరమందర మింకను మీస్వాధీనమునం దుండెనా?”

“ఉన్నది”

జగత్సింగు మరల నొక్కింత విశ్రాంతి వహించి యిట్లనెను. వీరేంద్రసింహుఁ డేమిచేయుచున్నాఁడు?”

“కై దీగ నున్నాఁడు. ఈదినమున నాతని విచారణ జరుగును”

జగత్సింగుని ముఖముకాంతి విహీనమయ్యెను.

“తక్కిన దుర్గనివానులందఱేరితిగనున్నారా?”

“అన్నివిషయములు నాకుఁ దెలియవు” అని యాత్రముతో నయేషా యనెను.

రాజు తనలో నేదియో గొణుగుకొనియెను. ఆతనిపెదవులనుండి యొక పేరుజారి యివ్వలఁబడెను. అయేషా దానిని వినియెను.

“తిలోత్తమ”

అయేషా మెల్లగలేచి వైద్యుఁ డిచ్చిన యశాషధమును దేఁబోయెను. అది నోటికింపైనది అయేషా కర్ణాధరణము లూగులాడుచుండెను. ఆమెనిగుపనూన సౌందర్యమునుగూర్చి జగత్సింగు యోచించుచుండెను. ఆమె యశాషధమును దీసికొనివచ్చెను. అదిపుచ్చుకొని యాతఁ డిట్లనియెను.

“నేను స్పృహలేకుండ పడియుండినప్పుడు స్వర్గమునందు నప్పరస యొకర్తు నాతలదిక్కునఁ గూర్చుండి నన్నుఁ గాపాడుచుండెనని కలగంటిని. నీవా తిలోత్తమవు కాదా?”

“అయ్యా! మీరు తిలోత్తమనుగూర్చి కలగని యుండురు” అని యయేషా ప్రతివచనం బీచ్చెను.

నాలుగవ ప్రకరణము.

మేలిమునుగుతొనున్న యువతి.

“గోటఁ బట్టుకొనినపిదప రెండు దినములు గడచినవి. మధ్యాహ్నసమయమునఁ గోటలో కటుల్ ఖాను కొలువుదీర్చి యుండెను! రాజసేవకు లిరుప్రక్కల బారులుదీర్చి యుండిరి. ముందుభాగమున ఫరిమితజనసమూహము నిశ్శబ్దముగఁ గూర్చుండెను. ఈదినమున వీరేంద్రసింహుని వ్యవహారమును వినుర్పించెదరు.

ఆయుధపాణులయి రక్షకభటులు కొందఱు వీరేంద్రసింహుని దీసికొనివచ్చిరి. ఆతని ముఖ మెట్టబారి రక్తముఁ గ్రిక్కుచుండెను. కాని, యందు భయనూచక మేదియును లేదు. ఆతని విశాలనేత్రములు ప్రజ్వలించుచు మిణుగురుల రాల్చుచుండెను. ఆతని ముకుపుటములుగ్ని యదరుచుండెను. ఆతఁ డధరమును గఱచుకొనుచుండెను. ఆతనిజూచి ఖాసిట్ల నెను.

“వీరేంద్రసింహా! ఈదినమున రాజద్రోహపరాధమునకయి నిన్ను విచారించెదము. నీవు మాయెడలఁ బ్రీతి కూలాభిప్రాయము నేల కలిగియున్నాడవు?”

వీరేంద్రునిముఖ మెట్టవడియెను. గోపము నణంచుకొని యిల్లుచెప్పెను.

“నేను చేసినదేదియో ముందు నాకుఁజెప్పుము”

“అయ్యా! ఏలికను గౌరవముగ సంబోధింపుము” అని యొకసభ్యుఁ డనెను.

“సామును సైనికులను నీవేల పంపలేదు” అని ఖానడి గెను.

“నీవు రాజద్రోహివి. దోపిడికాఁడ వని గూడ నిన్ను పిలువవచ్చును. నీకు నేనెందులకు ధనమియవలయు? సైన్యము నేల పంపవలయు?” అని నిర్భయముతో వీరేంద్రసింహుఁ డనియెను.

చూపలు లాశ్చర్యపడిరి. ఆతఁడు తన నాశనమున కయి సిద్ధమగుచున్నాడని యనుకొనిరి. కటుల్ ఖానున కత్యా గ్రహమున శరీరము కంపించెను. కాని మనో వికారములను సులభముగ జయించుటలో నాతఁడు కడు నేర్పరి. కోపము నణచుకొని మెల్లగ నిట్లనియె.

“నీవు మారాష్ట్రములో నివసించియుండియు మొగ లాయీలలో నెందులకుఁ జేరితివి?”

“నీరాష్ట్ర మెక్కడనున్నది?”

కటుల్ ఖాను కోఁధావేశుఁడయి యిట్లనియెను.

“ఓరీ! ద్రోహి! నీవు తెగిన ఫల మనుభవింపఁగలవు. నీవ్రాణముల నాసించుట కింకను నీకవకాశ మున్నది. కాని నీవు పిచ్చివాఁడవు. నీయహంకారమే నిన్నుణగఁద్రొక్కు చున్నది.”

వీరేంద్రసింహుఁడు తిరస్కారసూచకముగ నవ్వుచు నిట్లు ప్రతివచనఁబిచ్చెను.

“కటుల్ ఖాను! నేను నీకుఁ జిమ్మకొనినంతమాత్రమున నీయనుగ్రహము నాసించువాఁడనుగాను. నీవంటిశత్రుని యనుగ్రహమును నేనెన్నఁ డపేక్షింపను. ఈప్రాణము నట్లు రక్షించుకొనకపోయిన నేమిలోపము? నాప్రాణములను బుచ్చుకొనినంతమాత్రమున నీవు తృప్తి నొంది నుఖపడఁ గలిగితి వేని సంతోషపూర్వకముగ నాప్రాణముల నిటఁ దీసిపెట్టెదను. కాని, నీవు నన్నును నావారిని నపకీర్తి పాలుచేసితివి. నాప్రాణ ప్రియను నీ-వు—”

ఇఁక నాతఁడు తన విచారమును చాలసే పాపలేక పోయెను. గద్గదకంఠుఁ డయ్యెను. నేత్రములు బాష్పావృతము లయ్యెను. నిర్భయూత్సాహుఁడును, గర్వియు నగు నావీరేంద్ర సింహుఁడు తల వేలవయిచి బాలకునివలె నేడ్వనారంభించెను.

కటుల్ ఖాను స్వభావసిద్ధముగ నతికఠినఁడు. ఎవరికేని నాపదమూడిన దన్న, నాతనికిఁ గడుసంతోషము. అదియుఁ దనవంటిప్రాణియేయని తలంచువాఁడు కాఁడు. ఆతని శత్రుఁ డగు వీరేంద్రసింహుని దురవస్థఁ జూచినతోడనే కటుల్ ఖానునిముఖ మానందముచే వికసించెను. అతఁడిట్లనియెను.

“వీరేంద్రుఁడా నావలన నీకుఁ గావలసిన యుపకార మేమయిన నుండెనా? ఆలోచించుకొనుము. నీమరణము సమీపించినది.”

మండుచున్న వీరేంద్రునిహృదయము నాతని యంత రాబ్బిష్టములే సేదదేర్చెను. ఆతఁడు మెల్లగా నతనితో నిట్లు చెప్పెను.

“శ్రీఘ్నముగ నన్ను వధించుట కాజ్ఞయిమ్ము. ఇంత కంటె వేతేమియులేదు”

“అది సరియే. ఇంక మతెమయిన?”

“ఈజీవితమున నాకింక వేతేదియు లేదు”

“కడసారి యొక్కమాటు నీతనయను జూడఁ గోరిక లేదా?”

చూపలులందఱు విచారగ్రస్తులై నిశ్శబ్దముగనుండిరి వేరేంద్రుని నేత్రములనుండి యగ్నికణము లొలుకుచుండెను.

‘ప్రీతిపోయియున్న యూహృదయము నింకనుపాదము చేనణఁగ దొక్కుచున్నాఁడ వెందులకు? ఇట్లు చేసినఁగాని నీకుఁ దనివిలేదా! కానిమ్ము. నీయిష్టమువచ్చినట్లొనర్పుము. లోకమున నేను పరాక్రమవిహీనుఁడనై పోయినాఁడను. కాని పరలోకమున్నది భగవంతునికడ విందులకుఁ బ్రత్యుత్తర మొసంగుదువుగానిలే’

ఈమాటలుకట్టుల్ ఖానునకు హృదయసంకటమును గలిగించెను. ఏంతదూష్టునకై నను పరలోకము భగవంతుఁ డనువాక్యములు చెవులఁబడినప్పుడు హృదయము కంపింపకుండునా?

‘తలవరీ! ఇంకేమియులేదు. నీపనిచేయుము” అనికట్టుల్ ఖానసియె.

కొలువు నిశ్శబ్దముగనుండెను. ఆప్రిజానమూహము ననుచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములై నను లేపు. సూదికిందఁబడినను నా ధ్వని వినవచ్చుచుండెను.

రక్షకభటులు వీరేంద్రుని వధ్యస్థానమునకుఁ గొంపోయిరి. ఆతఁడిొకను నటకుఁ జేరలేదు. నడుమ నొకమహమ్మదీయుఁడువచ్చి యాతని చెవిలో నేదియో రహస్యముగఁ జెప్పెను. వీరేంద్రుఁడు దానిని గ్రహింపలేదు. అప్పు డామహమ్మదీయుఁడొకయుత్తరము నాతనికిచ్చెను. పరధ్యానముతో నాలోచించుచు వీరేంద్రుఁ డాయుత్తరము విప్పిచూచెను. అది విమలస్వయముగ వ్రాసినది. ఆతఁ డయిష్టమును నూచించు నాలేఖను నలిపి యావలఁబాటవై చెను. ఉత్తరమును దెచ్చిన యాతఁడు దానిని గైకొని వెడలిపోయెను.

చూపఱులలో వీరేంద్రునసమీపముననున్న యొకఁడిొకొకనితో మెల్లగా నిట్లనియెను.

“ఈయుత్తరముబహుశః యీతనితనయ యంపినదై యుండును.

వీరేంద్రుఁ డీమాటవిని వెనుకకుఁ దిరిగి ‘నాకొమాత్రై యనుచు మాటలాడుచున్నా రెవరు? నాకు కుమార్తెలేదు’ అనియెను.

ఉత్తరముఁ దీసికొనిపోవుచున్న యాతఁడు “నేనువచ్చువఱకును నిరీక్షింపుఁడు” అని భటులతోననియెను.

“చిత్తము మహాప్రభూ!” అని వారు బదులునుడివిరి.

ఉత్తరమును దీసికొనివచ్చినవాఁ డస్మాక్షానుఁడే. అందుచేతనే సేవకు లాతనిని మహాప్రభూ’యని సంభోధించిరి.

లేఖనుగైకొని యాతఁడభ్యంతరమందిరములో క్రింది భాగమునొద్ద కరిగెను. అట మేల్ముసుంగువై చికొనిన యువ

దయొక్కర్తుండెను. అస్మానామెయొద్దకువచ్చి యిటునటుఁ జూచి జరిగినదంతయుఁ జెప్పెను.

“నేను నీకు మిక్కిలి శ్రమనొసంగుచున్నదానను కాని మమ్ముల నీదురవస్థపాలుజేసినవాఁడవు నీవే ఈమాట జ్ఞప్తి దెచ్చుకొని నానిమిత్తమీపని చేయవలయు”

అస్మాక్ ప్రత్యుత్తరమీయలేదు. ఆమెగద్గదస్వరముతో మరల నిట్లనిఁగెను.

“నీవంగీకరింప వేని నాకిక దిక్కెవరు? భగవంతుఁడే గతి. ఆతఁడే న్యాయమును జేయఁగలఁడు”

“అమ్మా! నీవు నాపైఁ బెట్టినకార్యమెంత యపాయకరమైనదో తెలిసికొలఁజాలకున్నదానవు. ఈ విషయము కటుల్ ఖానెఱింగెనేని నా ప్రాణములను బుచ్చుకొనక వ్హానఁడు.”

“కటుల్ ఖానుఁడా? నీప్రాణములను బుచ్చుకొనుటయా? అస్మాన్! నన్నెందులకు వంచింపఁ జూచెదవు? కటుల్ ఖానుఁడు నీవు లేశమాత్రమైన నవకారముఁ జేయగలఁడా?”

“కటుల్ ఖానునిసంగతి నీకుఁ బాగుగఁ దెలియదు. అయినను నిన్నువధ్యస్థానమునకుఁ గొంపోయెద. రమ్ము”

వారిగువ్వురు నాస్థలమునకువచ్చిరి. వీ రేంద్రుఁడు సన్యాసివలె నున్న యొక బ్రాహ్మణునితో మాటలాడుచుండెను. విమలనుజూడలేదు. విమల మేల్ముసుంగునుండి యాబ్రాహ్మణుని గుర్తించెను. ఆతఁడభిరామస్వామి.

“అయ్యా ! ఇదే నా కడసారివందన మర్పించుచున్నాడను. ఇక నేజెప్పవలసిన దేమియున్నది? ఇక నీప్రపంచమున నాకెవరున్నారు ? ఎవరికొరకు నేను భగవంతుని ప్రార్థింతును?” అని వీరేంద్రుడు తాతనితో ననియెను.

అభిరామస్వామి మేల్ముసుంగునందున్న యువిద నా తనికిఁజూపెను. వీరేంద్రుడు వెనుకకుఁ దిరిగి చూచెను. తోడనే మేలిముసుంగునుదీసివైచి విమల సంకెలలతోనున్న యాతనిపాదములపైఁ బడెను.

“విమలా!” అని యాతడు గర్గదస్వరముతో ననియెను.

విమల యావేశముతో “ఓనాథా ! ప్రాణప్రియా ! నా సర్వస్వమా ! నేనీదినమున బహిరంగముగఁ జెప్పుచున్నదానను. నన్నెవ్వరు నడ్డుపెట్టలేదు. ఓనాథా ! జీవితేశ్వరా ! నన్నిట విడిచి నీవెటకేగెదవు ? ఎటకేగెదవు?” అనియెను.

వీరేంద్రుని నేత్రములనుండి బాష్పములు వెల్లువలగుచుండెను.

“ప్రియా ! విమలా ! ఇట్టిసమయమున నన్నేల దుఃఖ సముద్రమున ముంచెదవు? శత్రువులు మరణమునకు భయపడితిననుకొనరా?” అని యామెను లేవనెత్తుచు ననియెను. విమల యూరకుండెను.

“విమలా ! నాకనుజ్ఞ నీవుకూడ నన్ననుసరించెదవా?”

“కాదు. ఇప్పుడుకాదు—కొంచె మాలస్యముగ—ముందుగ నాతెప్పిదమునకుఁ బగదీర్చుకొనెదను.”

వీరేంద్రునిముఖ మారిపోవనున్న దీపమువలె నొక్క-
మాటు ప్రకాశించెను. విమలతో నిట్లనియెను.

“నీస్వహస్తముతోడ నేనా?”

“ఈహస్తముతోడనే. ఇదిగో నాచేతినుండి కంకణ-
ములఁ దీసివేయుచున్నదానను. ఇఁక వీనితోఁ బ్రయోజన
మేమి? [ఆమె యలంకారములను కంకణములను దీసి దూర-
ముగఁ బాటవైచెను.] ఇఁక నాచేతు లే యలంకారమును
ధరియింపఁబోవు. కాని వానిస్థానమున నిశిత ఖడ్గముంప
బడును.”

“నీవుతప్పక జయమునుగాంచఁగలవు. దైవము నీకు,
దోడగుఁగాక” అని వీరేంద్రుఁడు సంతోషముతోననియెను

“నేనెఁక నిరీక్షించియుండఁజాలను” అని తలవరి కేక
వైచెను.

విమలా. నీవు పోవచ్చును” అని వీరేంద్రుఁడు డాన
తిచ్చెను.

“అట్లుకాదు. నన్ననాథగఁ జేయునున్న దాగుణాసి-
పాతము నీకన్నులతోఁజూచిగాని యిటనుండిపోవను. నీ రక్త-
మున న్యాయాన్యాయసంశయమునిస్సీయు ముంచివైచెదను”

విమల వాక్యము శాంతముగనుండెను. కాని, భయ
సూచకమైనది.

“అట్లేచేయును” అని చెప్పి వీరేంద్రుఁడు తలవరికి
పైగచేసెను.

తలవరి యెత్తినగొడ్డలిని విమల చూచెను. అది సూ-
ర్యకిరణములతోఁ దళతళమని మెఱయుచుండెను. ఆమె నేత

ములొక్క నిమిషము మాత్రపడియెను. అవి నురల వీడు
సప్పటికి వీ రేంద్రసింహుల మూర్ధ్నము రక్తముచే మలినమై
యామెకడఁబడి దొరలుచుండెను.

విమల రాతివిగ్రహమువలె నిలువఁబడిపోయెను. ఆమె
శిరోజాగ్రమైనను గాలియందు కదలుటలేదు. నేత్రమున
నొక్క బాష్పబిందువైనలేదు. దృష్టి శిరసుపై నుండెను.
చలించుటలేదు.

అయిదవ ప్రకరణము.

గ త భ క్త్య క .

తిలోత్తమ యెటనున్నది? అయ్యో! తండ్రిలేని నిరా
ధారురాలగు నాబాలిక యేమైపోయినదోకదా! విమల యెట
నున్నదో? వధ్యస్థానమున కామె యెటనుండివచ్చినదో?
ఆ దారుణకార్యానంతరమున నామె యెటకేగినదో?

వీ రేంద్రసింహుల డవసానసమయమునఁ బ్రయతనయఁ
జూడ నపేక్షింపలేదేమో? ఆమె పేరువినినంతమాత్రమున
నాతనికోపాగ్ని ప్రజ్వరిల్లినదెందులననో? “నాకీలోకమునఁ
గుమార్తె లేదు” అని యాతనిఁడెందులకనియుండెనో? విమల
యుత్తరముఁ జదువనైన జదువకుండ నాతఁడేలపాటవయి
చెనో? అయ్యో! పాఠకులారా! మీకింత సందియమేమి?
తలుల్ భానుని వీ రేంద్రుఁడెట్లు నిందించెనో, యెట్టిదారుణము

సంభవమయ్యెనో జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుఁడు. నన్ను ననావారల
సపక్షిర్తి పాలుచేసితివని బోనులోని సింగపుఁ గొదమవలె నెట్లు
గర్జించెనో జ్ఞప్తి లేదా ?

విమలాతిలోత్తమ లెటనున్నారని యడుగుచున్నారా?
కటుల్ ఖానుని యంతఃపురమును బరీక్షించినచో మీకగ
నడుదురు.

“ఔరా ! ప్రపంచవైఖరి. అదృష్టచక్రము నిర్దయా
త్మకమైనది. అది యిట్లే తిరుగుచుండును. యశావనము, లావ
ణ్యము, సద్భావము, నిర్మలత్వము, నన్నియు — సర్వమును
నతికఠినమగు దాని పరిభ్రమణవేగమున నలఁగి నాశనమై
పోవును.

ఏకోటయముఁగావి, యేవలైయందుఁగాని, యెప్పు
డైన, సౌందర్యవతియగు నే యువిదయైన పట్టువడెనేని వినో
దార్థమామెను దనకడ కంపుచుండుఁడని కటుల్ ఖానుఁడొక
నిబంధన నేర్పఱచెను. గరమంధరమును బట్టుకొనిన మరు
నటిదినమున నాతఁడాదుర్గమునకుఁబోయెను. చెఱయందున్న
వారిని విచారించుట, వారికి కాపలిభటుల నేర్పఱచుట,
మొదలగుపనులొనర్చుచుండెను. ఆ ఖయిదీల నడుము విమలా
తిలోత్తమలుండిరి. వారి నిరువురను. తన యంతఃపురమునకుఁ
బంపి వేసెను. పిదప నాతనిహృదయ మితర కార్యములమీఁదికి
బోయెను. తమ ప్రభువును విడిపించుకొనుటకయి రాజపుత్ర
సైనికులు తనపై నెత్తివచ్చుచున్నారని యాతనికి వార్తవచ్చె
ను. అందుచే వారి నెదుర్కొన నుపాయములఁ జింతించు

చుడెంను. తన్నూలమున నీతని కీక్రాంత బానిసలతో వినోద మనుభవింప నవకాశములేకపోయెను.

విమలను, తిలోత్తనును, వేణువేణుగదులలోనుంచిరి. చదువరులారా! తండ్రిలేని యా బాలిక పాపము క్రిందబడి దొరలుచున్నది. ఆమె యాకోమలశరీషగాత్ర మిప్పుడు పరా గమితమై యున్నది. ఇట్లని మనము జాలినోంది చూచిన నేమిలాభము? ఏమిప్రయోజనము? ఇప్పుడు తిలోత్తమను జూచువారెవరు? వసంతకాలమునఁ జక్కని కుసుమముల తోడను, మొగ్గలతోడను, శృంగారితమై కన్నులవిందొనర్చు పూలతీవను బరిమళముకొఱ కెవ్వఁడు పార్థింపకుండును? దానిసందర్భమున నెవ్వఁడానందింపకుండును? ఆతీవ చుట్టు కొనియున్న పృథ్వియు తుపానుచేఁ బడిపోయినప్పుడు వేళ్ళ తోఁబెల్లగిలిన వృక్షమునువిడిచి యీతీవను జూచువారెవరు? తోఁటవాఁడు తీవను బాదముతోఁద్రొక్కి చెట్టును దీసికొని పోవునుకదా!

చదువరులారా! మనము మఱియొక చోటునకుఁ బోవు దము. విమల నిపుణవతి. ఉల్లాసవతి. చాతుర్యవతి. చుట్టుకై నది. పాపనూమె యిప్పుడట్లులేదు. చీఱఁచెఱుగును నేత్రము లపై వైచుకొని పంకనిర్మగ్నయై విచారించుచు ననాధయై యుండెను. మన మొక్కసారి యామెయొద్దకుఁబోయి చూచి వత్తమురండు.

విమలయీమెయేనా?

విమలా! చక్కగదువ్వుకొనిన యాశిరోజము లేనా యిది? నీశిరమట్లు ధూళిచేనిండియున్న దేమి? బుడేదారియంద

చులతో మనోహరముగ నుండునాచీర యేది? రత్నఖచితము
గుకంచెల యెటనున్నది? ఇదియేమి? నీవస్త్ర మంతధూళిధూ
సరితమైనదేమి? ఇట్టివస్త్రమును దాల్చినావేమి? ఆనగలన్ని
యు నెఱువోయినవి? నీకపోలముల నెప్పుడు ముద్దాడుచుండు
కర్ణాలంకారములేవి? నీనేత్రములెందుచే నల్లుబ్బినవి? అయ్యో
నీకేగఁటిచూపు లెటుపోయినవి? నీలలాటమున గాయమెం
దుల కయినది? ఎవరు నీకట్లుగాయ మొనర్చిరి?

వీనికన్నిటికి నొక్కటే యత్తరము. పాపము విమల
యిప్పుడు గతభర్తృక ఆమె యిప్పుడస్తానునికొఱకునిరీక్షించు
చుండెను.

అస్తాన్ ఖానునుజూచి పఠానులందఱును గర్వపడుట
న్యాయమే. ఆతనికి రణమే వృత్తియగుటంబట్టి జయమునొడ
గూర్చు నెట్టికార్యము నైనను జేయుటకు వెనుదీయఁడు. కాని
రణకార్యములు ముగిసినపిదప పరాజతులవిషయమున నగ
త్యముగ నెట్టిదుష్కృత్యములును జేయసమ్మతింపఁడు. విమ
లాతిలోత్తమలకట్టి దురవస్థగలుగఁజేసినది కటుల్ ఖానేగాని
యీతఁడు కాఁడు. ఇతఁడెప్పుడును వారల ఖయిదీలుగఁబట్టు
కొనియుండలేదు. అస్తాననుగ్రహమువలననే విమలయానాఁడు
వధ్యస్థానమున భర్తను జూడఁగలిగెను. ఆమె వీరేంద్రునిభా
గ్యయని వినినతోడనే పాప మాతనిస్మృదయము నీరయిపో
యెను. ఆతఁడు కటుల్ ఖానునకు మేనల్లుడు. అభ్యంతరమఁది
రములలోనికిఁ బోవుటకాతనికి స్వాతంత్ర్యముకలదు. ఈసం
గతి యిదివఱకే విశదమైనది. కాని, కటుల్ ఖానుని యంతః

పురమందిర ద్వారముదాటుటకు మాత్రమాతనితనయులకై
సను, నస్తానునకయినను, సాధ్యముకాదు. అస్తాను కటుల్ ఖా
నునకు కుడిభుజము. కటుల్ ఖా నామోదరానదీపర్యంతరాష్ట్ర
మునంతయు జయించిన దీభుజబలమువలననే, అందుచే గోట
లోనివారందఱు కటుల్ ఖానునకువలెనే, యస్తానునకును విధే
యలై యుండిరి. తన్నూలముననే విమలను భర్తకడకుఁ గొం
పోవునప్పు డెవ్వరు నేయాటంకములును జేయలేదు.

రెండుదినములు జరిగినవి. విమల మిగిలిన నగలన్నియు
జనకుఁ బరిచారికగా నియమింపఁబడినయామె కిచ్చెను.

“అమ్మా! ఏమిసెలవు?”

“నిన్నటివలెనే నీవస్మాక ఖానునియొద్దకేగుము. ఒక్క
మాటు నాకాతనిదర్శన మొసంగుమనియు, నిదియే నాతుది
ప్రార్థనమనియు, నింక నెన్నఁడు నట్టికోరికఁ గోరననియు,
వేఁడుకొంటినని యాతనితోఁ జెప్పుము.”

పరిచారిక యట్లుచేసెను. అస్తానిట్లుచెప్పెను.

“నేనటకు వచ్చుట యిరువురకు నపాయకరమే. నా
యింటికడఁ జూడవచ్చునని చెప్పుము.”

“అటకుఁ నేబోవుటెట్లు?” అని విమలయడిగెను.

“అమ్మా! అతఁ డందులకుఁ దగినయుపాయము చేసె
దనని చెప్పినాఁడు” అని పరిచారిక బదులుచెప్పెను.

రాత్రిపడియెను. అయేషా పరిచారికలలో నొకర్ని
లోపలికివచ్చి లోపలిభాగమున రక్షకులుగనున్న కొజ్జాలతో

నేదియో మాటలాడెను. విమల నస్మాన్ ఖాను కడకు గోం
పోయెను. ఆతఁడు విమల నిట్లడిగెను.

“నావలన నీకింకను గావలసిన ప్రయోజనమెద్ది?”

“ఒక చిన్న కార్యమున్నది. రాజపుత్రుఁడు జగత్సిం
హుఁడు జీవించియుండెనా?”

“ఆ! జీవించియున్నాఁడు”

“ఆతఁడు కై దీక్షా?”

“కై దీక్షే కాని యిప్పుడు చేతసాలలయందు లేఁడు.
ఆతనికిఁ గాయములు తగిలినవి. మంచముపట్టియున్నాఁడు”

“దురదృష్ట వంతురాండ్రు నీయునివల సంబంధము
గలిగిరాతవలకుఁ బ్రతిరుచుష్యుఁడును దురదృష్ట వంతుఁడే
యగుచున్నాఁడు. భగవదనుగ్రహ మిల్లున్నది. ఆతనికి వ్యాధి
కుడిరినచో నీయుత్తరము నాతనికిఁబు. అంతిపర్యంత మిది
నీయొద్దనుంపుము. ఇదియే నా ప్రార్థనము.” అని యుత్తరము
నాతని కిచ్చెను.

అస్మాన్ ఖా నాయుత్తరమును మరల నిచ్చుచు నిట్లు
చెప్పెను.

“నేనీపని చేయఁజాలను. నన్ను మన్నింపుము. జగ
త్సింహుఁ డిప్పుడేర్పితిలో నున్నను, నాతఁడు కయిదీగ నే యొ
నఁబడుచున్నాఁడు. మొదట మేము చదువకుండ నీయుత్త
రము నట్టి నాని కిచ్చుట మాకనుచితము, అది మాయజనా
యని యాజ్ఞలకు వ్యతిరేకము.”

“ఇందా డేషణీయమైన యంశము లేవియు లేవు, నా మాట నమ్ముము, నీవేమియు సందేహింపఁ బనిలేదు, యజమానునియాజ్ఞ యనుచున్నావేమి? యజమాని యెవరు? నీకు నీవే యజమానుఁడవు.”

“ఇతర విషయములలో నామామగారి యుత్తరప్రలపి వ్యతిరేకముగఁ బ్రవర్తింపఁగలను. కాని, యీ విషయమున మాత్రము మట్లానర్పఁజాలను. ఈయుత్తర మనపాయకర మని చెప్పుచున్నావు నీమాటయందు నాకు సంపూర్ణ విశ్వాసము కలదు. కాని, యిందుకొఱకు నేనా నిబంధన నతిక్రమింపఁజాలను. ఈకార్యమున నీకు సాహాయ్యమొనర్ప నాకు సామర్థ్యములేదు.”

“అయిన సరియే! నీవు దీనిని చదవుము” అని విమల విచారముతో ననెను. అస్మాన్ ఖాన్ ఉత్తరమును గైకొని చదువ నారంభించెను.

అ జ వ ప్ర క ర ణ ము.

విమల యుత్తరము.

రాజకుమారా!

నాజీవితచారిత్రమును నీకు విశదపఱచెద నని యొకదినమున నేను వాగ్దత్త మొనర్చియున్నదానను. నావాగ్దత్తము నెఱవేర్పవలసిన యవసరము వచ్చినది.

తిలోత్తమ యబ్బీరుసింహాననాధినేత యధాంగిలక్ష్మి
యైయున్నప్పుడు నాచారిత్రమును నీకడ విన్నవింపవలెనని
నేనెంతో యాశతో నుంటినికాని యాయాశ — అయ్యో —
దైవమా — పాతాళమునకణగఁ దొక్కఁబడినది. ఇత
గొలఁదికాలములోనే యీభూలోకమునుండి వియలా తిలోత్త
ములు పోయినని బహుశాసీవు వినఁగలవు. మాబ్రతు కింత
లెక్క దినములలో నున్నది.

ఇందుమూలముననే నీకిప్పు డీయుత్తరమును వ్రాయు
చుంటిని. నేను మిగుల పాపాత్మురాలను. నాజీవితకాలములో
నేనెన్నియో దుష్కృత్యము లొనర్చితిని. నే నీలోకమును
విడిచిపోయిన తోడనే లోకము నన్నెంతయో నిందించును.
ప్రజలు నాపై నెన్ని యకార్యకరణముల నారోపింతురో ?
అప్పుడు నాకుఁ గలుగనున్న యవకీర్తిని బాపుచా రెవ్వరు ?
నాకీలోకమున నట్టిమిత్రు లెవ్వరున్నాగు?

నాకు బంధువుఁ డొక్కఁడున్నాఁడు. కాని, యాయన
యింతఁ గొలఁదికాలములోనే ప్రాపంచకవిషయములఁ బరిత్య
జించి మోక్షవిషయిక కార్యములఁ బ్రవర్తించును. అట్టియభి
రామస్వామి మూలమున నాయుద్దేశము నెఱవేఱఁజాలను.
రాజపుత్రా ! ఎప్పటికయినను నేను నీబంధువర్గములో నొక్క
త్తనుగా నోపుదు నని యాశనొందితిని. ఎప్పటికయిన నన్ను
బంధువురాలనుగఁ దలంపవలయునని వేఁడుకొనుచున్నాను. —
కాని యిప్పుడీవిషయ మేరితో విన్నవించుచుంటిని? ఈనిర్భా
గ్యురాండ్ర యదృష్ట మగ్నిజ్వాలవలె దగ్గఱనున్న స్నేహితు
నిఁగూడ ముట్టుకొనుచున్నయది. అది యట్లుండనిమ్ము. ఈసేవ

కురా లొనర్చు విన్నపమును మఱచిపోవకుము. విమల జాణిలో
యనియు పరిచారికారూపముననున్న యుంపుడుకత్తెయనియు
లోకులు చెప్పకొనునప్పుడు “విమల హీనవశోత్పన్న. అద్భు
ష్టహీన, వివయాసక్త, కూడనికార్యము లెన్నియో జేసినది,
కాని, జాణిమాత్రము కాదు” అని లోకమునకు వెల్లడిసె
యుము. ఇప్పుడు స్వర్గమునందున్న పూజనీయుఁడు, నాయద్భు
ష్టవశమన నన్న యథావిధిగఁ బరిణయమైనాఁడు, నా
నాధుఁడు వ్యభిచారవిషయమున నన్నెప్పుడును ననుమానించి
యుండలేదు.

ఈవిషయము చాలకాలమునుండి రహస్యముగనున్నది.
ఇప్పుడెవ్వరు నమ్ముదురు? ఆతనిభార్యనైయుండియుఁ బరిచా
రికామిషమున నేలప్రవర్తింపవలసివచ్చెనో చెప్పెద వినుము.

గరమందరసమీపస్థమగు పల్లెయందు శశిశేఖరభట్టాచా
ర్యుఁడను గ్రాహ్మణుఁ డొకఁడు కలఁడు. ఆతనితండ్రి చాల
భాగ్యవంతుఁడు. శశిశేఖరుఁడు తనకు యశావనము వచ్చువఱకు
విద్యానిధి యయ్యెను. కాని యావిద్య స్వభావమునందలి మా
లిన్యమును దొలఁగింపలేక పోయెను. భగవంతుఁ డాతని కమి
తమయిన సుగుణసంపద నిచ్చి యాతఁడౌదయమున విషయ
లోలత్వమునుగూడ నాటియుంచెను విషయలోలత్వ మెప్పు
డును యశావనమున నభివృద్ధిచెందునుగదా!

ఆకాలమున గరమందరమున జయధారసింహుని వం
శపువారగు రాజపుత్రుఁ డొకఁడుండెను. ఆతఁడు చక్రవర్తి
సైన్యమున సైనికుఁడుగఁజేరి చాలకాలము ఢిల్లీలో నుండెను
ఆతనిభార్య గరమందరముననే యుండి భర్తకొఱకుఁ జాల

కృశించుచుండెను. ఆమెసౌందర్య మసామాన్యము. తుది
కామె యింద్రియవృత్తుల నణఁపఁజాలక శశిశేఖరుని మో
హించి యాతనితో యధేచ్ఛముగ విహరించెను. కొలఁది
కాలములోనే యామె గర్భవతి యయ్యెను.

పాపమును నన్నియుఁ జాలకాలము దాఁగియుండవు.
శశిశేఖరుని యకార్యకరణము తండ్రిచేవులఁ బడియెను. తన
కుమారునివలన నింకొకకులమునకుఁ గలుగనున్న యాకళం
కమును నొలఁగించుటకై యాతఁ డతిశీఘ్రముగ నింటికి రావ
లయునని యామెభర్త కుత్తరమువ్రాసెను. మఱియుఁ దన
తనయునిఁ గఠినముగ మందలించెను. తండ్రిచే నవమానిం
పఁబడి యాతఁడు దేశమునువీడి లేచిపోయెను.

ఆతఁడు కాశీ కేగెను. విద్యాసముద్రుఁ డసిపేరొందిన
దండ్రి కీర్తినిపని యాతనికడ విద్యనభ్యసింప నారంభించెను.
శశిశేఖరుఁడు స్వతః కుశాగ్రబుద్ధికలవాఁడు. కావున షడ్విద్య
నములలో నాతఁడు పూర్ణప్రజ్ఞావంతుఁడయ్యెను. మఱియు
ఖగోళశాస్త్రమునఁగూడ శ్లాఘ్యుతఁ గాంచెను. దండ్రి యాతని
యెడ సత్యుతవాత్సల్యముతో నుండెడివాఁడు.

శశిశేఖరుఁ డట నొకశూద్రస్త్రీయింటవాసము సేయు
చుండెను. ఆమె కొకనవయావనవతి కుమార్తెకలదు. ఆయు
వతి వంటకుఁ గావలసిన పదార్థములు మొదలగునవి యందిం
చుచు నాతని పూజించుచుండెను. జననీజనకులగౌరవమును
గాపాడుభారము బిడ్డలయం దుండునుకదా! ఇక నేఁజెప్పినదే
మున్నది? ఆశూద్రయువతియే ఈ దురదృష్టవంతురాలగు విమ
లకు జనని.

ఈసమాచార మంతయు విని దండి “బిడ్డా! అక్రమప్రవర్తకులకు నేను విద్యగటపను. ఇంక నీముఖమును గాళీపట్టణమున నెన్నఁడును జూపింపకుము.” అనియెను.

శళిశేఖరుఁడు లజ్జనొంది యటనుండి వెడలిపోయెను. మాతాత మాయమ్మను కులభ్రష్టయని యటనుండి వెడలఁగొట్టెను.

పేదరాలగుమాయమ్మ సన్నఁ దీసికొని యొక కుటీరమునకుఁ గాపురమునకు వచ్చెను. ఆమెకాయకష్టమువలన మేము పొట్టఁబోసికొనుచుంటిమి. మేము పేదవారమగుటచే మమ్ముల నెవ్వరును లక్ష్యముసేయలేదు. నాతండ్రిసమాచారములు దెలియనులేదు. ఇట్లు కొన్నియేండ్లు గడచినవి. హేమంతఋతువున నొకనాఁడొకధనికుఁడగు పఠానుఁడు వంగదేశమునుండి ఢిల్లీ కామార్గమునఁ బోవుచుండెను. ఆతఁడు చాల రాత్రియగువఱకు కాళీపట్టణమును జేరెను. విశ్రమించుట కెక్కడతావు దొరకలేదు. భార్యయు నొకశిశువు నాతనితోగూడ నున్నవారు. వారు మాకుటీరమునకువచ్చి మాయమ్మను నారాత్రి తమ్ముట గడుపుకొననిమ్మని వేడుకొనిరి. “హిందువులెవ్వరును నాకాశ్రయ మీయలేదు. ఈశిశువుతో నీరాత్రి మేమెక్కడకుఁ బోవుదుము? పాప మీబుడుతఁడు చలిని సహింపలేకున్నాఁడు. నాతోఁగూడ మనుష్యులు విస్తారముగలేరు. ఈకుటీరమున మాకొక్క గదినిచ్చితివా యదియ చాలును. నీకుఁ బరితృప్తియగునట్లుగ బహుమానమొసఁగెదను.” అనియెను. ఆతఁడొక యత్యవసర కార్యముమీఁద ఢిల్లీకిఁ దొండరగఁ బోవుచుండెను. ఆతనితో నొక్కసేవకుడు మాత్రము

న్నాడు. మాయమ్మ యెంత పేదగాలో యంతదూర్ద్ర స్వ
భావముగలది. ధనమందలియాసక్తి చేనైన నేమి యాశిశువు
నందలి కనికరముచే నైన నేమి మాకుటీరమున వారికిఁ దావో
సంగెను. ఒకభాగమున దీపముపెట్టుకొని భార్యాపుత్రులతో
నాతఁడు పరుండియుండెను. వేఱొకభాగమున మేము శయ
నించితిమి ఆకాలమున వారణాసియందు శిశువులనెత్తుకొని
పోవుచోరు లెందఱోయుండిరి. అప్పుడు నేనాత్మేష్టవానను.
జరిగినదంతయు నేనుచెప్పజాలను. మాయమ్మచే వినిన విష
యముల నిటనుడివెదను.

రాత్రిరెండుజాము లయినది. దీపము వెలుగుచుండెను
దొంగయొకఁడు గోడకుఁ గన్నముత్రవ్వి లోపలబ్రవేశించి
యాపరానుపిల్లవానిని దొంగిలించుచుండెను. అప్పుడు నాకు
మెలకువ వచ్చినది. చూచితిని. “దొంగదొంగ” యని పెద్దకేక
వైచితిని. అందఱు మేల్కనిరి.

పరానునిభార్యకు దనప్రియమగుపరుండబెట్టినబిడ్డ కనఁ
బడలేదు. తత్ప్రణమ యామె పెద్దకేకవైచెను. చోరుఁడు
బాల్కనీతోఁగూడ నావలకు బాటిపోయెను. పరానుఁడాయును
ఘృనిపై దుమికి వానిజుట్టుపట్టుకొని శిశువు నూడబెట్టికొని
యెను. చోరుఁడు తన్ను రక్షింపుచుని బ్రతిఘటకొనఁబరా
నుడాతని చెవి నొకదానినిగోసి విడిచిపెట్టెను.

అస్మాన్ భా నింతవఱకును జదివి యేదియో యోచన
చేయ దొడంగెను. విమలతో నిట్లనియెను.

“నీకింక వేఱొక పేరు లేదా?”

“ఉన్నది. అది మహమ్మదీయనామము. దానిని మాతండ్రి మార్చివైచినాడు.”

“ఆపేరేమి? మహారుకాదా!”

“ఔను, నీవెట్లెఱుంగఁ గలిగితివి?”

“నేనే ఆపిల్లవాడను”

విమల యాశ్చర్యపడియెను. అస్మాన్ మరల చమక నారంభించెను. మరుసటిదిన ముదయమున నాపరానుడు బయలుదేరిపోవుచు మాయమ్మతో నిట్లనియెను. ‘నీకుమార్తె మాకు జేసిన యుపకారమునకు బదులు మేమేమియుఁ బ్రత్యుపకార మొనర్పలేము. అయినను నీమనోరథము నెఱింగింపుము నేను ఢిల్లీకిఁ బోవుచున్నాడను. నీవేదికోరిన నది యక్కడ నుండి పంపెదను, ద్రవ్య మపేక్షింతువేని యదియే పంపెదను మాయమ్మ యిట్లు బదులుచెప్పెను. “నాకుద్రవ్యచక్కఱలేదు. ఇట్లు పాలుపడి పనిచేసికొని కాలమును సుఖముగాఁ గడపఁగలను. కాని. మీకుఁ జక్రవర్తితో విశేషపరిచయముండెనేని—”

“పరిచయమున్నది. రాజునానానమున నీకుఁ గావలసిన సాయమొనర్చెదను”

‘అయిన దయచేసి యీబాలికతండ్రి సమాచారముల నారయఁ బ్రయత్నింపుడు. తెలిసెనేని నాకుఁ దెలియఁజేయుడు.’

‘అట్లచేయుడు’ ననిపరానుడు వాగ్దత్తము చేసెను. ఆతఁడు కొంతద్రవ్యము నీయఁబోయెను. కాని, మాయమ్మ

- వలదని దానిని నిరాకరించెను. ఆతనివాగ్దత్తము ననుసరించి నాతండ్రిసమాచారము లనుగనుఁగొనుటకై చక్రివర్తియు ద్యోగస్థులఁ గొండఱనునియమించెను. కాని, కార్యములేక పోయినది. ఇది గడచినపదునాలుగేండ్లకు మాతండ్రి సమాచారమును పారెఱింగిరి, దానిని మాయచుక్కడ కంపిరి. 'ఆతఁడు ఢిల్లీలో నున్నాఁడు. శశి శేఖరభట్టాచార్యుఁడనుటకు బదులుగ అభిరామస్వామి యనుపేరును పహించినాఁడు' ఈ వార్తవచ్చునప్పటికి మాయమ్మ లోకాంతరగతురాలయ్యెను. ఆచార విధ్యుక్తముగఁగాకుండఁ బరిణయమాడిన స్త్రీలకు స్వర్గమునఁ దావుగలదేని మాయమ్మ స్వర్గమునందుండుట నిశ్చయము.

- నాతండ్రిసమాచారము నాకెఱుఁగవచ్చు నప్పటికి మాయమ్మ లేకపోవుటచే నాకు కాళియందుండుట కిష్టము లేకపోయినది. నాకీప్రపంచమునఁ దుండ్రదక్క నిరనెవ్వరును లేరు. ఆతఁడు ఢిల్లీలోనుండ నేను గాళియందుండు తెందులకు అసి యోచించి నేనాతని కడకుఁ బోయితిని. మొట్టమొదట నాతఁడు నన్నుజూచి చాలనగుహ్యించుకొనెను. కాని, నేనా తనిపాదములపైబడి యేడ్చుచుండ తుద కాతనికిఁ బరిచర్య సేయుచుండుట కంగీకరించెను. 'మహాదు' అనెడినానామమును మార్చి పిమల యని పేరుపెట్టెను. శ్రద్ధాభక్తులతోఁ దండ్రి గారికిఁ బరిచర్యలు సేయుటలో నాకాలమంతయుఁ గడుపుచుంటిని. ఇది యంతయు నాయం దాతనికిఁ బ్రేమగలుగఁ నను తెలఁపుతోఁ జేసినదికాదు. నిజముగా నాతనియందుఁగలగౌరవభావముననే చేయుచుంటిని. ఆతఁడక్క నాకిక నెవ్వరున్నా

ను? ఆతనికి సేవసేయుటదక్క నాకీప్రపంచమున సౌఖ్యమేమి
యున్నది? కర్తవ్యమేమికలదు? నేజేయుసేవకు సంతసించు
టనో, మానవస్వభావమునకు లోబడుటనో, యాతనికి నా
యందు చాలప్రేమయుదయించెను. ప్రేమప్రవహించుచున్న
నదివంటిది ప్రేమహించుచున్నకొలదిని శక్తియభివృద్ధి యగు
చుండును. నానాధుఁడు వధ్యస్థానముననున్నప్పుడు, ప్రేమ
సముద్ర మెంతయగాఢమయినదో నేను దెలిసికొంటిని.

ఏ డ వ ప్ర క రణ ము

నిమిల యుత్తరము. శేషము.

రాజపుత్రా!

గరమందరమున మా తండ్రినిమోహించి గర్భవతియై
యున్న యొక పేదయువతి యుండెనని యిదివఱకుఁ దెలిసి
యన్నాను. ఆమె యదృష్టముకూడ మా తల్లివలెనే యయి
నది ఆమెకుఁగూడ నొక తనయ యుద్భవించెను. భర్తయనం
తర నూమెయు నా తల్లివలెనే పాటుపడి బిడ్డతో కాలము
గడుపుచుండెను. ఫల మెప్పుడును ఉత్పత్తిస్థానమునుబట్టి
యుండిదు మృచుకుసుమములనుబూయు వృక్షములు కఠిన
పర్వతములపై బయలువెడలుచున్నవి. అంధకారబంధురము
లగు గనులనుండి దేదీప్యమానములగు రత్నములు పుట్టుచు
న్నవి. ఆ పేదయునిద కుటీరమున భూసంచారశక్తిత్ర ముకటి
బయలువెడలెను. ఆమె కుమార్తె యద్వితీయ సౌందర్యపతి

యని పేరువడసెను. కాల మత్యద్భుతములను జూపుచుండును, కాలమే యావితంతువు కళంకమును దుడిచివైచెను. ఆయువత జనన హేతువును గొందఱు మఱచిపోయిరి. కొందఱెఱుంగనే యెఱుంగరు. కోటలోనివారు కొందఱెఱుంగుదురో యెఱుంగనేయెఱుంగరో? ఇక నేతే చెప్పనదేమి? ఆ సౌందర్యవతియే యీ తిలోత్తమజనని.

తిలోత్తమ యామె తల్లిగర్భముం దుండగనే నాకోపరిణయమైనది. ఆకాలమున నొకనాఁడు మాతఁడ్రీ తన యల్లుని మా కుటీరమునకుఁ దీసికొనివచ్చెను. ఆతనిని తన శేష్యుఁడని చెప్పుకొనెను. నిజమైన వృత్తాంతము నా నాఘసి నలన నాకుఁ దెలిసినది.

ఆతనిఁ జూచినతోడనే నా హృదయ మవశ మయి పోయినది. ఆతఁడు ప్రతిదినమును మా కుటీరమునకువచ్చి చాలసేపుండెడివాఁడు. అనేకవిషయములనుగూర్చి మాటలాడుచుండెడివాఁడు. తథలు చెప్పుచుండెడివాఁడు. నేనాతని మధురవాక్యమృతమును గ్రోలి యానందించుచుండెడిదానను. నా శరీరమును హృదయము నాతనికి నామనసున నమ్మి వెచితిని. ఆతఁడుకూడ నన్ను నిరసింపలేదు. ఒకరియద్వేష్యముల నొకళ్ళము గ్రహించితిమి. నేనాతనితో మాటలాడితిని ఆతఁడు రహస్యముగ నాడినమాటలధ్వను లిప్పటికిని గంధర్వవీణాగానమువలె నాచేవియందు ధ్వనించుచున్నవి.

నాహృదయము నాతనికి చోకగ పిత్రయించినను, నా తల్లియనుభవించిన యవస్థమాత్రము నామనసును వీడిపోలేదు నా కన్యాత్వమును విక్రయింప నిష్ఠములేకపోయినది.

కాని, యిది యాతనియాత్మక్యాగ్నిని జల్లార్పలేకపోయినది. మాతండ్రి యీశంగతి సంతయుఁగనిపెట్టెను. ఒకదినమున నాయనకును, నా నాథునకును, నీక్రిందిసంభాషణ జరిగెను. అది చాటున నుండి వింటిని.

“విమలనువిడిచి నేను వేటొకచో నుండఁజాలను. నీవు విమలను బెండ్లియాడితివా! నీతోఁగూడ నేనుందును. కాని, నీయభిప్రాయ మస్యధానుస్నచో—”

“అయ్యా! నేను శూద్రస్త్రీ నెట్లు పెండ్లియాడుదును” అని యాతఁడు కోపముతో సనియెను.

“నీవిదివఱకు జారజ నెట్లుపరిణయమైతివి” అని మాతండ్రి యపహాస్యముతోఁ బలికెను ”

“పరిణయమగునప్పుడామె యట్టిదని నే నెఱుంగను. పూర్ణముగఁ దెలిసియుండియు శూద్రస్త్రీ నెట్లు వివాహమాడుదును. ఇంతేకాక నీ పెద్దకూతురు జారజయైనను శూద్రస్త్రీకాదు ”

“పెండ్లియాడ నీక్లిష్టము లేకపోయినచో నీవిటకువచ్చుటాక్షేపణీయము. నీవిశమాకుటీరమునకు రానగల్గెను. లేదు నేనే నీ యొద్దకు వచ్చుచుండెదను”

ఆనాఁడుమొదల తాతఁడు కొంతకాలమువఱకు మాకు టీరమునకురా లేదు. నేను ప్రతిదినము నాతనికొఱకత్యాత్రముతోఁ జూచుచుండెడి దానను. తుద కాతఁడు మరలరానరంభించెను. ఆతఁ డిక్కడ రాకుండ నుండ లేకపోయెను, అతఁడువచ్చుట మానిన తోడనే ప్రేమయని నేయో నేను

దెలిసికొనఁగలిగితిని. కడపటిసారి యాతఁడుమాకుటీరమునకు వచ్చుచున్నప్పుడు మునుపటివలె లజ్జావిహితహృదయనై యుండరాదని నిశ్చయింపఁచుకొంటిని. ఈవిషయమును మాతండ్రి గ్రహించెను. ఒకనాఁ డాయన నన్నుపిలిచి “వియలా! నేను సన్యాసాశ్రమమును స్వీకరించితి నని నీవెఱుంగుదువు కద ! నేనెప్పుడును నీతోనుండ నాకవకాశములేదు, దేశసంచారముచేయవలసి యుండును, నేనుసంచారమున కేగినప్పుడు నీవెటనుందువు”? అనియెను.

మాతండ్రిని విడిచియుడుటకు నేను చాలవిచారించితిని. “నేనుకూడ నీతోవచ్చెద”నంటిని. ఇంతలోనాహృదయమునకు నానాధుచూపట్టెను. మరల నిట్లుచెప్పితిని. “లేదా, నేను మునుపటివలెనే కాళియందుండెదను”

“వియలా! అట్లుకాదు. ఇంతకంటె నుంచికార్ష మొకటియున్నది నీకొఱకొక మంచియాశ్రయముజూచుదను. నేను దేశసంచారార్థమేగినప్పుడు నీవు మానసింహరాజువారి మాతన రాజ్ఞీమణికడఁ బరిచారికగా నుండవచ్చును.”

“తండ్రి! నన్ను విడిచివుచ్చెదవా?” అనియేడ్చితిని.

“లేదు. లేదు. ప్రస్తుతమున నేనిటనే యుండును. నీవు మానసింహునినగరున కేగుము. ప్రతిదినమును నిన్నుఁ జూచుచుండెదను. అచ్చట నీకెల్లుజరుగునో చూచి యగత్యమయినయేర్పాటుల నన్నిఁటిని చేసెదను.” అని యాతఁడ నెను రాజకుమారా! నేను కొన్నాళ్ళు మీమందిరమున నివసించి యుంటిని. ఈమిషచే నాతండ్రి నన్ను తనయల్లునిదృష్టిపథముననుండి తొలఁగించెను.

మీతండ్రిగారి భవనమున నేను చాలకాలముంటిని. కాని నీవదియెఱుంగవు నీవప్పుడు వదే డ్లబాలుడవు. అబ్బీరులో మీతల్లితోఁగూడ నున్నాడవు. అప్పుడు మీకొత్త సవతితల్లికడ నేనుంటిని. మహారాజగుమానసింహునకు, దండకు బుష్పములవలె నెందఱోరాణులందెడివారు. మీసవతి తల్లుల నందఱు నీనెఱుంగుదువా? యోధపురపురాజతనయ యూర్జిత నీజ్ఞప్తియందుండెనా? ఆమె నాయందగపఱచిన దయను, నేనెంతనిచెప్పఁగలను? ఆమెనన్నుఁ బరిచారికగాఁ జూడలేదు. ప్రియసోదరివలె నన్నాదరించినది ఆమెయాదర మున నేను ముంచివిద్య సంపాదించితిని. ఆమెయనుగ్రహముననే బుటేదానీపవికూడ నేర్చుకొంటిని. ఆమెను సంతోషపఱచుకొఱకే సంగీతనృత్యముల నభ్యసించితిని, ఉత్తరములు వ్రాయుటకూడ నామెయే నాకు నేర్పినది. అందుమూలమున నేనాకీయుత్తరము వ్రాయసమర్థత వొడమినది. ఆమెయను గ్రహమువలననే యిప్పటికిని మంచియదృష్ట మనుభవించుచున్నదానని. ఆమె యాదరించుటయేగాక నన్ను మహారాజునకుఁ గూడఁ బరిచయముచేసెను. సంగీతనృత్యములయందు నాకుఁ గొంతప్రజ్ఞకలదు. నావలన సంగీతనృత్యములను విని మహారాజునందించుచుండెడివాఁడు. మహారాజు నన్ను స్వకుటుంబములోని దానివలెఁ జూచుచుండెడివాడు. నన్నుజూచుటకుఁ దఱచుగావచ్చెడు నాతండ్రి నాతఁడు చాల గౌరవించుచువచ్చెను.

ఊర్జితతో నేనుసుఖముగఁ గాలముగడుపుచుంటిని. కాని నాకొక్క విచారము మాత్రముండెను. నామర్యాదఁదక్క-

తక్కినవన్నియునా ప్రాణములతోఁగూడ నెవనికర్పింపసిద్ధముగ నుంటినో, యట్టినామనోహరుఁడు చాలకాలమునుండి నాకుఁ గనఁబడుటలేదు. ఆతఁడునన్ను మఱచిపోయెనా? లేదు. రాజపుత్రా! ఆష్మానియను పరిచారికను నీ వెఱుగుదువా? ఎఱిగియుందువు. నేనామెతోఁసఖ్యమొనర్చితిని. నానాధుని సమాచారములను దెలిసికొనిరానామెనుబంపితిని. ఆమెయల్లుఁ చేసినది. నేనాతనికొకయుత్తరమువ్రాసితిని. దానికాతఁడు ప్రత్యుత్తరము వ్రాసెను. దానినిగూర్చి నేనెంతనిఁచెప్పుదును? ఆదినమునకాదినము మేము వేఱయినను. నిల్లుత్తర ప్రత్యుత్తరముల మూలమున మాటలాడుకొనుచు సన్మోన్యానురాగము సభివృద్ధిచేసికొనుచుంటిమి.

ఈరీతిగ మూఁడేండ్లు గడచినవి. చాలకాలమునుండి విడిపోయినను, నొకరినొకరు మఱవక యన్మోన్యానురాగముతో నున్నందున మాప్రేమ నాచువలె పైపైనున్నదిగాఁదనియు, పద్మమువలె వ్రేళ్ళుపాటియున్నదనియుఁ దెలిసికొంటిమి. తుదకు నామనోహరున కేల యొర్పులేకపోయెనో, నేనెఱుంగను. ఆతఁడు దూరాలోచనలేక ప్రవర్తించెను. ఒకనాఁడు నాగదియందు నేనొక్కెఱను బరుండియుంటిని. మెలకువ వచ్చి చూచునప్పటికి నాతలదిక్కున నాదీవప్రకాశమున నొక మనుష్యుఁడు కన్పట్టెను. అప్పు డీమధురవాక్యములు నాచెవులం బడినవి.

“ప్రియా! భయమొందకుము. నేను నీవాఁడను”

నేనేమి ప్రత్యుత్తర మిత్తును? మూడేండ్ల తరువాత

నైన సమావేశము! నేనన్నియు మఱచిపోతిని. ఆతని కఠ
మును గొంగలించుకొని యేడ్చితిని. నాకొక్కింత మాటలాడ
శక్తిగలుగఁగనే “ఈయభ్యంతర మందిరమున కెల్ల వచ్చి
తివి?” అని యడిగితిని.

“ఆమ్మనీ నడుగుము. నీళ్ళు మోయువానివలె నామె
వెంట వచ్చితిని. అప్పటినుండియు నిందు దాగియుంటిని.”

“అయిన నిప్పు డేమిచేయవలయు?”

“ఏమియా? నీయిష్టము.”

ఏమిచేయవలయునాయని యాలోచించు చుంటిని. ఏ
మార్గము నవలంబింతునాయని యోచించితిని. నాభావోద్ద్రే
కము లేమార్గము నవలంబించినవో యమార్గమునకే నా
హృదయమును బోయెను. ఇంతలో నాకస్మికముగ నాగది
తలుపు తెలువఁబడెను, మాయెదుట మానసింహమహారాజు
నిలువఁబడియెను.

ఇక వివరముగఁ జెప్పఁబనియేమి? నా నాథుఁడు
కైదీగాఁ బట్టుకొనఁబడియెను. న్యాయశాస్త్రానుసారముగ
వండింతునని మహారాజు తనయుద్దేశమును వెలిపఱచెను.
అప్పుడు నాయవస్థ యెట్లుండునో నీవే యూహించుకొనగలవు.
ఏడ్చుచు నూర్మిశపాదములపైఁ బడితిని. నా యవివేకమును
సిక్కుపటముగ నొప్పుకొంటిని. నేరమంతయు నాపైని బెట్టి
కొంటిని, నాతండ్రిని గలిసికొని యాయనపాదములపైఁ గూడఁ
బడితిని. మహారాజున కాయనయందు గౌరవముకలదు, గురు
వువలె నన్మానించుచున్నాఁడు. నాతండ్రిప్రార్థన నాతఁ డంగీ

కరించునని తలంచితిని. “నీ పెద్దకుమార్తె దురదృష్టము నాలో చింపుము” అని నాతండ్రితో విన్నవించితిని. అయిన మహారాజుతో గలిసి మాటలాడునని యనుకొంటిని కాని, నా పార్థనలన్నియు నాతనికడఁ జెవిటికి సంకూదినపై నవి, అతఁడాగ్రహమునొంది నన్నిట్లు నిందించెను. “నిర్భాగ్యురాలా! నీవు సిగ్గును విడిచివై చితివా?”

ఊర్మిశకు నన్ను రక్షింపవలయు నని యూహ వొడ మెను. నావిషయమున మహారాజును బ్రతిమాలుకొనియెను, “వీరేంద్రుఁడు విమలను బరిణయమాడ వంగీకరించునేని నే నాతనిని తీమించెదను” అని మహారాజునతిచ్చెను. అతని యభినాయమును నేనుగ్రహించి యూరకుంటిని నానాధుఁడామాటను విని యత్యాగ్రహము నొంది యిట్ల ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

“నే నెప్పుడును ఖైదీగనైన నుండెదను. నాపాపములు విడువరున్న విడిచెదను. కాని నేనెన్నఁటికిని శూద్ర వనితను బెండ్లియాడను. నీవు రాజపుత్రుఁడనై యుండియు నన్నెట్లాపని చేయును నెదవు?”

“నాసోడరిని యువరాజగు సలీమున కిచ్చి పరిణయ మొనర్చినప్పుడు, నిన్నొకబ్రాహ్మణుని తనూజాతను నివాహ మగుమని చెప్పుటలో నాశ్చర్యమేమి కలదు?” అని మానసిక హుఁడు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

నానాధుఁ డంగీకరింపలేదు. ఇట్లనియెను.

“మహారాజా! జరిగినదేమో జరిగినది. అనుగ్రహముంచి విడిచి పెట్టితివా యిక నేనెన్నడును విమల పేరైనదలపెట్టను”

“నీవుచేసిన నేరమునకుఁ బ్రాయశ్చిత్త మేమిచేసికొన నెంచితివి? విమలను విడిచిపెట్టుటయా? ఇతరు లామెను గులభిష్టయని పరిత్యజింపరా?”

ఎంతచెప్పినను నాతఁడు పట్టువిడువలేదు. ఆతఁడు కారాగృహమున నతినీచముగఁ జూడఁబడెను! అతికష్టమును భరించుచుండెను. ఆబాధల సహింపలేక తుదకాతఁ డర్ధాంగి కారము నొసంగుచు నిట్లుచెప్పెను.

“విమల నాయితఁ బరిచారికగా సంచరింప నిష్పష్టమనేని, ఆమె యీవివాహ విషయము నాకెప్పుడును జ్ఞప్తికిఁ దేకుండునేని, ఆమె యెప్పుడును నాకు ధర్మపత్నియని చెప్పుకొనకుండునేని, నేనాశూద్రవనితను బెండ్లియాడెదను. లేనిచో నేఁబరిణయముగాను.”

మహాత్మాహమునో వీనికన్నిటికిని నేను సమ్మతించితిని. నాకు భాగ్యముపైఁగాని, పేరునందుఁగాని యించుకం లియిన నాశలేదు. నానాధునికొఱకే నేను పరితపించుచుంటిని నాతండ్రియు మహారాజునగుఁడ నిందులకు సమ్మతించెరి. నేను పరిచారికావేషమున నానాధునిగృహమునకు వచ్చితిని.

నామనోహరుఁడు నన్ను నిర్బంధము మీఁదఁ బరిణయమైనాఁడు. నిర్బంధమునఁ జేకొనినకాంత నెవ్వరు ప్రేమింతురు? పరిణయానంతరమున నాతనికి నాపైఁ జాలనసహ్యము

జనియించినది. పూర్వపు పేమయంతయు నదృశ్యమైపోయెను. మానసింహునివలనఁ దాననుభవించిన కష్టము, అమర్యాద, జ్ఞప్తికిఁదెచ్చుకొనుచు నన్ను నిందించుచుండెడివాఁడు.

ఆతని తిరస్కారమే నేను ప్రేమగా భావించుకొనెడి దానను. ఈవిధముగఁ గొంతకాలము జరిగినది. కాని యవి యన్నియు నిందుదాహరించుటవలన రాధమేమి? నా స్వీయ చరిత్రతో సంబంధించిన దింతయే ఇత సధిక మేమియు లేదు. తరువాతఁ గ్రమక్రమముగ నాతని యనురాగమును మరలఁ బడయఁగలిగితిని. కాని, యెప్పటికిని నబ్బీరుప్రభు వుపై నాతఁ డధికముగ వైరభావమునే కలిగియుండెడివాఁడు. అది విధినిధానము. లేనిచో నివియన్నియు నెందులకు సంభ వించును? రాజకుమారా! నాపని యయిపోయినది. నా వాగ్దత్తమును నెఱవేర్చుటకే నేనిది వ్రాయలేదు. నాగౌరవ మును బోఁగొట్టుకొని నేను గరమందరప్రభువుని భవనమున చుంటినని లోకు లనుకొనెదరు. నేనీప్రపంచమును వీడిపోయి నప్పుడు, నాగౌరవమునకుఁ గలుగు కళంకమును నీవు తుడిచి వేయుదువని నాప్రార్థనము. ఇందులకే నే నీయుత్తరము వ్రాసితిని.

నాచరిత్రముతో సంబంధించిన విషయములనుమాత్ర మే యిందువ్రాసితిని. నీవెవరి నిమిత్తమాత్రముతోనుందువో అట్టియామెనుగూర్చి యొకవిషయమైనను వ్రాయలేదు. ఆమె ప్రేరేప్రపంచమున నశించిపోయినదని తలంపుము. తిలోత్తమ వీరించియున్నదనుమాట మఱచిపోము.

ఉత్తరమునంతను జదివి యస్మాన్ ఖా నిట్లనియెను.

“అమ్మా ! నీవు నాప్రాణములను గాపాడితిని. నేను నీఋణమును దీర్చికొనియెదను.”

విమల సిట్టూర్పు విడిచి యిట్లుబదులుచెప్పెను.

“అయ్యో ! నానిమిత్త మిప్పు డేమిచేయఁగలవు? నీ వలన నగుకార్య మిప్పుడేమికలదు? అయిన నింకనొక్క—

“అది తప్పక యొనర్చెదను.”

విమల నేత్రములు దీక్షిత వహించెను. ఇట్లనియెను.

“అస్మాన్ ! ఏమనుచుంటివి? మండుచున్న యీహృదయమును మరల నీవేల వంచిం చెదవు”

అస్మాన్ తనవేలినుండి యుంగరమును దీసి యిట్లు చెప్పెను.

“ఈయుంగరమును బుచ్చుకొనుము. ఒకటిరెండు దినములలో నేనేమియుఁ జేయలేను. కాని కటుల్ ఖానుని జస్మ దినము రానున్నది. అనాఁడు సంతోషముతోడను, మద్య పానాదులతోడను, రక్షకు లొడలుమఱచియుందురు. ఆరాత్రి నిన్ను దాటిం చెదను. అర్థరాత్రిమున నభ్యంతరమందిర ద్వారముకడకు రమ్మ. అట నిట్టియుంగరము నింకొకదాని నెవ్వఁడగపఱచునో వానితోఁగూడఁ బొమ్ము. ఏవిఘ్నమును లేకుండ నీవు దాటిపోఁగలవని యనుకొనెదను. అయినను నిది యంతయు భగవదధీనము.”

“భగవంతుఁడు నిన్ను రక్షించుగాక; ఇంతకన్న నేఁ జెప్పినదేమి?” అని విమల యనియెను.

విమలకు గద్దదస్వరము వచ్చెను. మాటాడలేకపోయెను. ఆతనికడ సెలవుగైకొని పోనున్న సమయమున నామెతో “నీకొక్కమాట చెప్పెదను. నీవొక్కతెవేరమ్ము. నీవెవరినైనఁ దీసికొనివచ్చినచో నీయుద్దేశము కొనసాగనేరదు. అపాయకరముగూడ నగును” అని యస్తాననియెను.

తిలోత్తమను దీసికొనిపోరాదని యాతని యభిప్రాయముగా గ్రహించి విమల తనలో నిట్లనుకొనెను.

“మంచిది. మేమిరువురమును పోరాదేని ముందు తిలోత్తమనే యవ్వలకుఁ బంపినై చెదను”

విమల యాతనికడ సెలవుఁ గైకొనిపోయెను.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము.

పునరాగమము.

కాలము పరుగుత్తుస్వభావము కలది. నీ వేమిచేయుచున్ననుసరే కాలముమాత్రము నిలువఁబడదు. పరుగెత్తుచునే యుండును. నీ వెట్టిసితిలో నున్నను కాలగమన మాఁగియుండుదు. పోవుచునేయుండును. పథికుఁడా! వర్షమున. గాలిచే, సధికముగఁ గట్టపడుచున్నావా? నీశిరసుపై మేఘములుకాఱుకమ్ముకొని గర్జించుచున్నవా? వాయువులు క్రమముదప్పి విసరుచున్నవా? వర్షములోఁ దడియుచుంటివా? నీ దేహమును వడగండ్లుమొత్తుచున్నవా? తలఁ దాచుకొనుటకు నీకెక్కడ

నాశ్రయములేదా? కొంచె మోర్పువహింపుము. ఈదినము శాశ్వతముగ నుండదు. వెళ్ళిపోవును. కొంచెముసే పాగుము. ఈభయంకరదినము గటచిపోగలదు. మంచికాలము రా నున్నది. సూర్యుఁడు మరలఁ బ్రకాశింపనున్నాఁడు. తేపటి వఱకు నిరీక్షింపుము.

ఎవరిదినములు గడచిపోవు? ఎవరికి కష్టదినములు శాశ్వతములుగానున్నవి? సోదరుఁడా! ఏల దుఃఖించెదవు? ఎవరికి సుఖదినములు గడచిపోకుండ నున్నవి? ఏల డంబములు పలికెదవు?

ఎవరి దినములు గడచుటలేదు? తిలోత్తమ పరాగ మునఁ బడిదొరలుచున్నవి. అయినను దినములు గడచిపోవు చునే యున్నవి.

విమల హృదయము పగకు నివాసగృహమైనది. ఆ గృహముయొక్క ప్రతిభాగమునందును, నావిరోధసంబంధ మయిన విషము వ్యాపించియున్నది. అనునిమిషమును నా విషము దుస్సహముగ బాధించుచున్నది, 'దినమున కెన్నినిమి షములు? ఎన్నినిమిషములు గడవిన దినమగును! ఆమె దిన ములు గడచుటలేదా?

జయమునుగాంచిన కటుల్ ఖాన్ మహాభోగముతో నున్నాఁడు. ఆతనికి దినములు సుఖముగా నున్నవి. అయినన వియును గడిచి పోవుచునే యున్నవికాని. నిలిచియుండుట లేదు.

జగత్సింహుఁడు వ్యాధిపీడితుఁడై యున్నవాఁడు. వ్యా ధిపీడితునకు కాలము చాలనాలస్యముగ నెడచునని యెవ్వరె

అంగరు? అయినను నాతనికినిదినములు గడచి పోవుచునే యున్నవి.

అవును. దినములు గడచుచునేయున్నవి. జగత్సింహునికుఁ గ్రామక్రమముగఁ బునరాలోగ్యము కలుగుచున్నది. మృత్యుదేవత నోటినుండి తప్పివచ్చినాఁడు. క్రమక్రమముగ బలము చేరుకొనుచున్నది. శరీరగుగ్మత యదృశ్యమైనది. ఆకలి కలిగెను. బలము కలిగెను. హృదయమున కాత్రము జనియించెను.

ఆతనిప్రధమోద్దేశము—‘తిలోత్తమ యెటనున్నది?’ బలము కలిగినకొలదిని విచారకరమైన హృదయముతో నాతఁడు మార్గమునవచ్చుచుఁ బోవుచునుండువారి సందఱఁదిలోత్తమనుగూర్చి యడుగుచుండెను. కాని, యెవ్వరును దృష్టికర మగుప్రత్యుత్తర మీయలేదు. అయేషా యెఱుంగదు—అస్మాన్ చెప్పలేదు—సేవకులును బరిచారికలు, తెలిసియో తెలియకయో చెప్పలేదు. పారిక ట్లాజ్జయైనది. జగత్సింహునికు, ముండ్రశయ్యపైఁ బరున్నట్లుండెను.

ఆతనిరెండవ యుద్దేశము భవితవ్యవిషయము—‘ఏమి రానున్నదో’ ఈప్రశ్న కెవ్వరుత్తర మీయఁగలరు? ఆతఁడు కై దీగనున్నాఁడు. అయేషాస్మానులయనుగ్రహమునఁ జెరనాటలో నుండుటకు బదులాతఁడు చక్కగ నలంకరింపఁబడిన విశాలభవనముననున్నాఁడు. పరిచారికలును, సేవకులును, వెచ్చి యుపచారములు సేయుచున్నారు. అడుగుటయే తడవుగఁ బ్రతివస్తువును సిద్ధముగనుండెను. సహోదరికంటె సభిక జాగ్రత్తతో నయేషా కాపాడుచుండెను. అయినను ద్వారము

కడ పర్వతమువలె రక్షకుఁడొకఁ డున్నాఁడు. రాజపుత్రుఁడు మధురపదార్థములఁ దినుచు బంగారుపంజరమున నున్నవట్టి వలెనున్నాఁడు. ఆతనికిఁక స్వేచ్ఛ యెప్పుడు? స్వేచ్ఛతప్ప కుండఁ గలుగుననునిశ్చయ మేమికలదు? ఆతని సైన్యములెట నున్నవి? సేనాధిపతినిగోల్పడి యాసైనికు లేమిచేయుచున్న వారు?

మూఁడవయుద్దేశ మయేషావిషయము. మనోహరిణి యై హృదయాకర్షణము గావించుచున్నయాసుందరి యెవ్వరో? ఈసద్గుణమూర్తి యీశ్వరసావతారమెటనుండి యీప్రపంచము నకు దిగివచ్చెనో?

అయేషాకు విశ్రాంతిలేదు—ఆయాసములేదు—అవి ధేయతలేదు. ఇది యంతయు జగత్సింహుఁ డెఱుంగును. ఆమె నిరంతరము నాతనిని శ్రద్ధతోఁ జూచుచుండెను. ఆతనివ్యాధికు దుగునంతవరకామె ప్రతిదినమును బాలసూర్యునివలె నుదయ ముననే పూగుత్తిచేతఁదాల్చి మందయాసముతో వచ్చుచుండెడిది. స్నానభోజనసమయ మతిక్రమించినను నామె యచ్చటనే యుండుట నాతఁడు చూచుచుండెను. అవశ్యకరణీయము లందీర్చి మరలనతిశీఘ్రముగ వచ్చుచుండెడిది. బీగముపరిచారి కను బంపునంతవఱకు సక్కడనేయుండి పరిచర్య సేయుచుండెడిది. వ్యాధిపీడితుఁడై మంచము పట్టనిమనుష్యుఁ డెవ్వఁడు? ణావణ్యరాశియగు యువతియొక్కర్తు తలదిమ్మనఁగూర్చుండి మృదుహస్తములతో విసరుచు నుపచారములు సేయుభాగ్య ములవడెనేని వ్యాధి, యంతిబాధాకారము కాదని, యాతఁడే చెప్పఁగలఁడు.

పాఠకమహాశయా! జగత్స్నిహుఁడెట్టిసితి యందుండె
 నో మనసుచే జూచుకొన నీకభిలాషగలదా? అయినసరియే.
 నేజెప్పినట్లొనర్చుము. నీశరీరమంతయు గాయములతో బాధ
 నొందుచున్న దనుకొనుము. మంచముపై పడియుంటివని భా
 వింపుము. శత్రువులనడుమ కై దీగానుంటివనితలంపుము. నీవు
 న్నది యమూల్యపదార్థలంకృతమై చల్లనై సుగంధ బంధుర
 మగు విశాలభవన మనుకొనుము. నీదృష్టి నొక్కమారాద్యా
 రమువంకఁ బ్రసరింపఁజేయుము. ఆకస్మికముగ నీకధికసంతో
 షముగలిగి ముఖవికాసము కలుగును. అదిగో యావచ్చుచు
 న్న వ్యక్తి శత్రుమధ్యమున నిన్నుసోదరునివలె గాపాడును.
 ఆవ్యక్తి స్త్రీ, ఆమె స్త్రీమాత్రమేకాదు యావనవతి పూర్ణ
 ముగ వికసించిన పద్మమువంటిది. అట్టే పరుండియుండి నీవామె
 నునిశ్చలముగఁ జూచుచుండుము. ఆయాపమున సౌందర్యమె
 ట్లు మూర్తీభవించెనో చూడుము. ఆయాకృతి యిప్పుడిప్పుడే
 కొంచె మున్నతమగుటకు నుంకించుచున్నది. పరిపూర్ణావయ
 వానురూపత్వము గలది. సంపూర్ణ దివ్యలక్షణ విశిష్టయగు
 దేవత. ప్రకృతి పోతవోసిచేసిన సుకృతబాజ్ఞి ఆమె గమన
 సౌందర్యమెట్లుండునో పరికింపుము. నీవెప్పుడైన మదగజయా
 నమును వినియుంటివా? అదేమి? హంసగమన మెట్లుండునో
 చెప్పఁగలవా? ఆయవతిగమనమును, గుర్తుంచుకొనుము.
 మర్దిశము సంగీతమున లయఁజూపును. అట్లే ఆమెపదగతులకు
 నీహృదయము లయఁజూపును. ఆమెహస్తమునఁ బూలగుత్తి
 యున్నది చూడు! నిరవధికతేజోవిరాజితము లగు నాహస్త
 ములకడ నాకుసుమము లెట్లు ప్రకాశహీనములయియున్నవో

చూచితివా? ఆమెగళప్రకాశముకడ నాబంగారుగొలు సెట్టు
వన్నెదటిగియున్నదో చూచితివా? ఓహో! ఇదేమి? నీనేత్ర
ములు తెప్పపాటులను మఱచిపోయినవేమి? ఆమెమెడయొక్క
సొగసు చూచినావా? చంద్రకాంతోపలసన్నిభంబగు నామె
గళప్రదేశమున నావినీలకుటిల కుంతలము లెల్లుషడుచున్నదో
చూచితివా? అదిగో, యామెకర్ణాలంకారము లెంతమనోహర
ముగ నల్లలాడుచు మెఱయుచుండెనో కనుగొంటివా? ఆమె
శిరసు కొంచెము వంగియున్నది. గుర్తించితివా? కొంచెము
సాడవును తగ్గించుకొనుట కట్లుచేసినది. నీవు తదేకధ్యానము
తోఁ జూచుచున్నా వెందులకు? నిన్నుగూర్చి యయేషా
యేమనుకొనును?

అయేషా వ్యాధిపీడితుఁ డగుజగత్స్థింహునకుఁ దనసేవ
యెంతకాల మవసరమో. అంతకాలము నామె ప్రతిదినమును
విడువకుండ నాతనియొద్దనేయుండి యాతనికుపచారములు సే
యచుండెడిది. ఆతనివ్యాధి తగ్గుచున్నకొలఁదిని నామెరాక
యుఁ దగ్గుచుండెను. ఆతఁడు పూర్ణారోగ్యమును బొందినప్పు
డామెరాక చాలయరుదైనది ఎప్పుడో — ఒకమాటు రెండు
మాటులు — ఆమె వచ్చునప్పుడెల్ల సాధారణముగా నస్తానుని
గూడఁ దీసికొని వచ్చుచుండెను. శీతకాలమునఁ బ్రోద్దెక్కిన
కొలఁదిని వెణుకుచున్న మనుష్యునకు దూరముగఁ దొలంగిపో
వుసూర్యకాంతివలెనే మారోగ్యము నొందుచున్నకొలఁదిని
జగత్స్థింహున కయేషాదూరమగు చుండెను.

ఒకనాటి సాయంకాలమున జగత్స్థింహుఁడు కోటయా
విల్లిపదేశమును జూచుచు గవాక్షములోఁ గూర్చుండియుం

డెను, ఆమార్గమున మనుష్యులు వ్యాపారములమీఁదనో,
 వినోదముకొఱకొ, యటునిటు పోవుచుండిరి. వారియదృష్టము
 తో జగత్సింహుఁడు తనయదృష్టమును, బోల్చుకొనియెను.
 చాలవిచారము నొందెను. ఒకప్రదేశమున గొందఱు మను
 ష్యులు చుట్టవారి యుండిరి వారినడుమ నొకమనుష్యుఁడో,
 యేదయిననొక పదార్థమోయుండెను. రాజపుత్రునిదృష్టియా
 వైపునకేగెను. వారేదో వినోదము ననుభవించుచున్నారని
 యాతఁడనుకొనెను. వారేదో శ్రద్ధతో వినుచున్నారనికూడ
 గ్రహించెను. నడుమనున్నది వస్తువో, మనుష్యుఁడో, యెవ్వ
 రో, యాతనికిఁ గనబడలేదు. ఆతఁడును గొంచెము వినో
 దమునొందెను. కొంతసేపటికిఁ జాలమందిచూపఱు లటనుండి
 వెడలిపోయిరి. ఆతనివేఁడుకతీరెను. ఆనడుమ పులివలెఁ దాటి
 యాకులపుస్తకమును చదివి విసుపించుచున్నవాఁడొక్కఁడు
 డెను ఆచదువరి యాతనివినోదమును, మఱింతయభివృద్ధిచే
 సెను. ఆతఁడు మనుష్యుడైన గావచ్చును. లేదా, దేవతాగ్ని
 వలన నాకులు దహింపఁబడియున్న తాళవృక్షమద్యప్రమాద
 మైనఁ గావచ్చును. ఆతఁ డంతపోడవు సంతవర్తులమును
 గలిగియుండెను. కాని తాళవృక్షము మాత్ర మెన్నఁకిటిని
 తొండమువంటి యంతనాసిను మోయఁజాలదు. ఆతనియా
 కార మెట్లుండెనో నడవడియు నట్లే యుండెను. ఆతఁడు చదు
 వుచు, హస్తము, శిరసు, ముక్క వీనితో చేయుచున్న యభే
 దములను జగత్సింహుఁడు వినోదముతోఁ బరిశీలించుచుండె
 ను. ఇంతలోనస్మాన్ ఖాన్ వచ్చెను. ఒకరికొకరు నందఱ
 ములఁ జేసికొనిరి.

“త దేశధ్యానముతో గవాక్షమువంకఁ జూచుచున్నా
రేమి?”

“చెట్టు తునుకవలె నేదో యిట నున్నది. నీవును
జూడవచ్చును”

అస్మాక్ చూచి యిట్లు చెప్పెను.

“ఇదివఱకు మీ రెప్పుడు నీతనిని జూడలేదా?”

“లేదు”

“ఇతఁడు మీ బ్రాహ్మణుఁడే ఈతని సంభాషణ చాల
నింపుగనుండును. నే నీతనిని గరమందరమునఁ జూచితిని.”

రాజపుత్రుని కాత్రముజనియించెను. తనలో నిట్లను
కొనెను. “గరమందరమున నుండెనా? తిలోత్తమనుగూర్చి
యేమయినఁ జెప్పఁగలఁడేమో?”

“ఆతనిపేరేమి?” అని యాతఁడాత్రిముతో నడిగెను.

అస్మాక్ ఖాక్ కొంచె మాలోచించి యిట్లు చెప్పెను.

“ఆతనిపేరు చెప్పటకొంచెము కష్టము. అది యంత
త్వరలో జ్ఞప్తికిరాదు గణపత్ ?—కాదు—గణపతి ?—
గజపత్ ?—కాదు—గజపతి? ఇంక నేమి ?”

“గజపతి?—ఇది వంగ దేశపునామము కాదు. అయి
నను నీతఁడిక్కడివాఁడే యని తోఁచుచున్నది.”

“బౌనాను ఇతఁడు వంగ దేశస్థుఁడే. ఒక భట్టాచార్యుఁడు,
ఈతని కేదో బిరుద మున్నది’ ఎలిమ్—ఎలిమ్—
తిరువార నేమి?”

“కాదు—కాదు. వంగ దేశపు బిరుదము లెప్పుడును ‘ఎలిమ్.’ అని యుండును. ఎలిమనఁగా వంగభాషలో విద్య యని యర్థము. విద్యాభూషణుడనియో, విద్యాజిగీషుడనియో యుండవచ్చును.”

“ఔనాను విద్యా—ఇంక నేదోయున్నది, ఉండుము—వంగభాషలో నేనుఁగు నేమని పిలిచెదరు.”

“హస్తి”

“ఇంకను”

“కరి—దంతి—వారణ—నాగ—గజ—”

“ఆ! ఆ, అదే యాతనిపేరు గజపతి విద్యాదిగ్గజుడు.”

“విద్యాదిగ్గజుడా? నేను వినినంతవఱకు బిరుద మగుదు. పేరునకును బిరుదమునకును, సరిపోయినది. నాకాత నితో మాటలాడవలయునని యున్నది.”

జగపతి సంభాషణమును నస్మాక్ వినియుండెను. రాజపుత్రునితో మాటలాడినందువలన భయము లేదని తలంచెను.

“ఇందేమియు నుపద్రవము లేదు”

వారిరువురు నింకొకగదిలోని కేగిరి. నేనకునిచే గజ పతిని బిలువనంపిరి.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము.

దిగ్గజుని వాక్తలు.

సేవకుఁడు గజపతిని లోపలకుఁ దీసికొనివచ్చెను, రాజుఁ
పుత్తుఁడతని నిట్లడిగెను.

అయ్యా ! “నీవు బ్రాహ్మణుఁడవా?”

“యావన్యేరస్థితో దేవా, యావద్దంగా మహీతలే,
అసారేఖిలు సంసారే నారం శ్వశురమందిరమ్”

జగత్సింహుఁడు నచ్చుచున్న నపు నణంచుకొని
యాతనికి నందనముచేసెను.

“బాబూ ! * భాదాఖాఁ నిన్ను రక్షించుఁగాక!”

“నేను మహమ్మదీయుఁడను గాను. హిందువుఁడను”

“ఈతడు మోసగాఁడు. తప్పక యవసుఁడే. నన్ను
మోసముచేయ యత్నించుచున్నాఁడు. ఇందుల కీతనికేదో
యద్దేశముండి యుండును. లేనిచో నన్నెందులకు లోపలికిఁ
బిలిపించును.?” విచారముతో ఓఘనతగల † ఖాన్ బాబూ !
నేను నిన్నెఱుంగుదును. నేను మీయన్న మేతిని బ్రతుకుచు
న్నాఁడను. నన్నవమానింపకుము. నేను మీసేవకాను సేవ
కుఁడను ”

జగత్సింగాతని చిక్కును గ్రహించి యిట్లనెను.

* భాదా = దేవుఁడు; ఖాన్ = బిరుదు. దేవునకు బిరుదుండదు. ఇతనిని
వచ్చియురాని హిందూస్థానభాష. అందుచే నిట్లనియెను. పాఠకులారా !
విద్యాదిగ్గజుని తప్పుపట్టకుఁడు.

† ఇదియును తప్పుమాటయే విద్యాదిగ్గజుని యంతవాఁడెట్లన్నాఁడు.

“నీవు బ్రాహ్మణుడవు. నేను రాజపుత్రుడను. నీవునాయెడ నుపయోగించుభాషయు క్తమైనదికాదు. నీ పేరు గజపతివిద్యాదిగ్గజుడా?”

దిగ్గజుడు తనలో నిల్లు యోచించుకొనెను. “హా! ఇదిగో! ఇతడు నా పేరునుగూడ నడుగుచున్నవాడు. నాకీతః డేమికష్టమును దెచ్చి పెట్టనున్నాడో! భగవంతునికే యిటుక” “సాహేబుగారూ! నాపైదయఁజూపుడు (చేతులు జోడించి) నేనొకబీదబాపఁడను. మోకరించి వేడుకొనుచు న్నాఁడను? నాపై దయయుంచుడు” అనియెను.

జగత్సింహుడు బ్రాహ్మణుని యపరిమితభయమును గాంచెను. తనకార్యమునాతనివలనఁ దెలిసికొనుట యసాధ్యమనితలంచెను. అందుచే నాప్రసంగమునుమార్పుచేయవలయుననునుద్దేశముతో నిట్లనియెను.

“నీచేతనున్నపుస్తక మేమి?”

“మణిక్పరచరిత్రము—”

నీవు బ్రాహ్మణుడవు. మణిక్పరచారిత్రము నేల మోయుచున్నాడవు”

“హేమ్. హేమ్. గేనొకప్పుడు బ్రాహ్మణుడనేకాని యిప్పుడు కాను”

జగత్సింహున కాశ్చర్యమును విసుఁగును జనియించెను.

“ఏమంటివి? నీవు గరమదరమున లేవా?”

దిగ్గజుఁ డిట్లు యోచించుకొనియెను, మరణము—దండన—నేను వీరేంద్రసింహునిదుర్గమున నుంటిననికూడ

నీతఁడెఱుఁగును. నీరేంద్రుని జేసినట్లే నన్నునుజేయుదును. బ్రాహ్మణుని నేత్రములవెంట బాష్పములు ప్రవహింప నారంభించెను. “ఖాన్ ప్రభూ! అనుగ్రహింపుము. వచ్చుచు (శక్తికొలది చేతులనలుపుచు) నేను వ్రార్చించుచున్నాఁడను. చేను నీసేవకుఁడను. నన్నుగ్రహింపుము”

“నీకు మతియున్నదా?”

“చిత్తము. మహాప్రభూ! ఉన్నది. నేను నీసేవకుఁడను. నీవాఁడను”

“నీకు భయము లేదు. నీపుస్తకమునఁ గొంతభాగము చాకుఁ జదివి వినిపింపుము”

బ్రాహ్మణుఁడు పుస్తకములోని పద్యభాగము నీచ్ఛుచుఁ జదువుచుండెను. ఆతనినేత్రము లింకను బాష్పవృత్తియు లయ్యె యున్నవి. ఆతని కంఠధ్వని యప్పుడేచ్ఛుచుఁ జదువుచున్నట్లుండెను. నాటకశాలయం దుపాధ్యాయుఁడు గాలకుని జైవిష్ణుకొని నులివేయుచుఁ బాడించినట్లుండెను.

కొంతసేపు చదివినపిమ్మట రాజపుత్రుఁ డిట్లడిగెను.

“నీవు బ్రాహ్మణుఁడనై యుండియు మణిక్పూర చారిత్రము నేలచదువుచుంటివి?”

“నేను మహమ్మదీయులలోఁ గలిసిపోయితిని”

“అదెట్లు?”

“మహమ్మదీయబాబులు కోటలోఁ బ్రవేశించినప్పుడు వారు నాతోనిట్లనిరి. ‘బ్రాహ్మణుఁడా! రమ్ము. కులభ్రష్టుఁ డవుకమ్ము’ పిమ్మట వారు నన్నీడ్చుకొనిపోయి కోడిపిలో (పులావు) ను దినుమని నిర్బంధించిరి”

“పలోయన నేమి?”

“స్వచ్ఛమయిన పాలలో నుడికిన యాతవబియ్యము.”

అతని యభిప్రాయమును రాజపుత్త్రి యగ్రహించెను.

“తరువాత?”

“వారు నాచే కల్గి చదివించిరి.”

“కల్యాణా? తరువాత?”

“వారు నాతో నీవు మహమ్మదీయుఁడ వైతివి’ అని చెప్పిరి. అప్పటినుండియు నేను మహమ్మదీయుఁడను”

“కోటలోని తక్కినవారో?”

“తక్కిన బ్రాహ్మణుల నందఱు నావలెనే చేసిరి”

రాజపుత్త్రి డస్మాన్ ముఖముపై దృష్టి నారిం చెను. కోటల సణఁగియున్న యాతనియూగ్రహము నన్మార్క్ గ్రహించి యిట్లు చెప్పెను.

“రాజచంద్రా! ఇందుపద్రవ మేమున్నది? మహమ్మదీయమత మొక్కటియే నిజమయినదని మేము నమ్మినారము. ఏమార్గము చేనైన నామతమును వ్యాపింపఁజేయుట పుణ్యమే కాని పాపముకాదని తలంచితిమి.”

జగత్సింహుఁ డాతని కేమియుఁ బ్రత్యుత్తర మీయ లేదు.

“విద్యాదిగ్గజా!”

“నన్ను సాహాయదిగ్గజా! అని యరుగ్రహింపుడు.”

“అట్లే సాహాయజీ! కోటలో నుండెడి తదితరులను నీవేమైన నెఱుఁగుదువా?”

జగత్సింహుని యభిప్రాయమును గ్రహింపవలయునని యస్మాన్ భానాత్రముఁ జెందుచుండెను.

“అభిరామస్వామి పాటిపోయినాఁడు.”

అతని కేదైనఁ దెలిసియున్నచో నితఁ స్పష్టముగఁ జెప్పనని జగత్సింహుఁ డనుకొని యిట్లడిగెను.

“వీరేంద్రసింహుఁడో?”

“నబా బాతని శిరచ్ఛేదము చేసినాఁడు.”

జగత్సింహునిముఖ మెఱ్ఱవారెను. అస్మానుతో నిట్లని యెను.

“ఆతఁ డేమి చెప్పినాఁడు? బ్రాహ్మణుఁ డసత్యము చెప్పెనా?”

“వీరేంద్రసింహుని విచారణచేసి రాజద్రోహి యని స్థిరపఱచి వధించినారు.”

రాజపుత్రుడు నేత్రము లగ్నిగురియుచుండ నిట్లనెను.

‘నేను నిన్నొక్కమాట యడుగవలసియున్నది. ఆపని నీసమ్మతముమీఁదనే జరిగినదా?’

‘లేదు. నాయాలోచనకుఁ బ్రీతికూలముగ జరిగినది.’

రాజపుత్రు డేదియో యాలోచించుచుండెను. ఆసమ యమున నస్తాను దిగ్గజుతో “నీవు పోవచ్చును” అనియెను. ఆతఁడు వెడలిపోనుండెను. జగత్సిం గతనిచేయి పట్టుకొని యాపి యిట్లనియెను.

“ఇతఁ నొక్కమాట వివల యెటనున్నది?”

బ్రాహ్మణుడు నిట్టూర్పు విడిచెను. కొంచెమేళ్లు
మాడవచ్చెను.

“విమల యిప్పుడు నబాబుగారి యుంపుడుకత్తెగాను
న్నది.”

రాజపుత్రిఁడు మరల నస్తానావంకఁ జూచి యిట్లనెను
“ఇదియునిజమేనా?”

అస్తానాతనికిఁ బ్రత్యుత్తర మీయక దిగ్గజునితో “నీ
నింకను నెందులకున్నావు? పొమ్ము” అనియెను.

జగత్సింహుడు బ్రాహ్మణుని హస్తమును బట్టుకొనె
ను. ఆతఁడుచేయిని విడిపించుకొనలేకపోయెను. అట్టే నిలువ
బడియెను.

“ఇకనొకనిమిష మాఁగుము. అయిపోయినది. ఒక్క
మాట ఇకనొక్కమాట! తిలొత్తమ?”

“తిలొత్తమకూడ నిప్పుడు నబాబుగారియుంపుడుకత్తె
యే. వారిరువురు నిప్పుడు మహాభోగముల నందుచు నమ్మ
దిగ నున్నారు.”

రాజపుత్రిఁ డాతనిహస్తమును ద్రోసిపుచ్చెను. ఆతఁడు
చుడమలమీద నడచుచు నదృశ్యమైపోయెను.

అస్మాన్ ఖాన్ సిగ్గుపడియెను. మెల్లగ నిట్లనియెను.

“నేను కేవల ముద్యోగస్థుఁడనే.”

“నీవు రాక్షసోద్యోగస్థుఁడవు.”

వ ది య వ ప్ర క రణ ము

మాధురీవిగ్రహమా ! తొలగిపొమ్ము.

జగత్స్థింహున కారాత్రి కంటిపై తెప్పపాటు లేదని వేటుగఁ జెప్పఁబనిలేదు. ఆతని శయ్యపై నపరిమితముగఁ దేళ్ళు. జెట్టులు ప్రాకు చున్నట్లుండెను. పరితాపాగ్నిచే హృదయము దహింపఁబడుచుండెను. ఏతిలోత్తమ మరణించె నేని నిశ నీలోకమున తాను వనియుండుట దుస్సహమని యదివఱకును దలంచెనో యాతిలోత్తమ యింకను జీవించియుండుటయే జగత్స్థింహునకు విచారకారణమయ్యెను.

అది యెట్లు ? తిలోత్తమ యింకను జీవించియున్నది, అట్టిమృదుకుసుమమును, అట్టిదివ్యమాధుర్యమును, అట్టిస్నిగ్ధ ప్రకాశమాను జగత్స్థింహుని వీక్షణ మెటుదిరిగిన నట దర్శన మొసంగెదనట్టి సుకుమారగాత్రమును, అట్టికొమలతనువల్లీని అట్టితేజోఽధిని. మృత్యుదేవత తన కడుపునఁ జెట్టుకొనఁ గలదా? ఈభూమి—ఈవిశాలమహీతలము—ఆకొమలగాత్ర చిహ్నములనైనఁ గలిగియుండదా? ఎంతవిచారకరమైన విషయము ? ఎంత దుస్సహమైన సమయము ! జగత్స్థింహుని నేత్రములనుండి యందుగువృక్షములనుండి పాలుస్రవించునట్లు బాష్పములు స్రవించుచుండెను. తత్క్షణమే సరకసదృశమగు కటుల్ ఖానుఁగభోగభవన మాతః హృదయమున కెట్టయెదుటఁ గన్నట్టెను. ఆశిరీషపుష్ప మాదృష్టాత్మఁగఁగన్గ నుండఁజూచెను. ఆతని హృదయ వగ్నిపర్వతమువలె మండచుండెను.

ఏలావణ్యరాశియొక్క రూప మాతనిహృదయాంతరా
శమున ప్రతిష్ఠితమై ప్రకాశించుచుండెనో యట్టి తిలోత్తమ
యిష్టడు పరానులయంతఃపురవాసిని యయ్యెగదా ! ఆహా !

రాజపుత్రునికిఁక నట్టిరూపమునం దనురాగముండునా
క్షత్రియ కులాలంకార మగు నాపౌరుషశాలి తనహృదయము
నుండి యట్టివిగ్రహమును జంచిపాటవేయుట కిసుమంతయైన
సంశయించునా ?

ఆవిగ్రహము జగత్సింహుని హృదయక్షేత్రమున నా
గుగా వేర్వేరుపాటియున్నది. వేర్వేలతోఁ జెటికి పాటవేయ
వలయునన్న హృదయముకూడ పెల్లగిలిపోవలయునుగదా !
అట్టి వనోహరరూపమును శాశ్వతముగ నెల్లు వెడలఁగొట్టి
వేయఁగలఁడు ! అది యాతనికి నాధ్యమగునా ? కలఁతఁజెందిన
యాతనిహృదయమున జ్ఞాపకశక్తి కలిగియున్నంతవఱకు రక్త
మాంసములు శరీరము నాశ్రయించియున్నంతవఱ కాయూప
మాతని హృదయాత్మలపైఁ బ్రభుత్వము నెఱపుచునే యుం
డును.

ఇఁక మనశ్శాంతినిగూర్చి చెప్పనవసర మేలేదు. కలఁత
జెందిన యీయాలోచనలమూలమున నాతనికి వివేచనాశక్తి
లేకుండఁబోయెను. జ్ఞాపకశక్తి క్షీణింపనారంభించెను. తెల్ల
వారుసమయ మయినది. శిరసును చేతిలోనుంచుకొని కూ
ర్చుండియుంచెను. బుద్ధి యూఁగులాడుచుండెను. ఆలోచనా
శక్తి యంతయు నశించిపోయెను.

ఆతఁ డట్లే చాలసేపు గూర్చుండియుండుటచే శరీరము నొప్పియైతెను. విస్తారముగ మనోవేదనచే నాతనికి జ్వరము వచ్చినట్లుండెను. ఆతఁడు గవాక్షముకడ కేగెను.

ఆతని లలాటమునకు చల్లని మలయానిలము సోఁకెను. మట్టును నంధకారము, ఆకసమున సన్ననిమేఘము వ్యాపించి యుండెను, నక్షత్రము లస్పష్టమిగ నుండెను. అక్కడక్కడ శాంతప్రకాశనక్షత్రములు వేగముగ సంచరించుచున్న పయోధరములమాటున నుండి మినుకు మినుకు మనుచుండెను. కొంచెముదూరమున వృక్షము లొండొంటితోఁ గలిసి యాకసమున నంధకారబంధురమగు భిత్తికవలె నొప్పుచుండెను. వృక్షముల నాశ్రయించి మెరియుచున్న మిణుఁగురుపురువులు వజ్రములభాతి ప్రకాశించుచుండెను. ఎదుటనున్న సరోవరమున గగనముయొక్కయు ధరణీజములయొక్కయు ఛాయ లస్పష్టముగఁ గన్పట్టుచుండెను.

ఆరాత్రి వారిధరములకడనుండి శీతలత్వము, నపహరించిన మందమలయానిలుం డాతనిశరీరోష్ణము గొంతవఱకుఁ జల్లార్చెను. జగత్సింహుఁడు గవాక్షముకడ శరసుపైఁ జేయి వైచుకొని నిలువఁబడియుండెను. ఎడతెగని మనోవ్యాకుల త్నమువలనను నిద్రలేమిచేతను నాతఁడు చాల నలసిపోయెను. మలయానిలస్పర్శమున నాతఁ డొక్కింత శాంతమునొందెను. ఆలోచనలనూ వదల్చివైచెను. ఉద్దేశము లొక్కింత మార్పుఁ జెందెను. ఇంతవఱకు నాతనిహృదయము నిశితమగుకటారిచే గాయపఱుపఁబడుచుండెను. ఇప్పుడదివోయినది. దానికి బదులుగ నిరాసయనుకటారి నొప్పియై త్తించుచుండెను. కాని యీ

- బాధ మునుపటికంటే కొంచెము తక్కువయినది, ఆశ విడిచి పెట్టుటయే బాధగనుండెను. నిరాశ యొక్కమాటు హృదయమున స్థిరపడెనేని బాధయంత యధికముగ నుండదు. దెబ్బ తగిలినప్పుడే బాధయధికము. గాయము చాలకాలముండునది యైనను సంతకష్టముగా నుండనేరదు. అతఁడు నిరాసచే మాత్రమే కొంచెము బాధపడుచుండెను. నక్షత్ర విహీనమైన యంధకారబంధురమైన యాకాశమువంక వీక్షించెను. పిదప బాష్పావృతలోచనుండై నక్షత్రవిహీనమైన యంధకారబంధురమైన తన హృదయాకాశమునుజూచెను. ఆతఁనికిష్టాపకశక్తి క్రిమక్రమముగ మెల్లగ మరల రాదొడఁగెను. ఆతనిబాల్యము, యశావసము నందలిసంతోషము అన్నియు నతనిహృదయమునకు గోచరమయ్యెను. ఆతఁడాలోచనలలో మునిగి క్రిమక్రిమముగ నవసుండై పోయెను. శరీరము చల్లపడియెను. ఆయాసముచే నింద్రియజ్ఞానము క్రిమక్రమముగఁ దగ్గిపోయెను. గవాక్షమును బట్టుకొని యాతఁడు నిద్రవోయెను.

- నిద్రలో నాతఁడొకస్వప్నముం గనియెను. అది చాల బాధాకరమైనది. మిక్కిలికలవరమును గలుగఁజేయునది. నిద్రలోనే యతని కధికాగ్రహము కలిగెను. అతఁడస్వప్నవేదినయై నొందుచున్నట్లు ముఖము నూచించుచుండెను. పెద్దవృక్షంబు చించుచుండెను. లలాటమునస్వేదముదయించెను పిడికిళ్ళిదృఢముగ ముగుచుకొనిపోయినవి.

- ఆతఁడులికిపడిలేచెను. తొందరతో నడువ నారంభించెను. ఆతఁడుతెంతగాబాధపడుచుండెనో వ్రాయుటకు నాకుఁజాలగష్టముగ నున్నది.

ఉదయసూర్యకిరణములచే నాగదిగోడలు ప్రకాశించుచున్నవి. తుదకు జగత్సింగు భూమిపై బడి నిద్రపోవుచుండెను శయ్యలేదు. తలగడలేదు.

అస్తానుఖానువచ్చి యతనిని లేపెను. వందనమొనర్చి యుత్తరమొకటి రాజపుత్రుని కిచ్చెను. అతఁ డదియేమియు ననకుండఁగైకొని యస్మాన్ వంక వీక్షించెను. రాజపుత్రుని హృదయము పరిభ్రమించుచున్న దనియు నిప్పుడేవిషయమును మాటలాడ నదనుగాదనియుఁ దలంచి యస్మానిట్లనియెను. “రాజోత్తమా ! నీవిల్లుకిందపరుంటివేమని నేనాశ్చర్యబడను శయ్యుత్తరమును నీకందఁజేసెద నని వ్రాసినవారితో వాగ్దత్తమొనర్చియుంటిని ఇఁక దీనిని దాఁపఁ బసలేదు. ఇంతవఱకును సేతారణముచే నీకు దీసిని నేనీయలేదో యదియంతయు నీకుఁ దెలిసిపోయినది, అందుచే నీయుత్తరమును నీకడఁడిచి వైచేదను. నాసకాశము గలిగినప్పుడు చదువుము. నేను మరల సాయంకాలము వచ్చెదను. ప్రత్యుత్తరము వ్రాయ నిచ్చకలదేని వారికది పంపెదను.”

ఇట్లుచెప్పుచు నుత్తరము నాతనికిచ్చి యస్మాన్ వెడలి పోయెను. రాజపుత్రుని హృదయము మరల యధాస్థితికివచ్చెను, ఒంటరివాటున నాతఁ డాయుత్తరమును మొదటినుండి తుదవఱకుఁ జదివెను. అగ్నినిజేసి ఉత్తరము నందువైచెను. అది మండుచున్నంతసేపును నాతఁడు దానివంకఁ జూచుచుండెను. పూర్ణముగ దహింపఁబడినది. రాజు తనలో నిట్లనుకొనెను

జ్ఞాపకశక్తి నిగలిగించు నీయత్తరమును జ్వాలలకర్పించి కృతార్థుడనైతిని. పరితాపాగ్నిచే జ్ఞాపకశక్తి కూడ దహింపబడును. కాని, యది దీనివలెభస్మముయిపోదేమి చెపుమా?

పిదప నాతఁడు ప్రాతఃకాలోచితకృత్యముల నిర్వర్తించి భగవత్పార్థనముఁ జేసెను. వినయపూర్వకముగ వందన మొనర్చి చేతులుజోడించి పైకిదృష్టిసారించి యిట్లనియెను. భగవానుఁడా! తండ్రీ! నీసేవకునిఁ బరిత్యజింపకుము. నేను రసపుత్త్రవీరుని కనుగుణముగ వర్తించెదను. నేను నీయనుగ్రహమునమాత్రమే వేడుచున్నాఁడను, జాతివిహీనుఁడగు నానీచునియుఁపుడుకత్తెను నాహృదయమునుండి త్రోసివైచెదను. ఈప్రయత్నమునఁ బ్రాణమును గోలుపోయితి నేని సన్మలోకాంతరిమున సేవించెదను. మనుష్యుఁడు చేయదగినదంతయుఁ జేసితిని. ఇంకను చేసెదను. ఓసర్వహృదయపరిశీలకా! నాయాత్మకుహారాంతరాళమును బరిశీలింపుము. ఇంకను దిలోత్తమకౌటకుఁ బరితపించెదనేమో చూడుము. ఇంకను నామెసందర్శనాభిలాష కలదేమోపరికింపుము. స్మృతిమాత్రము నిర్యాశ్చక్యమైనది. అది యింకను నన్ననవరితముబాధించుచునే యున్నది. నామనోరథమును విసర్జించివైచినాఁడను ఈజ్ఞప్తి నెప్పటికిరాకుండఁ ద్రోసివేయఁజాలనా? తండ్రీ! నాపైదయఁ జూపుము. లేనిచోఁ గూరతమమగు నాస్మృతి నన్ను పేరు లేకుండఁ గడతేర్చివేయును.

ఆతనిహృదయమునుండి యాయాకారమదృశ్యమయ్యెను. తిలోత్తమా! పాపము నీవుబాలికవు. నేలపైఁబడియుండి నీవేమి తలపోయుచున్నావు? దేనివెలుగును నమ్మకొని నీవీ

విపదంధకారమునుండి వెలువడ నత్యాత్రముతోనిరీక్షించుచుంటివో యీనక్షత్రమింక నీకుఁ బ్రకాశమొసఁగదు. దేని నూత కోలగ నమ్మకొని యీమహాకల్లోల విపదంబుధినుండి పారిణము నుద్ధరించుకొనఁదలఁచితివో యీపలక నీచేతినుండి జారిపోయినది. దేని నిడి నీమనోరథముల నెల్ల నీవివత్సనూద్రమునుండి గట్టెక్కించుకొనఁ దలఁచితివో యీనావ యడుగంటినది.

ప దు నొ కం డ వ ప్ర క రణ ము

స్థలము మార్పుట.

చెప్పినప్రకార మస్మాన్ ఖాన్ సాయంకాలమునవచ్చి యిట్లనియెను.

‘రాజకుమారా! ప్రత్యుత్తరమునిచ్చెదవా?’

రాజపుత్రుఁ డుత్తరమునువ్రాసి యుంచెను. అదియూ తిసిచేతికిచ్చెను. అస్మాన్ ఖాను దానినిగై కొని యిట్లుచెప్పెను

‘ఈకోటలో నివసించువా రెవరైన మఱియొకరికుత్తర మంపునెడల మొదట నందు వ్రాసినయంశములు మాకు సమ్మతముగ నుండినఁగాని పంపుట కంగీకరింపవలనుపడదు. ఇట్లన్నందులకు మన్నింపుము.’

జగత్సింహుఁడు విచారముతో నిట్లనియెను.

‘ఆవిషయమును నాతోఁజెప్పనేల? నీవుచదివి యిష్టముండెనేని పంపుము’

అస్మానుత్తరమును విప్పి యిట్లు చదివెను.

‘దురదృష్టవంతులారా! నీవిన్నపమును మఱపుఁజేసెదను. కాని, నీకు నీనాథునియందు నిశ్చయముగఁ బ్రేమకలదేని నీవాతనితోఁగూడఁ బోవలసినది. తస్మాదమున నీపేరునకు సంభవించిన కళంకము నశించిపోఁగలదు.

“జగత్సింహుఁడు.”

ఉత్తరము చదివినపిమ్మట నతఁ డిట్లనియెను.

‘రాజోత్తమా! నీవు చాలకూర్చుఁడవు’

‘పఠానులకంటె నధికకూర్చుఁడను గాను.’

అస్మాన్ మొగ ముట్టినడియెను. కొంచెము కఠినభావముతో నిట్లనియెను.

‘మొత్తముమీఁద పఠానులు నీవిషయమున నంతసేచముగ బ్రవర్తింపకపోయి యుండవచ్చును.

జగత్సింహునకు లజ్జాకోధము లినుమడించెను. “నా విషయమయి నేను చెప్పలేదు. నీవు నన్నుఁ జాలదయతోఁ జూచుచున్నాఁడవు అది నిశ్చయము, నీవు నన్ను చెఱవట్టినను నాప్రాణములను గాపాడితివి. నీసైనికులను నాశనమునఁజేయుచుండిన నన్నీ కఠినవ్యాధినుండి యారోగ్యమునొసంగి గాపాడితివి. సంకెలతోఁ గారాగృహమున నుండుటకు బదులుగ, నలంకరింపఁబడిన దివ్యభవనమునం దుండుటయు నీయనుగ్రహవశమున నే. పాపము! ఇంతవంటె నీవేమిచేయఁగలవు? కాని, నేజెప్పున దేమియన—నన్ను నీకు ఋణస్థునిగ నొనర్చితివి. సౌఖ్యమొసంగుచుంటివి. కాని. ఈ సౌఖ్యముయొక్కయు

ద్వేష మేదియో నాకు తెలియకున్నది. నేను కై దీనై న-చోఁ జెరసాల కంపుము. కృపయనెడి యీవలనుండి నన్ను విడిపింపుము. కై దీని గాని-చో నీబంగారుపంజరమున నన్నుంచిన లాభ మేమి?

“చెడుగున కంతతొందరపడెదవేల? చెడుగును రమ్మని యీశ్రీయింపనక్కఱలేదు. దానంతట నదియే వచ్చును”

“రాజపుత్రులు నుకుమారపుష్పశయ్యనుండి తరలి తాతినేలఁబరుండుట దురదృష్టముగా భావింపరు?”

“దురదృష్ట మొక్క తాతిశయ్యకంటె నధికబాధా కరము గానేరదేని దానినిగూర్చి యంతగా విచారింపఁబని లేదు”

రాజపుత్రుఁ డాస్మానునివంకఁ దీవ్రముగఁజూచెను.

“కటుల్ ఖానుని నేను శిక్షింపలేకపోయినప్పుడు నాకు తలవరియొక్క ఖడ్గముయినను సంతబాధాకరము కాదు”

“జాగ్రత! జాగ్రత! పఠానులు వదరుబోతులుకారు”

జగత్సింహుఁడు తిరస్కారపూర్వకముగ సవ్యచు “సేనాధిపతీ! నీవు నన్ను బెడరించెదవా? అందెన్నటికిని నీకు జయమొనఁగూడదు” అనియెను.

“మనమిరువురము నొకరినొకర మెఱుఁగుదుము. ఇక వాగ్దేయముతోఁ బనియేమి? నేను నీతో నొకపనియుండి వచ్చితిని”

రాజపుత్రుఁడాశ్చర్యపడి.

“ఏమిపని? చెప్పుము” అనియెను.

“నేను కఠిన్ భానుని యాజ్ఞానుసరణి మాటలాడుచున్నాడను సహింపుము.”

“మంచిది”

“పఠానులును రాజపుత్రులును బోరాడుచుండుట యిరువురకును హానికరమే”

“పఠానులను వేళ్ళతోఁగూడఁ బెట్టికి పాటవేయవలయునని మా యాశయము”

“నిజమే కాని, మమ్ములను నాశనముచేయునప్పటికి మీరుగూడ నాశనము కావలసియుండునుగదా! ఆలోచింపుము, గరమందరమును జయించినవారు కేవలము బలహీనులేకదా! అది నీవేయెఱుంగుదువు”

జగత్సంహుని పెద్దపులపైఁ గొంచెము హాసముదయింప “హరి నైపుణ్యమును నేనంగీకరింతును” అనియెను.

“నా యభిప్రాయ మాత్మజ్ఞానునముకాదు. పఠానులు చక్రవర్తిఁ గత్తిగట్టి పోరాడుచు నొరిస్సాలో నివసించుట దుర్ఘటమే. కాని, చక్రవర్తి మాత్రము వారల సన్నాదులలోఁబ్రచుకొనఁజాలఁడు. జాతీయాభిమానముతో మమ్ము నిందింపకుము. రాజకీయవిషయముల నీవును ప్రవీణుఁడవు. ఢిల్లీకిని నొరిస్సాకును నెంతదూరముండెనో యోచింపుము. మానసింహునిమూలముగ పఠానుల నాతనికి వశ్యులుగఁ జేసికొనుట చక్రవర్తికి సులభమే యనుకొమ్ము. కాని యొరిస్సాలో వారి ధ్వజ మెంతకాలము నిలువఁగలదు? అతఁడు వెనుకకు మరలినతోడనే యొరిస్సాలోని చక్రవర్తి స్వాస్థ్య

ములన్నియు పఠానులు మరల స్వాధీనము చేసికొనఁగలరు. అక్కరింతఁక పూర్వమీ దేశమును జయింపలేదా? పఠాను లెంత కాలము కప్పమును జెల్లించిరి? మరల నిప్పుడతఁ డొరిస్సాను జయించెనేని ఫలితము కూడ మరల నల్ల యుండును. ఇక నొకపర్యాయమాతఁడు సైన్యముల సంపవచ్చును. రాష్ట్రమును జయింపవచ్చును. కాని పఠానులు యథాప్రకారము మరల స్వతంత్రులు కాఁగలరు. పఠానులు వంగదేశీయులు కాదు. అదిమాత్రము జ్ఞప్తియందుంచుకొనుము. వారెప్పుడును నెవ్వరికిని మోకరించువారు కాదు. తుదకొక్కపఠానుని దేహమున నూసిరియున్నను నొరిస్సా చక్రవర్తి స్వాధీనముకాదు. కాదు నిశ్చయము. అట్టిమొడ పఠానులయొక్కయు, రాజపుత్రులయొక్కయు, రక్తముతో నీభూమిని తడుపుటవలస నగులాభమేమి?”

“అయిన నీయభిప్రాయమేమి?”

“నాయుద్దేశ మేమియులేదు. కాని యుద్ధమును విడిచి సంధిచేసికొనవలయునని మాప్రభువుగారి యుద్దేశము”

“ఏవిధమయిన సంధి?”

“ఆవిషయమున మన మిరువురము నాలోచింతము వంగదేశములో కటుల్ ఖానుని యాధీనమం దున్నప్రదేశములను విడిచిపెట్ట సిద్ధముగానున్నాఁడు. అక్కరును, ఒరిస్సాపైఁ గల యధికారమును విడుచునట్లు చేయుము. ఒరిస్సానుండి యాతని సైన్యములఁ దీసికొనిపోవలయు. రణసంబంధమేమియు గలుగకుండఁ జేయవలయు. ఈయొడంబడికవలన నాతనికి రవంతయైన నష్టములేదు. పఠానులకే నిశ్చయముగ కొంత

నష్టము కలదు. మాప్రయత్నములవలన సంపాదించిన రాష్ట్రమును మేము వీడిపోవుచున్నాము. చక్రవర్తి కట్టిదేమియులేదు. ఏది యతనిదికాదో యట్టి యొరిస్సానుండి మాత్రమే వెడలిపోవుచున్నాడు.”

“ఇది బాగుగ నేయున్నది. కాని, ఈవిషయము నాతో నేల ప్రసంగించెదవు? రణముచేసినను, సంధిచేసినను మహారాజు మానసింహుఁడు చేయవలయును. కావున నాయన కడకు రాయబారిని పంపుఁడు.”

“మే మట్లొనర్చితిమి. కాని, మా దురదృష్టవశాత్తూ నెవఁడో మేము మీప్రాణములఁ గైకొంటిమని యాతనికిఁ దెలియఁ బటచినాఁడు. అందుచే నాతఁడు విచారాగ్రహములతో నుండి సంధియొనర్చెటకు సమ్మతింపలేదు. మారాయబారి యెంతసమ్మించినను నాతడు సమ్మలేదు. నీవు సమక్షమున నీపద్ధతుల నాతనికిఁ దెలిపితివేని తప్పకయంగీకరించును.

రాజపుత్రుఁడస్మాన్ మొగముపై దృష్టి నిలిపి యట్లనియె.

“నిష్కపటముగ మాటలాడుము. నాహస్తలిఖితమును మహారాజు సమ్మవచ్చును. ఉత్తరము వ్రాసినఁ జాలదా? నన్నే వెళ్ళమనెద వెందులకు?”

“విషయ మిది. మహారాజు మాబలమును బాగుగ నెఱుఁగఁడు. అందునుగూర్చి మీరాయనకు సచ్చజెప్పుటకుఁ దగినవారిట. మీరు మధ్యవర్తిగనుండిరేని కార్యముచక్కఁ బడునని మాయాశ. ఉత్తర మంతపనిచేయఁజాలదు. ఇంకే

గాక మిమ్ములను విడిచిపెట్టటయే సంధికి మొదటికారణము. అందుచే నీసంధికి మీరు యత్నము సేయవలయు నని నవాబు గారి యుద్దేశము.”

“మాతండ్రిగారికడ కేగుటకు నాకభ్యంతములేదు.”

“అందులకు నేను చాలసంతసించితిని. కాని నాదొక్క మనవియున్నది. మేమనినట్లు సంధి కుదుర దేని మీరు మరల మాకోటలోనికి వచ్చెదమని వాగ్దత్త మొనర్పవలయు.”

“వాగ్దత్త మొనర్చినంతమాత్రమున నేను మరలివచ్చె జనని మీకు నమ్మకమెట్లు?”

“మాకు నమ్మకమున్నది (చిఱునగవుతో) రాజపుత్తుల సత్యమాడ రనువిషము మందఱెఱింగిదియే”

“మంచిది. నాతండ్రిని జూచిన వెంటనే నేనొక్కడను మరలఁ గోటలోనికి వచ్చెదను.”

“ఇంక నొకవాగ్దత్త మొనర్పవలయు. దానితో మాకుఁ గావలసినవన్నియుఁ బరిపూర్తియగును. మహారాజును చూడ నేగినప్పుడు మేము చెప్పినపద్ధతులను నీవాయనతో విన్నవింపవలయు?”

“అస్సాన్ ! ఈవాగ్దత్తమునుమాత్రము నేనొనర్పఁ జాలను. పఠానులను జయించుటకే చక్రవర్తి నన్ను నియమించినాఁడు. వారితో రణమొనర్చి వారిని ఐశ్వలం గావించుటయే నాపని. అతఁడు సంధికార్యములఁ జక్కఁబెట్ట నన్ను నియమింపలేదు. అందుచే మేమెప్పుడును సట్టికార్యములను చేయఁబోము. అట్టివిషయములను ప్రస్తావింపము.”

అస్తాన్ ముఖమున నతృప్తియు విచారమును గన్ప
ట్టెను.

“రాజపుత్రులకుఁ దగినప్రత్యుత్తర మిచ్చితివి. కాని,
యాకార్యము చక్కబెట్టకున్న నీకు స్వేచ్ఛలేదని తలంచికొ
నుము.”

“చక్రివర్తికిని నా స్వేచ్ఛకును సంబంధమేమి? నావంటి
రాజపుత్రుల తాతనికిఁ జాలమంది కలరు.

అస్థాన్ విచారకరమైన యాత్రముతో నిట్లనియెను.

‘నాయాలోచనను గ్రహింపుము. నీప్రస్తుతోద్దేశము
ను బరిత్యజింపుము’.

“ఏల?”

‘నీవీ కార్యమును నిర్వహింతువను నమ్మకముతో
నవాబు నీయందిట్టిదయా నాత్సల్యములఁ జూపియున్నాఁడు.
నీ నాతనియభిప్రాయమునకు వ్యతిరేకముగఁ బ్రవర్తించితివేని
నాతఁడు నీయడఁ జాలకొర్కము వహించును.’

‘మరల బెదరించుచుంటివా? ఇంత కొక్క నిమిషము
నకుఁ బూర్వము నన్నుఁ గారాగృహమున కంపుచుని నిన్న
డిగియుండ లేదా?’

‘పడుచు నాడవు. నీకేమియుఁ దెలియను, నవాబు
నీయెడఁ దృప్తుడయ్యెనేని నది నీకు చాల నదృష్టము.’

రాజపుత్రుడు ముఖము చిట్టించుకొనియెను.

‘అతిని యనుగ్రహము లేకపోయిన నాకేమి కొదువ?
వీరేంద్రసింహుని రక్తప్రవాహము సభివృద్ధి నొందించెదను.
ఇంతయేనా?’

జగత్సింహుని నేత్రము లగ్నిఁగురియుచుండెను.

‘అయినఁ నేబోయెదను. నావిధిని నేను నిర్వర్తించితిని. కటుల్ ఖానునియ్యదేశము నొకదూతమూలమున నీవు విశఁ గలవు’ అని యస్మాన్ ఖాస నెను,

కొంతసేపటి కొకమనుష్యుఁడు వచ్చెను. ఆతఁడొక సైనికుఁడు. ఉద్యోగమున పదాతికంటె కొంచె మధికుఁడు. ఆతనితోఁగూడ నలుగురుపదాతు లున్నారు.

‘నీవు తెచ్చినవర్తమాన మేమి?’ అని రాజకుమారుఁ డడిగెను.

‘నీనివాసస్థలమును మాన్చుకొనవలయు’

‘సిద్ధముగ నున్నాఁడను’ అని చెప్పుచు నాతనితోఁ గూడఁ బోయెను.

పండ్రెండవ ప్రకరణము.

విచిత్రాలంకారము,

కటుల్ ఖానుని జన్మదినమహోత్సవమతివై భవముతో జరగుచుండెను. సృత్యము, మధుపానము, హాస్యము, ఆట, వాట. దానము ధర్మములతో దినమంతయు వేడుకగా నుండెను. రాత్రి యింతకంటె స్వల్పాసముగ నుండును. ఇప్పుడే సూర్యాస్తమయ మయినది. కోటయంతయు దీపములతోఁ బ్రకాశించుచుండెను. సందులు—గొండులు, కోటయంతయు

- మనుష్యసంకులము. ఉద్యోగులు, సైనికులు, రాజసేవకులు, సేవకులు, యాచకులు. తాగుబోతులు, నలులు, వేషగాంధ్రు వేషకత్తెలు, వేశ్యాంగనలు, సంగీతపాటకులు, గారడీషాండ్రు ఫలవిక్రయులు, పరిమళద్రవ్యవిక్రయులు, తాంబూలవిక్రయులు, నానావిధభక్ష్యవిక్రయులు' విచిత్రవస్తువిక్రయులు, మొదలగు వారలతో దుర్గమంతయునిండియుండెను. నీవెక్కడకేగిన నక్కడనే, సంగీతము, నృత్యము, పరిమళోదకము, తాంబూలము పుష్పములు, గారడీ, వ్యభిచారమును, గాంచగలవు. ఈవేషకలభ్యంతరభాగమునఁగూడ కొంతవఱకు జరుగుచుండెను నవా బతకిపురమందీరము లింతకంటె ప్రకాశముగను నింతకంటె నుల్లాసముగను, నింతకంటె శాంతముగను నుండెను. ప్రతిమందీరమును స్వచ్ఛస్ఫటిక విసిర్మితదీపయంత్ర ప్రకాశితమై యుండెను. పూలకుండ్లు, స్తంభములు, శయ్యలు, మర్చిలు, మొత్తలు, మనుష్యులు సన్నియు పరిమళమిళితకుసుమ సంభరితములై యుండెను. మొదమలయాసిలుడు గొజ్జగివూల పరిమళమును మోసికొనుచు నంతటఁ గలయఁదిగుగుచుండెను. బంగారు సరిగవైచినవట్టు, నలుపు, వసుపు ఊచా ఎఱుపు వర్ణముల చీనచీనాంబరములం దాల్చి పరిచారికా సమూహ మటునిటు దిగుగుచుండెను. వారి సువర్ణాలంకారములు దీపప్రకాశమున మెఱయుచున్నవి. పరిచారికలు కొందఱు వారి యజమానరాండ్ర నలంకరించుపనియం దుండిరి. చిటాసభననమున నీరాత్రిన వాబు ప్రతియువతితోడను విలాసముగాఁ గాలముగడుపును. ప్రతియువిదయు నీనాఁడు వారి వారి మనోరథములఁ బొందఁగలరు. ఒకయువిద తనసహోద

రున కద్యోగ మిప్పంపవలయునను నభిప్రాయమతో శిరోజు
ములను జక్కగ దువ్వుకొనుచుండెను. ఇంకొకతె తనకెక్కువ
పరిచారికలు కావలయునని యడుగుటకై సుందరకుటిలకుంతల
ముల వక్షస్థలమునఁ జక్కగ వ్రేలాడ నైచుకొనుచుండెను.
వేటొకర్తు కొత్తగఁ గలిగినతనయున కరణముమూలమునఁ
గొంతయాస్తిని సంపాదింపవలయు నను తలంపుతో నామె
మెడయును గపోలములును నెట్లగ బ్రకాశించుటకై రక్తము
వచ్చునంతదనుక రాచుకొనుచుండెను. మఱియొకర్తు, ఈ
నడుమ నవాబు తనకిష్టురాలగు నింకొకతె కాభూషణరాజి
సిచ్చెనని యసూయనుపొంది కన్నుపొడుగున నడుగుతెప్ప
లకు కజ్జలముంచుకొనుచుండెను. ఒక పరిచారిక, యామెయజ
మానురాలికి వస్త్రమును గట్టుచు పరాకున నామెదుస్తులను
దొక్కెను. ఆమె యజమానురాలామె చొడపై నొక్క
హస్తప్రహార మొసఁగెను. ఒకస్త్రీ శిరోజములు వృద్ధురా
లగుటచే పాపము కొంచెము పలుచనగనుండెను. పరిచారిక
దువ్వుటలో నవికొంతభాగ మూడివచ్చెను. ఆదిచూచి యా
వృద్ధస్త్రీ కపోలములపై బాష్పములు ప్రవహింప నేడ్వనారం
భించెను.

ఆరామమందలి స్థలపద్మమువలె, పక్షులలో మయూ
రముభాతి నొకయువతీమణి యలంకరణము సమాప్తినొందించి
యటునిటుఁ దిరుగుచుండెను. ఆరాత్రి యెవ్వరైనను, నెక్క
డకైనను, నభ్యంతరములేకుండ సంచరింపవచ్చును. ప్రకృతి
తనమాధుర్యము నంతనుఁజేర్చి యాయువిదను నిర్మించియుం
డెను. కలుల్ ఖానామె ప్రత్యవయవమునకుఁ దగిన భూషణ

ముల నన్నిటి నిచ్చెను. ఆమె మొగమున నందమునకుఁ గాని, యలంకారములకుఁ గాని, యామె గర్వమొందుచున్నట్లు లక్షణములేవియు గాన్పించుటలేదు. ఆమెయుల్లాసముగ లేదు, వికాసముగ లేదు, ఆమెముఖము గంభీరమై శాంతముగ నుండెను. ఆమె హృదయమున నగ్ని మండుచున్నట్లు నేత్రములు సూచించుచుండెను.

ఆమె విమల, అక్కడనక్కడఁ దిరిగి తుదకొక సుందరభవనములోని కేగి లోపల తలుపుబిగించెను. ఈయత్సవ సమయమున నటనొక్కటియే దీపమున్నది. అది చుట్టును గాంతుల నిచ్చుచుండెను. ఆచలిప్రక్క శయ్యపై నఖిశేఖ పర్యంతమును దుప్పటమును ముసుగుపెట్టుకొని యెవ్వరో పరుండియుండిరి. విమల మాసమీపమున కేగి “నేనువచ్చితి” ననియెను.

శయ్యచుండి యులికిపడి లేచి ముఖముపై నున్న ముసుంగును దీసివైచి యామెను జూచెను. విమల యనిగుఱ్ఱించెను. దుప్పటమునుదీసివైచి కూర్చుండెను. కావి దోషమియు మాటాడలేదు.

“తిలోత్తమా! నేనువచ్చితిని” అని విమల మరల ననెను.

తిలోత్తమ మాటాడలేదు. విమలవంక తీవ్రముగఁ జూచుచుండెను.

ఆమె పూర్వమువలె సంతలజ్జావిహితయై యుండ లేదు.

వెలవెలపోవుచున్న యా వెలుతురున నప్పు డామెను
 చూచితి నా నిజముగ నున్నవయసుకంటె పదేండ్లు పెద్దయని
 యుచుకొందువు. శరీరము కృశించి నన్నముగ నుండెను.
 ముఖము వైవర్ణ్యమును పొందెను. ఆమె, మలినమైన చిన్న
 వస్త్రమును దాల్చియుండెను. ఆమెకడ నొక్కనగర్మైన
 లేడు. పూర్వము ధరించెడి యలంకారముల గుఱ్ఱముత్య
 ముండెను.

“నేను నీతో ననినప్రకారము వచ్చితిని. మాటాడ
 వేమి?”

“చెప్పవలసిన దేదియో చెప్పితిని. ఇంక నేమి చెప్ప
 వలయు?”

తితోత్రమ కంఠధ్వనినిబట్టి యామె యేడ్చుచున్నదని
 వినుల గ్రహించెను. తనహస్తము నామె శిరసుపైనుంచి
 ముఖమును పెకెత్తెను. వదనమంతయుఁ గన్నీళ్ళలో మునిగి
 యుండెను. ఆ బాష్పోదకములచే వస్త్రమంతయుఁ దడిసిపోయి
 నది. వినుల యామె శిరసునుంచి పండుకొనియున్న తలగడ
 ఎంటిచూచెను. అదియును దడిసిపోయెను.

నీశరీర మీయెడలెగని యుమ్మలికము నెంతకాల
 మోర్వఁగలదు.

“ఓర్వకున్న నేమి?” ఇతకాలము సహించియున్నందు
 లకే నేను పిచాఁచించుచున్నదానను”

వినుల మాటలాడకుండ నేడ్వ నారంభించెను. కొంత
 సేపటికి నిట్టూర్పు విడిచి యిట్లనెను.

“ఈరాత్రి చేయవలసిన దేమి?”

తిలోత్తమ విమల యలంకారములనంక నయిష్టముతో
నిక్షించుచు నిట్లనెను.

“అట్లాలోచించినందువలనఁ బ్రయోజనమేమి?

“బిడ్డా! నన్నుఁ దృణీకరింపకుము. కఠిన్ భానుని
నీపు బాగుగ నెఱుంగవు సావకాశము లేక కొంతయును,
మనవిచారము పోవుటకై కొంతయు నింతకాలము నిమగ్నము
నదల్చివెచినాఁడు. ఈవిషయ మంతఃపూర్వము నీతోఁజెప్పి
యుంటిని. ఈదినముతో స్వేచ్ఛ పరిసమాప్తియగును. నాట్య
శాల కేగనిచో మనకేమి సంభవించునో యని తలంచుచున్న
దానను.”

“మనకింతకన్న వేతేమి యుపద్రవము సంభవింపఁ
గలదు?”

“తిలోత్తమా! ఇంతలోనే యంతనిరాశఁ జెందెద
వేల? ఇంకను మనకంతమున జీవములున్నవి. మనము నిర్దో
షులము. ఎంతకాలము మన దేహమునఁ గ్రాణములందునో
యంతకాలము మనసిర్దోషత్వమును గాపాడుకొనవలయు”

“అమ్మా! అయిన నీయలంకారముల నన్నిటిఁ దీసి
వేయుము. అవి నాకన్నలకు విషప్రాముఖ్యముగ నున్నవి”

“విమల చిరునగవుతో బిడ్డా! నాయలంకారములను
బూర్ణముగ జూడకుండ నాగ్రహ మొందెదవేమి?” అని
చెప్పుచు నామె దట్టిమండి చిన్నకటారస వీసి చూడెను. అది
యామెదుస్తులతో దాచియుంచెను. అది కన్నల విఱుమి
గొలుపుచుండెను. తిలోత్తమ యులికిపడెను. చూడలేక
పోయెను.

“దీని నెక్కడనుండి సంపాదించితివి?” అని తిలోత్తమ యడిగెను,

“అభ్యంతరభవనమునకు నిన్న వచ్చినకొత్తపరిచారి కను నీవుచూడలేదా?”

“అవును చూచితిని. ఆమె యామ్మానీ”

“అభిరామస్వామికడనుండి యామెచేఁ దెప్పించితిని”

తిలోత్తమ యాశ్చర్యపడియెను. ఆమెకు గుండెలు కొట్టుకొనసాగెను. కొంచెముసేపుండి యామె యిట్లనియెను,

“ఈరాత్రి నీవేషమును మార్పవా?”

“మార్పను. నీవు నృత్యమునకుగాని సంగీతమునకు గాని రావా?”

“నేను రాను”

“అయినను నిన్నొక్కతెలు విడిచిపోలేను”

“తిలోత్తమ యేడ్వనారంభించెను.

“ఏడవకుము. వినుము. నీవిటనుండి దాఁటిపోవుటకు నేనొక యుపాయము నారసితిని”

తిలోత్తమ యాత్రముతో విమలవంకఁ జూచెను,

విమల యస్మాన్భా నిచ్చిన యుంగరము నామెకిచ్చి యిట్లనెను,

“దీనిని నీమొద్దనుంచుము. ఆవినోదముల వంకఁ బోకుము. అది యర్థరాత్రముగువఱకును బరిసమాప్తము నొందదు. అంతవఱకును నేను పఠానునకు పనిగలుగఁ జేసెదను.

నేను నీసవతితల్లి నని యాతఁడెఱుంగును. సంగీతస్వర్యములు పూర్తియగుదనుక నేనుండఁగా నీవు రావని మిషఁజెప్పి యాతఁ డికి నిన్నుఁ జూడవలయుననుకొరిక కలుగకుండఁ జేసెదను. అర్ధరాత్రమయినతోడనే నీవభ్యంతర ద్వారముకడ కేగుము. అక్కడ నొకమనుష్యుఁడుండును. ఆతఁ డిట్టియు గరము నొక దానిని నీకుఁజూపును. ఏమియు సంశయింపకుండ నాతనితో నీవేగుము. నీవెక్కడకుఁ బోవలెనన్న నక్కడకాతఁడు నిన్ను గొంపోవును. అభిరామస్వామి కుటీరమునకుఁ దీసికొనిపోవుని చెప్పుము.”

అధికాశ్చర్యముచేతనోఁ అధికానందముచేతనో తిలోత్తమఁ కొంతసేపటివఱకు మాటలాడలేకపోయెను.

“ఇదియేమి? నీకీయుఁగర మెవరిచ్చిరి?” అని చాల సేవటి కనెను

“అది చెప్పుటకుఁ జాలకథయున్నది, నావకాశముగఁ జెప్పెదను. నేఁజెప్పినట్లు చేయుటకు నీవేమియు సంశయింప కుము”

“మఱి నీవో? ఎట్లావలఁ బడెదవు?”

“ఆవిషయమున నీవు విచారమొందకుము. ఏ దేని నుపాయముచే నేను విడివడియెదను. తేపటియుదయమున నిన్నుఁ గలిసికొనియెదను.”

విమల తిలోత్తమ నీవిధముగ నూతూర్చెను. కాని. తిలోత్తమను గాపాడుటకయి విమల తానువిడివడుమార్గమును వదల్చినై చెనని తిలోత్తమ గ్రహింపలేకపోయెను.

చాలదినమాలనుండి తిలోత్తమముఖమున సంతోషమే
లేదు. ఈసంతోషవార్త విని యామె పరమానందము నొం
దెను.

“ఇక నేఁబోయెదను” అని విమల యనెను.

తిలోత్తమ బాష్పావృతలోచనయై గద్గదస్వరమున
“ఈకోటలో నీవెరుంగని ప్రదేశములును నీవెరుంగని విషయ
ములను లేవు. మనస్నేహితులు పరిచయులు నెక్కడెక్కడ
నెల్లన్నారో చెప్పెదవా?”

ఇట్టిమహావత్సనుయమునఁ గూడ నామె హృదయము
నకు జగత్సింగు జ్ఞప్తియందుండె నని విమల గ్రహించెను
జగత్సింహుని నిర్దయాత్మకమగు నుత్తర మామెకు చేరినది
అందుఁ దిలోత్తమపేరైన నుదాహరించి యుండలేదు. విచా
రిముచేఁ బాతాళమున కణగఁద్రొక్కఁబడియున్న తిలో
త్తమహృదయమున కీవిషయము మఱింత విచారిజనకమని
యామె చెప్పక యూరకుండి యిట్లనియెను.

“జగత్సింహుఁ డీకోటలో నారోగ్యముననున్న వాఁడు”

తిలోత్తమ మాటలాడకూరకుండెను. విమల యామెను
ముమ్మపెట్టుకొని వెడలిపోయెను.

పదుమూడవ ప్రకరణము.

అంగుళీయ ప్రదర్శనము.

విమల వెడలిపోయినపిదప తిలోత్తమ యొక్క తెయు నామె గదిలోఁ గూర్చుండియుండెను. ఆమెహృదయము విచారోల్లాసభరితమై యున్నది. దుష్టపిశాచముచేతినుండి విడివడుట కిప్పటికి మార్గమేర్పడినదను నాలోచనలు మరల మనసు నాకర్షించినవి. మొట్టమొదటఁ దన్ను ప్రాణాధికముగఁ జూచుకొనుచుండుననియు నామె యనుగ్రహముననే తాను విడివడుచున్నాననియు తలంచెను. ఈయాలోచనలే యామెకుఁ దఱచుగ నచ్చుచుండెను. ఆమెమనస్సున నుల్లాస మొదవెను, సేనావల కేగినప్పుడెటకు బోవుదును? అయ్యో! నాతండ్రిద్వర్త మెచ్చట నున్నది? అనియామె విచారింపసాగెను. తల్లిణమ యామెకు బాష్పము లుదయించి కపోలములవెంటఁ బ్రసహింప నారంభించెను. ఒకటి యడంగిన నామెకు మనోవేదన కారణ మగు నింకొకయోచన జనియింపఁ దొడంగెను. రాజపుత్రుఁడు తేమముగ నుండెను. ఎటనున్నాఁడో? ఎట్లున్నాఁడో? ఆతఁడుకూడ కై దీయేనా? ఈయాలోచన మరల నామెకు గాష్పము లుదయింపఁజేసెను. అయ్యో! దురదృష్టనూ! నాసమిత్ర మెకదా యాతఁడు కారాగృహవాసి గావలసివచ్చె! నాప్రాణముల నాతని పాదములకడ విడిచి యాతసేయుటకు దీర్చుకొనునంతటి భాగ్యము నాకలవడునా? హా! దైవమా! నేనాతని కేమియొనర్పఁగలను? ఆతఁడు కారాగృహముననుం

డేనా? కారాగృహమున నెట్లుండునో? ఎవరును సటకుఁబోరా
 దా? చెఱయం దొంటరిగఁ గూర్చుండి యేమితలపోయుచు
 న్నాఁడో! తిలోత్తమయను నబలయుండె నని యాతని కీప్పుడు
 జ్ఞప్తియుండనా? అయ్యో! ఉండకేమి? ఆతని ప్రస్తుత దురవ
 స్థుఁగారణమును నేనేకదా! ఆతఁడు నన్నెంతని దూరుచుండె
 నోకదా! అదెట్లు? నేనెట్లు తలంపవలయు? ఆతనికొకరిని
 నిందించుట తెలియునా? ఎవరిని నిందింపలేడు, నిందింపలేడు.
 కాని, యాతఁడు నన్ను మఱచిపోయి యుండు నేమో యని
 భయమగుచున్నది. లేదా, యవనాంతఃపురవాసిని నని యా
 తని హృదయమునుండి నన్నాపలకుఁ ద్రోసివైచి యుండును.
 కాదు, కాదు. ఆతఁడెట్లుమాత్ర మేలచేయును? ఆతనివలె
 నేనునుదుర్గమున కైదిగఁ బట్టువడితినికదా! నన్నేల తృణీక
 రించును? ఆతఁడెట్లయ్యెఁచి తృణీకరించిన నే నాతనిపాదముల
 పైఁబడి యిది యంతయు విన్నవించుకొనియెదను. ఆతఁడుత్ప
 ప్తిపొందఁడా? నిజమనినమ్మడా? బహుశావిశ్వసించును. విశ్వ
 సింపఁడేని యాతనికడ నేప్రాణపరిత్యాగ మొనర్చెదగాక!
 పూర్వపునారీమణు లగ్నిలోఁబడి ప్రమాణములు చేయలేవా?
 ఈకలియుగమున నట్టిప్రమాణములు వేవా? పోనిమ్ము. ఆతని
 యెదురనగ్నిబడిన నేమి? అయ్యో! ఆతని నెప్పుడు చూడఁగం
 దును? ఆతఁడు చెఱనుండి విడివడుటయెట్లు? నేను విడివడినఁ
 బ్రయోజనమేమి? మాయమ్మ యీయుంగర మెటనుండి
 తెచ్చినదో? ఇది యాతినిని విడిపించుట కుపయోగింపదా? ఈ
 యంగుళీయక మాతనికంపిన నేమి? నన్నుదీసికొనిపోవుట
 కచట ఎవ్వగుదురు? ఆతనిమూలముగ నే నేయసాయముల

నైనఁ గనిపెట్టఁజాలనా? అయినను నేనీవిషయమునుగూర్చి
యాతని నేమని యడుగుదును? ఆ రాజచంద్రుని నింకొక్కసారి
చూడ నాకుఁ బ్రాప్తములేదా? ఆతనితో సంభాషించుటకు
నే నేమని యవసరమిమ్మని యెట్లడుగుదును? ఆతని యెదుట
నాతనిగూర్చి నాపెదవులువిప్పి యెల్లమాటలాడుదును? ఏమి
మాటలాడి యీనిర్భాగ్యహృదయముయొక్క పరితాపమును
జల్లార్చెదను?

ఆమె యింకను నాలోచించుచు నేయుండెను. ఇంతలో
నొకపరిచారిక వచ్చెను. తిలోత్తమ యామె నిట్లడిగెను.

“ఇప్పు డెన్నిగంట లయినది?”

“పండ్రెండు కొట్టినారు”

పరిచారిక యావలకుఁబోవువఱకును తిలోత్తమ వేచి
యుండెను. ఆమెదృష్టిపథమునుండి దాటినపిదప తిలోత్తమ
యుంగరమును గైకొని గదినుండి బయలువెడలెను. ఆమెకు
భయమధిక మయ్యెను. పాదములు వడఁకుచుండెను. హృద
యము కొట్టుకొనుచుండెను. ముఖము వెలవెలబారెను. ఏమి
రానున్నదో? ఒక్కయడుగు వైచెను. మరల వెనుక కరిగెను.
క్రమక్రమముగ ధైర్యమును దెచ్చుకొని తుద కభ్యంతర
మందిరద్వారముకడ కరుదెంచెను. కొటయందున్న వారును,
కొజ్జాలును, నీగోసేవకులును, సందఱుల్లాసములో మునిగి
యుండిరి. ఎవరు నామెను జూడలేదు. ఎవరైన నొకరిద్దఱు
చూచినను వారామెనుగూర్చి యాలోచింపనేలేదు. తిలోత్త
మమాత్ర మందఱును దన్నుగుర్తించిరనియే యనుకొనియెను

ఎట్లయిన నేమి ధైర్యమును దెచ్చుకొని ద్వారముకడ కేగెను. ద్వారపాలకులు మధుసాన మత్తులై నిద్రించుచునో, మెలకువ గనున్నను స్మృతిలేకయో, అర్థస్మృతితోడనో, యుండిరి. ఎవరు నామె నానవాలుపట్టలేదు. ద్వారముకడ నొక్కమనుష్యుఁడు మాత్రముండెను. ఆతఁడుకూడ ద్వారరక్షకుని వేషముతో నున్నవాఁడు, తిలోత్తమనుజూచి “నీకడ నుంగరమున్నదా? అమ్మా!” అని ప్రశ్నించెను. తడఁబాటుతో విమలయిచ్చిఁ యుంగర మాతఁకిచ్చెను. ఆతఁ డతిజాగ్రత్తగఁ బరీక్షించి తన వేలినున్నయుంగర మామెకుఁ జూపెను. ఇట్లనియెను.

‘అమ్మా! భయములేదు, నాతోరమ్ము’

తిలోత్తమ తొందరగ నాతనితోఁ జనియెను. అభ్యంతరమందిర ద్వారపాలకులవలెనే ప్రమత్తులై యితరద్వారరక్షకులు నుండిరి. ఆరాత్రి ద్వారము లన్నియుఁ దీసియున్నవి. ఎవరును పరినేమియు ననలేదు. ఎన్నియోద్వారములు, ఎన్నియోభవనములు, ఎన్నియోప్రదేశములు చాటి వారు తుదకుకొటయొక్క ప్రధానద్వారముకడ కరుదెంచిరి.

“అమ్మా! నీవెట కేగెదవు?”

విమలచెప్పినమాట యామెహృదయమున లేదు. మొదట జగత్సింహునిఁ దలంచెను. నన్ను రాజపుత్రునిొద్దకుఁ గొనిపోమ్మఁ చెప్పనుత్సహించెను. కాని యామెపూర్వవైరి యగులజ్జ యామెను నిర్బంధించెను. కంఠముకడ నాఁగిపోయెను, ఆతఁడు మరలనిట్లడిగెను.

“నేను నిన్నెక్కడకుఁ గొనిపోవుదును?”

ఆమెయేమియుఁ జెప్పలేకపోయెను. వివశురాలై యుండెను. హృదయము కొట్టుకొనుచుండెను. ఎందులకో యామె యెఱుంగదు. సేత్రిములదృష్టి తప్పెను. చెవులు వినఁబడుట లేదు. పెదవులునుండి యేదియో యివ్వలకు వచ్చెను. ఆ యామెయెఱుంగదు అని చాల దుర్బలస్వరము. “జగత్స్థిఁ హుఁడు” అని యన్నట్లాతనికి విసఁబడియెను.

“జగత్స్థిఁ హుఁ డిప్పుడు చెఱలో నున్నాఁడు. అది కెవ్వఁడును బోరాదు. కాని నీవెచ్చటకుఁ దీసికొనిపోవ్వఁగోన నటకుఁ గొనిపోవుటకు నేను నియమింపఁబడితిని. అమ్మా నాతోరమ్ము”

అని యీతఁ డనియెను. ఆతడు మరలఁ గోటలోఁ బ్రవేశించెను తిలోత్తమ యేమిచేయుచున్నదో యెటకుఁ బోవుచున్నదో, యేమియు నెఱుంగదు. వెనుకకుఁ దిరిగి జంత్రపు బొమ్మవలె నాతనితోఁ గూడఁ బోవుచుండెను. గోటలోఁ యందఱ ద్వారపాలకులవలెఁ గారాగృహపాలకులు మత్తుపై యుండలేదు. వారివారిస్థానముల నతిజాగ్రత్తగనున్నారు.

“రాజపుత్రుఁ డెక్కడనున్నాఁడు” అని యీతఁడు కారాగృహపాలకు నడిగెను.

అతఁడు వేలితోఁ జూపెను.

‘ఆతడు నిద్రించుచున్నాడా? మెలకువగ నున్నాడా?’

చెఱనాలరక్షితుడు కారాగృహద్వారముకడ కేగి వదిల వచ్చి యిట్లనియెను.

‘మెలకువగ నున్నాడు. నాకుఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చి నాఁడు’

“తలుపుఁదీయును.” అతనిని జూచుట కీమె లోనికి కేగును”

“అదెట్లు? అట్టియధికారము మాకులేదు”

అస్మాన్ భానునియుంగర మాతనికిఁ జూపెను. కాకా గృహరక్షకుఁడు దానికిఁ విధేయతను జూపి తలుపుఁదీసెను.

రాజపుత్రుఁ డొకసామాన్యమైన మంచముపై శయనించియుండెను. తలుపుఁదీసినధ్వని విని యాతఁ డత్యాశ్చర్యముతోఁ జూచుచుండెను. తిలోత్తమ తలుపునొద్దకు వచ్చెను. ముందునకుఁ బోలేకపోయెను. ఆమెపాదములు వానివిధిని నిర్వర్తించుటలేదు. ఆమె తలుపు పట్టుకొని నిలుచుండియుండెను. తిలోత్తమ చేయుచున్న యాలస్యమును జూచికూడ వచ్చినయాతఁడు.

“ఇదియేమి? ఇక్కడ నెందుల కాగియుంటివి?” అని యెను.

చిలోత్తమ యింకనుబోలేదు.

“లోపలికిఁబోవ నీకిష్టములేదేని వెనుకకు మరలుము. ఇక్కడ నాలస్యముచేయుట కిది సమయముకాదు.”

తిలోత్తమ మరలుటకు సిద్ధపడియెను. కానియట్లును చేయలేదు. ఆమె యేమిచేయఁగలదు? కూడవచ్చినవాఁడు తాలిమిలేనివాఁడు. తొందరయిచ్చుచుండెను. ఇట్లుగులాడుచు తిలోత్తమయొక్క యడుగు ముందునకువై చెను. అట్లునెచుట యామెయెఱుంగదు. ఆమెగదిలోఁ బ్రవేశించెను.

ఆమె రాజపుత్రుని చూచినదో లేదో? ముందున కడు
గడ లేకపోయెను. గోడపట్టుకొని తలుపునొద్ద క్రిందకు వంచి
యోచించుచుండును.

జగత్స్నిహుఁడు మొట్టమొదట దిలోత్తమను గుర్తిం
పలేకపోయెను. అటకుస్త్రీ యెల్లువచ్చెనని యాలఁ డాశ్చర్య
మొందెను. ముందునకు రాకుండ నామె యటునిలువఁబడియు
న్నందులకు మఱింత యాశ్చర్యపడియెను. ఆతఁడులేది తలుపు
నొద్దకువచ్చెను. ఆమెనుచూచి గుర్తించెను.

ఒక్కనిమిషమునకు వారివీక్షణములు కలిసికొనియెను

తత్క్షణమే యామె యవనతావలోకన యయ్యెను రాజపు
త్రుని పాదములపైఁ బడుటకుద్యమించిన ట్లామె దేహ మొ
క్కింతవంగెను.

ఆతఁడు కొంచెము వెనుకకుఁ దగ్గెను. తక్షణమయ్యామె
మంత్రబద్ధయైనదానివలె, చిత్తువుచలె, నిలువఁబడిపోయెను.
ఒక్కక్షణము క్రింద పద్మమువలె వికసించినయ్యామె హృద
య మిప్పుడట్లే వాడిపోయెను.

‘వీరేంద్రసింహుని తనయయా?’ అని రాకొనురుఁ
డనెను. కటారివలె నీవాక్య మామహృదయమును భేదించి
వైచెను. ఆతఁడేమనెను? వీరేంద్రసింహునితనయయనియా?
ఇప్పుడు పిలువ వలసినరీతియేనా యిది? జగత్స్నిహుఁడు తిలో
త్తమయనుపేరును మఱచిపోయెనా? ఇరువురును గొంతసేపు
మాటలాడక యూరకుండిరి.

“ఇక్కడి కెందులకు?” అని యాతఁడు ప్రశ్నించెను,

“ఇక్కడి కెందులకు?” ఇదేమిప్రశ్న? తిలొత్తమతః
తిరుగనారంభించెను. అన్ని నైపులను, గది, మంచము, దీపము,
గోడలు అన్నియు చుట్టును దిరుగనారంభించినవి. ఆమె శిశు
సును గోడకుఁ జేర్చెను.

ప్రశ్నోత్తరము వచ్చునేమో యని రాజపుత్రిఁడు
చాలసేపుచూచెను. కాని ప్రత్యుత్తర మిచ్చువారెవరు? ఇంక
వాయాశ లేదనుకొని యతఁ డిట్లనియెను.

“పాపము నీవు చాల విచారించుచున్నదానవు. మరి
పోయి, గతమునంతను మరచిపోయి.”

తిలొత్తమ హృదయమునుండి యన్ని సంశయములును
పీడిపోయినవి. చెట్టునుండి యెండిపోయిన యాకువలె నామె
భూమిపైఁ బడిపోయెను.

పదునాల్గవ ప్రకరణము

మూ ర్భ.

జగత్సింహుఁడు ముందూనకు వంగి యామెపై దృష్టి
నాసించెను. ఆతఁడు తన వస్త్రముతో నామెకు పిసరుచు
డెను. ఆమెను స్పృహపరచిపిస లక్షణములేపియుఁ గాస్పించెను.
లేదు. ఆమెతోఁగూడ వచ్చినవానిని లోపలకుఁ బిలిచెను.
ఆతఁడు లోపలకు వచ్చెను.

“ఈస్త్రీ యాకస్మికముగ మూర్ఛఁజెందినది. ఈమె కోరికగూడ వచ్చిన పరిచారిక యెవరు? ఆమెను వచ్చిచూడు నుని చెప్పుము.”

“నేనొక్కడనే వచ్చితిని”

“నీవా?” అని యత్యాశ్చర్యముతో నడిగెను.

“నేనే. ఇంకెవరును రాలేదు.”

—అయిన నిప్పుడు చేయవలసిన దేమి? ఈకోటలోని యేపరిచారికతోనైనఁ దెల్పుము.”

ఆతఁడు నెడలిపోయెను. రాజపుత్రుఁడాతని మరిల లోపలకుఁ బిలిచి యిట్లనియెను.

“ఇదిగో! చూడు! ఈవిషయమునుగూర్చి యెవరితో నైనఁ జెప్పితివా యది క్రమక్రమముగ వెల్లడియగును, ఈ యుత్సవ సమయమున నీయువిదకు పావము సాహాయ్యము చేయువా రెవరు?”

“ఔను. అదియును నిజమే. అదిగాక కారాగృహరక్షకులు మఱియొకరి నిందు రానిత్తురా? నేనుమాత్ర మెల్లఁ జేసికొనిరా సాహసింతును?”

“అయిన నేనిప్పు డేమిచేయవలయు? ఇంకొక్కయువా యమున్నది. నీవతిత్వరితముగఁ బోయి యొక పరిచారిక చేసియేషా కీసమాచారము నందఁజేయుము.”

ఆతఁడు చెప్పినప్రకార మామనుష్యుఁ డతివేగముగఁ బోయెను. రాజపుత్రుఁడామెకు సాధ్యమయినంతవఱకు పరిచారికలఁ జేయుచుండెను, ఆతని హృదయభావము లప్పు

డెట్లుండెనో? ఎవరు చెప్పగలరు? ఆతని నేత్రముల బాష్పము
దయమయ్యెనా? ఏమో? ఎవరు చెప్పగలరు?

చేటసాలయం దాతఁడును దిలోత్తమయునే యుండిరి.
ఆతఁడు చాలకలవరపడెయెను. “అయేషా కీవర్తమాన మం
దకపోయిన నెట్లు? అందినను నామె యేయుపాయమును జేయ
లేకపోయిన? ఏమిరానున్నదో?

కృమకృమముగఁ దిలోత్తమకుఁ బ్రాణములు సేరు
కొనియెను. రాజపుత్రునకుఁ దోడనే యామనుష్యునితోఁ
గూడ నిరువురు స్త్రీలు కనఁబడిరి. దూరమునుండి మేల్ముసుంగు
వైచుకొని వచ్చుచున్న యా స్త్రీ లయబద్ధగమనమును
మనోహరగంభీరరూపమును జూచి యయేషా పరిచారికతో
వచ్చుచున్నదనియు నామె యాశాదేవతనుగూడఁ దీసికొని
వచ్చుచున్నట్లుండెననియు నాతఁ డచుకొనెను వారిరువురును
కారాగృహ ద్వారముకడకు వచ్చిరి. ఉంగరమును జూపిన
యాతనితో కారాగృహపాలకుం డిట్లనియెను.

“వీరినిగూడ గోపలకుఁ బోనీయవలసిన దేనా?”

“అది నీయిష్టము, నేఁజెప్పలేను”

“మంచిది” అని యాతఁడు వారలఁబోరాదని యభ్యంత
రిర పెట్టెను.

అయేషా మేల్ముసుంగును దొలఁగించి “రక్షకుఁడా!
నన్నుగోపలకుఁ బోనిమ్ము. నీకేదేని యిందుమూలమున నుప
ద్రవము వచ్చెనేని యది నాపైఁబెట్టుము” అనియెను.

అయేషాను జూచి యాతఁ డాశ్చర్యపడెను. విధేయ
తనుజూపి చేతులుజోడించి “అమ్మా ! సేవకు ననుగ్రహిం
పుము. లోపలి కేగుటకు మీకభ్యంతరమేమి ?”

అయేషా చెఱసాలలోఁ బ్రవేశించెను. ఆమె యెప్పు
డును మందహాసము సేయుచున్నట్లే యుండును. అందు నామె
నవ్వుచున్నట్లు కనుపట్టుచున్నదిగాని నిజముగా నామె మంద
హాసము సేయుటలేదు. అంధకారబంధురమైన యాచెఱసాల
కె-తప్రికాశము వచ్చినది? ఇఁక నది చెఱసాలయేకాదు.

అయేషా వందనమొనర్చి రాజపుత్రుని కిట్లనియె.

“రాజోత్తమా ! సంగతులేమి?”

ఆతఁ డేమని ప్రత్యుత్తరమిచ్చును? క్రిందపడియున్న
తిలోత్తమనుజూపెను. ఆమెనుజూచి యయేషా యిట్లడిగెను,

“ఈమె యెవరు?”

“వీరేంద్రసింహుని కుమార్తె.”

అయేషా తిలోత్తమను లేవదీసి తనయొడిలోఁ జేర్చు
కొనియెను. అతిస్థితీయం దయేషాగాక మఱి యేయవత్తియైన
నయ్యేనేని సుకోచము నొందును. వితర్కించును. కాని
యయేషా యట్లుచేయలేదు. తత్తణమే యామెను లేవదీసి తన
యొడిలోఁ జేర్చుకొనియెను.

ఆమె యేమిచేసినను నందముగనే యుండును. ఆమె
ప్రీతికార్యమును మనోహరముగఁ జేయుచుండును ఆమె
తిలోత్తమ నొడిలోఁ జేర్చుకొనుటనుజూచి జగత్సింహుఁడును

పరిచారికయు నిట్లు తలంచుకొనిరి. “ఎంత మనోహరముగ నున్నది!”

అయేషా పరిచారిక ఛేఁ బన్నీరుబుడ్లు షర్బత్తులు మొదలయినవి తెప్పించియుంచెను. వానిచే దిలోత్తమ కుపచారము చేయించెను. తిలోత్తమకు స్పృహ కలిగినది. పరిచారిక యామెకు విసరుచుండెను. తిలోత్తమ కిదివఱకే కొంచెము కొంచెము స్మృతివచ్చినది అయేషా యుపచారములచే పూర్ణముగ స్మృతికలిగెను.

తిలోత్తమ చుట్టును గలయఁజూచెను. జరిగినదంతయు జ్ఞప్తికి వచ్చెను. తటాలున గదియావలకు దాటిపోవుచుండెను. కాని మనోవ్యాకులభావమునకుఁ దోడు శరీరదార్ధ్యము కూడ నీరసించిపోవుటచే నడువలేకపోయెను. జరిగిన విషయములు జ్ఞప్తికి వచ్చినకొలఁదిని తల తిరుగుచుండెను. ఆమె కూర్చుండెను.

ఆమెచేతిని బట్టుకొని యయేషా యిట్లనియెను.

“సోదరీ! నీవేల విచారపడియెదవు? నీవు చాల నీరసముగ నున్నదానవు. విశ్రాంతికై నామందిరమునకు రమ్మ. ఇదవ నీవెటకుఁ బోవలెనన్న నటకుఁ బంపెదను”

తిలోత్తమ ప్రత్యుత్తర మీయలేదు. అయేషా కూడ వచ్చిన వాని నడిగి యంతయుఁ దెలిసికొనియెను. తిలోత్తమ భయపడుచున్నదని తలంచి యయేషా యిట్లుచెప్పెను.

“నీవు నన్నేల విశ్వసింపవు? నేను నీశత్రునికుమార్తె ననుమాట నిశ్చయమే కాని యంతమాత్రమున నీనమ్మకము

నీకు పాత్రురాలనుగాననితలంపకుము. నేనునీసంగతిని తెలిసి
కొంటినని భయపడనక్కఱలేదు, ఈరాత్రిగడవకపూర్వమే
పరిచారికాసాహాయ్యమున నీవెక్కడకుఁబోవలయునన్న నక్క-
డకుఁ బంపెదను. ఈవిషయమున నెవ్వరు నేమియు నుఱుంగ
జాలరు.'

అయేషావాక్యములు చాల మధురముగనున్నవి. ఆమె
నిష్కాపట్యవిషయమున దిలోత్తమ కించుకేని సందేహము
వొడమలేదు. ఇదిగాక యామెకు సడుచుటకు శక్తి లేదు. ఇంక
జగత్సృజనానికడ నుండ లేదు. ఏమిచేయును? అయేషాచెప్పిన
ట్లంగీకరించెను.

'నీకు నడువ బలము లేదు. పరిచారికాసాహాయ్యమున
వెళ్లఁగలవా? అని యయేషా యడిగెను.

తిలోత్తమ పరిచారికభుజముపై చేయివెచ్చి మెల్లఁగ
నడువనారంభించెను. అయేషాకూడ వెడలిపోవుటకుద్దేశించి
రాజపుత్రునిొద్ద సెలఁబబుచ్చుకొనఁ బోయెను. ఆతిఁడు తన
దృష్టి నామెపై సారిం చెను. ఏదియో యామెతో చెప్పదలఁ
చుకొనిన ట్లావీక్షణమునఁ గన్పట్టుచుండెను. అయేషా యద
గ్రహించి పరిచారికతో నిట్లనియెను.

'ఈయబలను దీసికొని నీవు నాశయనాగారమునకుఁ
పోము. పిదప నన్నుఁదీసికొనిపోవుటకు మరలరమ్మా'

తిలోత్తమయుఁ బరిచారికయు వెడలిపోయిరి. జగత్సృం
జనాఁడు నిట్లున్నవిడిచి తనలో 'ఇదియే కడసారివీక్షణమా'
అని యనుకొనియెను. తిలోత్తమ దృష్టిపథముననున్న తపాల

కతఁడామెను జూచుచుండెను. తిలోత్తమ తనలో “ఇదియే. కడసారిమనజ్జ” అని యనుకొనియెను. జగత్స్థింహుఁడు కనబడునని తోచినంతవఱ క్కామె వెనుకకుఁదిరిగి చూడలేదు. ఆమెతిరిగి చూచినప్పటికాతఁడు కనబడలేదు.

పదునేనవ ప్రకరణము.

ప్రకటన.

తిలోత్తమయు సేవకురాలును నాగదివిడిచిపోయిన పిదప నయేనా ముందునకువచ్చి శయ్యపైఁ గూర్చుండెను. అట నింకొకపీఠములేదు. జగత్స్థింహుఁడు నిలువఁబడియుండెను.

ఆమె తనజడనుండి గులాబీపుష్పము నొకదానినిదీసి దానిపత్రముల నొక్కొక్కటిగ నూడఁదీయుచు నిట్లనియెను

‘రాజపుత్రా! నాతో నేదియో మాటలాడఁదలంపు. ప్పలుల నీవీక్షణమువలనఁ జూపట్టుచున్నది. నాసహాయము వలన నీకులేశమైన బ్రయోజనముఁ గలదేని, నీహృదయము నాకింక వెల్లడించుట కించుకేనియు ననుమానింపకుము. నేను నిశ్చయముగఁ బరమానందముతో నీసేవ యొనర్చెదను.

‘రాకుమారీ! నాకిప్పుడేదియుఁ బ్రయోజనకారి కానేరదు. స్వప్రయోజనాభిలాషచే నీతో మాటలాడవలయునను నుద్దేశములేదు. నేనుచెప్పదలఁచినదిది. నాయవస్థనుబట్టిచూడ

నిన్న మరలఁ జూడఁగలుగుదుననునాశ నాకులేదు. మనమొకరినొకరు చూచుకొనుటకు బహుశా యిదియేతుది. అయ్యో నేను నీకు ఋణగ్రస్థుడను ఈవిషయమును మాటలచే నెంతని తెలుపఁగలుగుదును. సౌమరదృష్టమునుబట్టి యాలోచించిచూడ నీఋణమును నేనెన్నటికైన దీర్చుకొనఁగలుగుదుననునాశ నాకులేదు. కాని, యెప్పుడైన నీకు బ్రత్యుపకార మొనర్పశక్తి నాకుఁగలిగెనేని నదృష్ట మెన్నడైన నాయెడఁ బ్రసన్నముఖియయ్యెనేని నాకడ నీయ్యుద్దేశములను వెలిబరప సం దేహింపకుమీ! సోదరి తనమనోరథముల సహోదరునకు ధారాళముగ నెఱింగింపదా? నీవును నట్లేయొనర్చుము.'

జగత్స్థింహునికంతద్వని దుఃఖభరితమై గద్గదికముతో నుండెను. ఆతఁడు నిరాశఁజెందెను. అయేషాహృదయము నీరయిపోయెను. ఇట్లనియెను.

'నిరాశఁ జెందకుము. అధైర్యపడకుము. ఈదినమున నున్న కష్టములు తేవుండఁజాలవు'

"నేను నిరాశఁజెందుటలేదు. కాని యీజన్మమున దేసికై యాశపెట్టుకొని యుండవలయును? నాజీవితము నిక గాపాడుకొరిక లేదు. ఈలోకమును విడిచిపోవుటకంటె నాకు వేఱుద్దేశమేమియు లేదు. కాని యది యీకారాగృహమున మాత్రము కాదు"

జగత్స్థింహుని యీదీనోక్తు లయేషా హృదయమును నీరుజేసెను. ఆతనిభావప్రకటనమున కామె యాశ్చర్యముఁ గూడ నొందెను. ఆమె హృదయమును కలఁతనొందెను. దూరతాభావము, మితభాషణత్వము, తొలఁగిపోయినవి.

అత్యంత ప్రేమాస్పదయగును విదవోలె నామె స్త్రీస్వభావమగు
మృదుకృపార్ద్రభూతహృదయయై రాజపుత్రుని చేయిపట్టుకొని
“జగత్!” అనియెను.

ఆతనిముఖమువంకఁ జూచుచు నొక్కనిమిషమూర
కుండి మరల నిట్లనియెను.

“జగత్! ఎందుల కింతవరితాపము? నన్ను దూరస్థు
రాలినిగ భావింపకుము. అనుజ్ఞ యయ్యెనేని నిన్నొక్కప్రశ్న
యడిగెదను. వీరేంద్రసింహుని కుమార్తె—”

“అనుగ్రహింపుము. ఆప్రసంగమును దేకుము. అది
స్వప్నము. అదియంతయు నదృశ్యమైపోయినది.”

చాలసే పిరువుగును మాటలాడకుండ నూరకుండిరి.
ఒకరిహస్తముల నొకరు బట్టుకొనియేయుండిరి. అయేషా తన
శిరసును హస్తముపై వంచుకొనియుండెను.

భాష్పబిందు వొకటి రాజపుత్రునిచేతిపైఁ బడియెను.
ఆతఁడులికిపడి తనశిరసును క్రిందకువంచి యామెను దరివదన
మును వీక్షించెను. భాష్పోదకము లామె మృదుకనోలముల
నెంబఁ బ్రవహించుచుండెను. ఆతఁ డాశ్చర్యముతో

“భగవంతుఁడు తోడగుగాక! అయేషా! ఇదియేమి?
ఏడ్చుచున్నా వేమి?” అని యడిగెను.

అయేషా యేమియుఁ బ్రత్యుత్తర మీయకుండనాతని
చేయి పట్టుకొని తీసికొనివచ్చి శయ్యపైఁ దలప్రక్కను గూ
ర్చుండఁ జెప్పుకొనియెను. ఆతఁడు కూర్చుండినపిదప మరలనా
తనిచేయిని గ్రహించి యిట్లనియెను.

“రాకుమారా! నేను నీకిట్లు చెప్పవలసివచ్చినది కల
నైనఁ దలంపలేదు, నేనంతకష్టమునైన ననుభవించెదఁగాని
యీపరితాపముతో నీన్ని కారాగృహమున విడిచి నేను బ్ర
తుకంజాలను. నాతోఁగూడరమ్మ నేను నిన్ను వేరుకొనె
దను. నాచుశ్వశాలనుండి నీకొకగుఱ్ఱము నిచ్చెదను, దాని
సథిగోహించి యీరాత్రియే మీతండ్రి గారికడ కేగుము.”

జగత్స్నిహుఁడు తనను రక్షించు దేవత తనను ధన్యా
త్ముఁడేయు సాక్షాత్కరించినను, సంతకంతు నాశ్చర్యమున
పొందఁజాలడు. అతఁ డాశ్చర్యముతో మాటాడ నశక్తు
య్యెను.

“జగత్స్నిహ కుమారా! రమ్మ రమ్మ” అనియావె:
బలనంతపెట్టెను.

“అయేమా! నీవునాకు స్వేచ్ఛ నొకఁడవా? నన్ను
విడిపించెదవా?”

‘నిశ్చయముగ, తత్క్షణమే’

‘మీతండ్రికిఁ దెలియకుండఁగ నేనా?’

“భయములేదు. మాతండ్రికి నీవందనేరవని తోచిన
ప్పుడు వెల్లడిచేసెదను.”

“కారాగృహరక్షకు లట్లంగీరింతురా?”

“ఇదిగో! మనకీరక్ష యున్నదికదా! ఇదియే వారి
నొప్పించు” అని యామె తన కంతహారముచు దీసి రాజపుత్రు
నొద్ద నుంచెను.

“ఈవిషయము వెల్లడియైనప్పుడు మీతండ్రిగారిచే
నీకు చిహ్నము కలుగఁగలవు.”

“అదియొక గొప్పవిషయముకాదు.”

“వలదు, వలదు, నేను చాచునొల్లను.”

అయేషా వెలవెలబోయి చూచి విచారముతో

“ఏమి?” అని యడిగెను.

“నేనిదివఱకే నీకుఁ జాల ఋణవడి యున్నాఁడను, నా ప్రాణముసంగినను నాయప్పు తీరునదికాదు ఇప్పుడు మరల నీకు కష్టమును దెచ్చిపెట్టెడు కార్యమును జేయఁజాలను.”

“నామాటను వినుఁడు, పట్టుపట్టుకుఁడు, నిరాకరింపకుఁడు.” అని గద్గదస్వరముతో ననియెను.

“వలదు వలదు, నీవు వెళ్ళుము.”

అయేషా మరల నూరకుండెను, ఆమె శాస్త్రముల నాపుకొన నెంతయో ప్రయత్నించెను, కాని పాపము! శిష్టలమయ్యెను, అవి మరలఁ బ్రవహించుచుండెను.

“అయేషా! నీవెందులకు దుఃఖించెదవు? చెప్పవా?”

అయేషా! మాటలాడలేదు? ఇంకను విచారించుచు నే యున్నావు. కారణమును నా కెఱింగింపుము. వానిని దొలఁగింప నా ప్రాణములనై న నొసంగెదను. నేను కారాగృహమున నుండినంతమాత్రమున నీ కీ విచార మెందులకు? నీ వెందుల కేడ్చెదవు? మీతండ్రిగారి కారాగృహమున నెన్ని వేలకై దీలులేరు?”

అయేషా ప్రత్యుత్తర మీయకుండ నేత్రములు తుడుచుకొని కొంచెము సేపుండి యిట్లనియెను.

“రాజతనయా! ఇంక నేను దుఃఖింపను”

ఆమె విచారకారణమును దెలుపనందులకు జగత్స్థింహుఁడొక్కించుక చింతించెను. ఇరువురును శిరసులను వంచి కొంతసే వట్లయుండిరి.

ఇంతలో నెవలో మూఁడవమనుష్యునియొక్క ఛాయ యాగదిగోడ్డపైఁ బ్రతిఫలించెను. దానిని వీరిరువురును జూడ లేదు. ఆతఁడు లోపలికరుదెంచి వారియెదుట నిలువఁబడి యెను. చిత్తురువువలె కొంతసేపట్లు నిలుచుండియుండి, క్రోధ సంజనితకంపితస్వనంబున నిట్లనియెను.

“రాకుమారీ! ఇది వధ్యార్హము.”

ఇరువురును శిరసులఁ బై కెత్తి చూచిరి. అతఁ డస్మాక్ ఖాన్. అస్మాక్ ఖా నుంగరమును గైకొని తిలోత్తముతోఁ గూడవచ్చిన యామనుష్యునిచే సర్వమును దెలిసికొనియెను. ఆతఁడయేషాను వెదకుచు నిటకువచ్చెను. జగత్స్థింహుఁ డస్మాన్ ఖానుని జూచెను. కటుల్ ఖానునివలనఁగాని, యస్తా నుఖానుని మూలమునఁగాని యయేషా కేమి ముష్ణవాటిల్లు నో, యేమి యాపద యొనఁగూడునో యని యాతఁడు చాల భయమందెను. అస్మాన్ ఖానుఁ డాగ్రహముతోసనిన యా వాక్య మాతనికి మఱింతభయమును గలుఁజేసెను. అస్మాను ఖానుని వాక్యమందలి భావము నయేషా నిమిషములో గ్రహించెను. మనోహరమైన యామె ముఖలక్షణము లొక్కని మిష మెట్టవడియెచు. కాని, ఆమె కడనోర్పులేమిని సూచించు మతేచిహ్నములును గాన్పించుటలేదు. ఆమె మెల్లఁగా నిట్లనియెను.

“అస్మాన్ ! ఏదివధ్యార్హము?”

“అర్థరాత్రమున రాజతనయ యొక ఖయిదీతోఁగూడఁ
నుండుట వధ్యార్థము చట్టమునకు వ్యతిరేకముగ నామెచేజ
నాలలోనికి వచ్చుటకూడ వధ్యార్థమైన నేరమే” అని యాతఁ
డాకంతర్థనితోడనే ప్రత్యుత్తర మొసంగెను.

అయేమా నిర్దోషురాలు, కళంకరహిత. అస్మాను
భానుని వాక్యముల కామె సహింపలేకపోయెను. ఆతనివంకఁ
దీవ్రముగ దృష్టిసారించి యస్మా నెప్పుడును కనివినియుండ
నంత తీవ్రముగు కంతర్థనితో నామె యిట్లు చెప్పెను.

“ఇది నాయుష్షము—ఈయర్థరాత్రమున చేజనాలకు
వచ్చుటకూడ నాయుష్షము. ఈకయిదీతో మాటలాడుటయు
నాయుష్షమే నాస్వభావమునందలి మంచిచెడ్డల నారసి తీర్మా
నించుటకు నీనన్నుఁడవుకావు ఆవిషయమున నీకేమియుఁ బ్ర
సక్తిలేదు ”

ఆతఁడాశ్చర్యపడియెను. ఆతఁడింకనుకోపముతోడనే

“క్షేపుదయమున నవాబుగారియెదుట నా సంగతి.కుం
తయు నీపుచూచెదవుగానిలే” అనియెను.

“మాతఁడినిన్నుఁ బ్రశ్నించినప్పుడు నేనుత్తరమిచ్చె
దను. ఆవిషయమున నీవు విచారింపఁబనిలేదు ” అని యా
విధముగానే చెప్పెను.

“చేనడిగిన?” అని యతఁడు యథార్థి కంతర్థనితో
నడిగెను.

అయేమా సాదములపై లేచి నిలువఁబడియెను. ఆమె
దృష్టి యస్మానుపైఁ బడినెను. ఆమె విశాలనేత్రములు

మంత్రవికాసమునుబొందెను. ఆమె పద్మసన్నిభవదన మధిక ప్రకాశము నొందుచుండెను. వినీలకటిల కుంతలములతోఁ గూడ నామె శిరసాక్కింత యొక ప్రక్కకొఱఁగెను. తరంగములచే నాడుచుండెడి శైవలముభాతి నామె హృదయ వాని వృద్ధి నొందుచున్న మనస్తాపముచే జలించుచుండెను. ఆమె విస్మయధ్వనులతో నట్లు చెప్పెను.

“అస్మాన్ ! నీవడిగినచో నట్లు చెప్పెదరు. ఈచేటసాల యాదిప్పుడునా యెదుటనున్న యీ కయిదీ నా హృదయేశుఁడు.”

ఆసమయమున నాకస్మికముగ పిడుగుపడినట్లయ్యెను. రాజపుత్రుఁగాని, పరానుఁడుగాని యెప్పుడును నింతిగానులికి పడియుండరు. వారు మహాశ్చర్య నిమగ్నులైరి. రాజపుత్రునికు హృదయాంధగార మంతయు నదృశ్యమైనది. — అయేమా మాటలాడకుండ నేడ్చినకారణము సంతయు నాతఁడుగ్రహించెను. అస్మాన్ ఖా నింతకుపూర్వ మిదియంతయు నూహించి కొనియున్నవాఁడు అందుచేతనే యామెతో నట్లు తిరస్కారముగ మాటలాడియుండెను. కాని, తన సమక్షముననే యామె తనప్రేమ నట్లుప్రకటించునని యాతఁ డెన్నఁడును దలంపలేదు. అస్మాన్ నిశ్శబ్దముగ నూరకుండెను.

ఆమె యిట్లు మరల చెప్పనారంభించెను.

“అస్మాన్ ! వినుము, ఈకైదీయే నా హృదయేశుఁడు ఈకుంతమున నణుమాత్ర మూపిరియున్నను నా హృదయమున నీతఁడు దక్క మఱి యెవ్వరును నీషణ్మాత్రప్రదేశమైనను పొందజాలరు. తేపుదయమున నీతనిరక్తములో వధ్యస్థాన

మంతయు మునిగిపోవుట సంభవించెనేనియు (ఆమె కంపించెను) ఇంకను, ఇంకను, ఎల్లప్పుడును నాతని మాధురీ విగ్రహమునే నామనమునఁ బ్రతిష్ఠించుకొని యారాధించుచుండి నీవు చూడఁగలవు. మేమిరువురము నొకరినొకఁడు చూచుకొనుట కీనిమిషమే కడసారియయినను, ఈరాజపు త్త్ర కోమణి తేపటిదినముననే కారాగృహమునుండి విముక్తిగాంచి నను, ఈగాంభీర్యనిధి వందలకొలది భార్యలచేఁ బరివృత్తుడయి యుండినను లజ్జాకరమై యయేషానామ మీప్రపంచమున నానుడిగఁ బరిగణింపఁబడినను, ఇంకను, ఎప్పటికిని, నాకంఠమున ప్రాణముండినంతకాల మీతనినే ప్రేమించుచుండెదను. ఇట నేను రహస్యముగ మాటలాడుచున్న దేమియో నీవెఱింగితివా? మంచిమాటలచేతనో, బహుమానము విచ్చియో, ద్వారరక్షకుల సమ్మతింపఁజేసి యాతని నీచేటనుండి తప్పించెదననియు, నాయశ్వశాలయందలి యశ్వము నొకదాని నిచ్చెదననియు నీరాత్రి యాతనితండ్రిగారికడ కేగుమనియు నాతనితోఁ జెప్పుచుంటిని. ఈరాజపుత్త్రరత్న మా మాటకు సమ్మతింపలేదు. కాని, లేకున్న నీపాటికి నీనీతిని కాలిగుఱ్ఱులనైన నిటఁ గాంచలేకపోయియుందువు.”

ఆమెభాషములఁ దుడుచుకొని కొంచెము విరతిఁజెంది కంఠధ్వని నొక్కింత మార్చుకొని మరల నిట్లు చెప్పఁదొడంగెను.

“కాని, అస్మాన్ ! నీకు నేను చాలనొప్పి కలుగఁజేసితిని, నన్ను మన్నింపుము. నేనిదె వేఁడుకొనుచున్నదానను. మేమిరువురమును సన్యోగ్యప్రేమతోఁ జరించుచున్నామి.

నాస్వభావము చాలసర్దయాత్మకమైన దానివలె గన్పట్టును. కాని నీవు నాపాతివ్రత్యమును గూర్చి యనుమానించితివి. ఇతరదోషము లెన్నియున్నను నయేమాకడ కళంకము మాత్రములేదు. ఆయేషా యేమిచేసినను నామె ప్రత్యక్షముగ దాని నొప్పుకొనును ఈవిషయము నిప్పుడు నీకడఁ బ్రకటించితివి. అవసరమైనచో, తేపు మాతండ్రిగారికడకూడ నీవిషయమును బ్రకటించెదను”

ఆమె మరల జగత్స్పృహవివంకకుఁ దిరిగి “రాజపుత్రా! నీవుకూడ నన్ను క్షమింపుము. అస్మాన్ ఖా నిల్లునన్ను నొప్పునాడుకుండునేని, నా హృదయమును దహించుచుండెడి విచారము, నీచేవిని బడకయుండును. నీచేవినేకాదు. ప్రపంచమున నెవ్వరిచెవులను బడియుండదు”

రాజపుత్రుఁడు మాటలాడలేక నిలుచుండియుండెను. ఆతని హృదయము పరితాపాగ్నిచే దహింపఁ బడుచుండెను. అస్మాన్ కూడ మాటలాడుకుండ నుండెను. అయేషా మరల నిట్లనెను.

“అస్మాన్ ! నీమనస్సునకు భారముకలుగునటుల మాటలాడియుంటినేని నన్ను మన్నింపుము. నేనెప్పుడును నీప్రియ సోదరివలె వర్తించెదను. నీవు నాపైనిప్రేమను దగ్గింపకుము, తగ్గింపకుము. నాదురదృష్టవశమున నేనీసముద్రమునఁబడి మునిగిపోవుచున్నదానను. సోదర ప్రేమను లేకుండఁజేసి నాదుఃఖమును మఱింత యభివృద్ధిచేయకుము”

ఇట్లు చెప్పుచు పరిచారిక తిరిగి వచ్చువఱకు నుండక మామె యతివేగముగ వెడలిపోయెను. ఇంద్రియజ్ఞాన విహీ

నునివలె నస్మాన్ ఖాన్ మాటలాడకుండ కొంత సేపచటనుండి
పిదపఁ దనగృహమునకుఁ బోయెను.

పరనాటవ ప్రకరణము

ప్రభూ ! నీబానిస నీపాదములకిడనే యున్నది.

కిలుల్ ఖానుని యంతఃపురమున నారాత్రి శృత్యము
జరుగుచుండెను. మొగలాయీచక్రవర్తులవలె నాతఁడు జన్మ
దినమహోత్సవమునాఁడు రాజసేవకుల నడుమను. ఉద్యోగ
స్తుల నడుమను, ఉల్లాసవినోదములతోఁ గాలము గడపఁడు.
ఆతఁడు స్వభావముగ సధికస్వార్థపరుఁడు. విషయభోగవా
ఛాతల్పిఁగుఁడు. ఆరాత్రి యాతఁడు ప్రియురాండ్రందఱతోఁ
గూడి విలాసవిహారము లొనర్చుచుండెను. అట నిఁక వేఱ
వేశ్యాంగన లేదు. ఇఁక వేఱుచూపలులు లేరు. కొఱ్ఱలు
తప్ప నిఁక నెవ్వరు నటకుఁ బోరాదు. కొందఱు శృత్యము
సేయుచుండిరి. కొందఱు సంగీతము పాడుచుండిరి, కొందఱు
లయవేయుచుండిరి. మిగిలినవా రాతనిచుట్టును గూర్చుండి
వినుచుండిరి.

ఇంద్రియసౌఖ్య మొనగూర్చువస్తువు లక్కడలేని వీ
ప్రపంచమున నెక్కడనులేవు. నీవాభవనమునఁ బ్రవేశించితి
వాచల్లనిమందమలయానిలము నీశరీరమంతటఁ గలయఁబ్రా
కును. అది నిరంతరాయముగ వెదచల్ల పరిమలోదకములచే

అనుగంధబంధురముగఁ జేయఁబడినది. ఆస్ఫటికపాత్రములు. ఆదంతపాత్రములు, ఆరజితపాత్రములు. నీకన్నలకు ముఱుమిల్లుఁగొలుపును, ఇటపూలగుత్తులు, అట పూలహారములు, ఇంకొకచోఁ బూలరాసులు. పరిమితిలేదు, అవి స్త్రీలశిరోజముల సలంకరించుచుండెను — మఱియు వారి కంఠహారములై యొప్పగుచుండెను—కొందఱు పూలవీవసల మోయుచుండిరి—కొందఱు పూలసలంకరించుకొనుచుండిరి—కొందఱు పూలగుత్తుల వేతొకరిపై విసరుచుండిరి—

ఆమనుచు పరిమళమా, ఆపరిమళద్రవ్యసుగంధము— అనుగంధ శైలదీపికాసౌరభము—ఆసౌరభసమ్మిళిత కోమల యువతీ జనగాత్ర సంజనితామోదము—వీనియన్నిటితో నచ్చటినులయానిలము ఘునుఘుమాయమానమగుచుండెను. ఆదీపికావైభవము, ఆపుష్పసౌభాగ్యము! ఆయాదూషణవిలసనము, ఆసుందరవిలాసిసీజననిరంతర కటాక్షవీక్షణ గాంభీర్య, ఆవేణువీణానినాదంబు లాకోకలవాణులనిర్మల మధుర స్వరంబులంగలేసి మలయాసిలసమ్మిళితంబు లగుచుండెను. బికినాట్యాగన నడుమనడుమఁ దనమంజీరకలసిస్వనంబుల పిరుపమానకౌతూహలకారిణియై హృదయాకర్షణము గావించుచుండెను.

చదువరీ ! అటుచూడము, అదిగో ! ఆకోమలగాత్ర యెల్లు నృత్యముసేయుచుండెనో! తరంగమాలికాసంచలితంబగు జలదస్థితమరాళ కామినియుఁ బోలే నామెయెల్లునాట్యమాడుచుండెనో! పరికింపుము. చుట్టునున్న వారందఱామెనుదమముల్లాస వికసితసుందరవదనంబులఁ జూచుచుండిరి, అదిగో !

నీలాంబరధారిణియై యటగూర్చుండియుండిన యాయువతి
 నీక్షింపుము. నక్షత్రములవలె మెఱయుబంగారుపూలచే నా
 చీర యెంతమనోహరముగనున్నదో—అహా ! ఏమి యావి
 శాలనేత్రద్వయ సౌందర్యము ! ఆకసమువలెనవి యెంతకోమ
 లవినీల కాంతులప్రకాశించుచున్నదో—విద్యుత్కాంతివలె
 మెఱయునాకేగంటిచూడ్కులో ! ఇంకొకచో లలాటాగ్ర
 భాగమున సీమంతముకడ వజ్రము నలంకరించుకొనియున్న
 యానారీమణిని జూడుము. అమనోహరఫలభాగమును జూచి
 తివా ? అదియెంతగంభీరము—ఎంతవిశాలము ! -- ఎంతనిర్మ
 లము ! —భగవంతుఁ డట్టితేజోరాశిని పతానునిభోగభవనము
 ననుండుటకై సృజించెనా ? అదిగో ! వేటొకచో కుసుమాలం
 కృతయై విలాసమునంగ్రాలు నాశ్యామలగాత్రిం బరికింపుము.
 పుష్పాలంకృతములగు నాదుస్తులామె గాత్రమున కెంతవన్నె
 దెచ్చుచున్నవో చూచితివా ? పుష్పములు సౌందర్యవతులకొ
 టకే సిరింపఁబడినవి అదిగో ! ఆప్రక్కగూర్చుండియున్నబిం
 బాధరింజూచితివా ? ఆమె యోష్టము లొక్కించుక లోకణ
 పఁబడియున్నవి. పరికించితివా ? నిర్మలాకాశమున బ్రకాశించు
 రాకాచంద్రునివలె కోమలనీలాంబరపరివృతంబగు నామెము
 ఖమండల మెంతమనోహరముగనున్నదో చూడు ! అదిగో !
 అట మరాళకాంతుల నీసుకుమార గళసౌందర్యమునంగ్రాలు
 నానుందరీమణిని జూచితివా ? ఆమె మాటలాడుచు నెందులకొ
 నవ్వుచున్నది ! చూడు ! చూడు ! ఆకర్ణాభరణములెల్లుకదలు
 చున్నవో ! ఓశరీషకుసుమపేశలమూర్తి ! సుందరశిరోరుహసం
 దర్భనంబునఁ జూపఱ హృదయాకర్షణముఁ గావించుచున్న

నీవెవ తెవు? నీవినీలకుంతలముల. వత్తుస్థలంబున వేరిలాడ నైచి
తివెందులకు? సరోరుహకుట్టలంబునకు సర్పమెట్లుచుట్టుకొను
నో చూపించుచుంటివా?

కటుల్ ఖానుని సమీపమునఁగూర్చుండి బంగారుకల
శనిగ నమృతముపోసి యాతనికిచ్చుచున్నావు. సుందరీమణీ!
నీవెవ తెవు? కటుల్ ఖానుఁడు కేగిగంటిచూడ్కులతో నీపరి
వృత్తవికసితమనోహరరూప సంపదలఁ జూచుచున్నాఁడు.
నీవెవ తెవు? అమోఘకటాక్ష నిరీక్షణమున నాతనిహృదయ
మును దహించుచున్న నీవెవ తెవు? ఆకటాక్షమును నేనెఱుఁ
గుదును — నీవు విమలపు — ఆతనికంతగా మధువు నిచ్చుచు
న్నా వెందులకు! ఇమ్ము — ఇమ్ము — ఇంకనునిమ్ము — నీదుస్తులలో
గటారిని దాచుకొనివచ్చితివా? దాచికొనివచ్చితివి. నిశ్చ
యమే. ఆరీతిగా నీకు హాస మెట్లువచ్చుచున్నది? అయ్యో!
అది సర్వసామాన్య హాసముకాదు. కటుల్ ఖాన్ నీనుఖము
వంకఁ జూచుచున్నాఁడు. అది యేమి? కటాక్షనిరీక్షణమా?
అదియేమి? మరలనేమి? ఆమహమ్మదీయుని బాగుగఁ ద్రాగ
నిచ్చి యున్నత్తునిగ నొనర్చితివేమో చూడు. నీతంత్రము
లచే నాతఁడు నిన్నొక్కతై నే ప్రేమించునట్లుగ నొనర్చితివా?
అట్లులగాకుండును? అట్టిహాసము! అట్టివగ! అట్టిమాధు
ర్యము! అట్టియుల్లాససంభాషణము! అట్టికటాక్షము! మరల
మధుపాత్రము! కటుల్ ఖాన్! జాగ్రత్తగనుండుము. కటుల్
ఖాన్ నేమిచేయఁగలఁడు? కటాక్ష నిరీక్షణముతోడ విమల మధు
పాత్రమునిచ్చుచుండ నేమిచేయును? హా! ఆధ్వనియేమి?
ఎవరు పాడుచున్నారు? అది మర్త్యవనితా కంఠధ్వనియా?

జేక అప్పరోంగనా గానధ్వనియా ? విమల పాటకులతోఁ
 గలిసి పాడుచున్నది. ఆకంఠధ్వనియేమి ! ఆస్వరములేమి !
 మనోహరములగు నాలయతాళములేమి ! కటుల్ ఖాన్ ! ఇది
 యేమి ? నీహృదయమును వశపఱచుకొనిన వారెవరు ? ఎవరి
 మాక వీక్షించుచున్నాఁడవు ? ఆలాపించునప్పుడు ప్రతిమూర్ఛా
 వస్థయందును మృదుమందహాసముతో నామె తన కటాక్ష
 ముల నీపైఁ బఱపుచుండెనా ! ఆమె కేగిగంటిచూడ్కులు
 వాడికటారికంటె సధికముగ నీహృదయమును భేదించుచున్న
 వా ? అది నీవు చూచితివా ? కటాక్షనిరీక్షణమే మోహా
 ద్రోకకరము. అది యిప్పుడు సంగీతమిళితమైనది. ప్రతికటా
 క్షముతోడను నామె శిరసెట్లు చలించుచున్నదో చూచితివా
 ఆమె కర్ణాలంకారము లెట్లాడుకొనుచున్నవో చూచితివా !
 హా ! మరల మధువును పోయుము. మరల పోయుము. దేవుని
 కొఱకు మరల పోయుము. ఇదియేమి ! ఇదియేమి ! విమల
 లేచినది. నృత్యము సేయుచున్నది. ఆహా ! ఎంతమనోహ
 రము ! ఏమి యానటన ! మధుపాత్రమా ! ఏమిన్యక్తి ! ఏమి
 సుమమారగాత్రము ! కటుల్ ఖాన్ ప్రభూ ! ఓర్పుతో నుం
 డుము ! ఓర్పు ! ఓర్పు ! నీవగ్నిలో నున్నాఁడవు. ఆహా !
 కటుల్ ఖానుని శరీరము మండుచున్నది ! మధుపాత్రము !
 ఆహా ! మధుపాత్రము ! హా ! మరలనేమిది ! మరలహాసము.
 మరల కటాక్షము ! సారాయము ! సారాయము ! ఇదియేమి.
 అయ్యో ! కంకళి !

ప్రభూ ! ఇదియేమి ! అదియేమి !

చుట్టునున్నస్త్రీలు హాసపల్లవితో లేచివెడలిపోయిరి.

ఆకస్మికముగ దీప మారిపోయెను. కటుల్ ఖా నిట్ల
యెను.

“మనోహరిణీ ! నీ వెటనున్నావు !”

విమల యాతనిభుజముపై నొకహస్తమునైచి యిట్లసి
యెను.

“ప్రభూ ! నీ బానిస నీ పాదములకడ నే యున్నది ”

ఆమె రెండవచేతితో కటారిని బట్టుకొనియుండెను. కటుల్ ఖానుఁ డామెను దనవక్షస్థలమునఁ జేర్చి బిగ్గఁగొఁగి లించుకొనియెను. ఆయుత్తరక్షణముననే యాతఁడు కెవ్వున నార్చెను. ఆమెచ దూరముగఁ ద్రోసివైచి శయ్యపై వ్రాలెను. విమల తన చిన్నకటారి నాతనివక్షమున పిడికంటగుచ్చెను.

“దుష్టహంతకురాలా ! మహాపాపాత్మురాలా !” అని గద్గదస్వరముతో నాతఁడనియెను.

“హంతకిని గాను. పాపాత్మురాలను గాను. కీర్తి శేషుఁ డైన వీరేంద్రసింహుని భార్యను.”

ఇట్లుచెప్పి యామె వెడలిపోయెను.

కటుల్ ఖానునకు మాటాడుకొక్కి నశించిపోవుచుండెను. శక్తికొలఁది నేడ్చుచుఁ బడియుండెను. విమలయు నేడ్చుచుఁ బరుగెత్తుచుండెను. ఆమె యింకొకగటకడ కరిగెను. అక్కడ కొందఱు మాటలాడుకొనుచున్నారు. ఆమె వాయువువలెఁ బరుగెత్తుచుండెను. తరువాత భవనమున కొందఱు రక్షకు లను. కొజ్జాలను జూచెను. ఆమెయేడ్చును, లెడ బాగును జూచి వారిట్లడిగిరి.

“ఏమిది ! ఏమిది !”

“మరణము—నాశము—తొందరగఁజనుఁడు, రాజద్రోహులు కొండలు లోనఁ బ్రవేశించిరి, వారు బహుశః నవాబును వధించియుందురు.”

వారత్యంత వేగమున నాభవమువంకఁ బరుగెత్తిరి, విమల యభ్యంతరమందిరద్వారముకడ కరిగెను. అట ద్వారపాలకుఁడు మత్తుచే నిద్రఁబడియుండెను, ఆమె యభ్యంతరము లేకుండ నాద్వారమును దాటిపోయెను. పొడుగునను నిట్లే పోయెను, ఆమె నిరంతరాయముగఁ బరుగెత్తుచుండెను, ఆమె కడపటిద్వారముకడకు వచ్చెను, అట ద్వారరక్షకులు మేల్కనియుండిరి, అందొకఁడు విమలతో నిట్లనియెను.

“ఎవరక్కడ? నీవెక్కడ కేగెదవు?”

అభ్యంతరభాగమున నిప్పుడు మహాద్యుతమైన కోలాహలముప్పతెల్లెను. అండలు నావంకఁ బరువులెత్తుచుండిరి. నీవిక్కడ నూరకకూర్చుండి యేమిచేయుచున్నాఁడవు? ఆ కోలాహలము నీవు వినలేదా?” అని విమల యనియెను

“అదేమి?”

“నవాబు నెవరో మార్కొనిరి.”

ద్వారమును విడిచి రక్షకులు బరువెత్తిరి, విమల యభ్యంతరమును లేకుండ దాటిపోయెను. ఆమె ద్వారమును గడచి కొంతదూర మగునప్పటి కొకచెట్టుకడ నొకమనుష్యుఁడొకమెకుఁగన్పట్టెను. విమల తోడనే యాతఁడబిరామస్వామి అని గుర్తించెను, ఆమెతో నాతఁ డిట్లనియెను.

“నేను చాల భయపడుచున్నాడను, ఆ కోలాహల మేమి?

“నాతప్పిదమునకు నేను పగదీర్చుకొంటిని, మన మిక్కడఁ దడయరాదు, మనకుటీరమునకు శీఘ్రముగఁ బోవలయు, జరిగినదంతయు నిద్రపఁజెప్పెదను, తిలోత్తమ యటకు వచ్చినదా?”

“ఆమె యాష్మానితోఁగూడ నరుగుచున్నది, మన మిప్పుడే కలిసికొనఁగలము.”

వారు వేగముగ నడిచి కుటీరమును జేరిరి, అయేషా యనుగ్రహముచే దిలోత్తమ యాష్మానితో నప్పుడే యటఁ జేరెను, ఆమె యభిరామస్వామి పాదములపైఁబడి యేడువ నారంభించెను, ఆమె నూరార్చి యాతఁ డిట్లుచెప్పెను” భగ వదనుగ్రామున పాపాత్ములచేతినుండి యీవలఁ బడితివి, ఒక్క-క్షణికమైనను మనమిట నిలువరాదు, పఠానులు మనల గుర్తించిరేని వారిప్రభువునకయి మనప్రాణములఁ గైకొని పగదీర్చుకొనఁగలరు. మనమీరాత్రియే యిటనుండి లేచిపోవలయు, అందఱు నట్లుచేయ సమ్మతించిరి.

పదునేడవ ప్రకరణము.

అవసానము.

విమల పలాయనమైన తోడనే కటుల్ ఖానుని యుద్ధోగముఁ జూకఁడు జగత్సింహుఁన్న ఛైతనాలకడకు వచ్చి యాతనితో నిట్లనియె.

“రాజగుమారా ! నవాబున కవసానకాలము తిట్టసింపినది. ఒక్కమాటు మిమ్ముఁ జూడవలయు ననుచున్నవాఁడు”

“అదేమి” అని జగత్సింహుఁ డాశ్చర్యముతో నడిగెను.

“ఎవరో శత్రువు లభ్యంతరమందిరమునఁ బ్రవేశించినవాబును పొడిచిపాటిపోయిరి. ఆతఁ డిప్పటికి జీవనముతో నున్నాఁడు. కాని, యింక జాలసేపు బ్రతుకడు. శీఘ్రముగ లెమ్ము. లేకున్న కార్యము మించిపోవును.”

“అట్టిసమయమున నాతఁడు నన్నేలచూడ నభిలషించెను?”

“ఏమో నేనెఱుంగను. మిమ్ముఁ గీసికొనిరమ్మనిన వచ్చితిని. అంతకంటె నాకేమియుఁ దెలియదు”

జగత్సింహుఁడాతనితోఁ గూడ లోపలికిఁజనియెను, కటుల్ ఖానుని ప్రాణములు కడసారి ప్రకాశమును జూపుచు న్నవి. ఇంకనారిపోవును. శాశ్వతాంధకారమగును. ఆతనిచుట్టును తనయులు, పట్టనహిషి. అయేష, అస్సాన్, పియు

రాండు, సేవకులుఉద్యోగస్థులు, మొదలగువారందఱు ఒక
వేష్టిచియుండిరి. ఆప్రదేశమంతయు రోదప్రలాపములతో
నిండిపోయెను. అందఱును దుఃఖించుచుండిరి. శిశువులు విష
యమునెఱుంగక యేడ్చుచుండిరి. ఒక్కరుమాత్రమేడ్చుట
లేదు. ఆమె యయేమా దుఃఖిభాష్పములామె గండభాగము
లపైఁ గల్గులుగట్టి ప్రసహించుచున్నది. తండిశిరసును తన
యెడిలోఁ జేర్చుకొని నిశ్శబ్దముగఁ గూర్చుండయుండెను.

జగత్సింహుఁ డామె విధమునంతయుఁ జూచెను. ఆ
పక్షాత్తవాక్రియుప్రసారము లేని దీపమువలె నామెచలింపక
యుండెను.

జగత్సింహుఁడు లోనఁ బ్రవేశించినతోడనే క్వాజు
యను రాజసేనకుఁ డాతనిహస్తమును బట్టుకొని కలుల్ ఖానుని
ప్రక్కకుఁ గొంపోయి పెద్దగొంతెత్తి యాతనితో నిట్లనియెను

“రాజాజగత్సింహుఁడు వచ్చినాఁడు. కలుల్ ఖాను
రాక్షసునితో నిట్లనియెను. “నేను నీకు శత్రువుఁడను నాకు
గాలము చెల్లినది. ఈలోకమును విడిచిపోవుచున్నాఁడను,
వైరమును నాగ్రహమును బరిత్యజింపుము”

“మంచిది, అట్లేచేసెదను”

“నాదొక్కప్రార్థన—వాగ్దత్తము” అని హీనస్వం
ముతోఁ బలికెను.

“నేనేమి వాగ్దత్త మొనర్పవలయును?”

‘నీహస్తము’

అస్మాన్ కటుల్ ఖానునియభిప్రాయమును గ్రహించి జగత్సింహునిహస్తము నాతనిహస్తముననుంచెను, జగత్సింహునిశరీరమంతయు వేడియెక్కెను. అగ్ని వ్యాపించినట్లయ్యెను కాని, యాతఁడాయుద్రేకము నాపుకొనియెను, కటుల్ ఖానిలుచెప్పఁదొడంగెను.

‘అందఱును పిల్లలు — యుద్ధము — దాహము — చచ్చి పోవుచున్నాఁడను.’

అయేషాషర్బతు నాతనినోటఁ బోసెను.

‘లాభములేదు — యుద్ధమువలన — శాంతము.’

కటుల్ ఖాను మాటాడక యూరకుండెను. జగత్సింగు ప్రత్యుత్తర మీయలేదు. ప్రత్యుత్తరము నపేక్షించుచు కటుల్ ఖాన్ జగత్సింహుని ముఖమువంక వీక్షించుచుండెను. రాకుమారుఁ డేమియు మాటపలుకకుండుటచూచి కటుల్ ఖానుఁ డతిప్రియత్నపూర్వకముగ —

‘అనిష్టమా?’ అనియెను.

చక్రవర్తి యాధిపత్యమునకు పరానులు లోబడెదరేని సంధికొఱకు నేబ్రయత్నింతునని వాగ్దత్త మొనర్పఁగలను.’

“ఒరిస్సాయో?” కటుల్ ఖాను సగమస్పృహతో ననెను.

జగత్సింహుఁ డాతనియుద్రేకమును గ్రహించి యిట్లనియెను.

‘అవిషయమున నాసాధ్యమయినంతవఱకుఁ బ్రయత్నించెదను. నాప్రయత్నమవిఫలముగా దేని మీతనయులొరిస్సాను విడిచిపోనక్కఱలేదు.’

మరణభాదచే వైవర్ణ్యమైయున్న యాతనిముఖముల్లాసముచే నికసించెను. ఇట్లనియెను,

“నీవు—స్వేచ్ఛ—భగవంతుఁడు—మేలు”

జగత్సి-హుఁడు వెడలిపోవుచుండెను. అయేషా తిని నునువంచి తండ్రిచేవియందేదియో చెప్పెను కటుల్ ఖాన్ మొదట క్వాజాయిసా మొగమువంకను, పిదప వెడలిపోనుద్యుత్తడయియున్న రాజపుత్తునివంకను వీక్షించెను. క్వాజా రాజపుత్తునితో నిట్లనియెను.

“నవాబు మీతోనింకను నేమియో చెప్పఁదలచుకొనినట్లున్నాఁడు.”

రాజపుత్తుడు వెనుకకుమరలెను.

“నీచెవి”

రాజపుత్తుఁ డాతనియద్దేశమునుగ్రహించి సమీపమునకువచ్చి తనకర్ణము నాతనిపెదవులయొద్ద నుంచెను,

‘వీర—’ అని యస్పష్టముతో నవాబనియెను.

కొంచెముసేపూరకుండి మరల ‘వీరేంద్రసింహ—

అయ్యో నోరెండిపోవుచున్నది’ అనియెను.

అయేషా మరల పర్చుత్తుచుపోసెను.

‘వీరేంద్రసింహునితనయ’

జగత్స్పింహునకు విషసర్పదష్ట మైనట్లయ్యెను.

‘నిరాధారురాలు—నేను పాపాత్ముడను—దాహము”

అయేషా పది-బదిగ పర్బతు నిచ్చుచుండెను. ఆతనికి మాటలాడుట కష్టమయ్యెను. ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములు కఠినముగా వచ్చుచుండెను.

‘నేను దహింపఁబడుచున్నాఁడను—నేనుదహింపఁబడుచున్నాఁడు:—పతివ్రత—నీవుచూడఁగలవు’

‘ఏమిది?’ అని రాజప్రశ్నించెను.

ఆతనికర్తవ్యము కలుల్ ఖానునిచేవియగు దుఱుమువలె గింగురు మనియెను. కలుల్ ఖానుఁడిట్లు చెప్పఁదొడంగెను

“ఎప్పుడునుజూడఁబోను—అట్టిమహాపతివ్రత—చూడలేదు—ముట్ట కొనలేదు—నీవు—దాహము—ఎట్లు—బిడ్డా!—చచ్చిపోవుచున్నాఁడను—చచ్చిపోవుచున్నాఁడను. అయేషా?”

ఇదివఱకే శక్తినిమించి పవిత్రుడైనను. ఇకమాటలేదు.

శిరసును గ్రందకువ్రేలవై చెను. ఆతఁ డీప్రపంచమున నుడివిన కడపటిమాట “అయేషా” తటాలునగవృషాని యాదీప మారిపోయినది. మరణాంధకారము న్యాప్తమయ్యెను. ప్రాణములును ప్రపంచమును నాతనినుండి విడిపోయినవి.

ప దు నె ని మి ద వ ప్ర క రణ ము.

ద్వేష ము.

జగత్సింహుఁడు చెఱసాలనుండి విడివడియెను. మానసింహుని కడకేగెను. కటుల్ ఖానునితో చేసిన వాగ్దత్తమును జెల్లించెను. మొగలులకును, బఠానులకును, సంధిజరిగెను, పఠానులు చక్రవర్తిప్రభుత్వము నొప్పుకొనుటకును, నొరిస్సాపఠానులవశముననుండుటకును, నిరువురును సమ్మతించిరి. సంధిపద్ధతులను వివరముగఁ దెలియఁగోరు చదువరులు చారిత్రమును జూచికొనియెదరుగాక! మేమిప్పు డావిషయమును వివరముగఁ బ్రస్తావింపఁబోము. ఒడంబడిక జరిగినపిదపఁ గొన్నిదినములెచ్చటనున్న వారచ్చటనుండిరి. కొత్తగాఁ గలిగిన యాస్నేహబంధమును దృఢముచేయవలయునను నుద్దేశముతో నొకనాఁడు ప్రధానమంత్రియగు ఖాల్ జాయును, సేనాధిపతియగునస్మాన్ ఖానును, మానసింహుని జూడనేగిరి. కటుల్ ఖానుని కుమారులనుగూడఁ దీసికొనిచనిరి. ఏబదిమదగజములను నింక ననేకయమూల్యపదార్థములను నాతఁకి కానుకగనర్పించిరి. మానసింహమహారాజు గౌరవపూర్వకముగ వానినందుకొనివారిని గౌరవించి పంపెను.

రాజపుత్రుబల ముటనుండి బయలుదేరుటకుఁ గొన్నిదినములుపట్టినవి. తుద కొకనాఁటిసాయంతనము పాట్నాకుఁ బోవుటకు సిరపఱుపఁబడియెను. ఆ మధ్యాహ్నమున జగత్సిం

హుండు తగిన పరివారముతోఁ బఠానుల కోటలోనికిఁబోయెను. అస్మాక్షానునితోడను, తదితర పరిచయులతోడను జెప్పిపోవలయునని యాతని యుద్దేశము. చెఱసాలలోఁ గలిసి కొనిన యారాత్రినుండియు సస్మాన్ రాజపుత్రునిడల నుపేక్షాభావముఁజూపుచువచ్చెను. ఆతఁ డిప్పుడు కొన్ని సన్మాన వాక్యములతో రాజపుత్రుని సాగనంపెను.

కొంచెము విచారకరమైన హృదయముతో జగత్సింహుఁడచటినుండి మరలెను. ప్రధానమంత్రినిజూచి పిదప నయేషాభవనమునకుఁ బోయి ద్వారపాలకునిచే నామె కీరీతిగ సమాచారమంపెను. “నవాబు కాలధర్మము నొందినపిదప మరల నిన్నుఁజూచు నదృష్టము నాకులభింపలేదు. నేనిప్పుడు పాట్నాకుఁ బోవ సిద్ధముగ నున్నాఁడను. నీ దర్శనభాగ్యము మరల నాకెన్నటికోగాని కలుగదు. అందుచే నొక్కసారి విన్నుఁజూచి నీకడ ననుజ్ఞఁగొని యేగవలయునని యత్యాత్రముతో నున్నాఁడను”

ద్వారపాలకుఁడు తిరిగివచ్చి యిట్లుచెప్పెను.

“రాజోత్తమా! మాప్రభుతనయ యిట్లు నీతోఁ జెప్పుమనినది.

ఇప్పుడు మిమ్ము దర్శింపఁజాలను. ఇట్లన్నందులకు క్షమింపుఁడు.”

రాజపుత్రుఁడు మఱింతచిన్నపుచ్చుకొనియెను. ఆతని నివాసమునకుఁ బోవ బయలువెడలి కోటగుమ్మముకడకు వచ్చెను. అక్కడ సస్మాక్షాను తనకొఱకు నిరీక్షించుచు

జేరు, జగత్స్సింగు నాతనికి మరల వందనముచేసి బయలుదేరెను, అస్మాఖాన్ కూడ వచ్చుచుండెను. రాజపుత్రుఁ డిట్లనియెను.

“సేనాధినాయకా ! నావలన నీకేదై నపని గావలసియుండెనేని నెఱింగింపుము. నీమనోరథము నత్యానందముతో నెఱవేర్చెదను.”

“నీతో రహస్యముగ నొకవిషయము మాటలాడవలసియున్నది ఇందతీనడుచు నీతో నది చెప్పవలనుపడదు. వారిని ముందునకు సాగిపొమ్మనుము. నాతోఁగూడ రమ్ము”

జగత్స్సింహుఁ డించుకేని సందియమొందక తన పరివారమును పొమ్మని యాజ్ఞయొసంగి తానస్మానుతోఁగూడఁ జనియెను. అస్తానాతని గుఱ్ఱము నధిరోహించెను. ఇరువురును కొంతదూరమేగిరి. అస్మాన్ సాంద్రమయిన సాలారణ్యమును బ్రవేశించెను. రాజపుత్రుఁడు నాతనితోఁగూడ నేగెను. అలశిధిలమైన భవన మొకటియున్నది. బహుశః పూర్వకాలమున నెవఁడో రాజదోహి యీ యరణ్యముననుండి యుండవచ్చును. అస్తాఁగుఱ్ఱము నొకసాలవృక్షమునకుఁగట్టి లోనికి పోయెను. ఆమధ్యమున నొక విశాలమైన పెరడున్నది. అం దొకప్రక్కను శివమునుపాతు గోయ్యయొకటి త్రివ్వఁబడి యుండెను. అది కొత్తగ త్రివ్వఁబడినది. కాని శివము మాత్రమచటలేదు రెండవప్రక్కను చితియొకటి పేర్చియుండెను అక్కడను మృతక శేఖరములేదు.

జగత్స్సింహుఁడు లోపలఁ బ్రవేశించి యిట్లనియెను.

“ఇదియేమి ? ఎందుకొఱకు ?”

“ఇది నాయాజ్ఞను సారము సిద్ధపఱుపఁబడినవి. ఈదిస్ మున నేను మృతిఁజెందితినేని నన్ను అదిగో ఆ సమాధిలోఁ బాతిపెట్టింపుము. ఎవ్వరును గ్రహింపజాలరు. నీవు మరణించితివేని శాహ్సాదులచే నీ యుత్తరక్రియలు చేయించెదను. ఎవ్వరును తెలిసికొనఁజాలరు.”

“నీమాటలు నాకర్థము కాలేదు.”

“నేను పఠానుఁడను. మా హృదయముల నగ్నిప్రజ్వలించెనేని మాకు న్యాయాన్యాయములుండవు. ఈ ప్రపంచమున నయేషా యొక్క ప్రేమకు రెండుస్థానములుండరాదు. అందుచే మనయిరువురియొద్దెవ్వరైన నొకరిప్పుడంతమొంది తీరవలయును.”

రాజపుత్రుఁడు సర్వమును గ్రహించి యిట్లనియెను.

“అయిన నీయుద్దేశమేమి?”

“నీవును నాయుధపాణివి. నాతో రణ మొనర్పము. నాప్రాణములను గైకొని నీవు సుఖముగ నుండుము. లేదా, నీప్రాణముల నిట నర్పించి నాకు మార్గమునుజూపుము.”

ఇట్లు చెప్పుచుఁ బ్రత్యుత్తరమునకైన నవకాశమియ్యకుండ నాతఁడొఱచుండఁ బుట్టమును బెట్టికి రాజపుత్రునిపై కురికెను. తనను కాపాడుకొనుటకై రాజపుత్రుని కతిశీఘ్రముగఁ గత్తినిదీయవలసివచ్చెను. అస్మాన్ ఖా ననేకవర్షాయములు రాజపుత్రుని ప్రాణములదీయ ప్రయత్నించెను. కాని, జగత్సింహుఁడొక్క దెబ్బయయినను తనశత్రువుపై విసరలేదు. ఆతనిదెబ్బ తగులకుండమాత్రము కాపాడుకొనుచు

జేను. ఆయుధవిద్యయం దిరువురును బరిపూర్ణులే. జయాప
జయములు లేకుండ నిరువురును సమానముగఁ జాలసేపు
పోరాడిరి. కాని, పఠానుఁడొనరించిన గాయములచే రాజ
పుత్తుని శరీరము రక్తములో మునిగియుండెను. పఠానుని
శరీరమున నొక్కగాయమైన లేదు రాజపుత్తుఁ డాతనిని
ముట్టుకొననైనలేదు. తాను రక్తహీనుడనై పోవుచున్నా
ననియు నిట్టి యసమానయుద్ధమున నిక దనకు మరణము
తప్పదనియు రాజపుత్తుఁడు నిశ్చయించుకొనియెను. ఇట్లని
యెను.

“చాలు—విడుపుము — నేనోడింపఁబడితినిని యొప్పు
కొనుచున్నాడను”

అస్తాన్ ఖాన్ నవ్వుచు నిట్లుత్తరమిచ్చెను.

‘హా! రాజపుత్తుఁడు మరణమునకు భయపడునని
నేనెన్నఁడును విని యెఱుంగను—రణమొనర్పుము—రణమొన
ర్పుము—నేను నిన్ను సంహరించెదను—నిన్ను క్షమింపను—
నీవు జీవించియుంటివేని అయేషా యెన్నఁడును నా యయేషా
కాదు”

“నాకయేషాపై వలపులేదు”

“లేదు. నీవు ప్రేమించుటలేదు. కాని, యయేషా నీ
యెడ ననురాగయై యున్నది—యుద్ధమొనర్పుము—క్షమా
పణలేదు—” అని ఖడ్గకాంతులు మెఱయుచుండఁ ద్రిప్పుచుఁ
డెప్పెను.

రాజపుత్తుఁడు తనయాయుధమును దూరముగ విసరి
వైచి యిట్లుచెప్పెను.

“నేను రణమొనర్పను, నాదురదృష్టదినములలో నీవు నాకుఁ జాలసాహాయ్య మొనర్చితివి, అందుచే నేను నీతో యుద్ధమును జేయను.”

కోపావేశవరవశుఁడై యస్మానుఖాను రాజపుత్రుని పక్షస్థలమున నొక్కతన్నఁ దన్ని యిట్లనియెను.

“మరణమునకు భయపడిన వీరులతో నేనిట్లే యుద్ధ మొనర్చెదను”

రాజపుత్రుని యౌర్పంతయు నశించిపోయెను. పాఱ వయించిన యాయుధము నతిశీఘ్రముగ నందుకొని నక్కకఱ చిన సింగంపు గొదమవలె ముందునకు లఁఘించి పఠానుని గాఁకెను. మహాద్భుతమైన యాతని తాఁకుడును పఠానుఁడు సహింపలేకపోయెను. రణరంగమున నిలువునఁ బడిపోయెను. రాకుమారుఁ డాతనిపక్షముపైఁ గూర్చుండి యాతని చేత నున్న కత్తిని బెఱికిఁకొని యాతని కంఠస్థలమున బెట్టి యిట్లనియెను.

“ఇప్పుడేమనెదవు? నీరణవాంఛ తృప్తి నొందెనా?”

“నేను బ్రతికియుండగఁ గాదు”

“నీప్రాణము నిప్పుడు నాశనమొందింపఁగలను.”

“అట్లుసేయుము. లేకున్న నీస్వాగత్యువు జీవించి యుండును”

“బ్రతికియుండనిమ్ము. రాజపుత్రుఁ డందులకు భయ పడఁడు. నేను నిన్ను వధించియుండును. కాని నీవు నాప్రాణ

మును గాపాడితివి. అందుచే నీసాగ్రములను నేను కాపాడుచున్నాఁడను.”

రాజపుత్రుఁడస్మానుని చేతులును, గాళ్ళనుగట్టి, యొక్కటొక్కటిగ నాతని యాయుధముల నన్నిటిని దీసిపాల్పవైచి, యాతని నిరాయుధునిగఁ జేసెను. పిదప నాతని బంధ విముక్తునిఁజేసి యిట్లనియెను.

“నీవు నెమ్మదిగ నీయింటికిఁబొమ్ము నీవుయవనుఁడవై యుండియు రాజపుత్రుని వక్షస్థలమునుదన్నితివి. అందుచే నీకీదురవస్థఁ గలుగఁజేయవలసి వచ్చినది. లేకున్న రాజపుత్రుని లెప్పుడును దమకు మేలొనర్చినవారియెడఁ గృతఘ్నులై పరివర్తింపరు”

అస్మానుఁ డేమియుఁ బ్రత్యుత్తరమియకుండ నశ్వా రోహణముజేసి దుర్గమువంకఁ బరుగెత్తెను.

రాజపుత్రుఁడు తన వస్త్రమును నూతిలోఁదడిపి శరీర మంతయుఁ గడిగికొనియెను. ఆతఁడుగుట్టమునధిరోహించి కళ్ళేమును బుచ్చుకొనెను. ఆకళ్ళేమునకు నాకులు లతలు చుట్టఁబడియున్నవి. వానిని దీసివేయశిరోజములతోఁ గట్టఁబడిన యుత్తర మొకటి కనఁబడియెను. దానిపై నీవిధముగ లిఖింపఁబడి యుండెను.

“అయ్యా! రెండు దినములవఱకు నీయుత్తరమును విప్పకుము. విప్పితివేని దీనియద్దేశము కొనసాగనేరదు.”

రాజపుత్రుఁ డొక్కించుక యలోచించి లేఖనియొక ప్రాయము సంగీకరించెను. విప్పలేదు. దానిని తాయెతులొ

భద్రపటచెను. గుఱ్ఱము నొక్కదెబ్బకొట్టి నివాసమునకై
మరలెను.

ఇంటికిఁ జేరినమూఁడవనాఁ డాతనికొకదూత మఱి
యొకయుత్తరమును దెచ్చియిచ్చెను.

దానినిగూర్చి తరువాత ప్రకరణమున ముచ్చటించు
కొందము.

ప ం దొ మ్మి ద వ వ్ర క ర ణ ము.

—❖—

అయేషా యుత్తరము.

అయేషాయుత్తరము వ్రాయఁ గూర్చుండెను. ఆమె
ముఖిలక్షణము, త దేకధ్యానమును, గంభీరమును, సూచించు
చుండెను. ఆమెవ్రాయబోవు నుత్తరము జగత్సంహారకు.
చిన్న కాగితము నొకదానిని గైకొని వ్రాయఁ దొడంగెను.
మొదట ‘ప్రాణాధికప్రియా’ అని వ్రాసి వెంటనేదానిని తుడు
పుపెట్టెను. మరల “రాజకుమారా!” అని వ్రాయుచుండనేత్ర
ముల బాష్పము లుదయించి కపోలములవెంటఁ బ్రవహించి
యా కాగితముపైఁ బడియెను. అయేషా దానిని చించిపాట
వైచి మఱియొక కొత్త కాగితమును గైకొని వ్రాయుచుం
డెను. ఎన్నియో పంక్తులు వ్రాయలేదు. దానిపైకూడ సల్లె
బాష్పములు స్రవించెను. ఆమె దానిని కూడఁ బాటవై చెను.
మూఁడవసారి కన్నీళ్ళచే మరక పడకుండ నుత్తరమును బూ

త్తిచేసెను. వ్రాసిన దానిని చదువ నారంభించెను. అశ్రువు లామెను చదువనీయలేదు. అక్షరములు కనబడలేదు. అతి కష్టముమీఁద నెట్లోచదివి యుత్తరమును మడచి దూతకిచ్చెను. అతఁడు రాజపుత్రిసైన్యము విడిసియున్న ప్రదేశము వంకకుఁబోయెను. అయేషా యొక్కతెయు శయ్యపైఁబడి యేడ్చుచుండెను.

జగత్సింగుత్తరమును విప్పి యిట్లు చదివెను.

‘రాజకుమారా! నామనోద్ధైర్యమునందు నాకు సమ్యక్ మున్నది. ఆవిషయమున నాకేమేని భయముండి నిన్నుఁజూడ రాకపోలేదు. అయేషాకు తాలిమి తక్కువయని యెన్నఁడును నలంపకుము. ఆయుద్ధేశము నాకుఁ జాలబాధాకరము అస్మానుఖాన్ నాతని హృదయమునఁ గ్రోధాన్నిని రగుల్కొల్పి నాఁడని నీవెఱ్ఱుంగుదువు. మరలనాతని హృదయమునకు బాధకలుగఁ జేయవలసివచ్చు ననెడియుద్ధేశముతో నేను నిన్నుఁ జూడరాలేదు. నీదర్శనమును నిరాకరించినందులకు నీవన్యధాతలంపవని యనుకొనెదను. నాకష్టసుఖములన్నియు భగవంతునిపై వైచితి. నీసమక్షమున నేను నీకనుజ్ఞ నొసంగి యుంటి నేని నావిచారమునంతయు సులభముగా భరింపఁగలిగి యుందును. నేను నీదర్శనముఁ జేయలేకపోవుటచే, తాత్పర్యో విర్మింపఁబడిన స్త్రీ నై పోయితిని.

అయిన సిప్పు కీయుత్తర మెందులకని యడుగవచ్చును. చాదొక్కస్థాన మున్నది. సోదరీప్రేమతోఁగంటె నన్యధా నిన్ను నేను ప్రేమించియుంటి నని నీకుఁ దెలిసెనేని దానిని మఱచిపోము. ఈజీవితమున నేనా విషయమును గూర్చి

యేమియుఁ దెలుపకుండుటకై మొదట నిశ్చయము జేసికొంటిని. కాని భగవంతు డస్యధా యొనర్చినాఁడు. అయిన నిశ్చదానిని జ్ఞప్తియందుంచుకొనకుము.

నిన్ను ప్రేమించునంతటి భాగ్యమునకై నేను నోచి పుట్టలేదు. నేను దేనిని నీకీయవలసియుండెనో దానిని నీకర్పించివైచితిని. దానికి బదులుగ నేనేమియుఁ గొరను. నీహృదయమును బడయగలుగుదునను నాశలేకపోయినను నాప్రేమ బలమున నిర్విచారముగఁ గాలముఁ గడుపఁగలను. ఇప్పుడా విషయముగు ప్రస్తావనమంతయు ననావశ్యకము.

నేను నిన్ను దురవస్థలోఁ జూచితిని. నీకదృష్టదినములు సంప్రాప్తమై యప్పు డయేషాకుఁ దెలియవలపుము. కాని యట్లు చేయ నీకిష్టము లేకపోయేనేని చేయకుము. ఎప్పుడైన నీహృదయమునకుఁ గష్టము కలిగినేని యప్పు డయేషా జ్ఞప్తియందునా ?

నీకీయు తరము వ్రాసినందుల కిప్పుడుగాని. ముందుగాని లోకులు నన్నునిందింపవచ్చును. నేను నిర్దోషురాలను. లోకులాడుకొను దానిని గూర్చి నీవంతగా వాటిసేయనక్కఱలేదు. నీకెప్పుడైన నిష్టయుకలిగెనేని నాకు తరము వ్రాయుము.

నీవిప్పుడు వెడలిపోవుచున్నాఁడవు. ప్రస్తుత మీప్రదేశమును విడిచి యేగుచున్నాఁడవు. పఠానులు శాంతస్వభావులు కారు. అందుచే నీదేశమునకు మరల నీవు రావలసియుండును. కాని నీవిశ నెప్పుడును నన్నుఁ జూడబోకుము. నేనా విషయమును చాలదూరము యోచనచేసి యట్లు నిశ్చయించితిని. స్త్రీల హృదయమునందు విశేషముగ నమ్మక

ముంపరాదు. దానిని వశ్యముఁ జేసికొనుట స్వభావసిద్ధముగఁ జాలకష్టము.

నిన్నిఁక నొక్కమాట మాత్రము చూడవలయునని నాకభిలాషకలదు. ఈ దేశమున నీకుఁ బరిణయ మగునేని యప్పుడావిషయమును నాకెఱిగింపుము. నేను స్వయముగ నీవివాహమున కరుదెంచెదను. నీయర్థాంగిగాఁ గానున్న యా నారీశిరోమణి నిమిత్తము కొన్నిభూషణములను దాచియుంచి తిని. ఆసమయమును నేనెఱుంగఁ గలిగితినేని నాహస్తము లతో నా యలంకారముల నామె గాత్రమున కలంకరించెదను.

ఇంకొకమనవి. అయేషా లోకాంతరమున కేగెనని నీకు సమాచారము వచ్చినప్పుడు నీవొక్కమా టిక్కడకు రమ్ము. నీపేరువ్రాసి పెట్టెలో నుంపబడినవేవి నీకగపడునో వానిని నీవు నాకొఱకంగీకరింపుము. ప్రేమాస్పదుఁడగు నా తఁడ్రీవలన నేను తనయనైనను కొంతద్రవ్యముఁ బడసి యున్నదానను. అది స్వల్పముగ గాన్పించినను, బీదదేశ ములోఁ జాలగొప్పగఁ బరిగణింపఁబడును. అబ్బీరు రాజ పుత్రివంశజుల కది గ్రహింపఁదగనిదైనను దానిని నీవు స్వాధీనము చేసికొనవలయునని నాప్రార్థన.

దానపత్రమును నీవాపెట్టెయందే కాంచఁగలవు.

ఇక వ్రాయుట కేమియున్నది? ఇంకను నెంతయో వ్రాయవలయునని నాకభిలాషకలదు. కాని. దానివలన లాభ మేమి? భగవంతుఁడు నీకెప్పుడును సౌఖ్యమొనగూర్చు:

గాక ! అయేషా విషయమై నీకేప్పుడును నసౌఖ్య మొనఁ
గూర్చుకుండుఁగాక !”

ఉత్తరముఁ జదువుకొని జగత్సింహుఁ డేడువదొడం
గెను. ఆయుత్తరమును జేతఁబట్టుకొని చాలసే పటునిటు
పచాఁగ సేయుచుండెను. పిదప నాతఁడు శీఘ్రముగ నొకకాగి
తిమును గైకొని యీదిగువమాటలను వ్రాసి దానిని దూత
కిచ్చి పంపెను.

“అయేషా ! నీవు నారీలోకమునం దంతకుఁ బ్రకాశ
నీయురాలవు. ప్రపంచమును గప్టములలోఁ ద్రోయుచుండుట
భగవద్దేశము కాఁబోలు ! నీయుత్తరమునందలి యేయంశ
మునకును నేను బ్రత్యుత్తర మీఁజాలను—నీయుత్తరముచే
నే నవశుఁడనైపోతిని. నిన్ను నేనెప్పుడును ప్రియతమయగు
సోదరివలెఁ జూచుకొనుచుందునని మాత్రమే దీనివలన నీ
వెఱుంగవలయును.”

దూత యాయుత్తరమును గైకొనిపోయి అయేషా
కిచ్చెను.

ఇరువదియవ ప్రకరణము.

ఆపోవుచున్న దీపము.

అయేషాకడ సెలవుఁగైకొని యాష్మానీతోఁ గూడ
తిలోత్తమ వెడలిపోయినపిమ్మట నామె యెటనున్నదో యెవ్వ
రును జెప్పలేదు. తిలోత్తమ యాష్మానీ, అభిరామస్వామి,

విమలలను గూర్చిన సమాచారము తెవ్వరికిని దెలియుటలేదు. సంధికార్యములు సమాప్తమయినపిదప మొగలాయిలును, బఠానులును గూడ వీరేంద్రసింహుని దారుణవధను గూర్చి యాతని కుటుంబమునకు సంఘటిల్లిన దురవస్థగూర్చియుఁ జాలవరితపించిరి. జాలినొందిరి. ఆతనిభార్యను తనయను వెదకించి తీసికొనివచ్చి గరమందరమున మరల వారిని నిలుపవలయునని నిశ్చయించిరి తదనుసరణముగ నస్మానును క్వాజాయిసాయును మానసింహుఁడు మొదలగువారును జాల శ్రద్ధ చేసి వారిని వెదకించిరి. కాని, యయేషాకడనుండి యాష్మానీతో వెడలుటతప్ప తిలోత్తమ సమాచారముల నెవ్వరును నెఱుంగఁజాలరైరి. మానసింహుఁడు తన ప్రయత్నములన్నియు విఫలములయిపోవఁ దుదకుఁ దనకు నమ్మకమైనవాని నొకనిని గరమందరమున నుంచి యాతనికిట్లాజ్ఞాపించెను.

“వీరేంద్రసింహునిభార్యను, తనయను వెదకింపుము. వారిని నీవు కనుగొంటివేని గరమందమును వారికొప్పగించి నాకడకురమ్ము. నీకు బహుమానముగ నేనొక జాగీరు నిచ్చెదను ”

ఈవిధముగ గరమందర వ్యవహారము నంతను నెఱవేర్చి మానసింహుఁడు పాట్నాకుఁబోవ సిద్ధపడియెను.

కలుల్ ఖాను చచ్చిపోవుచుఁ జెప్పినవాక్యములు జగత్సింహుని హృదయమున కేమేని మార్పును గలిగించెనో లేదో చెప్పలేము. ఆ యవిదలను గనుగొనుటకై యాతఁడు మనుష్యులను బంపుటలోఁగాని ద్రవ్యమును వెచ్చించుటలోఁగాని యేమియు లోటుచేయలేదను మాటమాత్రము వాస్తవము.

వము. కాని. యీ ప్రయత్నములు చేయవలయునను నుద్దేశ మాతనికి గతమునంతను జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుటవలనఁ గలిగె నో మానసింహుఁడు మొదలగువారిని ప్రేరేపించిన యుద్దేశ ములే యితనిని ప్రేరేపించుటవలనఁ గలిగెనో, పూర్వపు ప్రేమ యంతయు మనసున మరల నుద్భవించుటవలనఁ గలిగెనో, మనము చెప్పలేముఁ కారణమేదియయినఁ గానిమ్ము ఇతని ప్రయత్నములన్నియు నిష్ఫలములై పోయినవి.

మానసింహుని సేనలన్నియు నచటనుండి బయలు దేరు ప్రయత్నముతోనున్నవి. తేపటిదినమున వారు బయలు దేరి పోయెదరు. ఈదినముననే గుట్టముక శృంగునకుఁ గట్టఁబడిన యుత్తరముఁ జదువవలసిస సమయము, రెండుదినము లును గడచిపోయినవి. అత్యాత్రముతో జగత్సింహుఁడు ఉత్తరమును విప్పి యీదిగువయంశములను జదివెను.

“నీవు సదుద్దేశము గలవాఁడవై పాపమునకు భయపడెదవేని, బ్రాహ్మణుని శాపమునకు నీవు భీతిఁజెందెదవేని, నీయుత్తరమునందలి విషయములను జదివినతత్క్షణమే నీవొంటరిగ నిటకు రావలసినది. ఇంతేసంగతులు.”

‘ఒక బ్రాహ్మణుఁడు’

రాజపుత్తుఁ డాశ్చర్యపడియెను. ఒకమార్క్లి యొచ్చించెను. ‘ఇదిశత్రువులమోగుకృత్యమయి యుండవచ్చును. నేను వెళ్ళవచ్చునా?’ మరల నిట్లుతలంచెను. “ఈయుత్తరము స్వచ్ఛమయిన దేవనాగరాక్షరములలో వ్రాయఁబడియున్నది “తుడికిది తప్పక బ్రాహ్మణునియొద్ద నుండియే వచ్చియుండునని నిశ్చయించెను.

తక్కివ యన్నిటికంటె బ్రాహ్మణశాప మనిన రాజ పుత్తుల కెక్కుడుభయము. అందుచే నాతఁడు వెళ్ళుటకే నిశ్చయించుకొనియెను. తనపరివారముతో నాతఁ డిట్లు చెప్పెను.

“మీరు బయలుదేగులోపల నేను—మిమ్ములఁ గలిసి కొనకుండినను, నానిమిత్తము కనిపెట్టుకుని యుండవలదు. మీరు ముందుపోయినను నిబ్బందిలేదు. ఒరడ్వానుకడఁగాని, రాజమహాలునందుగాని, మిమ్ముఁగలిసికొనెదను”

ఇట్లు వారికిఁజెప్పి యొక్కడును సాలారణ్యమువై పు నకుఁ జనియెను. మునుపటివలెనే శిథిలమైయున్న యాభవన ద్వారముకడకుఁ బోయి యశ్వము నొక సాలవృక్షమునకుఁ గట్టి చుట్టును జూచెను ఎవ్వగును గనఁబడలేదు. పిదపనాతడు లోపలికేగెను. అక్కడ నొకప్రక్క సమాధి కై త్రవ్వఁబడిన గోరియు నొకప్రక్క శవదహనమునకై యేర్పఱుపఁబడినచితి యు నుండెను. అవి యిదివఱకు తాను చూచినవియే. ఆచితి పై నొక బ్రాహ్మణుఁడు గూర్చుండియుండెను. ఆతఁడు తలవాల్చుకొని యేడ్చుచుండెను.

“అయ్యా! నన్నిక్కడకు రావలయునని కోరినది నీవేనా?”

బ్రాహ్మణుఁడు తలపైకెత్తెను. రాకుమారుఁ డాతనిఁ జూచెను. ఆతఁ డభిరామస్వామి.

ఆశ్చర్యసంతోషవినోదము లొక్కమ్మడి రాజపుత్రుని హృదయమునావరించెను. బ్రాహ్మణున కాతఁడు వినయప్రాప్త్యకముగ వందనమొనర్చి యిట్లడిగెను.

“మిమ్ముఁ జూడవలయునని నేనెన్ని ప్రయత్నము లొనర్చితినో యిప్పుడెంతని చెప్పుదును మీరెందుల కిక్కడనున్నారు?”

అభిరామస్వామి నేత్రములు తుడుచుకొని యిట్లనియెను,

‘ప్రస్తుతము నేనిక్కడ నేయున్నాఁడను’

ఆతఁడామాట వినియు విననితోడనే ప్రశ్నపై ప్రశ్ననై చి యడుగ నారంభించెను.

“నన్నిక్కడఁ జూడఁగోరినదెందులకు? మీరు విచారించుచున్నారెందులకు?”

‘నిన్నిటకురమ్మనుటకును, నాకన్నీళ్ళకును. నొక్కటే కారణము. తిలోత్తమ మరణశయ్యపై నున్నది’

రాజపుత్రుఁడు మెల్లగఁ జేయానుకొని క్రిందఁ గూర్చుండెను. ఆతని హృదయమున కన్నియు జ్ఞప్తికివచ్చెను. చాలకష్టపడియెను. దేవాలయమునందలి ప్రథమావలోకనము,—శైలేశ్వరసన్నిధానమున నొనర్చినశపథము—ఆశ్రమగారభవనమునఁ బ్రథమగుమావేశ సమయమున గాఢానురాగముచేనైన బ్రాహ్మదయము—గాఢాంధకార మయమగు నారాత్రిసంభవించినదురవస్థ—ఆమూర్ఛావస్థయందలి తిలోత్తమవదనము—యవనాంతఃపురగుహయందలి యామెకష్టము—చేఱసాలయందు తాను చూపిననిర్దయ—తుదకీమరణశయ్యపై నుచ్చాస నిశ్వాసనిర్గమనము—అన్నియు—జ్ఞప్తికివచ్చెను. ఆతనిహృదయమున కివి తుపానువేగమున వచ్చి

తట్టెను. పూర్వపుటగ్ని పదిరెట్లభివృద్ధిఁజెంది యాతనిహృదయమును దహించుచుండెను.

ఆతఁడు చాలసేపు మాటలాడకుండ నూరకుండెను. అభిరామస్వామి యిట్లు చెప్పుచుండెను.

“ఆనాఁడు, విమల తననాథునిఁ జంపినందులకయి పగ తీర్చుకొనినదిమొదలు నేను నాతనయను నాతనయతనయను దీసికొని యిట్లు రహస్యముగనొకచోనుండక యాదేశమునా దేశముతిరుగుచున్నాఁడను. మహమ్మదీయుల భయముచేనిట్లు చరింపవలసివచ్చినది. ఆనాఁటినుండియు తిలోత్తమ వ్యాధిపీడితురాలైయున్నది. వ్యాధికారణమును నీవుబాగుగ నెఱుంగుదువు.”

రాజపుత్రునిహృదయమున శూలము గుచ్చినట్లయ్యెను.

“అప్పటినుండియు నామెననేకప్రదేశముల యందుంచి తిని, అనేకవిధముల వైద్యమొనర్చితిని. నాయశావనమునుండియు నేను రోగలక్షణశాస్త్రమును బాగుగఁ జదువుకొన్నాఁడను. అనేక వ్యాధులకు వైద్యమును జేసితిని. ఎవ్వరు నెఱుంగని యనేకౌషధముల నేనెఱుఁగుదును కాని హృదయమున బాగుగ ప్రేళ్ళుపాటియున్న విచారముచే బాధపడుచుండురోగి కేవైద్యుఁడు వైద్యముఁ జేయఁగలడు? ఈప్రదేశము రహస్యముగ నున్నదనియెంచి ఈభవనమునం దొకరహస్యస్థానమున నొకవారము దినములనుండి నివసించియున్నారము. అదృష్టవశమున నిన్నిటఁగనుగొని నీయశ్వము కశ్యేమున కుత్తర

మును గట్టితిని, ఆమెవ్యాధిని నేనుగుదుర్పలేకపోయినచో నవసానకాలమున నామెకు శాంతిగలుగుటకై, నిన్నొక్కమా రామెకడకుఁ గొనిరావలయునని నే నెప్పుడును తెలంచుచుండెడివాఁడను ఇందుకొఱకే నీకు నే నీయుత్తరము వ్రాసితిని. అప్పటి కామె జీవితవిషయమున నాకుఁగల యాశాలతలన్నియుఁ దెగిపోలేదు ఇఁక రెండుదినములలోపలఁ గొంచెము గుణము గాన్పించదేని యామెతప్పకమరణించునని యప్పుడనుకొన్నాఁడను. అందుమూలముననే యీయుత్తరమును రెండుదినములు గడచినపిమ్మట చదువ వలయునని వ్రాసియుంటిని. ఇప్పుడవసానము తటస్థించినది. ఆమెబ్రతుకు ననునాశలేదు. అయ్యో! ఆదీవము కడసారి ప్రకాశమును జూపుచున్నది.”

ఆతఁడు మరల నేడ్చెను. జగత్సింగుకూడ నేడ్చుచుండెను.

“నీయంతట నీవాకస్మికముగ తిలోత్తమయెదుటకు రాకుము. మిక్కిలి కృశించియున్న యామెహృదయమొక్కమాటుగ నీయత్యధికానందమును భరింపఁజాలదు. ఒక్కమాటు వచ్చిచూడవలయునని వర్తమానమంపితిసనియు, నీవు రానున్నావనియు నామెతోఁ జెప్పియున్నాఁడను. ఇప్పుడు నేనేగి నీరాక నెఱింగించెదను. నీవామెను పిదపఁ జూడవచ్చును.

ఇట్లు చెప్పుచు నాతఁ డాశిథిలభవనమునందలి లోపలి భాగమునకుఁ జనియెను, పిదప కొన్నినిమిషముల కాతఁడు మరలవచ్చి ‘రన్చు’ అనియెను.

రాకుమారుఁ డాతనితోఁగూడ లోనికింజనియెను. ఆ గదియంతయు, నిశ్శబ్దముగనుండెను. అందొకప్రాతమంచము పైఁ జాలకృశించినను నింకను మనోహరముగనున్న తిలోత్తమ పండుకొనియుండెను. పూర్వలావణ్యముయొక్క యస్పష్టకాంతులింకను నామె నావరించియుండెను. నూర్యోదయాత్పూర్వ మాకసమున నించించుక కాంతులఁ బ్రసరింపఁజేయుచు నస్తమింపనున్న మనోహరనక్షత్రంబుఁబోలె నామెయట బగుండియుండెను. ప్రక్కనొకయనాధస్త్రీ కూర్చుండి తన హస్తముచే నామెశరీరముపై మెలఁగ రాచుచుండెను ఆమె శరీరమున నలంకారములు లేవు ఆమె యేకాకినియు మలిన దేహయునగు వితంతువు. మొట్టమొదట నామెనురాజపుత్తుఁడ నవాలుపట్టలేకపోయెను ఎట్టులానవాలు పట్టఁగలడు? ఆతఁడు చూచునప్పటి కామెనిరంతరయాననవతి. ఇప్పుడో వృద్ధాంగన.

రాజపుత్తుఁడు లోపలికేగి తిలోత్తమ శయ్యకడ నిలవఁబడునప్పటి కామె నేత్రములు మూతవడియుండెను. అభిరామస్వామి యామెనుపిలిచి యిట్లుచెప్పెను.

“తిలోత్తమా! కుమారజగత్సింహుఁడు వచ్చినాడు”

ఆమె కనులువిప్పి జగత్సింహునిఁజూచెను. ఆ వీక్షణము కోమలముగ నుండెను. అందుఁ దిరస్కారసూచకము లేకమైనను లేదు. ఆతనిజూచియుఁ జూచుటలో నామె నేత్రములు క్రిందకువాలెను. క్రమక్రమముగ నశ్రువులు కపోలములవెంటఁ గాల్వలుగట్టసాగెను. ఆతఁ డింక సహింపలేక పోయెను. లజ్జయును గంభీరభావమును చొలఁగిపోయినవి.

ఆమె సాదములపైఁబడి బాష్పధారలచే నామె కుసుమగాత్ర మంతయుఁ దడుపుచుండెను.

ఇరువదియొకటవ ప్రకరణము.

స్వప్న పర్యవసాన మసత్యబోధకము.

తండ్రిలేని నిరాధారురాలగు బాలిక వ్యాధిపీడితయై మంచముపట్టియుండెను. జగత్సింహుఁడామెప్రక్కనున్నాఁడు. పగలుగడిచినది. రాత్రిగడచినది. మరలఁ బవలు వచ్చినది. మరల గడచిపోయినది. మరల రాత్రియేతెంచినది రాజపు. త్త్రరత్న మామె ప్రక్కనే కూర్చుండియుండి యామె కుపచారములు సేయుచుండెను. ఆమె కుపచారముసేయుటలో గతభర్తృకయగు నా యువిదకుఁ దలచుగ సాహాయ్యముసేయుచుండెను. తిలోత్తమ తన ముఖమువంకఁ జూచునా? పూర్వమువలె మదహాసాలంకృతమై యామె వదనము మాధుర్యమును వెలిగొలుపుచుండునా?

అని యాతఁడామె వదనమును బలుమాటుచూచుచుఁ గూర్చుండియుండెను.

సైనిక పటకటీరము లెటులున్నవి? సైనికు లెటు నున్నారు? వారా ప్రదేశమునువిడిచిపోయి యిప్పుడు పాట్నాలోనున్నారు. జగత్సింహుని స్వపరివార మెచటనుండెను? వారు దారుకేశ్వరనదీతీరమున తన ప్రభుని రాకను నిరీక్షిం

చుచున్నారు. ప్రభు వెక్కడనున్నాడు? నిర్దయాత్మకములగు మధ్యాహ్నసూర్యుని వేడి కిరణములచే వాడి, కృశించిపోవ సిద్ధముగనున్న శరీరకుసుమమునకు నేత్రహాని కరములగు బాష్పదకములచే మరల జీవము పోయుచున్నాడు.

ఆ మృదుకుసుమము మరల బ్రతికినది. మోహమొక్కటియే యీ ప్రపంచమున సర్వకార్య నిర్వాహకమైన మంత్రము. మోహజ్వరమునుగుదుర్చు వైద్యుడు మన్మథుఁడొక్కఁడే. ఆతఁడుదప్ప నా వ్యాధినిగుదుర్చువార లెవ్వరు?

మంచితైలమును గొత్త గఁబోయుటచే గ్రమగ్రమముగఁ బ్రకాశించు దీపమువలె, గ్రీష్మర్తు భానుకిరణములచే వాడిపోయి తొలకరివాన చినుకులచే మరల నేపుఁజెంది చిగిచ్చెడితీగవలె, జగత్స్పింగుని సహవాసముచేఁ దిలోత్తమ యారోగ్యమునొందుచుండెను.

ఆమె శయ్యపైఁ గూర్చుండుటకు శక్తిగలిగెను. నడుమ నడుమ విమల యావలికేగినప్పు డామె తన హృదయము నాతనికడ విప్పి యేమేమియో చెప్పుచుండెను. ఎన్నివిషయములోఁ చెప్పినది. హృదయముననున్న యనేకములగు తప్పయిన యభిప్రాయముల నన్నిటిని దెల్పినది. ఆమె మనసున నుద్భవించి నాశనమైన యాశలన్నియు నెఱింగించినది. నిద్రించుచున్నప్పుడు మెలఁకువగనున్నప్పుడామె కనినస్వప్నకథల నన్నిటిని నుడివినది. వ్యాధిపీడితయై స్పృహలేకుండ పడియున్నప్పుడు తన కొకనాఁడు వచ్చిన యీక్రిందిస్వప్నము నాతనికిఁ జెప్పెను.

వసంతకాలమున నంకురములు మొదలగు వానిచేఁ జక్కఁగ నలంకరింపఁబడియున్న యొకపర్వతముపై నామె యు రాజపుత్రుఁడును నాటలాడుకొనుచుండిరి. ఆమె పువ్వులనేర దండలుగాఁ గూర్చెను. ఆమె రెండుదండలను గుచ్చి యం దొకటి తనకంఠమున నలంకరించుకొని రెండవది జగత్స్థిం హుని కంఠమున వైచెను. రాజపుత్రుని నిశితఖడ్గమునకుఁ దగిలి యాతనిహారము తెగిపోయెను. “నేనిక నేహారమును నీకంఠమున నలంకరింపను. నీపాదములకు సంకెలలఁ దగిల్చి కట్టివైచెదను.” అని తిలోత్తమ యనియెను. పిదప నామె పూలతో సంకెలలఁ జేసెను. ఆమె యాసంకెలలం దగుల్చు నాతనికడ కేగెను. ఆతఁడు కొంచెము వెనుకకరిగెను. తిలోత్తమ యాతనిఁబట్టుకొనుటకయి శీఘ్రముగ నడచెను. ఆతఁ డింకను దూర మరిగెను. తిలోత్తమ పరుగెత్తెను. జగత్స్థిం హుఁడు వేగముగాఁ బర్వతము నెక్కనారంభించెను. అక్కడ చిన్నకాలువ యొకటి యుండెను. జగత్స్థింహుఁడు దానిని దాఁటెను. తిలోత్తమ స్త్రీయగుటచే దాటలేకపోయెను. ఆకాలువ యెటసన్నముగానుండునో యక్కడనుండి దాట వలెనని యామె యాప్రకృతగాఁ బోయెను. వెళ్ళినకొలఁది నాయేలు సన్నమగుటకుబదులు వెడల్పుయ్యెను. క్రిమక్రిమ ముగ నదియొక చిన్న నది యయ్యెను. తుదకది పెద్ద నది యయ్యెను. ఇక జగత్స్థింహు డగపడలేదు. ఆనది గల్లెత్తుగ నుండెను. భయంకరములై మెరకపల్లములచే గమానముగా లేకుండఁబోయెను. ఇక నడచుటకుసాధ్యముగాదు. ఇంతలో తిలోత్తమ నిలుచుండియుండిన గట్టుమహాధ్వనిచేయుచుఁగూల్చి

నదిలోఁబడిపోయెను. క్రింద నొకభయంకరమయిన సుడిగుండమున్నది. తిలోత్తమ యటనుండి యెగిరి పర్వతము నెక్కబోయెను. కాని, తిలోత్తమ బిగ్గఱఁగ నేడ్వనారంభించెను. ఆకస్మికముగ భయంకరస్వరూపుఁ డగు కటుల్ ఖాను సమాధినుండి వచ్చి యామె కడ్డముగ నిలిచెను. తక్షణమే యా పూలదండ యినుపసంకెలగ మాటిపోయెను. ఆమెహస్తమున నున్న పూలసంకెల యదృశ్యమై యామెపాదముల కినుపసంకెల యయ్యెను. ఆకస్మికముగ నామె శరీరము నిలువఁబడి పోయెను. కటుల్ ఖాను మెడఁబట్టుకొని యామె నాప్రవాహమధ్యమునఁ బడవైచెను. —

తిలోత్తమ నేత్రములు బాష్పావృతము లగుచుండ “రాకుమారా! కల వట్టికలకాదు. నీకొఱకుఁ గూర్చిన యాపూలసంకెల నాపాదముల కినుపసంకెలయై నిజమును ఋజువుచేసెను—నీకంతమున నేనలంకరించిన యాపూలహారము నీవు కత్తితో ముక్కలుచేసితివి.”

రాజపుత్రునికు నవ్వువచ్చెను. అతఁడు తనకత్తి నందుకొని యామెపాదములకడ నుంచి యిట్లనెను.

“తిలోత్తమా! ఇదిగో! నాఖడ్గమును నీకచ్చివైచితిని, ఇక నొక్కమాటు పుష్పహారమును నాకంతమున నల్లంకరింపుము. ఈహస్తములతో నీకత్తిని రెండుముక్కలు చేసివైచెదను.

తిలోత్తమ యూరకుండెను. రాజపుత్రుఁడు

“తిలోత్తమా! పరిహాసముకాదు.” అనియెను.

ఆమె సిగ్గుచేరి దలవంచుకొనియెను.

ఆసాయంకాల మభిరామస్వామి యింకొకగదియందుఁ గూర్చుండి ప్రదీపప్రకాశ సాహాయ్యమున వ్రాతగ్రంథము నొకదానిని చదువుకొనుచుండెను. రాజపుత్రుఁ డటకువచ్చి యతివినయమున నిట్లనియెను.

అయ్యా ! నాదొక్కప్రార్థనము. తిలోత్తమ కిప్పుడు ప్రయాణశ్రమను సహింపఁదగినంత శక్తి కలిగినది. ఇక నీ శిథిలభవనమున నుండి కష్టమనుభవించు టెందులకు? తేప శుభదినముగాదేని, గరమందరమునకుఁ గొనిరమ్ము. నీకష్టము గలదేని తిలోత్తమ నన్నీరు రాజపుత్రవంశమునకుఁ గోడ లిగఁజేసి నామ సౌఖ్య మొనఁగూర్చుము.

పుస్తకము నటబెట్టి లేచి యభిరామస్వామి యాతనిని గౌఁగిలించుకొని పరవశుఁడైపోయెను. ఆపవిత్రగ్రంథమును కాలితోఁ ద్రొక్కుచుండెను.

రాజపుత్రుఁ డభిరామస్వామికడ కరుదెంచుచున్నప్పు డేదియోయాహించి విమలయు, నాష్మానీయు నాతనివెనుక వచ్చిరి. వెలుపలనుండి యంతయు వినిరి. రాజపుత్రుడివ్యలకు వచ్చి విమలను జూచెను. ఆమె విధమంతయు నాకస్మికముగ హరియుండెను. ఆమె యదేవనిగ నవ్వచుండెను. ఆష్మానీని జట్టుపట్టుకొని కొట్టుచుండెను. ఆదెబ్బలను లక్ష్యముచేయక ఆష్మానీ విమలయొద్ద నాట్యము నేర్చుకొనుచుండెను. రాజ పుత్రుఁడు మెల్లగ నటనుండి జారిపోయెను.

ఇరువది రెండవ ప్రకరణము.

పుష్పము వికసించినది. అభిరామస్వామి గరమంద
రమున కేగి జగత్సింహునకును దిలోత్తమకును బరిణయమతివై
భవముతో జరుపుచుండెను.

జగత్సింహుఁడు తనపరిణయమునకు జహనబాదునుండి
మిత్రులను, బరిచయులను, నాహ్వానముచేసిరప్పించెను. తిలో
త్తమతండ్రి బంధుమిత్రులుకూడ నరుదెంచి యామహోత్స
వము నతివైభవముగఁ గావించిరి.

జగత్సింహుఁ డయేషాకుఁగూడ సమాచార మంపెను.
ఆమె సహోదరునితోడను, బరివారముతోడను, నామహోత్స
వమున కేతెంచెను.

ఆమె మహమ్మదీయ యవిదయయ్యు జగత్సింహుని
యందును, దిలోత్తమయందును దనకుఁగల ప్రేమాతిరేక
మునఁ బరిచారికలతోఁగూడ దుర్గాభ్యంతర మందిరద్వార
మున కరుదెంచెను. విచారసాగర నిమగ్నయగు నయేషా
యట్టి యుత్సవమునకట్టి మహోల్లాసమును జూడరాఁజాలదని
చదువరులాలోచింపవచ్చును. కాని యామె యట్టిదికాదు.
అయేషా యుల్లాసభరితమయిన హృదయముతో శరద్రాకా
చంద్రకిరణ ప్రకాశమున సంపూర్ణవికసితమై నిర్మలోదకము
పైఁ దేలియాడుచు చూపలుల నానందపరవశులం జేయు కుసు
మరాజంబుపోలిక నందఱు నానందింపఁజేయుచున్నది. ఆమె
చుందహాసకాంతులఁ జట్టును బ్రకాశింపఁజేయుచున్నది.

వివాహ కార్యములు పూర్తియగునప్పటికి రాతి
రెండుజాములైనది. అయేషా తన పరివారముతోఁ గూడ
మరలిపోవ బ్రయాణమయ్యెను. హాసమొనర్చుచు నామె
విమలకడ సెలవుఁగైకొనియెను. అయేషా హృదయమును
విమలయేమియు నెఱుంగదు, ఆమె యిట్లనియెను.

“అయేషా ! నీవివాహమునకు మరల మమ్ముఁ బిలువ
వలెనుజమీ ! మేము తప్పక వచ్చెదము.”

విమలను విడిచి యామె తిలోత్తమకడకువచ్చి యామె
నొక యేకాంతభవనమునకుఁ గొంపోయెను. ఆమెచేయి పట్టు
కొని యిట్లనియెను.

“సోదరీ ! నేనిప్పుడు వెళ్ళిపోయెదను, భగవంతుఁడు
నీకు చాలకాలము సుఖమొనర్చుగాక ! ఇదియే నామనఃపూ-
ర్వకమైన ప్రార్థనము.”

“మరల నిన్నెంతకాలమునకుఁ జూతును.”

“అయ్యో ! మరల నిన్నుఁజూచు నాశనాకెక్కడిది?”

“తిలోత్తమ విచారము నొందెను. ఇరువురు నూర
కుండిరి.

“మనము మరలఁ జూచికొనినను జూచికొనకున్నను
నయేషాను నీవు మఱచిపోయెదవా?”

తిలోత్తమ నవ్వుచు నిట్లనియెను.

“అయేషాను నేను మఱచినచో రాక్షసులుఁడు
నన్ను మన్నించునా?”

“నీమాటలు నాకు సంతోషమునిచ్చుటలేదు. రాకు
నూరునికడ నీవెప్పుడును నాపేరుతలపెట్టకుము. అట్లు చేయు
నని నాకు వాగ్దత్తమొనర్చుము” అని కఠినముగాఁ జెప్పెను.

అయేషాయొక్క భావిసౌఖ్యము సంపూర్ణముగాఁ దన
నిమిత్తమై నాశనముచేయుఁబడెనని జగత్సింహుఁడు విచారిం
చుచున్నవాఁడనియు, నామెపేరు తలపెట్టినంతమాత్రమున
నాతనికావిచార మతిశయిల్లుచుండుననియు నయేషాగ్రహిం
చెను.

తిలోత్తమ యట్లు శపథమొనర్చెను. అయేషాయిట్ల
నెను.

“అయినను నన్నుమాత్రము మీరు మఱచిపోవలదు.
జ్ఞప్తికొఱకు నేనొసంగిన వస్తువులను బరిత్యజింపకుము”

పిదపనామె పరిచారికనుబిలిచి యాజ్ఞయొసంగెను.
ఆమె యలంకారములుండిన దంతపుపెట్టెను దీసికొనివచ్చెను.
అయేషా పరిచారికనుబంపి, యామెమృదుహస్తములతోఁ
తిలోత్తమనలంకరింప నారంభించెను.

తిలోత్తమకూడ నొక భాగ్యవంతుని తనయయే. అయి
నను నాయలంకారనిర్మాణకుశలతయు నారత్నప్రకాశతయుఁ
గాంచి చాలనాశ్చర్యపడియెను. అయేషా తనతండ్రిచేనీయఁ
బడిన సొత్తుచేఁ దిలోత్తమనలంకరించుటకయి యాయాభూష
ణములను జేయించియుంచెను. తిలోత్తమ యాభూషణ
ములను చూచి యిట్లనియెను.

“సోదరీ! వీనినంతగా శ్లాఘింపకుము. నేడేరత్నమ
నీహృదయాలంకార మొనర్చుకొంటివోదానితోఁ బోలి
డిదిముచ్చిబంగారమునుగాదు.”

ఇటులఁజెప్పునప్పటి కామె నేత్రములఁ బాఞ్చదయమ
య్యెను. తిలోత్తమ యేమియు నెఱుంగదు.

అలంకరించుట పూర్తియైనతోడనే యయేవ
తిలోత్తమ రెండుచేతులనుఁబట్టుకొని యామెముఖముపై ద
ష్టిసారించి తనలా నిట్లనుకొనెను. “నేనెవనినిబ్రేమించితిన్
యారాకుమారుఁడీనిష్కపటమనోహర ముఖమండలముతో
నెప్పుడును సుఖములనందుచుండుఁగాక! నాప్రాణావసానసమ
యమునఁగూడ భగవంతునిఁగూర్చి రాజపుత్రుఁడీ బాలికతో
సుఖమొందు నట్లనుగ్రహింపుమని నేనొక్కప్రార్థనమే యొన
ర్చెదను.”

తిలోత్తమా! నీ మనోహరుఁ డేదేని వ్యాపార తత్పరు
డై యుండును. ఆతనికడ సెలవుఁగయికొనుటకయి కాలహరణ
మొనర్పను. భగవంతుఁడు నీకు దీర్ఘాయువంశంబునుగాక!
ఈయలంకారములను ధరింపుము. మఱియునా—నీయలంకార
రాజమును నీహృదయమున నలంకరించుకొనుము”

నీయలంకార రాజమునునప్పటి కామె గద్గదకంఠయ
య్యెను. ఆమె నేత్రములు బాష్పపూరితములయి యుండెనని
తిలోత్తమ చూచెను. తిలోత్తమహృదయము కఱగి అద
నీవు దుఃఖించుచున్నావేమి? అని యడి

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA111B143
పుస్తకం పేరు	చుక్కేశనందని
తారీఖు	26/10/24
మొదటి అడ్డు	no
మొదటి అడ్డు	no
మొదటి పేజీలు	291
పెద్ద పైకా పేజీలు	140
ఖాళీ పేజీలు	no
లేని పేజీలు	No
తయారు చేసినది	Vedavathi
పేజీలు నిడదగినవి	Vedavathi
ప్రతి పేజీ	Tha
పరిశ్ల చేసినది	prathyusha
పేజీలు పరిశూనినవి	
ప్రైండ్ గు చేసినది	
ప్రైండ్ గు చేసినది	9001
పరిశీల	